ספר מלאכת שלמה

מהג"מ שלמה עדני זצ"ל חד מרבנן קשישאי בעה"ק חברון ת"ו תלמיד הג"מ בצלאל אשכנזי זצ"ל.

בעזרת מי שאמר אשר לך שמה אועד. נתחיל סדר מועד. בי עת לחננה כי בא מועד. סדר מועד הוא הנקרא בלשון מקרא עת כדאיתא בפרק במה מדליקין דף ל"א אמר ריש לקיש עתך זה סדר מועד. ובעזרתו שיש לו רבת חבת. עם אומתו ועדתו כבבת. נתחיל מסכת שבת:

מסכת שבת

פרק א א מצאתי כתוב בפי' ספר קהלת להחכם הקלס ה"ר משה גלנטי ז"ע על פסוק לך לאכול בשמחה שכוון רבינו הקדוש לחבר כ"ד פרקים במסכת שבת כדי לקיים שבת מלכתא בכ"ד קטמין וכן בדורנו ראינו כמה חסידים בכל שבת ושבת שונים אלו כל כ"ד פרקים לקיים הכלה העליונה וכן ראוי לעשות ע"כ: יציאות השבת. והקשו בתוס' בשם ריב"א ז"ל דדיני הוצאת שבת היה לו לשנות גבי אבות מלאכות אחר פרק כלל גדול דהתם קתני אבות מלאכות מ' חסר אחת וקתני הוצאה לבסוף וה"ל להתחיל בסדר בדברים דמיירי בש"ס מבש"י כגון לא יצא החייט אין שורין ואין טוין ואח"כ במה מדליקין וכירה וכמה טומנין שהן דברים המוכנין עם חשכה ואח"כ במה בהמה וכמה אשה דברים המוכנין בשבת עצמו ושוב אבות מלאכות של שבת וכן דרך התנא בכמה דוכתי כמו שמצינו בספרים דמתחיל בגיל י"ד ושוב בי"ד ושוב בשחיטת פסחים שהוא בין ערבים ואח"כ שוחט מאכילת פסחים שהוא בלילה וכן ביומא מתחיל בשבעת ימים קודם יום הכפורים ואח"כ בערב יום הכפורים ואח"כ ביום כפור. ותירץ הוצאה הביבא ליה לאקדומי משום דממשנה זו משמעין כמה דברים הוצאה והכנסה דעני ועשיר ודבעינן עקירה והנחה ושניהם שעשאוה פטורין וידו של אדם חשובה לו כד' ספחים על ד' ספחים וידו של אדם אינה לא כרה"י ולא כרה"ר. וי"ח מפרש דדבר ההוה רגיל התלמוד לשנות אחלה וכן במסכת ב"ק השור והבור והמבעה והכעיר ולא נקט כסדר הפרשה וכן מפרש רב האי גאון גבי ד' מריחין להודות דבפ' הרואה דלא נקט התלמוד בסדר הפסוק מפני שדוד נקט המסוכנים תחלה ותלמודא נקט המצויים תחלה ועוד מפרש ר"ח דפתח ביציאות משום דבעי למימר לא יצא החייט במחטו ואע"ג דלא שנה המלבן משום אין נותנין כלים לכובס ולא המבעיר משום שומנין הוצאה הוצרך לשנות שפי משום למלאכה גרופה היא דמה לי מוציא מרה"י לרה"ר מה לי מוציא מרה"י לרה"י כו'. והביאו ראיה דמלאכה גרופה היא מדאיצטריך תרי קראי בהוצאה ויכלא העם מהביא ואל יצא איש ממקומו וכן בכל תולדות דאבות מלאכות לא חייש' שיהא במשכן אלא אבות בלבד ותולדות דהוצאה בעינן שיהא במשכן דתנן היו שתיהן בדיוטא אחת המושיט חייב שבך היתה עגולה כלים ועוד הוסיפו להביא ראיה ע"מ וז"ל הר"ב ז"ל ומקשו הכא למה התחיל התנא ביציאות השבת הא מתני' דאבות מלאכות מ' חסר אחת דתנן בפ' כלל גדול ה"ל למיתני בריש ותו דהתם קתני הוצאה לבסוף והיכא אקדמת הכא וי"ל דתנא בעי למנקט סדורא דבדברים שאמורים בערב שבת ובהר הכי בשבת עצמה כדקתני לא יצא החייט במחטו שמוך לחשכה ובהר הכי תנא במה מדליקין שהוא שמוך לחשכה שאין מדליקין את הנרות שומנין ולא בהמה ובהר הכי תני בלא דיומא בוסיה וכיון שהיה צריך להתחיל ולשנות לא יצא החייט במחטו הוצרך לשנות בתחלה שהוצאה אסורה בשבת דמשום לתא דידה הוא דגזרינן ע"מ עם חשכה ואע"פ שמנה ולא יקרא לאור הנר ואין שורין ליו ולא הקדים לשנות אבות מלאכות שלהן הינו אגב גררא דלא יצא החייט נקטינהו לומר שכשם שגזרו בלא יצא החייט במחטו כך גזרו בהן עד כאן לשונו ז"ל: **ירושלמי** מנין שהוצאה קרויה מלאכה ר"ש ב"ר נתן בשם ר' יונתן שמע לה מן הדא וילו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא כשם שמנעו העם מלהוציא מבתיהם וליתן לנזברים כך מנעו מלקבל להכנים (לנשמה*) אמר יונתן בתוך מגרים מלמד שהכנסה קרויה יציאה ע"כ וכפי הנוסח שהובא גם הרוקח סי' נ"ג: ופי' הרב רבינו משה אלשיך ז"ל בפירושו לירמיה סימן י"ז וז"ל בקיצור ומה מתקו דבריו ית' בהחיצו בהכנסה מרשות לרשות כאשר עשה במס' שבת שהחלה מיציאת השבת עם היותה אחת מכל נ"ט מלאכות והבאה באחרונה במסכתא הלא הוא כי אין הוראת ענין השבת גרמז בשום מלאכה כאשר בזו ועל כן אחשוב כי אלהים חשבה למלאכה גם שאינה דומה למלאכה והוא כי הנה ידוע כי נפשות עם בני ישראל נפרדו מנפשות שונדי כוכבים מה שהן מהקדושה אשר כולה א' היא בלי פירוד כי גם כי יצאלו בחיות נפרדות בהם כולם משולם באחדות אלק ה' א' יתרומם ועד הפך נפשות עובדי כוכבים אשר היו משולם בפירוד בחיצוני וכו' ולכן היה הרמז לבלתי הוצאת מרה"י לרה"ר ולא מרה"ר לרה"י לומר בל הערב קודם בחול או חול בקודם נמצא כי בזה גרמזו כל טעמי איסור המלאכות שהוא בל היפעל במלאכות המתיחסות אל עולם של מול החיצון וע"כ עשה דאסית דבר מעונה ואמר הלוך ועמדת בשער וכו' ואל תבאו מבא וכו' ולא תוציאו מבא מבתיכם ביום השבת ואח"כ כתב וכל מלאכה לא תעשו וקדשתם את יום השבת וכו' ע"כ בקיצור מופלג: **ובגמ'** סריך מ"ש הכא דתני שתים שהן ד' בפיים ושתים שהן ד' בחוץ ומ"ש התם בשבועות דתני שהן ד' וחו לא ומסיק הכא דעיקר שבת הוא תני חוצי ופשורי ההם דלאו עיקר שבת הוא חוצי בגבד תני דהיינו שתי הוצאות ושתי הכנסות וכולן לחוצ ביחיד בעשאם עני לבדו או בעה"ב לבדו ואחת אפילו בהתם להכנסה קרי לה יציאה ומתני' דיקא דקתני יציאות ומפרש הכנסה לתלהר דקתני שפם הענו את ידו לפיים וכו'. וכבא שני בגוונא אחרינא דוחק לשון יציאות דרשויות קתני בין בכא בין התם כלומר רש"ר ורשות היחיד שהן רשויות דשבת יש בהן שני חיובין שהן ד' בפיים ושני חיובין שהן ד' בחוץ ויציאות סוי בפ תולדות דלהשכחן יציאות דליקרו תולדות דכתיב והיו תולדותיו דיומם ויציאות מהמע מולדות ומובאות דהייטו רשויות כן פי' ריב"א ז"ל דברי רבא. וכתבו תוס' ז"ל שם בשבועות דף ה' דהירושלמי בעי לי אינא לפרושי מתני' דהכא כמו שפי' בקונטרס לו כמו שפירש שם ריב"א ז"ל. וכתבו בסוף דבריהם ועוד יש לפרש שתים שהן ד' בפיים היינו חיוב חייב ומביא קרבן עליהם בפיים בעזרה דהייטו שתי הוצאות ושתי הכנסות ושתים שהן ד' בחוץ היינו פטור ע"כ: **פשט העני את ידו**. וחפץ בחוכה והכתה מפרש שתים בבחוץ ופתח לפרושי מהיכא דסליק מיניה וליכא קפידא במילתא. הר"ש ז"ל: ונלע"ד אני הדיוק דהכא לא אינטריכין להכי דהא מעמא רבא איכא במה שכתבתי שתיקרן התלמוד דתנא להכנסה קרי לה הוצאה ולדיוקי הכי מפרש הכנסה לתלהר וז"ק: **ובעל הבית** פטור ומותר גמור. וגמ' אמרינן אע"ג דאמר שמואל כל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר מהני תלת דפטור ומותר לידת בני ולידת נחש ומפים מורסא כי אימריך ליה לשמואל לאשמועינן פטורי דקעביד מעשה כגון הגיד אבל פטורי דלא עביד מעשה אינא אינא מוצה. וכתב הר"ן ז"ל ומקשו הכא היאך מותר לכתחילה והא אינא משום ולפני עור לא תתן מכשול וכי' אינא וכו' עד וי"ל לעולם בנכרי פי ומיירי כגון שהחפץ של הנכרי שאפי' מכנים ומוציא כל היום כולו אין כאן איסור כלל כיון שאין החפץ של ישראל כל זה פלפלו בתוס' וכתבתיו להתלמד בו. ומיהו עיקר קושית ליתא דאפי' בתרוייהו ישראל מיתוקמא מתני' דכי אמרי' בגמ' דהאי פטור פטור ומותר הוא מגד איסור שבת קאמרינן ולא דייקי' באיסור דלפני עור ובלהא דידיה לא קא מיירי עכ"ל ז"ל: **בפי' ר"ע** ז"ל והא דלא חייב בפיים לכל אחד וכו' פי' ולתני בכל אחד שתים שהן שם: בסוף פי' ר"ע ז"ל למתני' אבל סכמות שהן סוף המלאכה לא קא חייב אמר המלקט כן פי' רש"י ז"ל: וכתב הר"ן ז"ל ואחרים פירשו אדרבא הכתות קתני דהנחה היא דמתיא בעלמא בידי חיוב חטאת וסיימו הדוחים דתנא דאמוראי' שהוא פטור אע"פ שעל ידו נגמרה המלאכה אבל עקירות לא קתני דפשיטא דפטור דלא מידי קעביד וזה נראה עיקר בגמ' עכ"ל ז"ל: **ועיין בתוס'**: **שנוהם פטורין**. והוא בסיתה ידו למעלה מהלבה אבל אם היתה בתוך שלשה הוי כמי שהיתה לתוך וחייב הכי אוקימנא לה שם בפ' המניח. ומתני' מתוקמא אפי' לר' עקיבא דס"ל הכא בגמ' וגם בר"פ הזורק דקאמר כמי שהוחה דמיא דלא שייך לומר קאמר אגא גבי זריקה וכן ממנא ג"כ בתוס' בפירקין דף ד' וז"ל אבל לשמה מעשרה ד"ה חייב דאמרי' קאמר כמי שהוחה דמיא כשהחפץ בידו של עני ולו של בעל הבית לא שייך קאמר דהא כשנותן בעל הבית לתוך ידו של עני ומוציא לא מיחייב ע"כ: **ב לא ישב אדם** וכו'. עי' בפי' הרמב"ם ז"ל דבמשנה ואלו מן ההלכות דבסמוך פי' ד' שמנה ר"ח דבר שגזרו בו חיום שמתוו במשנתנו מרים פירקין עד לא יאכל הזב עם הזבה והיא בכלל שבכולן היתה הסכמה בלתי מתלוקת כלל וזה מספרם יציאות שבת שתים שהן ד' בפיים ושתים שהן ד' בחוץ והם ח' דיגים והם' לא ישב אדם לפני הספר והי' לא למרחץ והי"ל ולא לבורסקי והי"ב ולא לדין והי"ג ולא לאכול והי"ד לא יצא החייט במחטו והט"ו והלגלר בקלמוסו והי"ו ולא יפלה את כליו והי"ז ולא יקרא לאור הנר והי"ח לא יאכל הזב עם הזבה וזהו אמרם ואלו מן ההלכות ר"ל שהם אלו ההלכות שהסכימו עליהם ולא נפל בהם שום מחלוקת והי"ח שרבו ב"ש על ב"ה רובם הם אותם שכבר פירשם ר"ע ז"ל. ומעשה זה באה ג"כ משנה זו כאן. ועיין בגמוקי יוסף דפ' כילד הרגל דף י"ח. וגם שם ביד (גרמב"ם) הלגון לא יזב לפני הספר לספור ע"כ והוא לשון מספרים. ואפשר לומר דהא דלא קתני לא יסתפר משום דהוי משמע דהתחלת הספורת משיתחיל להתגלח ואינו כן דהתחלת הספורת משיגיע מעפורת בין בריבו ולזה נקט לשון לא יזב לא לפני הסכר. ומדנקט במתני' שמוך למנחה כתב שם הרמב"ם ז"ל ומותר להסתפר וליכנס למרחץ שמוך לשחרית אפי' שלא גזרו אלא שמוך למנחה שהוא דבר המצוי ברוב העם וכנגדן שם ביום אבל בשאר דבר שאינו מצוי לא גזרו בו ע"כ: **שמוך למנחה**. מנחה גדולה משש שעות ומחצה ולמעלה שהוא התחלת זמן תמיד של בין הערבים: (הג"ה בספר לבוש מלכות שם כימון רל"ב פסק שמוך למנחה קטנה שהוא בתחלת שעה עשירית שהוא בכמו חצי שעה קודם זמן מנחה קטנה ע"כ): ירושלמי אין תיגון שמוך למנחה ר' חייא רבא חני שמוך לחשכה מתניתן ריבה למתניתיה דר' חייא ומתניתיה דר' חייא לריבה למתניתיה אילו תנא ר' חייא ולא תיגון אין תיגון אמרין לא אמר אלא חשכה מפני שאינה אלא רשות ויבא לאכול בשעת תפלת ערבית אבל מנחה דחובה ה"א לא אתי לאימשוכי כעודתיה לאחר זמן המנחה ואי הנא מנחה ה"א משום דחובה נזרו בה רבנן אבל ערבית דאינה חובה לא גזור רבנן לריבה ועוד דאי תנא ר' חייא ולא תיגון אין תיגון אמרין שבכל מקום שאנו מנחה ר"ל מנחה דוקא ובכל מקום שאנו חשיבה ה"א חשיבה דוקא להכי תנא מנחה וחשיבה לאמשעינן דבכל מקום שתמלא שנוי חשבה פי' שלו הוא מנחה והכל זמן אחד קודם המנחה. ר' חגיגת בן אחוי דרב הושעיא אמר מתני' בעמי הארץ דבהו לחוד חיישי' דלמא ממשכו סעודתייהו עד אחר מנחה אבל על החברים לא גזרו דמחברים בה הוחיל והיא חובה ומתניתיה דר' חייא אפי' בחברים גזרו בערבית הוחיל ואינה חובה. ואיכא נמי דתם מאן דמוקי מתני' כר"י ודר"ח כרבנן עי' עליו: (הג"ה מלאתי כתוב בסמ"ר יש"ן פי' להר' יהונתן ז"ל וז"ל ובקא נקט תפלת המנחה שאם התחילו אין מפסיקין דכיון דקביע ליה זימנא מרתה ולא אתי

למפשע

*) ל"ע אם הדברים „אני יונה וכו'" דברי הירושלמי הם, ואולי הוספת הרוקח היא.

למפסע אבל בתפלת ערבית דלא קביע לה זימנא לא מירתת לכבר הוא הרי הזמן ארוך שכל הלילה כבר לתפלת ערבית אע"פ שהתחילו מפסיקין גזרה שמא ישכח ומשנה זו דנקט ומפסיקין לקרות ק"ש ולא אמר תפלת ערבית ס"ל תפלת ערבית רשות אבל בשחר דקיט לן דחובה הוא מפסיקין גם לתפלה ע"כ): **ולא יבנם לא למרחץ**. גמ' אפי' להזיע בעלמא: **ולא לבורסקי**. אפי' לעוזי בעלמא: **ולא לאכול**. ס"א ולא לאכל הלמ"ד בחולם והכ"ף בפתח א): וזה לשון הרא"ש ז"ל ורב אלפס פסק כליסגא בתרא דאפילו סעודה קטנה אסורה סמוך למנחה גדולה וכ"ג לה"ד יונה דשטיא קמא שטיא לחיקא הוא לומר דהא דקתני במתני' לא שב אדם לפני הספר בסתם לחיק ומוקי בתספורת בן אלעשה ולא לאכול סתם מוקי בסעודה גדולה ושטיא קמא לאו רב אסי הוא דקאמר ליה [אע"פ שהוא סתם שם לומר דהוא קאמר לה שהוא הוא שסידר התלמוד] אלא כשנשלו ונתנו בדבר בני הישיבה ועמדו בקושיא והוצרכו לתרץ בדוחק כדי שלא יצאו חלוקים מבהמ"ד עד שמצא רב אחא בר יעקב שטיא רויחא. ועוד דקאמר בגמ' אמתני' דנמנהה לא שכיחא שכרות ואי אייתי מתניתין בסעודת כל אדם ניחא אבל בסעודה גדולה שכיחא ושכיחא ע"כ: **ואם התחילו אין מפסיקין**. והכריח הר"ן ז"ל דאפי' התחילו משהגיע זמן המנחה קאמר דאין מפסיקין. עוד כתב ז"ל דהא דתנן אם התחילו אין מפסיקין דוקא בדאיכא שהות ביום וה"ל מוקמינן לה בפ' לוגב בגזול ע"כ וכתבו כבר ר"ש ז"ל. מלת משיהעטפו הכתובה בפי' ר"ע ז"ל קודם לשון המתחיל ומפסיקין לק"ש וכו' נע"ד שצריך למחוק אותה ויותר נכון היה גראה שצריך להיות כך דהכא ניחא למימר משיתעטפו ב): **ומפסיקין לק"ש וכו'**. ופירש הר"ן ז"ל כאן ובפ' לוגב בגזול דמפסיק לק"ש ולבל מידי דמלאכתא אע"ג דאיכא שהות ע"כ: **ומי שלומד תורה לרבים אינו מפסיק** אלא לפסוק ראשון בלבד ואפי' אם יעבור זמן ק"ש בעוד שהות לומר. כן כתב רבנו ירוחם בשם התוס' וכתב הרא"ש ז"ל דמילתא דפשיטא היא שצריך אח"כ לקרות את כולה אם גמר ללמד את הרבים קודם שעבר זמן הקריאה קילור מבית יוסף ס"ס ס"ע: **ואין מפסיקין לתפלה**. גמ' פריך והא תני לה ריבא ומשני סיפא לאחלן לד"ת וכו' כלפי' ר"ע ז"ל. וכתב הר"ן ז"ל בשם הרז"ה ז"ל דאע"ג דאין מפסיקין לדרשא בדאיכא שהות ביום הוא כדכתיבנא לעיל האי אין מפסיקין לאחלן לד"ת אפי' בדאיכא שהות קאמר דלד"ת אין מפסיקין כלל ועוקרין את התפלה לגמרי והכריח על זה ע"ש: **אבל הראב"ד** ז"ל בהשגות כפי שני דהל' ק"ש כתב דאם אין שהות אפי' לתפלה מפסיק: וגמ' פריך והתניא כשם שאין מפסיקין לתפלה כך אין מפסיקין לק"ש ומשני כי תניא ההיא בעיבור שמא ופירשו הוס' ז"ל כדי שלא יתקלקלו המועדות ע"כ: וכירושלמי תני כותבי ספרים תפילין ומזוזות מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה ר' חגיא בן עקביא ג) אומר כשם שמפסיקין לק"ש כך מפסיקין לתפלה ולתפילין ולשאר כל מצותיה של תורה: ור"ש בן יוחי אמר מ"ל דמפסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב אלא מעמיה דר"ש זה שנון וזה שנון ואין מבטלין שנון מפני שנון. ולע"ד דדוקא הפסקה לתפלה לחודה הוא דאינו חייב להפסיק אבל אי בעי למיפסק לק"ש אה"נ דאגבה דק"ש מתפלל ג"כ והדר לעבידתיה וכיונו דהדר תנא למיתני ואין מפסיקין לתפלה ולא תני בקיצור ולא לתפלה כלומר הפסקה מיוחדת לשם התפלה הוא דאינו חייב אבל אגב ק"ש כולה חדא הפסקה היא ויתפלל ג"כ קודם ויחזור לגימודו אי לסעודתו אי למלאכתו אי לדינו. עוד אפשר לומר דאפשר למידק מינה בתפלה הוא דאינו מפסיק מגימודו אבל לעשות סוכה אי ליטול לולב אי לקיים תפילין אפילו רשב"י וחבריו שתורתם אומנותם מפסיקין מן המעשה שבתנו: **ג לא יצא החייב במחטו וכו'**. והתימה מר"ע ז"ל שפי' כלן ואפי' תחובה לו בבגדו ואומן דרך אומנותו חייב שאינה הלכה רק בשבת עצמה אבל בש"ש לא דלא גזרינן גזרה לגזרה ולי נמא שפי' כך לקמן בפ' במה אשה נני לא תצא אשה במחט נקובה אלא משום דהכא קתני בהדיא היינו דאומן פירשה ג"כ כאן. ועיין בשלמי הגבורים שכתבו אליבא דהרי"ף ז"ל דהכא מיירי בשמחטו בידו ושכן הוא בהדיא בדברי מיימון: ומה שפי' ר"ע ז"ל ואומן דרך אומנתו חייב היינו כר' יהודה דאסר תחובה לו בבגדו ואפילו בש"ש ודלא כר"מ ופלוגתייהו בברייתא בגמ' וסובאה ביד (ברמב"ם) שם סימן כ"א ולקמן פ' במה אשה הגאתי ברייתא דומתה: **שמא ישכח ויצא**. אליבא דרבא דאמר לא ניחא איסור גזרה לגזרה אפי' בהוצאה אין לפרש שמא ישכח המחט דאפילו יצא ניחא איסור דאוריתא כדאמרינן בפ"ק דב"ק הכיר בה ושכחה לענין שבת כבור מלאכת מחשבת אסרה תורה אלא ה"פ שמא ישכח את המחט להניעו על סיטיה שבת ולבסוף בשיזכור את המחט ישכח שהוא שבת ויצא. תוס' ז"ל: וק"ק אמאי לא תני לה יצא החייב במחטו סמוך לחשיכה ולא הלבור בקולמוסו שמא ישכח ויצא. ואפשר לומר דמשום הלבור בקולמוסו אפי' לא ישכח איכא לאוקמי שמא ישכח הקולמוס מבול בדיו וישכח ויכתוב ב' אותיות על שם ידו או על גבה או על לפרניו ואח"ל שגם במחטו שייך לומר שמא לפעמים יש בו חוט ויבא לתפור ב' תפירות ויקברם ויתחייב ב' מ' משום תופר ומ' משום קורע כבר גם זה הוא תחובה קצת דמשה"ש שיבה למיתני שמא ישכח ויצא בריחא למען תשכיל והבן ממילא דגם שייך עשה אחר של שמחה בשיבה ואפשר דגם בזה מהורק קצת אלא תני שמא ישכח ויצא או לא אפשר שמתרץ במה שכתבתי לעיל דגם בזה מהורק קצת אלא תני שמא ישכח ויצא לא אפשר לומר שמא לפעמים יש בו חוט ויבא לתפור ב' תפירות ויקברם ויתחייב ב' מ' משום תופר ומ' משום קורע כבר גם זה הוא תחובה קצת דמשה"ש שיבה למיתני שמא ישכח ויצא בריחא למען תשכיל והבן ממילא דגם שייך עשה אחר של שמחה בשיבה ואפשר דגם בזה מהורק קצת אלא תני שמא ישכח ויצא לא אפשר שמתרץ במה שכתבתי לעיל

וכעגולי הגת עם חציכה ולא יכלו להשיבן אמרו ב"ש לב"ה מי אתם מודים לנו שאין נולין בשבת ובגל וביצה אלא כדי שיגלו כל צרכן מבעו"י ולא יכלו להשיבן ע"כ ועיין במה שכתבתי לקמן סי"ג: **ן בש"א אין נותנין אונין של פשתן** וכו'. פי' בערוך אונין בלשון מקרא תקוה והוא חוטין כמו את תקות חוט השני ע"כ וז"ל הר"ם ז"ל בפי"א דנעליו סימן מ' והאונין של פשתן משתלבו מותנין היו החוטין של פשתן לתוך התנור כדי שיהביל ויתלבנו כדתנן בפ"ק דשבת ע"כ: **אלא כדי שיהבילו** ל"ג הכא מבעו"י וכן כתב הב"י ז"ל שכן מצא בספרים: **אלא כדי שיצודו מבעוד יום**. ירוח' מי מוליא אם נצודו מבעו"י ומשני אם נתקלקלה המלודה דבר ברי הוא שנצודו מבעו"י ופריך ולפי' נתקלקלה ניחוש שמא לא נצודו מבעו"י ומבני הב"ע בפורס ביער מקום שכן מצויין תדע לך שהוא כן דתנן דגים בהדייסו וקנים לא במקום שכן מצוין וה"ל במקום שחיה ועוף מצויין: **ז בש"א אין מוכרין לנכרי** כו'. וכתבו תוס' ז"ל אין מוכרין לנכרי אע"ג דלו עביד לה בשבת לא מיתייב חטאת מ"מ מאחר שהנכרי מתמר לו עשה בשבת בידים דבר אסור לישראל מן התורה גזרו רבנן עם חשיכה משום למיחלף בשלוחו ע"כ: וביד פ' שני הלכות שבת סי' יש כ' וז"ל שם לא יתכוב וכו' שכל זמן שהוא בביתו אין אדם יודע אימתי מחן לו וכשיוצא הנכרי מביתו בשבת ותפך ישראל בידו יראה כמו שמכרו לו בשבת ע"כ: **ח בש"א אין נותנין עורות לעבדן** וכו'. ומצאתי מנוקד בתשבץ ה"ר יהוסף ז"ל לעבדן הבית בלבנם והוא תימה בעיני *): **ובבולן ב"ה מתירין עם השמש**. לומר מריים דיו וכל הני לתנן בהו ב"ה מתירין היינו עם השמש. וע"ע מ"ש דהכא תני עם השמש עפי מכל שאר דוכתי דקתני עם חשיכה ולשון הרמב"ם ז"ל שם בפ' שני קודם חשיכה וכתב עליו מגיד משנה וט"ס רבינו קודם חשיכה ובמשנה עם השמש לפי שהכר בשר שמשתקע החמה על שיראו שלשה כוכבים הוא בין השמשות שהוא ספק חשיכה ע"כ. ופירשו בתוס' ודוקא בשקלן וכדלמרינן בגמ' גבי אגרות וב"ש אסרי אע"פ שקלן וכתב הר"ן ז"ל ומסתברא לי דכל שקלן אע"פ שעשה הנכרי מלאכה בשבת מותר ללבוש ישראל הכלים בשבת עצמה וע"ל דלמרינן פ' כל כתבי נכרי שהדליק את הנר שאם בשביל ישראל אסור להשתמש לאורו דהתם משום דנכרי אדעתא דישראל קעביד אבל כל שקלן אדעתא דנפשיה קעביד ושרי לישראל להשתמש אפי' בשבת ע"כ: **ט אמר רשב"ג נוהגין היו בית אבא שהיו נותנין כלי לבן**. שהם קשים לנכנס ונריך שלשה ימים ומחמירין היו על עצמם כב"ש והא דלא קתני הא מילתא גבי שלשה דברים שהיה רשב"ג מחמיר כדברי ב"ש בפ' שני די"ש משום דהתם לא חייבי אלא במילי די"ש אבל במילי דאוכל לא חייבי. הר"ן ז"ל: ומתוך הר' יהוסף ז"ל מלת שהיו מספרו: **ושוין אלו ואלו שטוענין קורות בית הבד** וכו'. וק"ק לע"ד מ"ש דקתני הכא תנא ושוין אלו ואלו ולא קתני ושוין שטוענין דקתני בפ' יו"ש שאל תרי זימני ושויס ולא קתני מלות אלו ואלו ושמא משום דהכא קתני פלוגתות דב"ש וב"ה אי אמא לרמוז לנו שאין מוסכם זה הושוין שברי הוא דלא בר"ע ודלא כת"ק דר"א כמו שאכתוב בסמוך והוי כמו כל המוסיף גורע: וגמ' בעינן מאן תנא דכל מילי דאתי ממילא שפיר דמי **מ"ר יוסי בר' הינא** ר' שמעאל הוא דתנן בפ' שני דעדיות השוה והבוכר והמגילות **שרסקן מבעו"י** ר' שמעאל אומר יגמור משתחק. ר' אלעזר [בן שדא] אמר ר' אלעזר [בן שמוע] היא דתנן לקמן ר"פ כ"ג חלות דבש שרסקן מע"ש ויצאו מעצמן אסירין ור' אלעזר מתיר ובגמ' ידע טעמא אמאי ר' יוסי לא אמר כר' אלעזר ור' אלעזר אמאי לא אמר כר' יוסי. ומשמע דלר' יוסי ב"ר תניא אתני' דקתני ושוין דלא כר"ע דלר"ע אפי' בזה חולקין ב"ש וב"ה וכן לר"א בן שדא אתני' דלא כת"ק דר' אלעזר ור"ש דגם הוא ס"ל כר' אלעזר בן שמוע למ"ש לקמן ר"פ חבית ודלא כר' שמעאל ור' עקיבא דלמשמע בגמ': **י אין צולין בשר** וכו'. ולגיה זו הייגו ע"ג גחלים ממש וכמו שכתוב בסמוך בשם הר"ן ז"ל וכן הוא בש"ע: **אלא כדי שיצולו**. אית דגרסי שיגלו הגדי"ק קמולה **וכן נקד ה"ר יהוסף** ז"ל גם מחק מלות מבעוד יום שבבל משמע זו: וגראה מדברי הרמב"ם ז"ל שם פ"ם דמאכל בן דרוסאי היינו חגי ביצול וגם הראב"ד ז"ל הודה לו שם בפירוש זה: ופירש הר"ן ז"ל בר"פ כירה דף קי"ב דאע"ג דבילה מלמטה ויפה היא כדאיתא בגמ' ורב ס"ל דמלמטה ויפה לו אסור והכא מפרש רב עלה דמתני' דכלי שיגלו היינו במאכל בן דרוסאי היינו טעמא משום דמתני' דבשר ובגל וביצה לא מיפסיק ולא מידי בינן לבין האש וכל שגלו במאכל בן דרוסאי מחרכי ומפסדי ומש"ם שרי אבל מקמי הכי בעליין הם חיים לא מפסדי בחתוי גחלים ומש"ם אסירי אבל היכא דמפסקא קדרה כי מתתה לאחר שהגיע למאכל ב"ד לא קשי ליה אדרבא מתבר ביטולו ואסור ע"כ בשינוי לשון קלת: ויש מי שסובר דהא דאסרינן בגל וביצה אלא כדי שיגלו בלאורך הגיצה דוקא היא אבל לאורך מחר מותר להמתין עיין בב"י או"ח סי' רכ"ו. ובמקומות אחרות קודם לזה. וכתוב בכלבו סי' ל"ח והא דתנן אין נותנין פת בתנור עם חשיכה ולא תרחה ע"ג גחלים אלא כדי שיקרמו פניה דוקא כשאין לו מזון ג' סעודות אבל יש לו מזון ג' סעודות מותר בשבת גופיה אסור לרדות דלאיתת קבעי לה למ"ש ובלא חתוי נמי אפייה וה"ל בקדרה חיה ע"כ: וכתוב שם ביד פ"ג גם בעור שם סימן רל"ד ואם נתן אותם סמוך לחשיכה ולא קרמו פניה אם מחזיר אסור עד מ"ש בכלי שיעבו ואם בשוגג מותר לו לרדות ממנו מזון ג' סעודות ואומר לאחרים בוא ורדו לכם לכל מ' מזון ג' סעודות וכשהוא מרדה לא ירדה אלא בסכין וכיוצא בו אלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ואם נתנו בשבת אפי' במזיד מותר לו לרדותה קודם שתאפה כדי שלא יבא לידי איסור סקילה ע"כ ועיין עוד שם בבית יוסף או בשלחן ערוך: וק"ק אמאי לא תני אין נותנין פת לתנור ולא תרחה על גבי גחלים עם חשיכה אלא כדי וכו': **שיקרמו פניה**. פירשו תוס' ז"ל במנחות דף ע"ח כל שפורסה ואין חוטין נמשכין ממנה: ובירושלמי אמרינן זריזות הן שבשים בפת יותר מן התבשיל וליכא למיחש לשמא יחתו: תבשיל דרכו לאוכלו רותח ואתו לאתויי כדי לאכלו הם אבל פת אין דרכו לאכלה רותח: **ר' אליעזר אומר כדי שיקרום התחתון שלה**. ה"ר יהוסף ז"ל פניה שיקרם ומחק הוי"ן ונקד הרי"ם בקמץ. ופי' רש"י ז"ל אף פניה התחתונים ור' אליעזר לחומרא קאמר ובירושלמי משמע דלקולא קאמר דגרסי' התם מודה ר' אליעזר בלחם הפנים שאינו קרוי לחם עד שיקרמו פניה בתור משמע דהכא אי בקרימה כל דהו אבל בלחם הפנים בעי קרימה מעליא וקיימא לן כר' אליעזר בן יעקב כדאמרי' משנת רא"ש קב ונקי הר"ן ז"ל. משמע שטירוחו ז"ל דגרסי' ראב"ש וכן מלאתי שהעתיקו לשונו ז"ל בספר זמנים להרמב"ם ז"ל בסש"ג דהלכות שבת: אבל בב"י או"ח סי' רנ"ד משמע דבדברי הר"ן ז"ל לא יש בן יעקב: וכתוב עוד שם בשם הרב המגיד דדעת הרמב"ם ז"ל נ"ל לפסוק הלכה כר' אליעזר בפ"ג דהלכות שבת ואע"פ שבפי' המשנה פסק דלא כר' אליעזר אינה למימר דהדר ביה ע"כ וכפירושו דהר"ן ז"ל נראה שהפסיק ר"ע ז"ל בהוא פי' הרמב"ם ז"ל ג"כ ובקולא: ולשון הטור שם סימן רנ"ד ואין מותנין פת בתנור ולא חררה ע"ג גחלים סמוך לחשיכה אלא כדי שיקרמו פניה הדבוקים בתנור לו פניה שכנגד אש ע"כ: וכתוב שם בבית יוסף גם רבינו פסק כר' אליעזר ומה שכתב עד שיקרמו פניה המדובקים (הג"ה פי' לכיון שנקרמו פניה המדובקים בתנור כ"ם כבר נקרמו פניה שבלפי האור והוי אפוי כמאכל ב"ד) בתנור קאי אפת ופניה שכנגד אש קאי אחררה ופי' הרמב"ם ז"ל בפ"ג דכל שנתנה בכדי שיקרמו פניה לא חייבי' שמא יתנה משום דמפסיד ליה ע"כ: אחר זמן רב בא לידי ספר כ"י קלף ישן פי' לה"ר יונתן ז"ל וראיתי שגם הוא נורס ר' אליעזר בן יעקב והילך כל לשון פירושו אין מותנין את הפת להטור וכו' כלומר שכיון שקרמו פניה הו לא אתי לאחתוי בגחלים שיש אדם לרוב שאוכלים אותה בשבול כזה ובגמ' מפרש דכאי פניה אותם הפנים שאינם מדובקים בתנור כלומר שאינם אלא העליונים שממהרין לקרום מפני האור העומד כנגדן אבל התחתון שהוא מדובק בתנור מתאחר מלבשל מפני שמלטנן דופני התנור מפני הבלק הדבק בו ור' אליעזר בן יעקב פליג עליה ומחמיר דבעי שיקרום גם שפניה התחתונים והלכתא כר' אליעזר בן יעקב כדאמרי' משנת רא"ש יעקב קב ונקי. ותנא בשר בגל וביצה ופת וחררה אלו לא תנא אלא בשר בגל וביצה ה"א מאי כדי שיגלו לגמרי קאמר לפיכך תנא וחררה לגלוי דלגלו עליה גמורה אלא כמאכל בן דרוסאי ופת וחררה נמי צריכי לפי שאינם דומין דאי תנא פת ה"א בפת הוא דמחמיר ר"ש בן יעקב משום שהפת רחוק מהאור אבל חררה שמדובקת לגחלים בפניה העליונים שני קמ"ל דלא שני אלא עד דאיכא תחתון ואי תנא חררה ה"א בחררה הוא דקא מקיל ח"ק אבל בפת ליבעי גם פניה התחתונים קמ"ל דלא בעי עכ"ל ז"ל: **יא משלשלין את הפסח**. כסחל י"ד בניסן ע"ש: ובירושלמי פריך תמן [ס"פ תמיד נשחט] תיגוז חשכה יצאו ולנו את פסחיהן שאין צלייתו דוחה את השבת וכא את אמר הכין ומשני ת"ר יוסי חבורות זריזות הן וכדמשני בגמרא דיגן ופרכינן בגמ' דיגן הא לאו האי טעמא לא והא אמר מר גדיא בין שריק בין לא שריק שפיר דמי ומשני התם מינתח ואם פותח פי התנור עייל ביה זיקא וקטי ליה הכא לא מינתח ואי מגלי ליה לא קטי זיקא הלכך אי לאו דזריזין הן אסור: **ומאחיזין**. כתב הרמב"ם ז"ל העיקר מאחיזין את האור אלא שיש להסתפק אם היתה גרסתו מחיזין בלתי אל"ף והוא באלה שמיעתו שהעיקר הוא באל"ף. אח"כ מצאתי שה"ר יהוסף ז"ל מחק האל"ף ונקד המ"ם בשו"א: **כדי שתאחוז האור**. נראה דגרסת הרמב"ם ז"ל כדי שלא האור. וכן הגיה ה"ר יהוסף ז"ל: ר' יהודה אומר אף בפחמים. ירושלמי כיני מתניתין אף בפחמין כל שהן. ומשמע מפי' רש"י ז"ל דלא הוי גרים מלא אף במילתיה דר' יהודה שזה לשונו ר' יהודה אומר אם היתה מדורת פחמים אין צריך להאחיז בה האור אלא כל שהוא ע"כ. וכן נראה מרב אלפס והרא"ש יחר"ן ז"ל: ודעה העור שם סימן רנ"ה וגם דעת רבינו ירוחם דר' יהודה אינו חולק על ת"ק אלא מוסיף על דבריו ותנא קמא מודה לו. אבן מחוך פי' הרמב"ם ז"ל שכתוב שם ואין הלכה כר' יהודה משמע שסובר שבא לחלוק וכן נראה נ"כ מדבריו שם פ"ג אלא חילק בין פחמים לעצים כן כתוב שם בבית יוסף: **והילך** פי' ה"ר יהונתן ז"ל שמלאתי בכל"י יש מפלגין את הפסח לתנור החם בכפוד ותלוי בחמצע התנור והנתלים למטה ואע"פ שאינו כמאכל בן דרוסאי קודם שתשקע החמה שרי משום דבני חבורה זריזין הן ולא אי לחתויי בגחלים ובגל אי נמי מדכרי להדדי מה שא"כ ביחיד הצלה בשר ובגל וביצה בכל שבתות השנה. ולדך הפסח שרבים מתחברים יחד לכתיבא ואם יעשה הבית מהיות מהשה וגו' ועוד דאיכא מ"ד אין שוחטין את הפסח על היחיד כדי שלא יבאו לאכלו לבית הכסאות לא תותירו ממנו היו רבים מהתברים יחד על שלה א: ומאחיזין את האור ועוד קולא אחרת עבדי לבני חבורה במדורה ולפי שלא מצינו למדורה חבורה שיתחברו יחד עליה כמה דאשכחן בשלה בבסח נקט מדורת בית המוקד לשכה גדולה היתה שהכהנים מתחממים שם במדורה אם הנקבת בה תמיד מפני שהכהנים הולכים יחפים על רצפה של שיש של עזרה כלתנן במס' זבחים הוא"ל ורצפה מקדשת כלכתיב קדש המלך את חוך החצר וכלי שרת מקדשין מה כלי שרת לא יהא דבר חולן בינו לבין כלי שרת לא יהא דבר חולן בינו לבין הרצפה וקא מקיל במדורת בית המוקד שמאחיזין את האור מעט בעצים של מדורת בית המוקד קודם שתחתך והיא מתבערת והולכת ודולקת משתחתך ולא חיישינן שמא יהיו הכהנים צריכין להבעירה משתחתך משום דהכהנים זריזין הן ומזכירין זה לזה משא"כ בגבולין שצריך אדם להבעיר מדורתו מבעוד יום כדי שתאחוז האור ברוב כל בקעת ובקעת ברוב עביה וברוב הקיפה דלאמרינן בגמ' שאם אינו כן גזרי' דילמא אתי להדליק משתחתך: **ר' יהודה אומר אף בפחמין** וכו'. כלומר אף בגבולין אם היתה מדורת פחמין בכל שהוא שני. (הגה"ה ז"ל ולא צריך שתאחוז האור ברוב כל שהם ופחם): שהיא דולקת והולכת לפי שאין דרכה להיות ככה והולכת ואינו צריך להחות בה מ"ל: אמדורת בית המוקד קאי כלומר כי היכי דבמדורת עצים מקילי לבית המוקד בכהנים כמו כן במדורת פחמין מקילין לכל אדם וליכא דפליג עליה והלכתא כוותיה ע"כ. **סליק פירקא**:

פרק ב א במה מדליקין וכו'. פעמים מפרש מאי דסליק מינה ופעמים במה שסתמינו תוס' ז"ל. ורא"ש מדקדקין שנומין במה מדליקין המ"ם בנקודת סגול

*) אין אנו יודעים תמיהתו. כפי הנראה ס"ל להר"ם עדיי כי קיימת הנאור התמידי עַבְדָּן (לשון בַּמְעַבֵּר את העורות) היא נב' רפויה ולא כמו שאנו מהגין לקרות בבי דגושה כמו קִבְּדָן בשהוא בא כאן לדעת הר"י לַעַבְדָּן (בב' דגושה) אזי הוא שם הפועל בע"ן לבמו רבים והבונה לעבד אותן ודבר זה אינו נמון מעשה שלחת הפת'. ואולי בא הר"י לאוניה מנוסחת כי"ק ע' ש"ב.

סגול וכמה אין מדליקין המ"ם בנקודת קמץ וכן כמה טומנין וכמה אין טומנין כמה בהמה וכו' אבל כמה אדם יוצאה וכמה אינה יוצאה שניהם גורסין לותם בנקודת קמץ ומעתי טעם לדבר לפי שכל כמה הכתוב במקרא הסמוך למלה המתחלת באלף נקוד בקמץ כגון כמה אדם לקדם וזולתם וה"ל גרסי הכא בכל שיתא סדרי משנה: **אין מדליקין** וכו'. בברייתא בגמ' כל אלו שאמרו אין מדליקין בהם בשבת אבל עושין מהן מדורות בין להתחמם כנגדה בין להתחמם לאורה בין ע"ג קרקע בין ע"ג כירה ולא אסרו אלא לעשות מהם פתילה לגר בנר: **לא בלבש** וכו'. ופירוש נכם כמין אמר שם באורג: ובערוך גרס נגם בגימ"ל: **פתילת האידן**. כמין אמר שם בערבה. והקשו בתוס' ז"ל וא"ת והא מסיפא שמעינן לה כל היולא מן הצמר אין מדליקין בו אלא פשתן והרלו דיש לומר דאין למדין מן הכללות אפי' במקום שנאמר בהן חוץ. ועיין במ"ש בסמוך במשנה ג' בשם הר"א ממיץ: **לא בזפת** גרסי' בלא וי"ו כלמוכח בגמ' דאיתא התם ונם בירושלמי עד כאן פסול פתילות מכאן ואילך פסול שמנים פשיטא שאינה תלמודיא ליה מהו דתימא לשום בתוכה פתילה נמי לא חזיא קמ"ל: תו גרסי' בגמ' ת"ר זרע אמר רב פתילות ושמנים שאמרו הכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בתוכה בין בחול בין בשבת דקסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה ולא אתי לאתויי וכן הלכה: בפי' ר"ע ז"ל לשון המתחיל ולא בשמן קיק וכו' על תוך הפתילה אלא סביב כך פ"ע: **עוד** בפירושו ז"ל ודרשינן קרא הכי ואומר וכו'. אמר המלקט הכי דרים לה בגמ' ובירושלמי מדכתיב לא תוחירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר שאין ת"ל עד בקר ומה ת"ל עד בקר בא הכתוב ליתן לו בקר שני לשריפתו. ועיין במ"ש בפ' כילד עוין סי' י'. ומסקנת הגמ' דיכול להדליק בשבת בשמן שריפה כשלא חל ע"ש שלה בי"ש: **וחכמים אומרים אחד מבושל** וכו'. הכא מחיר שאינו פשוט תחלה וכן בכמה מקומות הוס' ז"ל. פי' לע"ג דקאי אפלוגתא ועיין במ"ש ספ"ק דסוכה בשמש ז"ל: **ובתוב** בספר ברוקח סי' מ"ה ומדלא קתני אין משתמשים לאורה ש"מ אין מדליקין בהם מפני שאין נמשכין אחר הפתילה אבל משתמשין לאורן ע"כ: וכסי תמיד בברייתא בגמ' ת"ר כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת אבל עושין מהם מדורה בשבת בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה ע"כ: **ב אין מדליקין בשמן שריפה** ביו"ט. ירושל' הא בכל אילין קדמאי מדליקין: **ר' ישמעאל אומר אין מדליקין בעטרן**. גמ' מ"ש אמר רבא מתוך שריחו רע גזירה שמא ישתנו ויצא. וכתבו תוס' ז"ל אבל נפט אין ריחו רע כ"כ כמו עטרן ע"כ: ובירושלמי מה בין עטרן מה בין קדר בי דנים קרבי דנים כל זמן שהן דולקין אין ריחן רע כבו ריחן רע עטרן בין כבה בין דולק ריחו רע אלא תאמר הואיל וריחו רע יהא מעין הרחק ל' אמות לפוס כן צריך מימר אין מדליקין בו: ומלאתי ספ' ה"ר יהונתן ז"ל וחכמים בתרמי מתירין בעטרן לעשות גם ממנו פתילה ולא חייש' לריחו רע כיון שמרגנו להדליק בו כל הסעה ואע"פ שבאר הבמנים שמזהיר הם בעטן שמנים ולא לעשות מהן בפתילות עשוה אבל עטרן מיירי בעניין שהוא עשוי כפתילות עשוה. ופסק מין שמן הוא שריחו רע ויש בו ב' מינין הא' שאינו לבן והשני לבן ולבן יש בו ריעותא אחד שהוא עף כלומר שנשלהבת היולאה ממנו מהמת שמנה מתפרדת מן הבגד כשעולה ונאחזת בכותלי הבית אם שמן או חלב נדבק בהם או בפני האדם או בראשו אם נמשח בשמן ובזה השמן אפי' בחול אסור לפי שיש בו סכנה. ע"כ: **בשמן דגים**. רש"י ז"ל פי' קרבי דגים שלמיטו ור"ת ז"ל מכת קוסית פי' שמן דגים שבא מעינו של דג: **ר' טרפון אומר אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד**. עוד יש תנאים אחרים חולקים בברייתא בגמ' ויש להן סברות אחרות ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר אין מדליקין אלא בשמן הילוא מן הפרי לאכוך שמן דגים ועטרן ולרי זר' יוחנן בן זורי ס"ל דאין לך לפסול אלא מה שאמרו חכמים אין מדליקין פי' כגון פסולי שמנים דמתניתין ומדליקין בשמן דגים ובעטרן ר"ש שזורי אומר מדליקין בשמן פקועות ובנפט ע"כ: ועיין בתוס' פ' בתרא המקשה דף ע"ה שכתבו שם דר"ש שזורי ס"ל דמדליקים בעטרן ובנפט דוקא דאי אף בעטרן קאמר היינו ת"ק ע"כ פי' ת"ק דברייתא דכתבינן דהיינו-ר' יוחנן בן זורי ומשמע דבא למעט שאין להדליק בשמן שומשמין בשמן לוטים בשמן אמנות ולא בשמן דגים ובעטרן אבל כאן תלו דאי גרסי' אין מדליקין במילתיה דר"ש שזורי אתי שפיר ע"כ: **ג כל היוצא מן העץ** וכו'. ופי' ה"ל יהונתן ז"ל כל היולא מן העץ וכו'. כגון קוצבות קטנו בלע"ז בשוים ממנו הנקיים ממוליכים בהם חטה לריחים לפי שאין דרכו שהמשך הפתילה העשויה ממנו את השמן שבגר כי אם הפשתן לבדו ולפי שלא חשבו למעלה נגי פסול פתילות עשה בכלאן כלל יבאמר גפן שמרבה העולם להדליק לפי שהפתילה מושכת את השמן אליה והיינו יולאה מן העץ עצמו אלא כמין הפרי ע"כ: ורש"י ז"ל פי' אין מדליקין בו לעשות פתילה מקוצבות ובגד קוצבות ומלמר גפן ע"כ. ובעלי התוס' ז"ל הלקו עליו דמותר להדליק בקוצבות ומר גפן דאינם יולאים מן העץ אלא זרע הוא כדאמרי' במנחות קוצבות ולוף אברה תורה שאר זרעים לא ופשתן נמי מין זרע הוא אלא דאלעזריך במתני' משום דאיקרי עץ כדכתי' ותשמנה בפשתי העץ ע"כ בקיצור: **כתב** בעל סמ"ג ז"ל במלות ל"ת סי' ס"ה וז"ל ושוד אומר הרב ר' אליעזר ממיץ שאינו נקרא יולא מן העץ אלא הנקלף מן העץ קליפה העליונה כעין פשתן דאי מפרשינן הגדל מן העץ לא הוצרך לשנות לכם ופתילת האידן דתרוויהו גדלין בעץ ניהו עכ"ל ז"ל. ואיתה למליתיה דר' אליעזר ממיץ בספר ראשים שחיבר סימן ק"ב: **ובספר** כלבו סימן ל"ו כתוב בשם ה"ר דוד בר לוי ז"ל דוקא היולא מן העץ שכותשין בו את העץ עצמו ומנפץ אותו אין מדליקין בו אבל אמר גפן ודאי מדליקין בו שאינו יולא מן העץ אלא בתוך קליפה נסה הוא נגרת כמו שהוא עם גרעיני הזרע וקוצבות שהוא נ"כ מן העץ עצמו שכותשין אותו ומנפצין אותו כמו הפשתן אפשר לומר שמדליקין בו כיון דדיק ומפץ כמו הפשתן אע"פ שאינו כשפתן לענין כלאים. וכן העץ שקורין גיטשא שכותשין אותה כמו הפשתן ומנפצין אותה כמו הפשתן אפשר לומר ג"כ שמדליקין בה אם בתחילת הבגד אבל אך אין ידוע אצלנו אם מושכת השמן ודולקת בשמן יפה כמו הפשתן והקוצבות עכ"ל ז"ל וכדעת ר"ת ז"ל ולא כרש"י ז"ל שאסר להדליק בקוצבות וכאמר נפן. ועיין עוד בספרי הרא"ש ז"ל. ועיין עוד בספר שטולי הלקט סי' י"ז: **ובירושלמי** שמואל בר' יאקב כתיב להעלות נר תמיד שיערו לומר שאין לך עשוה שלהבת אלא פשתן

*) עוד יבאם דברים המחדש בכ"ר אך מעוכשים הם וא"ת שעוד עליהם ותבנו על דאמרינן. **) כ"ה בהכ"י.

בלבד: **פתילת הבגד**. בגמ' דייקינן הא דקתני פתילת הבגד ולא קתני פתילה בגד ומתניתין במסכת כלים פכ"ח: ופשוט הוא דר' אליעזר גרסי' ביו"ל: **ופי' ה"ר** יהונתן ז"ל ור"ע סבר דקפול מועיל לבטלו מתורת בגד ולא חיישינן דילמא מימלך ופשיט לה מקפולה ואע"פ שלא הבטנה וכ"ם אם הבטנה שא"א שלא נסרף אחד מחוטי הבגד ע"כ: **ד ויתבטנה על פי הגר**. לאו דוקא על פי הגר סמוך לפה **אשר** שם הפתילה דהה"ל על הגר באמצע תלוי אל הגר אלא אורחא דמילתא נקט שמניחו סמוך לנקוב הפתילה כדי שתדלק יפה יפה כך נלע"ד: **ואפילו היא של חרס**. אותה שפופרת. ופי' ה"ר דוד אבודרהם ז"ל לא יקוב אדם שפופרת של ביצה וכו' נזרה במא לקלות השפופרת יסבור שלא יעבוד הגר ויקח אותה ויסתפק ממנה ואפי' היא של חרס שהיא כבירה ומאוסה ולא מחוש שיקחנה שמא יעבוד הגר אפ"ה אסור ואין צריך לומר אפי' היתה מכסף או מזהב עכ"ל ז"ל: **ור' יהודה מתיר**. בפסחים פ"ק דף י"א רמיון דר' יהודה אדר' יהודה ודרבנן אדרבנן תתיא חבל שנפסק לא יהא קשרו אלא עוכבו ולא גזרינן שניבה אטו קשירה ר' יהודה אומר כורך עליו סודרא או פסיקא ובלבד שלא שנבנו גזירה משום קשירה הואיל והוא עשוה בכך והכא רבנן גזרי ור' יהודה לא גזר ומשמין דרבנן אדרבנן לא קשיא שמן זה בשמן דכל שנה מיתלף ואתי למיכל מיניה שניבה בקשירה לא מיתלף דר' יהודה אדר' יהודה נמי לא קשיא שעמא דר' יהודה לאו משום דגזר שניבה אטו קשירה אלא משום דקסבר שניבה קשירה היא וה"ל משנין אהניא דלקמן פס"ו קשרין דלי בפסיקא אבל לא בחבל ור' יהודה מתיר כדכתבינן התם: ומתוך ה"ר יהוסף מלת אדם מבטא אלא ומלא: **ה מפני עובדי כוכבים מפני ליסטים**. מפר' בבבלי גם בירושלמי של סכה ור' יוסי בעי התם לי בשל סכה מיתי מותר ומשמע התם דאיכא דאתי מותר: **ואם בשביל החולה שיישן פטור**. הלי חולה וכו' למאי דסבר הלי תנא דמלאכה שאינה צ"ל חייב עליה עכ"ל ר"ש ז"ל. אמר המלקט ור' יהודה היא: ובגמרא והא דתני ר' אושעיא אם בשביל החולה שיישן לא יבנה ואם בנה פטור אבל אסור להוח בחולה שאין בו סכנה: ותמהתי במלאתי בפי' ה"ר יהונתן ז"ל אהלי ריבא דמתני' שבתא ומיירי בחולה שאין בו סכנה וכן בשאר המ' עמו שאם היה בהם סכנה מותר לכתחילה ומתמא זו כר"ש דס"ל במולינא לא המת לקוברו שהוא פטור משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה לומר שאין המת צריך לו כלום ברה"ר ולא משבחת הולאה הצריכה לגופה אלא שאם הוציא כלי ברה"ר וחכלי עצמו צריך לו ברה"ר כגון שהוציא מרא לר"ה לחפור בו שם שהוציא כבר ברה"ר שיהנה בו שם ברה"ר הוא לו חברו ע"כ. ונבי סיפא דכתם על הגר וכו' כ' והאי פתמא דקתני לה ר' יהודה דמחייב חטאת במוציא לא המת לקוברו לו אפי' לפנות לא ביתו מטומאת מת ג"כ נוף הכנני שבו נעבית המלאכה אינו מוציא לו כלום אפי' בשהוא חס על הפתילה לא יוציא לו כלום שאינו ראוי הפתילה היה דולק תחלה לא יבוה לו כלום שהרי כשירלה להדליקה פעם אחרת יסיר ממנה ראש הפתילה תחלה ואין זה כבוי פחמין וכ"ש בשהוא חס על השמן ועל הגר שאין הבלאה יכתועלת בנוף המלאכה עצמה דהייבו כבוי אלא זה בכה וזה בכה אבל אחר מיוב בפתילה אלא כגון שהיתה פתילה חדשה שלא היתה מסובכת ועכשיו היא מכבה אותה ומחייב הדלקה ועל כבויה ס"ל שמבבה אותה תכף שנכנס שבת כגון שהדליקה בע"ש דלא מיחייב הדלקה ומיתייב משום כבוי לפי שבזה הכבוי נעשית כלי ורמיה להדליק בה יותר מבלא שעמוד אפר אותן חוטין על ראשה עוד וחזו לגזון מפני שהוא עושה פחם שהוא מתקיים ממש לעשות פחם עכשיו שידליק בו פעם אחרת כדרך כל עביית פחם שבעולם שהוא נעשה בכבוי עכ"ל ז"ל: והוא מן התימה מה שפחב דרישא כר"ש דהא בגמ' בהדיא מכרית מהא דרישא דרישא ומי ר' יהודה הוא דקתני סיפא חייב ש"מ ר' יהודה היא*): **מפני שהוא עושה פחם**. גרסי' במפיק ה"א והסי"ן קמוצה ומסקינן בגמ' וכן משמע ומי בירושלמי דר' יוסי כר' שמעון דלקמן פ' עשירי סי' ה' דס"ל דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ובפא אפי' ר"ש מודה דמשום דקא מתקן מנא וצריך לגופו הוא דיקא ומי דקתני שהוא עושה פחם ולא קתני שנעבית פחם שמע מינה: והבינו בכאן הוי"ט מה שפירשו שם בתוס' דהייבו כשעושה מלאכה וכו'. [וכ"ה] נ"כ הכא בפי' רש"י ז"ל בגמ' וז"ל ואין לך כבוי הצריך לגופו אלא כבוי של פחמין כשעושין אותו וכבוי של הבהוב פתילה שהכבוי נעשה להאחיז בו האור מהר כשירלה להדליקו ע"כ: **ו על ג' דברים***) **נשים בני לדתן**. נקד הר"מ ז"ל לידתן (לל' בחיר"ק) כלכתיב וידעת עת לדתה וכך נראה בעיני ג"כ וכלכתיב ויהי בלדתה ויתן יד. אמנם לאותיה שה"ר יהוסף ז"ל נקד לדתן אלמ"ד בגר"י והלדי"ת בקמ"ץ: ירושלמי אית הנאי תנו ילדות והיינו כדתני ר' יהודה בשון נדרים בנים מתים ואית תנאי תנו יולדת והיינו משום דאין הבטן מקטרת אלא בשעת הבכנה. ובבבלי ה"ר על שלש עברות נשים מתות יולדות ר' אליעזר אומר נשים מתות ילדות ור' אחא אמר שאין מתות ילדות פי' בחורות אלא בשון שמבבסות את אותה בעיקר בשבת: ותתם תניא בשם ר' יהודה הנשיא **לבשון נדרים בנים מתים** וכן ס"ל נמי לר"א בר"ש: **בנדה ובחלה ובהדלקת הנר**. מפרש טעמא בגמ' היא קולרא בחדרי בטנה לפיכך תלקה בחדרי בטנה. חלה והדלקת הנר כדברים ההוא גלוליה עליה דרב חסדא אמר הקב"ה רגיעות דם נתתי בכם שלא עסקו דם הזהרתי אתכם ראשית קרחתי אתכם על עסקו ראשית הזהרתי אתכם שנתתי בכם קרוה בר על עסקו בר הזהרתי אתכם אם אתם מקיימים אותם מוטב ואם לאו הריני נוטל נשמתכם. ובירושלמי מפרש אדם הראשון דמו של עולם דכתיב ואד יעלה מן הארץ ונרמה לו חוה מיתה לפיכך מסרו חכמים מלות נדה לאשה. ובחלה אדם הראשון חלה מהורה לעולם היה דכתיב ויאכל ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה. ותניא כיון שהאשה מקשקשת עיסתה במים היא מגנבת חלתה ונרמה לו חוה מיתה לפיכך מסרו חכמים מלות חלה לאשה. ובהדלקת הנר אדם הראשון נרו של עולם שהיה שנאמר נר אלהים נשמת אדם ונרמה לו חוה מיתה לפיכך מסרו מלות הנר לאשה ע"כ: מלאתי כתוב אהא דאמרינן בגמרא בפירקין דף כ"ג נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו דפי' רש"י ז"ל והכי אמרינן לקמן ותזנה משלום נפשי זו הדלקת הנר בשבת שבני ביתו מעטרין לשבת בחוסך ע"כ מלאתי כתוב עליו ושמעתי משום שלום ביתו פי' שלא תכשל בחוחו עון כדתנן על שלשה דברים נשים מתות בשעת לדתן ומ' מהן הדלקת הנר

פ"כ: **ז עשרתם כו'**. ופי' ה"ר יהונתן ז"ל עשרתם פירות האילן לסעודת שבת שלא אכילת ערלי שמותר לאכול בחול מפירות שלא נגמרה מלאכתן (כלומר שלא הוקבע למעשר שכל מין ומין יש זמן קבוע ידוע שיקבעו למעשר שאפי' אכילת ערלי אסור לאכול מהן אבל קודם לכן מותר לאכול מהן אכילת ערלי בחול) אבל בשבת אסור דכל אכילת פירות שיאכל אדם בשבת לכבוד שבת אפי' חמרים מ' או עגבה מ' אכילת קבע מיקרי דמקיים בה וקראת לשבת עונג ע"כ: **ופי'** הרב ר' משה אלשיך ז"ל בפ' ועגבה דף ע"ע ע"א עם חשיכה הוא קודם לספק חשיכה ע"כ. ומ"מ הוא סמוך ממש לספק חשיכה כדקתני עם חשיכה ופשוט הוא: **בפי' ר"ע** ז"ל ונותנין עליו חומרי יום וחומרי לילה אמר המלקט פי' חומרי יום אי מוצאי שבת הוא וחומרי לילה אי ע"ש הוא: **וכתוב בכלבו** סי' ל"ו והא דאמרינן דאין מדליקין את הנרות יש אומרים לאפי' ע"י א"י קאמר ואע"פ שהוא ספק חשיכה ויש מחירין ע"י א"י משום שבת דאין שבות במקום מצוה והדלקה ודאי מצוה גדולה היא א"כ משום דאמירה לגוי שבות ודבר שהוא משום שבות אינו נזרו עליו בין השמשות. ויש שואלין הא דאמרי' בספק חשיכה אין מדליקין נרות הא ודאי יום מדליקין אע"פ שהוא סמוך לחשיכה ואמאי והא צריך להוסיף מחול על הקודש דבר תורה וכ"ת דספק חשיכה הוא התוספת הזה זה ודאי אינו שמפני הספק הוא נאסר וי"ל שכיון שהתוספת אין לו שיעור מן התורה ובכלל זה גם ספק חשיכה לפיכך אין מדליקין את הנרות נעת כזאת עכ"ל ז"ל: **אין מעשרין את הודאי ואין מטבילין את הכלים**. פי' אם אינו צריך לפירות או לכלים לשבת: וכירושלמי מתני' בכלים גדולים אבל קטנים מערים עליהם ומטבילן תנא רב הושעיא ממלא הוא אדם בכלי שמא מן הכור ומערים עליו ומטבילו: וכתוב בב"י א"ח ס"ס שמ"ב וז"ל ואפשר שרבינו יעקב ז"ל סובר דמתני' דקתני אין מעשרין את הודאי אבל מעשרין את הדמאי על כרחך לא במעשר לצורך השבת עסקי' דא"כ אפי' ודאי הוה שרי לעשורי דודאי כל לצורך השבת דבר מצוה הוא וכיון דבשלא לצורך השבת עסקי' לא הוה לן למישרי לעשר אפי' דמאי אם לא מפני הדוחק ולכן כ' רבינו או שהיה מרוד והולרך לעשר פי' כלומר שמפני הטרדא דוקא שרי הא אם אינו מרוד לא ונפי זה לא התיר רבינו לעשר אלא דמאי דוקא ויותר נראה לומר דאפי' ודאי שרי לעשר ואפי' שלא לצורך השבת אם הוא מרוד ונחפז לדידן דקיימא לן דלא נזרו על שבות בין השמשות בשעת הדחק והא דתנן אין משערין את הודאי אתיא כמ"ד גזרו על שבות בין השמשות וכמו שפי' רש"י ז"ל שם עכ"ל ז"ל: **ומערבין**. ערובי חצירות וכו'. ובהכי לא קשיא קשיא אסיפא. ויש מן הפוסקים מאן דס"ל דאפי' ערובי תחומין לכתחילה הוא שאין מערבין בבין השמשות אבל אם עבר ועירב ערובו ערוב והיא דעת הרמב"ם ז"ל שם פ' שני: **וטומנין את החמין**. נראה פי' מים חמין כדפי' רש"י ז"ל בגמ' בברייתא מים חמין למזון בהן היין לשתות. וכן פי' ר"ע ז"ל לקמן בר"פ כירה ואי קשיא א"כ סתם לן תנא הכא דלא כב"ש אפשר דלאו קושיא היא דלקמן במבשל יום עסקי' ולהכי מותר חמין והבשיל אבל הכא בבין השמשות עסקינן ולהכי דוקא מים חמין מותר. ולפירוש הרז"ה ז"ל שאכתוב בריש פירקין דלקמן דפי' דלא מיירי פ' כירה בהשמנה כלל ניחא שפי' ומ"מ הנכון בעיני דהכא חמין דקתני לאו דוקא דה"ה תבשיל דו"ק. ומצאתי כתוב שבא מצוות בזה הפרק כנגד ז' שמות הוים שבמזמור שיר ליום השבת וכנגדם תקנו ג"כ שבע ברכות בשבת ופרשת שבת מתחלת בז"ן זכור את יום השבת ע"כ: **סליק פרקא**

פרק ג א כירה שהסיקוה בקש או בגבבא וכו'.

נ"כ מתניתין וכמו שכתבתי לקמן סוף סי' ב' בשם מהרי"ק ז"ל. וכתבו הוס' ז"ל נראה לר"י דקש היינו זגבות הסבלים שנשאר בשדה שקורין אישטובלא בלע"ז והכי הוא הנקלר עם הסבלים ע"כ: **נותנין עליה תבשיל**. מע"ש להשהותו שם בשבת עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט פי' הר"ן ז"ל ולא חיישינן שמא יתחה בגחלים משום דקש וגבבא אין להם נחלת ע"כ. ובירושלמי כיני מתני מקיימין עליה תבשיל כדפי' ר"ע ז"ל ובעיא היא בגמ' דילן ומהני' לפי זה ר' יהודה היא ומאי לא יתן לא ישהה דבשהות פליגי בחמין ותבשיל ובגרוף וסיפא פליגי בחורה וכן מוכח מן הגמ' ומן הירושלמי. וכתבו תוס' ז"ל דמשום דקיימא לן כחכמים דשרי חמין ותבשיל להשהות ע"ג כירה אפי' בשאינה גרופה דחיק בגמ' לחסורי למתני' דהכי קתני כירה שהסיקוה בקש או בגבבא מחזירין עליה תבשיל בגפת או בעצים לא יחזיר על שיגרוף או עד שיתן את האפר אבל לשהות משהין אע"פ שאינו גרוף ואינו קטום ומה הן משהין בש"א חמין אבל לא תבשיל והר' חננאל ז"ל פירש כאן פסולת של שומשמין לאחר שהוציאו שמנן ע"כ ודוחק הוא לע"ד דלא חזי לאסוקי בהו כלל וכן בפי' הרמב"ם ז"ל לא תמצא שפירש רק גפת פסולת של זיתים ושמא ראוין ליבשן ולהסיק בהן דומיא דגלגי הבקר וזולתם וכיון שהם מוסקים ודאי שהם מוסקים הבל שפי מגפת של זיתים כשאינו מוסק* הגה"ה אבן בנים פירקא דלקמן פי' ועיין במה שכתבתי לקמן ר"פ במה טומנין על עניין הרמב"ם ז"ל גפת הוא פסולת גפת דתנן התם: **עד שיגרוף** הגחלים ויוציאם מן של זיתים וכן פסולת השומשמין ע"כ: כירה או שיתן האפר ע"ג גחלים לכסותם ולגנגם עכ"ל ר"ע ז"ל: אמר המלקט כך פי' רש"י ז"ל וכתב עליו הר"ן ז"ל לפי שהוא מפרש זה הפרק אף בהשמנה דכל שגרוף וקטום ס"ל שאינו מוסיף הבל כו' וכתב הרז"ה ז"ל שהשיאו לרש"י ז"ל לפרש כן מפני שראה פ' כירה בין שתי השמשות סוף במה מדליקין ותחלת במה טומנין ולא הגיה להיאך לתפשר שכירה קטומה אינה מוספת הבל והרי רש"י ז"ל הוא עצמו פי' לעיל ס"פ במה מדליקין מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף הבל מבע"י גזרה שמא יטמין בגחלת ולמען שיהא אפר המעורב בגחלים אלמא אע"פ שנתן האפר מוסיף הבל הוא וכן הוא ולאי שהרמב

מחמם את הצונן וכל שמחמם את הצונן מוסיף הבל הוא וכיון שכן היאך אפשר לי נתן את האפר דשויא נתינה כל דהו כמו שנפרש בסמוך בס"ד לא יהא מוסיף הבל ותו וכו' על אלא ולאי שיקרן של דברים כדברי רבינו האי גאון ורבינו אפרים גאון ז"ל שפירשו להכא לא אסר בהשמנה כלל אלא כגון שהקדרה יושבת על כסא של ברזל וכיונא בו אי שהיא תלויה באבנים שאין שולי הקדרה מונעים בגחלים ומש"ה כל שגרוף וקטום דאיכא הכירא שמסלק דעתו מלחתות בגחלים שרי ע"כ. ועוד כתב ז"ל על שיגרוף אי עד שיתן האפר מפר' בירושלמי הגורף צריך שיגרוף כל צרכו לגומר אלא שיאחרו שם גחלים כלל וקונם אינו צריך לקטום עד שלא ניכר שם אש כלל וה"ל משמע לעניין קטימה בגמ' דילן מדאמרינן וכו' ומתני' נמי דיקא דקתני שיתן האפר ולא קתני שיממין באפר משמע דבקטימה בכל שהוא סגי והיינו טעמא דבקטימה סגי לן בכל דהו ובגריפה בעי גריפה גמורה. משום דבגריפה לא גרף מקצת גחלים והניח מקצתן אין בגחלות היכר כלל אבל מכיון שנתן אפר ע"ג כל הגחלים הא עביד ליה היכרא בכולהו ע"כ. ובמסקנא מילתיה כתב דגראה לו דברי הרז"ה ז"ל שכתב דגורף היינו שיגרוף כל הגחלים לגד אחר אבל אם גרף את הכל והוציא לחוץ אפי' בתנור שרי דליכא למיחש למידי ע"כ: **בש"א חמין אבל לא תבשיל**. אומר ר"י דודאי תבשיל אסרי ב"ש משום דלעולם יפה לו אע"ג דמתבשל כל צרכו אבל חמין שאין יפה להן אלא עד כדי צרכן אבל מכאן ואילך רע להם כדמוכח בגמ' לא אסרי ב"ש דליכא למיגזר שמא יתחה דבלא חתוי יותמו כל צרכן ע"כ: **בש"א נוטלין וכו'**. אפי' חמין דשרינן להשהות על גבי כירה גרופה או שגיתן וכו' כך נראה שצריך להגיה לשון בפי' ר"ע ז"ל: **ובה"א אף מחזירין**. בגמ' אמרי' למ"ד מחזירין מחזירין ואפי' בשבת מכלל דעיקר פלוגתייהו בחול היא ושל מדקדק ר"ת מדקאמר לא יתן על שיגרוף ואי לא יתן לא יחזיר הוא אינו שיגרוף או יקטום בשבת והכ"ל אע"ג גרף וקטם אלא בחול נמי אסיר להחזיר וכי תימא א"כ נב"ש למה לא מחזירין פירשו בתוס' ז"ל דכל שהוא סמוך לחשיכה כ"כ בשבתבשל צונן אינו יכול להתחמם מבע"י נב"ש אסור וכל הא"נ מיקרייא חזרה וכי יהיב לה ע"ג כירה מקמי הכי מקרי שהייה ואפשר ג"כ שאפי' היה התבשיל חם כל שאינו היה צונן לא היה שהוה ביום כדי להתחמם אסור נב"ש משום גזרת הגחון*) וב"ה שרי וכתבו בתוס' דמדב"ש אסרי הא אפי' בגרופה נמנע נב"ה כשאינה גרופה דכל שהוא סמוך לחשיכה כ"כ אסור ולא נ"ל כן משום דב"ש לעעמייהו אזלי דבעו בכולהו מלאכות שאדם מתחיל מבע"י הוא אם נעשה מקלת מעשה שלהן קודם לחשיכה אבל נב"ה דמתירין בכולן עם השמש כדאיתא בפ"ק אפי' אין שהות ביום כדי להתחמם שרי ומש"ה אמרינן בגמ' לדברי האומר מחזירין מחזירין ואפי' בשבת משום דלהחזיר סמוך לחשיכה לא אישתריך להו נב"ה דהא בכל המלאכות כולן הן מתירין עם השמש אלא משום דחזרה לכבת נופה הוא דאיסתריכו לאפלגיי אבל אה"ל דאפי' בשאינה גרופה מבעוד יום שרי. הר"ן ז"ל. **ומצאתי** בפי' ה"ר יהונתן ז"ל כירה זו עשויה כעין תלי עגול ופתוחה מלד מ' ופתוחה מלמעלה כשיעור שתי קדרות ופעמים שמונחין בתוכה ופעמים על גבה וכיון שהיא כ"כ פתוחה מלמעלה אינה מחזקת תמיומה כמין כיפה שאינה פתוחה מלמעלה אלא שיעור קדרה מ' ולא פתוחה ממש אלא חלול כמין כברה וכ"ש כמו תנור שהוא פתוח פתח קטן מלמעלה וסגור מכל לדדיו כי אם מעט. וגחלת קש ובגבא אינה בת קיימא ואין תמיומתם רב וגדול להעלות לקדרה הבבלא מפני שהיא למעלה ומש"ה אע"ג שיגרוף כל הגחלים מתחת הקדרה כלומר להוציאם חוץ מן הכירה לגמרי ומשהה קדרתו על הכירה עד תלי הלילה או עד למחר ולא גזרינן שמא ימצאנה לוגנת ויתחיתם דכיון שלא הדליק אלא בקש ובגבא ולא הדליק אלא בתוך כירה ולא בתוך תנור נילה דעתו שאינו מתרלה בתמיומת קדרתו. בגפת ובעצים. שגחלתם קיימת זמן מרובה ומוסיפין הבלא בכל עת ומבשלין הקדרה מאליהן. לא יתן. מפרש בגמ' לא ישהה אפי' לשהות על הכירה קדרתו מבעוד יום אסור עד שיגרוף כל הגחלים לגמרי מכל הכירה משום דמוסיפי' הבלא וקומת זה האש ודעתו בתמיומת שהרי בשל בעצים וגפת ושמה ימצאנה בשלים הלילה או בחליה לוגנת ויתחיתהו בגחלים ס"ל מחתיו. או עד שיתן אפר. לוגנת ע"ג גחלים לכבותן ולגמנן וכיון שגילה דעתו שאין רצונו בתמיומת קדרתו לא גזרינן שמא יתחה בגחלים אע"פ שהן לוחשות מתחת האפר שנתן עליהן. בש"א חמין אבל לא תבשיל. כלומר ומה הן משהין ע"ג כירה כשהסיקוה בקש ובגבא אע"פ שאינה גרופה או כשהסיקוה בגפת ובעצים כשהיא גרופה וקטומה כ"ש שהרי דוקא חמין מיס חמין דלא צריכי לבשולי וליכא למיגזר שמא יתחה דבמעט תמיומת שני ליה אבל תבשיל שאינו מבושל כל צרכו אע"פ שהוא מבושל כמאכל בן דרוסאי אסור לשהותו ע"ג כירה אע"פ שקטמה דגזרינן שמא יתחה אח"כ ואפי' בגרופה לגמרי גזרינן שמא יכנס הגחלים לכירה שהוליא חוצה לה וב"ה ס"ל כיון שגילה דעתו שאין מעיקרא בתמיומת הקדירה ובכשולים שהרי גרף אותה או שקטמה מותר לשהות על גבה. בש"א מוסלין. כלומר כי היכי דפליגי בלשהות וב"ה מקילין בשהיית הקדירה ע"ג הכירה ס"ל פליגי בלהחזיר בליל שבת או בשבת עצמו דב"ש מקילין ומתירין להחזיר הקדירה שנטל ממנה והשאיר ממנה לצורך מחרתו ולא גזרינן דילמא אתי לאתחויי כיון שרולה שבטל תמיומת קדירתו שהרי מחזירה ע"ג כירתו ולב"ש מחמירין אפי' במים חמין שהתירו לשהות אסרו להחזיר. ע"כ: **ב תנור שהסיקו** וכו'. כתב ר"ת ז"ל וקי"ל מתני' בתנור של נחתומין ותנור של נחתומין מפורש בפ"ק לא יחפור אבל תנור דידן בכירה של נחתומין הוא הר"ן ז"ל ולע"ד פי' תנור דידן שיהו פורני שפיהם מן הלד לא כפים הנליהו ודיינין לו ככירה ומהני לה נריפה וכ"ג מב"י סי' רל"ג. **וכתבו** תוס' ז"ל אי להחזיר תנן הכא נמי האי לא יתן ר"ל לא יחזיר אבל לשהות אפשר אפי' בתנור שאינו גרוף וקטום ע"כ. והילך פי' ה"ר יהונתן ז"ל תנור שקצר למעלה ורחב למטה בקלם חומו לתוכו יותר ויותר מכירה ומש"ה אפי' הוסק בקש ובגבא הרי הוא אסור ואע"פ שהוא גרוף וקטום אסיר לשהות עליו שכיון שהוא משחמם ומבשל בתנור ומשהה בו בע"ש ממלא שדעתו נכונה ומקיים בתמיומת קדרתו וגזרי' שמא יתחה בגחלים ואע"פ שגרוף וקטום שפיתה קדרה מ' ומשמר חומו וכשסור מן מקום שפיתה קדרה עשוי חלולין כמין חן בו אלא שפיתה קדרה מ' ומשמר חומו וכשסור מן מקום שפיתה מקום שפיתה כלה. בגפת ובעצים שחמימותם רבה שהרי מוסיפין גזרה שמא יתחה אבל בקש ובגבא לא גזרינן ע"כ. וכתב בספר לבוש התור סי' רל"ג סעיף מ' וז"ל וכופה שהוא מקום שפיתת

קדרה

*) ל"ל הרוחין.

קדרה א' חומה רב מכירה פחות מתנור לפיכך אם הוסק בקש או בגבבא דינו ככירה ומותר ע"י גריפה וקימה. ז"א דקש ובגבבא בכופה אפי' בלא גריפה וקימה הרי הוא כנפח ועליה בכירה כשהוא גרוף וקטום לפיכך כופה בקש או בגבבא מותר אפי' בלא גריפה וקימה ואם הוסק בעצים ובגפת דינו כתנור ולא מהני ליה גריפה וקימה ואסור אפי' לסמוך לה ותנורים שלנו שפיהם מן הצד דינם ככירה אחין חומה רב כ"כ כמו שהיו תנורים שלהם שהיו עשויים בענין אחר ע"כ: **בין** מעל גביו. בגמ' מפרש ליה אביי אפי' לסמוך על דפנו ואין צריך לומר על שפתו ותניא כותיה: **תנור** שהסיקוהו בקש או בגבבא אין סומכין ואין צ"ל על גביו ואין צ"ל בתוכו ואין צ"ל בגפת או בעצים. כופה שהסיקוהו בקש או בגבבא סומכין לו ואין מותרין על גביו בגפת ובעצים אין סומכין לו: **כופה**. כה"א היא גירסת הערוך בכל מקום שהוא מוזכר וכן הוא בס' כל בו סי' נ"א וכן מצאתיו בפי' הר' יהונתן ז"ל וכלכתיבתו. וכתב מהרי"ק ז"ל בשורש ס' דאין הפרש בין כופה לחומן מכמי התלמוד לכופה דידן שאע"פ שאותם היו של חרס ושלנו הם של פיוט אינו מעלה ולא מוריד לחלק ביניהם ע"כ: **ג אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל**. נקד הר"מ ז"ל המ"ם והמי"ת בציר"ה אבן כ"ר יהוסף ז"ל נקד המי"ת בפת"ח וכן נראה בעיני. בגמ' פשיטין דאם גלגל חייב חטאת מדתנן לקמן פ' חבית חוץ מן המליח היטן וקוליים דאפשרן שהשחוק זו היא גמר מלאכתן דמדקרי ליה גמר מלאכה ס"מ והו בשולו וחייב: **והילך** פי' הר' יהונתן ז"ל אין מותנין ביצה בלא המיחם מיחם קומקום של נחשת שהוא הם מלא ומשים הביצה סביביו לדפני המיחם בשביל שתתגלגל פי' שתגלה קלת עד שהוא מגולגלת כלומר שתגלה מסביבותיה אע"פ שאין תוכה גלוי ומפר' בגמ' אאם גלגל חייב חטאת: ולא יפקיענה בסודרה ולא יכסנה בסודרין שהחמו אפי' בחמה כדי שתגלה מהומו של סודר דגזרי' תולדות חמה אטו תולדות אור ור' יוסי מתיר דלא גזר אבל אם היו אלו הסודרין חמין ממנת האור לא הוה פליג ר' יוסי בהא דבולאי גזרינן תולדות אור הכי מבר"ש בגמ': ולא יטמינה בחול ובאבק דרכים בחול שבחמה אסור לטמון בו כח כ"כ לגלותה לגמרי אבל בחול ובאבק דרכים יש בהם כח גם לגלותה לגמרי. ע"כ: **ור' יוסי מתיר**. בחולדות חמה לא גזרי אטו תולדות האור אי לא פליגי אבל בחמה עצמה לכ"ע שרי וכדתנן שמאא לקמן פ' חבית. ואת הלון בחמה בשביל שיחמו דחמה באור לא מחלפא לגזור הא אטו הא **ולא יטמיננה בחול ובאבק דרכים**. אע"ג דאמרי' בפ' לא יחפור בחול דקריר מיקרר דחמים מהיס וחכא ביצה היא קרה הכא מיירי בחול שהוחם בחמה דומיא דאבק דרכים תוס' ז"ל: וכתב הר"ן ז"ל דבקמת וכיוצא בו ליכא משום גומא שאל"כ יהא אסור ליטול קמח ביו"ט לגוף אלא ודאי קמח וכיוצא בו אין בו משום גומא והכי איתא בירושלמי דפירקין דגרסי' התם תמן אמרין חמה מותרת תולדות חמה אסורין ורבנן דהכא אמרין בין חמה בין תולדות חמה מותרת ופרכי' מתני' דהכא פל נא על רבנן דהכא ולא יטמיננה בחול ובאבק דרכים ופרקינן שמא היא שהוא עושה חרין אילו אמר בקמח יפות. אלא בקמח אין בו משום חרין ולא משום גומא עכ"ל ז"ל: **ד מעשה שעשו אנשי טבריא**. וגמ' מוקמי' אליבא דמ"ד דטעמא דלא פליג ר' יוסי בחול ובאבק דרכים משום מזיז ספר דלרישא דלא יפקיענה בסודרין דפליגי רבנן ור' יוסי קאי הא' מעשה ורבנן קאמרי ליה לשוע למילתייהו וסכי קאמרי ליה רבנן לר' יוסי הא מעשה דאנשי טבריא דחולדות חמה הוא ואמרי רבנן וא"ל ר' יוסי הוות תולדות האור הוא דאלפי אפתחא דגיהיום ומאן דמפרש טעמא דר' יוסי דלא פליג בחול ובאבק דרכים משום גזירה דשמא יטמין ברמץ דמאן דחזי סבר מכדי הא לבשולי והא לבשולי ותרוייהו דרך הטמנה הם לי רמץ מה לי חול ומ"ש מודה ר' יוסי המעשה דטבריא אסיפא קאי לסייעתא דחול ואבק ולאוריי דחולדות חמה כי הא דטבריא אסורי לדברי הכל דלמיא להטמנה שמטמין מים במים ואי שרינן ליה אתי לאטמוני ברמץ: **והביאו סילון של צונן**. [מלאתי מוגה צונן ביוד ובחירק]: נראה לר"י דסילון לא היה מתערב בחמין כי היה מוקף מחילות מכל צד והיו מתחממין המים צונן בסילון מחמת המי טבריא ולא היו רוחצין בחמי טבריא עצמן לפי שריחן רע והשתא דמי להטמנה שמים צונן היו טמונין בתוך החמין להתחמם וכמו שמדמה לה בגמ'. תוס' ז"ל: ומיהו בה הר"ן ז"ל דסילון זה היה עובר בתוך האמה ופיו יוצא לחוץ והיו מימיו כשפכין לעוקא שבקרקע ע"כ: **אם בשבת כחמין שהוחמו בשבת אסורין ברחיצה** וכו'. וגמ' בעינן מאי רחיצה אילימא רחיצת כל גופו אלא חמין שהוחמו בשבת הוא דאסורין הא חמין שהוחמו מע"ש מותרין והתניא חמין שהוחמו מ"עש למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו ומוקמינן למתני' אליבא דר' שמעון דמתיר להשתמש כל גופו בשבת בחמין שהוחמו מע"ש: והילך פי' ר"ש ז"ל דאמרן דאם יכול לרחוץ בהם היו מערבין בתוכו דרך הסילון מים צונן ואסרו להם חכמים דדמיין להטמנה שמטמין מים במים שמחממין ואמרו אם בשבת היה המעשה הזה יהיו כחמין שהוחמו בשבת שאסורין להשתמש בהן כל גופו כלומר לשפוך על ראשו ורובו וגם בשתיה ואם לירע זה המעשה בחמין שהוחמו בי"ש שהן אסורין להשתמש בהן כל גופו אפי' ב"ש לא התירו לחתם בי"ש אלא [לרחון] פניו ידי ורגליו בלבד אבל להשתמש בהן כל גופו אסור ומותרין בשתיה אפי' לב"ש דהא ב"ש אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אלא הם ראוין לשתיה לעולם לעורך שתיה אבל לא לעורך פניו ידיו ורגליו ובית הלל מתירין אף לרגליו ואפ"ש זה המעשה של אנשי טבריא מערב שבת אפ"ה אסרוהו דהא הוי הטמנה בדבר המוסיף הבל ואסור להטמין בדבר המוסיף [הבל] אפי' מבעוד יום כדתנן בפ' במה טומנין דהכא ודאי מבע"י אסור דאי משחשכה היכי קתני אבל טומנין בכסות ובכל דבר שאינו מוסיף הבל הא תנן בספק חשכה וספק אינה חשכה הוא דאמרי' ומומנין את החמין אבל בודאי חשכה לא עכ"ל ז"ל: **מוליאר הגרוף שותין ממנו בשבת**. היינו כמו שותין על ידו ולומר שמותר לתת מים בתוכו בשבת ולכתות שדרכן היה למזוג בפושרין ואשמעינן תנא דמוליאר אע"פ שהנחלים סמוכין לקבולו הגדול אפ"ה לא מיקרי כלי ראשון כיון שאין אינו קבול גדול עומד על הנחלים בשומדין בקבול התחתון אבל אמיני ה"ל כלי ראשון ועדיף ממי מעיין לפי שמקום המים ומקום הנחלים כלי אחד הוא ועיקר דבותא דסך מתני' למוליאר אינעריך דלא דיינינן ליה ככלי ראשון וכדי שלא תאמר דלא מיקרי כלי ראשון אלא כאמיני שמקום המים והנחלים הכל כלי אחד סמך ליה ענין אידך מתני' שהמים שפינהו כלומר בפינהו מע"ג האור ויש בו מים חמין דבתני שלא יתן לתוכו צונן כדי שיחמו דאע"ג שלא היו הנחלים במים זה לעולם אפ"ה כלי ראשון מיקרי. הר"ן ז"ל **ונאסר** ל"ח סומן הנ"ל פי' מוליאר הוא דוד גדול שמחמתו עבה ותלוי על מקום האש ומים שנתנו פוסרין אפי' כשאין האש תחתיו ע"כ: **ה המיחם שפינהו לא יתן לתוכו צונן**. גם פה מלאתי בציר"י בהי"ח אבל הר"י נקדה בפתח וכדכתיבנא. ולאיתי [עוד] שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל מלת צונן בתולהו מתניתין ביו"ל ובנקודת חירק חחת הנו"ן בכל מקום שהוא שנוי במשנה: וכתוב בצ"ו (ס"ח) ואע"פ שבפי' המשנה כ' הרמב"ם ז"ל כאוקימתא דאביי כבר מצינו בהרבה מקומות בתנור שחזר בו ממ"ש בפי' המשנה ע"כ בקיצור שהוא ז"ל הארוך ע"ש. ואוקימתא דאביי בגמ' הכי איתא המיחם שפינהו מן האור לא יתן לתוכו. מים מועטין בשביל שיחמו אבל מותן הוא לתוכו מים מרובין או לתוך הכוס כדי להפסידן וכן הוא בפי' ר"ע ז"ל: ומשמע דגרסי' לתוכו או לתוך הכוס וכן הוא בגמ' גם בערוך ערך פסר וברב אלפס ז"ל ובהר"ן ז"ל כמו שאכתוב בסמוך בס"ד, אבל בירושלמי משמע קלת לע"ד דלא גרסי' רק אבל מותן הוא לתוך הכוס דגרסי' התם בשם ר' יוחנן לא שנו אלא לתוך הכוס הא לתוכו לא ע"כ. ומיחם שפינה ממנו מים לאביי לא יתן לתוכו מים כל עיקר מפני המלרף דמתני' ר' יהודה היא דאמר דבר שאין מתכוין אסור ופי' הר"ן ז"ל דאע"ג דלא קיימא לן כר' יהודה בדבר שאין מתכוין מסיק אביי למילתיה הכי משום דמתני' קשיתיה דמדקתני המיחם שפינהו ולא קתני המיחם שפינה ממנו מים אלמא כשפינה ממנו מים לעולם אסור כר' יהודה עכ"ל ז"ל אבל רב אדא ס"ל בגמ' דמיחם שפינהו ר"ל שפינה ממנו חמין לא יתן לתוכו מים מועטין כדי שיחמו אבל מותן לתוכו מים מרובין כדי להפסידן ואע"ג דמלרף ליה לן בה דמתני' ר"ש היא דאמר דבר שאין מתכוין מותר וקיי"ל כר"ש: וכתב הר"ן ז"ל דאע"ג דבמיחם תנן במתני' שמותן לתוכו כדי להפסידן ה"מ מיחם שאינו חם ביותר אבל באמבטי דאסרו ב"ה בברייתא בגמ' לוון לתוך חמין אפי' ליתן לתוכו מים לוונין הרבה שאינו אלא להפסיד אסור דלאמבטי מתוך שמקפידין הרבה של חומו אסרו בו אפי' הפסד ובכלי שני בכולהו גווני שרי ואפי' טפי מהפסד דכיון דכלי שני אינו מבטל למאי ניחוש לה דאע"ג דתנן אבל מותן לתוכו או לתוך הכוס כדי להפסידן לא הילוק מינה דטפי מהפסד אפי' בכלי שני אסור דליתא אלא משום דכלי שני אינו מבטל חמין שלו הפסד קרי ליה א"כ משום מיחם נקט הכי אבל בכלי שני בכל ענין שרי עכ"ל ז"ל: ועיין בתוס' ז"ל ד"ה אבל באמבטי שפלפלו בזה ומתוך לבושם היה משמע קלת דלא רק אבל מותן הוא לתוך הכוס כדי להפסידן וליתא כדמוכחא כולה סוגיא ונס בדבריהם ז"ל וז"ל בדבור המזכר ובמתני' דנקט במיחם שהוא דאמרן לא יתן לתוכו מים הא"ל באמבטי שהוא שני לא יתן לתוכו מים אלא דמתני' מיירי בשתיה ומפליג בין מיחם לכוס ע"כ: בפי' ר"ע ז"ל דכ"ל לאחי תנא דכלי שני מבטל וכו' ולקמן תניגן אבל וכו'. אמר המלקט גם הכא בברייתא בגמ' פליגי עליה דבכוס מוהר אפי' מועטין הלא דכלי שני הוא ושוב דיכון דלגתיה קבעי להו לא מיתא ליה שיחמו הרבה: **האלפס והקדרה וכו'**. ה"ר יהוסף ז"ל הגיה הלפס: **אבל נותן הוא לתוך הקערה** וכו'. מהכא ליכא למידק דערוי ככלי שני מדקתני לא יתן לתוכה תבלין ולא אמטיען רבותא אפי' שלא יערה על הקערה שבתוכה תבלין דאדרבה דוק מסיפא דקתני אבל מותן הוא לתוך הקערה ולא קתני מערה על הקערה שתבלין בתוכה. ורבינו שמואל מביא ראיה דערוי ככלי שני מהא דקיי"ל דהתם גבר ולר"י נראה דערוי ככלי ראשון ומביא ראיה מפ' דם חטאת וכו'. ופלוגתא היא נמי בירושלמי ונראה דהתם מסיק דערוי ככלי ראשון ונראה דערוי לא הוי לא ככלי ראשון ולא ככלי שני אלא מבטל כדי קליפה דהא קיימא לן וכו' ע"כ קולר לשונם של תוס' ז"ל: **לבל הוא נותן**. פשים בגמ' אפי' לכלי ראשון דר' יהודה אריבא קאי ולקולא דתניא ר' יהודה אומר לכל אלפסין הוא מותן לכל הקדרות רותחות הוא מותן חוץ מדבר שיש בו חומץ ויין אלא שבפרק כל שעה פי' רש"י ז"ל לכל הוא מותן לכל מיני מאכל הוא מותן תבלין בכלי שני חוץ מדבר שיש בו חומץ ויין שהחומץ מבשלן ואע"פ שקדם ע"כ. ויש לתמוה שהוא הסך מה שפושט כאן בגמ' לגמרי ועיין עוד במ"ש לקמן פ' חבית סי' כ'. **ו אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן**, וממתני' שמעינן דאין נותנין כלי תחת הדיונות לקבל בילתה דלמי לותן כלי תחת הנר לקבל בו את השמן. וכתבו תוס' ז"ל והר"ן ז"ל אין נותנין בשבת כלי תחת הנר לקבל בו את השמן המיטפטף משום דשמן מוקלה הוא ואסור לבטל כלי מהיכנו כלומר להוציא כלי במקום שלא יוכל עוד ליטלו משם משום דהוי כקובע לו מקום ומחברו בשיר כי פי' רש"י ז"ל הלן טעמא דמבטל כלי מהיכנו ובפ' בתרא פירש דאסור משום דמחזי כאיסור ע"כ: **אין נאותין ממנו לפי שאינו בן המובן**. גמ' תניא מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ר"ש מתיר משמע דמתני' דלא כר"ש ומוכח בגמ' דלא התיר ר"ש אלא בקערה שהיא קטנה דומיא דבר דאסיק אדעתיה מבע"י שיכבו מהר ושתמש בהן אבל בקערה גדולה לא אסיק אדעתיה שיכבה כל היום ואסור: וכתבו בתוס' ז"ל פ"ק דביצה דף ו' דמיתורא דמתני' דקתני לפי שאינו מן המובן מרבינן אע"פ שכבה הנר כבר אסור אחרי כן לפי שאינו מן המובן ע"כ: **מטלטלין נר חדש** וכו'. ושלשה מחלוקות בדבר איכא בברייתא בגמרא דתניא מטלטלין נר הדש אבל לא יטן דברי ר' יהודה ר"מ אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו באותה שבת ר"ש אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת. ופי' הר"ן ז"ל שעמיד דר' יהודה דאית ליה מוקלה מחמת מיאוס אע"פ שלא הדליקו בו באותה שבת דבר של חרס עשקינן דמאים ור"מ מוקלה מחמת איסור אית ליה ולית ליה מוקלה מחמת מיאוס ר"ש אפילו מוקלה מחמת איסור לית ליה אבל מוקלה מחמת חסרון כיס קנון מסר הגדול ויחד של מחרישה אפילו ר"ש מודה ביה דאסור וכן כוס וקערה ועשויה שכבו אפי' לר"ש לא יזיזום ממקומם דכי שרי ר"ש בברייתא בגמ' מותר השמן שבנר ובקערה אוקימנא לה בגמ' בקערה זערתי דומיא דנר וכדכתיבנן: ועי' בגמ' דף מ"ו סוף ע"ב דרמי דר"ש הדר"ן ומשני ליה. ומה דבכמה דברים קי"ל כר"ש דלית איסורמוקלה אלא בגרוגרות ומוקין בלבד ובכמה דברים קי"ל דאסורי מטוס מוקלה היינו מטוס דבכמה

*) המלים „מתוך האמה" מסופקות כי מסובשטות בן בכ"

דברים אפי' ר"ש מודה דאסורין הם": **והילך פי'** ה"ר יהונתן ז"ל מטלטלין גר חדש שלא דלק בו גר מעולם וחזי לאסתמושי ביה מידי שהרי אינו מאוס אבל לא יתן ואע"פ שלא הדליק בו בשבת משום דמוקצה הוא מחמת מיאוס וכ"ש אם הדליק בו בשבת דהוי מוקצה מחמת איסור ור"ש פליג ואמר שאפילו הוא גר של חרס שיש בו מחמת מיאוס או הוא של נחשת והדליק בו בשבת או של חרס והדליקו בו בשבת דאיכא תרתי לגרישותא אפ"ה מותר לטלטלו דלית ליה לא מוקצה מחמת מיאוס ולא מוקצה מחמ' איסור חון מן הגר הדלוק בשבת בעוד שהוא דולק דגרי' דילמא אי מיטלטלא בחצר או בביתו מחמת מהירותו תשקע הפתילה בשמן אבל אם ככה מותר לטלטלו ולית הלכתא כותיה. ע"כ: **נותנין כלי תחת הגר** וכו'. וכתבו שם תוס' ז"ל אליבא דר' יצחק דמוקי לה בגרוך למקומו תימה לר"י מ"ש דגבי שמן הני אין נותנין ונבי ניצוצות נותנין בחרוייהו ה"מ נמיתני נותנין בגרוך למקומו או בחרוייהו אין נותנין באין גרוך למקומו וגרסה לר"י דמעיקרא אמשיגין דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת ונבי ניצוצות דבתר הכי אמשיגין דבגרוך למקומו שרי אי נמי וכו' ע"ש: עוד הקשו ז"ל וא"ת מה גרוך כמה משניות נאמשיגין דבגרוך למקומו שרי ו"ל לגבי ניצוצות אינגרוך לאמשיגין דלא תימא אפי' בגרוך למקומו אסור משום דילמא אתי לכבויי וכן הביא דטופין קערה שלא תאחח וכו' והביא דקורה שנשברה גרסה לרשב"א ז"ל דאינגרוך לאמשיגין דלא חייש' שמא יעלה את הקורה להעלות כלתנון בפ' שואל וכן קורה שנשברה שומכין אותה וכו' לא שתעלה אלא שלא תוסיף ע"כ: **ולא יתן לתוכו מים** וכו' בירושל' אמר ר' יוסי דאסר לקמן בפ' כל כתבי בכלי חרס חדשים מלאים מים לעשות בהן מחילה מפני שהן מתבקעין ומכבין את הדליקה אבל בגמ' דילן מוקי לה רב אשי אפי' כרבנן דשאני הכא מפני שמקרב את כבויו: ופי' הר"ן ז"ל ונ"ל לפלגיא שאחז בה האור דשרינן בפ' כל כתבי ליתן עליה מים מלא אחד ואם כבתה כבתה דהתם הייט טעמא לפי שאין המים מכבין את הדליקה אלא מונעים שלא יתפשט האור אבל הכא שקרב כבוי עפי מנורה הוי ואסור ע"כ וכן פיר' תוס' ז"ל **אבליק פרקא פ"ד א במה טומנין** וכו'. ופי' במ"ש בגי' ר"ש לא יאסור בשם ה"ר יוסה ז"ל.

ובגמרא בעיקן גפת של זיתים תנן אבל של שומשמין שפיר דמי אי דילמא דשומשמין תנן וכ"ש דזיתים אלא דשמע לאסיקנא דגפת דמתני' אפי' דשומשמין כיון דלענין החלת הטמנה מיירי ומיהו אם סמן כבר החמין בתוך קופה של מוכין ע"ג גפת של זיתים שהוא חם ביותר אסור להניח אותה קופה שם ע"ג הגפת אבל ע"ג גפת של שומשמין מותר להניחה. והרמב"ם ז"ל [בחבורו] כתב דבריו. אע"פ שכאן פי' גפת הוא פסולת זיתים מתחת קורת בית הבד אחר שיצא ממנו השמן וכן פסולת השומשמין ע"כ. ונלע"ד דדוקא הכא גבי הטמנה איצטריך תלמודא למיגעו אי של זיתים תנן אי אפילו של שומשמין משום דמיירי בגפת שאינו מוסק אבל בגפת דתנן לעיל גבי כירה דהוי מוסק ודאי דסי' אפי' של שומשמין וכמו שכתבתי לעיל בשם רש"י והר"ן ז"ל: **ולא בחול.** בגמ' ב"ב דף י"ט פריך דמ"ש הכא גבי שבת דקתני חול ולא קתני סלעים ומ"ש התם לענין הרחקה דקתני סלעים ולא קתני חול ותירץ רבא דהכא הייט טעמא דלא קתני סלעים משום דאין דרך להטמין בהן למשברין הקדרה והתם הייט טעמא דלא קתני חול משום דמתמימי מתחמה פי' כגון גבי הטמנה דמתני' וגבי קרירי כגון כותל דהתם קרירי: וכתב הר"ן ז"ל והכי נמי איתא בירושלמי תמן תניין ומטיילין אותו על החול כדי שיתחמין הדין חלא מירתח רתח ומצנן צינא הדין תנן בעל פקדון כמה דאת יהיב ליה הוא יהיב לך: **בזמן שהן לחין.** בגמ' בעי לחיש מחמת עצמן שהן מתחממין יותר מלחים מרחמת משקה שנפל עליהן משיבשו או דילמא אפי' לחין מחמת משקה ודחי לה. וכתבו הפוסקים דנקטינן נקולא ואפשר דמתני' נמי דייקא הכי דקתני אבל טומנין בהן כשהן יבשין דאיכא למידק דליון דקתני דאין טומנין בהן כשהן לחים ממילא משמע דטומנין בהם כשהן יבשין אלא ממשנה יתירה שמעינן דטומנין בהן כשהן יבשין אע"פ שהן לחין מחמת משקה כנלע"ד דו"ק. אלא שמדברי הרמב"ם ז"ל שם בפ"ד נראה שהוא ז"ל מפר' דלחין מחמת דבר אחר מחממין שפי ואפשר בכל נווני שכך כתב אז וגין ומוכין ועצים בזמן שהלחן לחים ואפי' מחמת עצמן ע"כ והוא הפך ממה שפירש בפי' המשנה: וכתוב בספר לבוש הכתר סימן רכ"ו ומוכין פי' כל דבר רך כגון צמר גפן ותלישי צמר רך של בהמה וגרירת בגדים בגוים כל אלו קרויין מוכין וחגין ועצבין אלו שלשתן נ"כ מוסיפין הבל כשהן לחין ע"כ והם דברי רש"י ז"ל ופי' ה"ר יהונתן ז"ל וכבריתא תני שכל אלו שאסרנו בשביל שמוסיפין הבל אע"פ שאינם מוגעים לקדרה אלא שסידר של בגד או קופה מפסקת ביניהם אסור לטמין בהם שכ"כ הם מוסיפים הבל ולא דמי לקטום לתנן לשהות ע"ג כירה כשהיא גרופה וקטומה דהתם יש היכרא בדבר אבל בזה אין היכרא כלל ועוד דנהגים הקטומים באפר לוגת הולכים וכבים משא"כ בתוך המחברים במשנה ע"כ: **טומנין בבסות.** בבריתא בגמ' קאמר ר' אושעיא אבל לא בבסות לחה דהייט ממרטא דבינייהו אסיר לטמין בהם שכ"כ יבשה ובפירות יבשים וכתבו בתוס' ז"ל נראה לר' אושעיא פליג אתנאי' ע"כ: **ובפירות.** כגון חטים וקטניות: **בנפי יונה.** מוקה רש"י ז"ל. ומה"ע כל שאר מלות דשאר עופות: **אית דגרסי בבא דגעורת** קודם בבא דבסירת וכן משמע מפי' רש"י והרמב"ם ז"ל וכן הוא בירושלמי: בפי' ר ע ז"ל לשון המתחיל ר' יהודה וכו' עד שמלא בגמרות ג' שלפנינו: אמר המלקט נראה שאריך למחוק אותה הגיגל: **עוד** שם ואין כגירסאות כן אלא וכו' אמר המלקט הרמב"ם ז"ל אינו בגירסת רבו רב אלפס ז"ל: ונם הראב"ד ז"ל יישב גירסא זו בפירוש דחוק מלבד לגבל הפירושים שבגרסא זו קשה דרמן ודאי דבר המוסיף הבל הוא ולגרסתם ז"ל רמן דבר שאינו מוסיף הבל הפך המוחם ולדוחקים עוד רבים בתר ר"ע ז"ל בגרסת רש"י ז"ל אחר שם דף ל"ד שכתב ה"ג אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין וכו' כלומר ר"ע ז"ל: והרא"ש והר"ן ז"ל הסכימו ג"כ לגרסת רש"י ז"ל גם הרב המגיד ושיין בבית יוסף א"ח סימן רנ"ז: **ובגעורת של פשתן דקה.** אית דל"ג מלת דקה וכן בבא אלפס והברא"ש ז"ל ובאחר פיסקים ליתא וכן נלע"ד דאי לא תימא הכי קשה דודאי בשינו נמימר לכאורה דהאי דקה קאי בין אגעורת של חרשין בין אגעורת של

הג"ה פירש"י ז"ל גר חדש שלא דלק בו מעולם אבל לא יתן דמוקצה מחמת מיאוס הוא ע"כ פי' חדש שלא דלקו בו מעולם אפי' בשופה שבת. וז"ל שם בפ"ק דחולין דף י"ד גר של חרס וכשבא חדש חזי למימי ביה פירא אבל לא יתן דמוקצה הוא מחמת שהדעת קלה בו ע"כ

פשתן א"כ כי בעינן בגמ' ר' יהודה אהיכא קאי כמו שאתיא בסמוך ממלא דבין קאי אגעורת בין אגעורת הוי פלוגתא מן הקלה אל הקלה דת"ק דוקא בדקים שרי ור' יהודה דוקא בגסים שרי ותו אמאי לא בעי נמי אי קאי נמי אחרוייהו אע"ג דלא קתני דקים וגסים לשון רבים וגם לפי הפסיקות דר' יהודה קאי אגעורת הוי פלוגתא בין הקלה אל הקלה ואנן קיי"ל דאפשר במחלוקת לא מפשינן דוק. אלא שלא מצאתי בהגיה לא רש"ל ז"ל ולא הרב בצלאל אשכנזי ז"ל. אח"כ מצאתי שה"ר יהושע ז"ל מחקה וגם הגיה לקדים בבא של ובגעורת של פשתן קודם בבא של ובגעורת של חרשין: ר' יהודה **אומר בדקה** וכו'. בגמ' בעינן ר' יהודה אגעורת של חרשין קאי אז אגעורת של פשתן ופשטינן דלגעורת של פשתן קאי דהכי קתני בברייתא: **ב טומנין בשלחין.** פי' רש"י ז"ל בפרק כל כתבי דהכא מיירי בעור בהמה נבה דחזי למיגנא אבל הא דאמרי' התם דאין מטלטלין אלא עור אגב בשר מיירי בעור בהמה דקה דלא חזי למיגנא עליה ע"כ. ולפירושו הא דביצה לעותמין עור לפני הדורסן דמפ' התם טעמא משום דהתירו סופן משום תחלתן כדי שישתוש לעורך י"ש דמשמע אבל עור דעי"ש אסור לטלטל מייריי בעור בהמה דקה והא דתנן בפ' כל כתבי פרשין עור של גדי ע"ש התיבה צריך לומר לפירושו דמייריי כשיחדו ליישיבה. ור"ת ז"ל מפרש דהכא מייריי ביבשים דחזי למיגנא עליהם והתם בלחים תוס' ז"ל ובביאור הם ז"ל פ' דם חטאת דף נ"ד וגם הר"ן ז"ל פירש עורות דמתני' דוקא ביבשים כדפי' ר"ת ז"ל: ובגמ' איכא פלוגתא דתנאי ואמוראי אי דוקא של בעה"ב או אפי' של אומן דקפיד ופסק הלכה אפי' של אומן דהכי אמר ר' ישמעאל ב"ר יוסי אבא אלמא הוא ואמר הביאו בלחין ומצא עליהן כלומר בשבת היו עושין כן ומעשה רב דאי לא דקים ליה לא הוה עביד אע"ג דאיתו ר' יוסי ס"ל דאפי' של אומן: **כיצד יעשה נוער את הכסוי והן** וכו'. אית דגרסי טוטל את הכסוי וכן נראה הגי' יותר נכונה וכן הגיה רש"ל ז"ל. ומלת הכסוי מלאתי מנוקד בבא"ח הכ"ף וכתב שם המנקד ז"ל דהכתיב כסוי שור תחת.אך ה"ר יהוסף ז"ל הגיה נ"כ כסוי. ופי' הר"ן ז"ל ות"ק לא אייירי אחר שנטל הכסוי מה יעשה אם יקח התבשיל משם או יכלה הקדרה מן הקופה ומ"ש פליג ראב"ע ורבנן בתראי דר' אלעזר סבר משה הקופה וזוטל מן התבשיל מה שצריך לו ומניחה לערב שאם יטלנה משם לא יוכל להחזירה דשמא המוכין שמכאן ומכאן יפלו ואתי לטלטולינהו אלכך תקון ליה רבנן לחטות קופה על גדה ורבנן בתראי לא חייש לסכי עכ"ל ז"ל. וכן פי' ה"ר יהונתן ז"ל נ"כ דת"ק לא פירש דבריו אם יקח הקדרה כולה או יטנה על גדה ויקח ממנה צריך לו בזוהמא ליסמרין דהייט כף ור"א בן עזריה ורבנן בתראי בהא פליגי וכו' ורא"ב ע"ש ס"ל מטה על גדה ובזוהמא ליסמרין יקח התבשיל מתוכה ותשאר הקדרה במקומה במה שיתאר מן התבשיל ממהה שאם יטול את הקדרה לגמרי חייש' שמא יפלו מן המוכין שמכאן ומכאן לתוך הגומא ואם יצטרך לחזור ולהטמין לא יוכל לטלטל המוכין בידים להקן הגומא והמים ס"ל דינביה הקדרה לגמרי ולא חייש' שמא תתקלקל הגומא ואתי למפסד לתקן הגומא ע"כ בקיצור. ובפי' זה נתקן קצת דוחק הלשון דקתני שמא יטול ואינו יכול להחזיר דה"ל למיתני הקופה מטה על גדה ונוטל שאם יטול שמא יפול ואינו יכול להחזיר: ובכית יוסף א"ח סי' רכ"ש כתוב אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפי' המשנה שהמעם מפני שתצטרך הקדרה לעשות לעצמה מקום כשמחזירה ומצא כמי שטומן בשבת ולפי זה אפי' בדברים המותרים לטלטל אסור להחזירה אם נתקלקלה הגומא ע"כ משמע מפי' הרמב"ם ז"ל דמפ' דטוטל דר"א בן עזריה נ"כ לא קאי אתבשיל אלא אקדרה: **הג"ה לא כשהו מבע"י לא יכסנו משתחשך.** כדאמרי' בפ"ק מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משהשכה גזירה שמא ירתיח כלומר ימלא קדרתו טון בשלים הלילה וירתיחנה אבל בדין הטמנות דשרינן לטמין אע"ג דשפיר לילה הוא כדתנן וטומנין את החמין התם ליכא למיגזר שמא ירתיח דשתה קדרות בדין הטמנות רותחות הן מחמת שהרתיחן שמוך לחשכה ובשעה פורתא לא נעשנה: כשהו לשון כלה: **מבע"י** ומתגלה בלילה כשנטל קדרתו מן הטמנה כי היכי דשרי ליה לכסותו ולא גזרי בהא שמא ירתיח לפי שכיון שהרתיחו מבע"י משעה שכסהו היה רותח הרבה עודנו מחזיק חמימותו כל היום כיון שלא עמד מגולה אלא פורתא כשלקח ממנו קצת לצורך הלילה ועוד שלא הניח הקדרה ע"ג קרקע כדאמרי' בפ' כירה שמא לא נעשנה כלל אבל אי שרי להחילה לטמין בחלי הלילה אם ימלאנה לוגת מה תועיל לו הטמנתו אלא ודאי מבלי שסק ירתיחנה ובבריתא תני שאם כשהו מבע"י ולא כשהו כדאמר יוסף עליו כפי מה שירמה משתחשך אסור לכסותו משתחשך דדמיא לתחלת הטמנה רותחת: ממלא אדם קתון של מים. כלומר קיתון של מים טון מן הכור ומטמין תחת הכר או תחת הכסה של לבדין שבורין פלטרו שאינו מתחמם כדי שלא יחמו בחום הקיץ בהבל הבית אי נמי שהיה מתירא שמא תגע בו החמה בחצר ויכסנו בבגדים כדי שיחם ונגמ' מפר' ל"ש נראה יותר ולא גזרו הטמנה כדי שלא יחם אמו הטמנה כדי שיחם ונגמ' מפר' ל"ש מים שאין דרכן להטמין אלא אפילו תבשיל שדרכו להטמין לא גזרינן הא אמו הא. ה"ר יהונתן ז"ל: **כשהו ונתגלה מותר לכסותו.** וה"ה דמותר לגלותו בידים ולחזור לכסותו כמו שמותר ליטול הקדרה ולהחזירה והא דנקט כשהו ונתגלה משום דנתגלה מבע"י איירי דומיא דרישא לא כשהו מבע"י ולקמן דמותר לכסותו משתחשך אבל אם נגלה בידים מבע"י כדי לכסותו משתחשך אסור לכסותו משתחשך דדמיא לתחלת הטמנה תוס' ז"ל: ובבית יוסף שם סי' רל"ז כתב בשם רוב הפוסקים. והרמב"ם ז"ל מבלגם דלכאי נקט לשון נתגלה בדיעבד לדקדק דוקא נתגלה משתחשך אבל נתגלה מבע"י אפי' ממילא אסור לכסותו משתחשך והכי איתא בירושלמי ולאו לחוש לאסור ע"כ: בפי' ר"ע ז"ל בסוף לשון המתחיל לא יכסנו וכו' צריך להגיה שם בדרך הטמנה: **ממלא אדם את הקתון.** של טון ונותן לתוך הכר שלא יחמו בחום הקיץ ויהחמה כגון כר וכסה של לבדין שאינו מחמם כך פי' רש"י ז"ל מכלל דס"ל דאלו עביד הכי כדי שחפוי עמו אסור והגאונים ז"ל סוברין דאפי' כדי שחפוי עמה שרי הר"ן ז"ל: ממלא וכו' בגמ' אמרי' דאפי' דבר שדרכו להטמין כגון תבשיל נמי מותר: **כסת.** גדול מכר עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט ממתני' דבפ' כ"ח כלים מוכיחין תוס' ז"ל דכר גדול מכסת דקתני כר שעשאו סדין וסדין שעשאו כר ואינו נבי כסת קתני כסת שעשאה מטפחת ומטפחת שעשאה כסת ע"כ ולי סדיום יש לי שול לחוכיח נמי דכר גדול מכסת ממלא דאמר ריש לקיש לברתיה

בפ' הבולה כרישי כרי ואי כר סדי אותו שמשימין תחת הרחם מה משיב לה מכריסו וכן מלאתי בהגיתו חוס' ז"ל נם רחים זו בפ' בחרא דע"ז דף ס"ס ונם בערוך בערך כר ועיר הגיתו רחים חוס' ז"ל ממאי דאמרי' בפ' בחרא דערובין ועשית כר לבעלה ע"כ ועוד יש לי אני הדיוט הוכחה נמורה מתוספתא דכלים ושם במסכת כלים פ' שמה עשר כתבתיה בפ"ד : נם ה"ר יהוסף ז"ל הביא ראיה לזה ממה שאמ"ל דאשה עשית כר לבעלה וכן פי' בעל הערוך בערך כר וכן פי' בעל הספר עצמו בסוף מסכת מקואות ע"כ. ועקד ה"ר יהוסף ז"ל בפשט בשם נקודות. **סליק פירקא**

פרק ה א במה בהמה יוצא ובמה בהמה אינה יוצא. כך הגיה א. ה"ר

יהוסף ז"ל: ונלע"ד דאע"נ דשביתת בהמה מוכרח בפסוק אחר שביתת אדם בדכתיב לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך מ"מ תנא נקט למיתני דיני שביתת בהמה ברישא משום דזוטרן מילתא ועוד משום שאיסור בהמה יוצאת מעונה קל הוא שאפי' מלקות אין בו שאינו אלא בלאו הבא מכלל עשה כדאיתא בגמ' בר"פ מי שהחניך ופסקו להלכה הרמב"ם ז"ל בס' בר"פ עשרים: **יוצא הנמל** וכו'. ירושלמי תני ר' שמעאל ב"ר יוסי משום תנא ר' בהמות ממשכות באפסר ואלו הן הסוס והפרד הנמל והחמור א"ר חזקיה וסימנא וכן תהיה מנפת הסוס הפרד הנמל והחמור: **ליבדקם** את הגלי תנא ליבדקם מאן דתני ליבדקם ע"ם ולובים וכובים במועדיו מאן דתני ליבדקם יכי' כדאיתא התם: ובנכורות פ"ק דף ה' נבי תשעים ממורים לובים פירשו חוס' ז"ל לובים ע"ם שסם ממלרים וכן כתיב כובים ולובים וכתיב בנבואת נחום האלקוסי פוס ולובים והיינו להבים דכתיב ומלרים ילד את לובים וגו' [ואת להבים] וכן מוכיח בירושלמי נבי הא דתני הלובדקם בפרומביא וכו' ע"כ אבל רש"י ז"ל פי' התם לובים מעולים: **והסוס בשר**. בנקודת הר"ר חיים הסי"ן חם מתרגמינן סרין וכן ממי אלעדה מתרגמי' סרין וכן ברים ספר ישע' הנטיפות והסרות ואי מסכחת סדרי מסנה לית בהו יו"ד בין ב"ין לרי"ם ספיר ספי: **יוצאין בשר**. פי' יוצאין כרוכין בחבל בבשר וכ"ם שמשכין בבר לדברי רב הונא אבל שמואל ס"ל דה"פ יוצאין בשר ודוקא אם ע"י משיכה והיינו נמשכין בשר דקתני אבל כרוכין לא דלאו אורחיה הוא והלכתא כרב הונא: **ומזין עליהן במקומן** ועי' במה שכתבתי שם פרק בתרא דפרה סימן ג': **ושובלין במקומן** ס"א ושובלן במקומן וכן הוא בערוך ערך רתך. וגמ' פריך והאיכא חלילה שבעבת הקנוב בשר קבוע בו בחוזק ואין המים נכנסים שם ומשני ר' אמי בשרתכן פי' רש"י ז"ל הכה בפעים עד שתפשט ותרתיב הנקב סביב סביב: במתניתא תני במתולנין פירוש במתחלה נעשה חלולין רחבים בים חלל בדביקתם שמתן מבעת בתוך מבעת כמות שהוא רחב: ובערוך נמלת רתכן יש שני פירושים שם ערך רתך עיין שם: ובירושלמי תמן תניגן לא תפבול בהם עד שתרפס ולא הוא אומר הכין אמר ר' אמא כאן ברפים כאן בחפוים: וכתבו חוס' ז"ל הכא לא פריך טבילה מאן דכר שמה משום למתני' מיירי בדין כלים שמחלק בין כלי לכלי איזה מותר לצאת בו ואיזה אסור ואגב אורחיה אשמע' שאר דיני כלים ומזין עליהם ושובלין במקומן לכן דרך התנא כי ההוא דקיסם יוצא בקב אלו ואם יש לו בית קבול כתיתין טמא אבל ברים כמה אבה דמיירי בדיני כלים והמשיגין דין טבילת אבה פריך שפיר טבילה מאן דכר שמה. ע"כ: **ב הזכרים יוצאין לבובין**. ומפרש בירושלמי שהוא נותן עור ממין חיה שמשה בורסיין כנגד לבו והוא מחרים ומנין עליו כנגד חיה: ורב נחמן בר יצחק הוא שפירש בגמ' לבובין עור שקוטרין לבם תחת זכרותן כדי שלא יעלו על הנקבות דמלקתני סיפא והרחלים יוצאות שחוטות דהיינו שאחוזות אליה שלהן למעלה כדי שיעלו עליהם הזכרים ש"מ ריפא דקתני הזכרים יוצאין לבובין פירושו תיקון מה כדי שלא יעלו עליהן הזכרים) ולבובין לרב נחמן לשנא דקרוכי הוא כמו לבבתיני אחותי כלה ומיהו הכא משמע לשון ריחוק שמלינו תיבה משמשת דבר וחילופו כמו וכל תבואתי הבשם ולשון את המזבח מהר"ן ז"ל: ושולא פי' בגמרא דהיינו שקוטרין עור קשה כנגד לבביהן מפני שבשרוחין את החיות יש מנהגם לזקוף עלמם ושומדים על רגליהם ראחרונים ונלחמין עם החיות והחיות מכין אותן בהזה שלהן ויש העור מגין עליהן אבל הנקבות אין דרכם להלחם ולהתרים כנגד החיות ואין להם תוקלת בזה העור ופי' זה תפס ה"ר יהונתן ז"ל-והעתקתיו בלשונו ממש: **והרחלות יוצאות** וכו'. ומלאתי שבניה ה"ר יהוסף ז"ל והרחלים: **שחוזות**. מפרש בגמ' ליבבא דבלייי הוא שאחוזין אליה שלהן וקוטרין אותה למעלה כדי שיעלו עליהן הזכרים ורמז לדבר שיש אוזה בית הנוסת: ובירושלמי אית תנאי תני שחוזות כמה דתימר אין משחיזין את הסכין ואית דתני שחוזות כמה דתימר שית אוזה ונעורת לב: **כבולות**. שכובלין אליה שלהן שלא יעלו עליהם הזכרים ולשנא דלא עביד פירי הוא וכדכתיב ויקרא לה הרן בבבל דהיינו דלא עבדי פירי. ופי' ה"ר יהונתן ז"ל בבונות מפרש בגמ' שקוטרין כנגד בביניו ביום שנולד שמרו נקי ומשמר ממנו מילת כלומר לעשות ממנו מילת אומרו כלי מילת ולפי שהן קוטרין שני ראשי הנגד בחוזק ואינם שומרים בתפירה אלא בשרים כמין שני קרסי נחשת נקראו כבונות מלשון כבינתי לבתי. ע"כ: **והעזים יוצאות** צרורות. אם דרך העזים שחונבות יותר מן הרחלות ניחא דקתני צרורות בעזים ולא ברחלות דקאי בהו. כך נלע"ד. וה"ל בברייתות דמייתי בגמ' בכולהו תני עזים בכים שבדליהן ונם נראה שדרך הרחלות להיות דליהן קרוים בערך דלי העזים: אח"כ מלאתי כתב הר"ק ז"ל כדברי ז"ל בשרש נדה ומה שאמר בחלב אמו לפי שחלב עזים הוא המרובה ונו דבר הכתוב על ההוה כמו שאמר ולי חלב עזים וכן בדרז"ל דברו בו בהוה לפי שהיא הנמלא יותר כמו שאמרו מו לחלבם. מה בעזי מלבות מבור לך וכן דרך הכתוב לדבר על ההוה כמו אמר ורו' ע"ש: **צרורות**. דהיינו צרורות פעמים ליבם החלב בשחלב מבחישה: **אבל לא לחלב**. בנקודת ליר"י תחת הלמ"ד ונם דנש בגמ"ד. וי"ם דרשי ליחלב: ומ"מ-קלת משמע מפי' רש"י ז"ל דנרסין לְחָלָב שפי' פעמים שקוטרין אותו לחלב לשמור את חלבו שלא יפסקם לאדן וקוטרין לבן כיס בדדיהן. ע"כ. וכן פי' הר"ן ז"ל

ופעמים שקוטרין אותו בריות כדי לשמוך הדדין שלא יכבידו עליה כשיתמלאו חלב והייטו לחלב דאסר ר' יהודה משום דכיון דלא מולבש הוא אלא משאי הוא ועוד דאיכא למיחש דילמא נפיל ואתי לאתויי עב"ל ז"ל ג). אבל ממאי דקאמרי' בסוף שמעתתא בגמ' אלא מי מפיס ליבם ואיזו לחלב מלאתי בפי' רש"י ז"ל המועתק על רב אלכסי ז"ל נם בפי' הר"ן ז"ל איזו ליבם ואיזו לחלוב וכו': ולשון הרמב"ם ז"ל בפ' עשרים בהל' שבת אבל אם קשרן כדי שלא יצא החלב עד שיחלבו אותו לערב הרי אלו לא יצאו ופי' שם המגיד משנה בשם ה"ר יומה ז"ל פי' לחלוב אסור מפני שאין דרכן בכך בחול שתכף שהחלב רבה חולבין אותן אבל בשבת אי אפשר לחלוב וקוטרין להן בגד וה"ל משאוי ע"כ: הרי שפסק שם הרמב"ם ז"ל כר' יהודה הפך ממה שפסק כאן בפי' בת"ק: **ג ובמה אינה יוצאה לא יצא הגמל** וכו'. תימה אמאי הכא נני דיני יציאת בהמה הדר תני ובמה אינה יוצאה ומאי דלא תני הכי לא נני במה מדליקין ולא נני במה עומדין ולא נני במה אשה יוצאה ודוחק לתרץ משום דנבי בהמה מעיקרא לא שייך למיתני יוצאה או אינה יוצאה רק הוה שייך למיתני בה במה מוליאין הבהמה ובמה אין מוליאין אותה או למיתני במה מניחין הבהמה לצאת ובמה אין מניחין אותה לצאת להכי הדר תנא ובמה אינה יוצאה דהוה כמאן דתני ובמה אין מניחין אותה לצאת כל זה דוחק אלא אע"ד לכדי לגלול היות ועופות בגלל איסור יציאה במשאי להכי הדר תנא הכא ובמה אינה יוצאה והרחיב דמפ' תרגונין דתנן ואין התרגונין יוצאין בחוטין וכו' וקתני הכא אמי וכן שאר כל הבהמות דולאי הך מלה כוללות את כל הבהמות שפי ממלת בהמה וכדקתני בברייתא ובגמ' איה בסונר והיינו דתנן בפפ"ם דמסכת ב"ק אחד שור ואחד כל בהמה לנפילת הבור וכו' עד ולבנת וכן היה ועוף כיולא בהן: **מטוטלת**. בערוך נרס מטולטלת. ובתב הר"ן ז"ל אית למפרשי מטוטלת לגמל כמרדעת לחמור ובגמ' תני לא יצא הגמל במטוטלת הקשורה לו בזנבו אבל יוצא הוא במטוטלת הקשורה לו בזנבו ובחוטרתו דכיון דקשורה בשניהם לא נפלה: **עקוד**. שקוטרין ידיהם עם הרגלים כעקידת יצחק בן אברהם. ובירושלמי עקוד בידו אחת רגול בשתי רגלו: **אבל מבנים הוא חבלים לתוך ידו וימשוך** מלת וימשוך לא נרסי' לה: וס"א נרסי' מכנס: **ובלבד שלא יכרוך**. מפר' בגמ' ובלבד שלא יכרוך ויקשור דהוי כשתי תליכות. אע"פ שאין מהכוין להתאמם דס"ל דדבר שאינו מתכוין אסור ואינה הלכה דאפי' לגבי כלאים תנן מוכרי כסות מוכרין בדרכן דדבר שאין מתכוין מותר: ומפרש בברייתא בגמ' דחבלא דבין ידו לגמל שני כשיגביהה מן הקרקע פפח: **ד בזמן שאינה קשורה**. מע"פ אע"פ שאבר וקשרה בשבת דבשאינה קשורה לו כלל פטיעת דילמא נפלה לה ואתי לאתויי: **בגימון**. כמין שול והאי גימון לישנא דמיקם הוא כדכתיב הלכוף כאגמון ראשו וירושלמי אית תנאי תנו גימון כמו הלכוף כאגמון ראשו ואית תנאי תנו גימול כמה דאת אמר ותעלהו עמה כאשר גמלהו: **בעור הקופד**. קופד בדלי"ת נרסינן: ומפרש בירושלמי שהוא נותן עור קופד בין דביל בשביל שלא תניק את בנה: **ולא ברצועה**. ברים פירקין מייתי לה וקאמר תנן התם ולא ברצועה וכו' ודונמתה כתבתי בפ"ק דפסחים סי' ד': וכליני עלה ברים פירקין רב ושמואל רב אמר בין לגוי דהיינו שלוגעה וקוגעה לגוי בין קרייה כמין קלעה מקרן לקרן ואיזו אוחזה בה בין לשמור מותר. ובסור א"ח סי' תקכ"ב נראה דס"ל ז"ל דבי"ם גמי מייתי: **פרתו של ר' אלעזר בן עזריה היתה יוצא**. לא שנו היתה וכו' דלא יתכן לפרש פרתו ממש דהיכי קתני פרתו דמשמע חדא והו לא והא תריסר אלפי עגלים הוה מעשר ר' אלעזר בן עזריה מעדריה בכל שנה ושנה. ובירושלמי א"ר לוי דחומריה ד) אמרו היתה מגין שאשתו קרויה עגלה דכתיב לוגה הרשתה בעגלתי א"ר חגיה בעם אחת יצאת והוסחרו שניו מן הלומות:

הגה"ה ב) נשון ה"ר יהונתן ז"ל ופעמים (שטושין) שטומדת המעלית בריות כדי לשמור סבהמה שלא (מלטער) מהחל' ושא (פעטוג) הוי כמשוי ועוד דאיכא למיחש דילמא נפיל כיון שקאמר ר' יוסי גזר הא אמו הא לו' יהודה לא גזר הא אמו הא ע"כ:

פרק ו א במה אשה יוצאה

כה למיגזר דילמא אתי לאתויי ד' אמות ברה"ר ובמה אינה יוצאה בגדי דהוי משאי ע"ל דהתכשיט אינה דשייך למיגזר דילמא אתי לאתויי ד' אמות. נם הכא אמי"ל הגיה ה"ר יהוסף ז"ל" בקמץ יוצא. ומחק הס"א וכן בכולהו. ולע"ד להא דלא תני במה אדם יוצא ובמה אינו יוצא והדר ליתני לא תצא אשה ולפי' וכו' לא יצא האיש וכו' דהכי מלת אדם היא כוללת איש ואישה והוי אמי דומיא דקתני בגדים פירקין דלעיל במה בהמה דמלת בהמה כוללת כל מין בהמות והדר מפרש גמל וחמור וכו' נראה לע"ד שהטעם הוא משום דכשיש שהגיות הן לצאת ולהרשות יותר מן האנשים לכן תלה תחלה הכל בה ובזה מהורץ ג"כ אמאי לא תני במה האיש יוצא ובמה אינו יוצא והדר ליתני דיני אשה ולזה ג"כ תמלת שדבר שאינו מלוי אלא מעט מחצר שונה אותו באחרונה דהיינו הקיפה ובילת ההרגול ודו"ק: **לא תצא אשה לא בחוטי צמר**. וכתבו חוס' ז"ל דכי אסרינן חוטי צמר וחוטי פשתן ולוגעה בארשאה משום דאת דטבילה היינו דוקא שלא נלוגעה בהן בערה אבל שקשרה אותו בהן אבל בשבלגה ליכא לאיסור להכי דהא אמרינן לקמן בפ"ם המגיע דנולת חייבת חטאת משום בונה וכיון בכן סותרת קלישתה חייבת נמי משום סותר הלכך כי מתרמיא לה טבילה בל מלוה ליכא לאיסור דעבדי הכי. ובתבו עוד דמאי דאסרינן בכל הני דמתני' דילמא מתיא לבו ד' אמות ברה"ר דוקא בהכשיטין קבועים שלין אדם מרגיש בהן דאל"ה א"כ לא תנא אשה בפרבל ולא בחגורה שנמתניה שמא תשכח והעבירם אבל ולאי דוקא בהכשיטין קבועים הוא שהאשה אבל לא בהכשיטין נדולים ולפיכך מתרת אשה חגורתה ברה"ר

ברה"ר וחוגרת כדמריגן לקמן גבי קמיע מומחה דקשר ומתיר אפי' ברה"ר. עוד כתבו בשם ר"ח ז"ל דהכי תכשיטין דאסירי משום דילמא שלפא ומחויא דוקא בנשים הוא דחיישי' לכבי לפי שדעתן קלה עליהן להתפאר בתכשיטיהן אבל באנשים דלא עביד הכי שרי ויש רמים לדבריו בירושלמי בפירקין דאמרי' כתם תכשיטין למה הן אסורין מ"ר אבא על ידי שהכשים שחגיות הן היא מחיצתן ומראתן לחברתה והיא שכיחה ומהלכת בהן ד' אמות הרי זה מפורש כדברי ר"ת ז"ל ואע"פ שאמרו שם במקום אחר וכו' עד אבל נשוים תכשיטין מותרין לאיש. לשון הר"ן ז"ל. וכתוב בספר כלבו סי' ל"ח כל הדברים שמנו חכמים במשנה אם יצאת ברה"ר נטורה פטורה שלא אמרו לא חלה כי אם לכתחלה בין משום חשש שבילה בין משום דילמא שלפא ומחויא הלכך אין החיוב כ"כ לאסור ברה"ר שלנו שדומה כנזרה לגזרה שאין אסור לצאת אלא משום דילמא שלפא וכי שלפא ומי לא אתיא לאתויי ברה"ר ע"כ. **עד שתרפס.** גרסי' התי"ו בפתח והרי"ם בטו"א: ומתני' דלא כר' יהודה שהוא סובר הוצי אמר אמי אין חוצין אבל בחוטי שיער מודים לו חכמים כדתנן לקמן יוצאה אשה בחוטי שיער וכו' ופלוגתייהו ברפ"ב דמסכת מקואות: **ולא בבבול.** בבבלי וירושלמי תני רשב"א מתיר בכבול. בפי' ר"ע ז"ל לשון המתחיל ברה"ר וכו' עד ואל המכר למעלה אסורין אף בחצר. אמר המלקט אמת הוא בהן ברה"ר והדא גזירה הוא דגזור וכו'. עוד בחותו הלשון ורמב"ם ז"ל פירש דברי"ה קאי אכולהו. אמר המלקט ובקשה לפי פירושו לנה לא חשיב אח"כ לקמן בפי' ה' רק בכבול ופאה נכרית לחצר: והקשו תוס' ז"ל וא"ת ואמאי לא תני אמי הכי ברישא פאה נכרית בהדי כבול דאין יוצאין בה ברה"ר כדקתני להו בסיפא גבי התירא וי"ל דמילתא דפסיקא היא דאסור לצאת בה ברה"ר דזהלי משלפא משום דמחכו עלה. ע"כ: **ולא בעיר של זהב.** ופי' רש"י ז"ל שהוא תכשיט עגול ומציירין בו אמין עיר ירושלים ובו באמצע לשון שמחברין אותו לאבנים ור"ת פי' שהוא אמין עטרה לראש כדאמרי' בפ' בתרא דסוטה מאי עטרות כלות עיר של זהב. ור"מ פליג עלה וקאמר דחייבת הטאת ור' אליעזר שרי לכתחלה בברייתא דבגמ' בפירקין דבירוש' תולין גם בירוש' בפירקין וכן בעדיות פ' שני אמרו לפני ר' עקיבא משום ר' אליעזר יוצאה אשה בעיר של זהב ופסק הרמב"ם ז"ל שם דהלכתא כותיה דר' אליעזר היפך ממה שפסק בפי"ט דהלכות שבת סי' ו': **ולא בקטלא ולא בנזמים.** מפר' בגמ' קטלא מנקטא פארי פירשו רש"י והר"ן ז"ל בגד שיש בו שנים כעין מכנסים ומכנסת בו לעשה רחבה וקושרת סביב עוקרה והבגד תלוי על גבה והוא חשוב ומצוייר בזהב. ע"כ: **ב לא יצא האיש וכו'.** משמע דבטלטול מותר ולא כר"ם בן אליעזר דאסר אפי' בטלטול ומה יעשנו: **בסנדל המסומר.** ולא שנו אלא לחזק אבל לנוי מותר וכגמ' מפרש כמה הוי לנוי: ותורת סנדל זה היתה ידועה להם ואין אנו בקיאין בו. ומ"מ עיין בפי' הר"ן ז"ל ד"ה ונקטינן מסמעתין וכו' ואמתחי שמצאתי בפי' ה"ר יהונתן ז"ל סנדלר המסומר של עץ הוא וחוחבין מסמרין לחזק התחתון עם העליון ובגע"ז נקראין צוויקום ע"כ. וכתוב בטור א"ח סי' ש"ל ומנעלים שלנו המסומרים אינם בכלל סנדל המסומר ומותר לצאת בהן ומ"מ נהגו בהן איסור ואין לפרוץ גדר ע"כ. ועי' עוד שם בב"י. ובספר האגור סי' ת"נ וסי' תכ"ה. בפי' ר' ע ז"ל ומפני המעשה זה בשבת היה וכו' *). [הובא בגמ' דהא דלא גזרו בתעניות שבל הנשמים וכו' הובא בתוי"ט]. **ולא בתפילין.** גמ' אמר ר"ש לא תימא אליבא דמ"ד שבת לאו ז"ת הוא הוא אלא אפי' למ"ד שבת ז"ת לא יצא דילמא אתי לאתויי ד"ת ברה"ר כשיצטרך לפטת ואיכא דמתני לה אסיפא ואם יצא אינו חייב חטאת אמר רב ספרא לא תימא אליבא דמ"ד שבת זמן תפילין הוא אלא אפי' למ"ד שבת לאו זמן תפילין הוא אינו חייב חטאת מ"ט דרך מלבוש עבידא: **ולא בקמיע.** שחולין וכו'. לשון ר"ש ז"ל עד אע"פ דלא אתמחי קמיע. אמר המלקט דיקא נמי דקתני בזמן שאינו מן המומחה ולא קתני בזמן שאינו מומחה דהוי משמע שפיר דקאי בין אגברא בין אקמיע כמו שהוכיחו תוס' ז"ל ש"מ ופי' רש"י ז"ל אברייתא דמייתי בגמ' קמיע אינו אלא לשון קשר ודעיקרין של שרשי סממנין נמי קרוי קמיע. ונלע"ד דקמיע דינו באשה כדינו באיש אלא דנקטי באיש משום דדמי לתפילין דלא שייכי רק באיש ואי דרך האיש בקמיע שפי מאשה מיתא שפי וכן משמע שנוהג נ"כ באשה דין קמיע מלשון הרמב"ם ז"ל שם ביד שכתב שהם ויוצאין בקמיע וכו' ונם כן משמע מלשון העור: **ג לא תצא אשה במחט נקובה.** ומראה מפי' ר"ע ז"ל דמחט נקובה לכל אשה קרוי דרך תשמישה באפי' תחובה לו בבגדו חייב. ואי מפרשינן דמייירי דוקא במוציאה בידו אתיא שפיר ריבא נמי אלינא דר"מ. ואחר שכתבתי זה מצאתי מה שכתוב בסמוך בשם הירושלמי: **ולא בטבעת שיש עליה חותם.** גמ' וחלוסיהן באים פי' דטבעת שיש עליה חותם אם יצא פטור ואם אין עליה חותם ויצא חייב חטאת רש"י ז"ל. אבל ר"ת ז"ל פי' לאחיוב חטאת נחוד קאי דאם אין עליה חותם חייב חטאת אבל מבעת שיש עליה חותם אינו מותר לכתחלה דלא גזרו חכמים באיש דילמא שלף ומחוי שאין דרכו בכך לגיות שאינן להרצות לחברו כדרך האשה וכן ברמב"ם שם פי"ט סי' ג' ועיין בב"י או"ח סי' ש"א וגם בהרא"ש ז"ל: והרי"ף ז"ל פ' דקאי בין אאחם בין אטבעת וו"ל וחלוסיהן באים כלומ' אם יצא באיש באחם שאינה נקובה ובטבעת שאין עליה חותם חייב חטאת ואם יצא בטבעת שיש עליה חותם ובאחם נקובה פטור אבל אסור ע"כ. וכתבו עליו הרא"ש והר"ן ז"ל דלא נראה דבריו דהיאך יתחייב באיש חטאת באחם שאינה נקובה והא הואה כלאחר כלאחר יד הוא כלומר שאחר שאין דרכו להוציא אחם שאינה נקובה הוא מוציא שלא כדרך המוציאין ופטור ומה שכתב ועוד דבאחם בין נקובה בין שאינה נקובה הוי מוציא שלא באיש ה"ק לפי דברי הרי"ף ז"ל דאחייב באיש באחם שאינה נקובה אבל אם שאינה נקובה הוי מוציא באיש ה"ל לאחייב גם בנקובה דגם היא אינה תכשיט ואם אינה נקובה בין שאינה נקובה אינה תכשיט לאיש ופטור ע"כ. וכתב בסוף דבריו ממלאו שלם מחלוקת בדבר לדברי הרי"ף ורמב"ם ז"ל אים היוצא באחם נקובה חייב ובשאינה נקובה פטור ולדברי הרא"ש ז"ל בין בנקובה בין שאינה נקובה פטור ולדברי הרב המגיד באינה נקובה חייב ובנקובה פטור כאשה ע"כ*): **ולא בכובלת.** בפי' כפי"ן לריך לחיות וכן הוא בירושלמי וכ"ה בספרי כתיבת יד וכן בערוך. וכן הגיה החכם ה"ר יוסף אסכנזי ז"ל: **של פיילטום.** כך הגיה החכם הנ"ל הפ"ת בחיר"ק ובגמ"ד בשו"א וכיו"ל הרמשונה בקמ"ן והטי"ת בשורק ומחק הטו"ן וכתב התחיה מ"ם סתומה: **ואם יצאת חייבת חטאת דברי ר"מ.** ירושלמי תני לא יצא בחייב במחטו שבכליו ולא הלבנר בקולמוס שבאזנו ולא הלבנה בדוגמת שבאזנו ולא הסולתי בדיר שבאזנו ואם יצאו פטורין דברי ר"מ וחכמים אומרין אומן דרך אומנתו חייב הא אחר כל אדם יוצאין בכך מהאפה שיפתיה דר"מ להכא קפטר ליה ומתני' קא מחייב א"ר אבין בשם ר' יוחנן תמן דרך אולאה בנשים ברם הכא אין דרך כל העם לצאת בכך. מתלפא שיפתייהו לרבנן דהכא קאמרי אימן דרך אומנתו חייב הא אלא כדרך אומנתו אפשר ומתני' תנן וחכמים פוטרין בכולת ובגליתית של פוליטון הא במחט שאינה נקובה חייב אע"פ שאינו דרך אומנתו א"ר יודן תפתר באשה עדלת דהוא דרך אומנתה נקלע בה את הסיער: **וחכמים פוטרין בכובלת** וכו'. ובברייתא פליג ר' אליעזר אחכמים ואמר דיולאה לכתחלה בכובלת דמלן דרכה לתיפק בכובלת אשה שריתה רע ולא אלאה ומתוא נוטה. אבל בברייתא אחרת קאמר ר' אליעזר פטור וא"כ ג"ל דפטור ומותר קאמר כמו שפירשו הוס' ז"ל ברים מכילתין והוא תירוץ בגמרא הכא בפירקין אלא דכי קאי אר"מ דאמר חייב אמר אינו פטור. ואיתא נמי לאלי ברייתא קמייתא בר"פ ר"ה דתולין וכמו שכתבתי שם ראם בכובלת בוסם כ"ע מודו דחייבת חטאת דלאו תכשיט הוא שמתוך פי' רש"י ז"ל משמע שהיא שברת ר' אליעזר בגבד ע"ש: **ד ר' אליעזר אומר תכשיטין הן לו.** דכתיב תגור הרבך על ירך גבור הודך והדרך. ויש להסתפק אם גר' אליעזר מותר לכתחלה או פטור אבל אסור: **וחכמים אומרים** וכו' ק"ק דגראה דחכמים היינו ת"ק. ובגמ' תניא אמרו לו גר' אליעזר וכי מאחר דתכשיטין הן לו מפני מה הן בטלין לימות המשיח אמר להן לפי שאינם צריכין שנאמר לא ישא גוי אל גוי חרב ע"כ. ומשעם זה יש שמוחקים סיפיה דקרא מן המשנה מדברי חכמים ואין טורך חלא דחכמים לא קשה להו מידי מסיפיה דקרא ושוד דבגמ' איכא דאמרי דהכי השיב להן ר' אליעזר לחכמים אף לימות המשיח אינם בטלין: **ביריה.** ועיין בהר"ן ז"ל בפ' כל הכלים דף קמ"ז ע"ב: **כבלים שמאין ואין יוצאין בהן** גרסי'. ותימה לע"ד אי ביריה לא שייכא כלל באים למה שנאה הכא גבי אים דלקמן בפ"ב גבי הכהו דקתני בהן דין שבת ודין טומאה שייך עפי לשתייה או גבי אשה: **ה יוצאה אשה בחוטי שער** וכו' ובגמ' תנא ובלבד שלא תצא ילדה בשל זקנה וזקנה בשל ילדה. וילדה בשל זקנה כדי נשבה לכיון דבגאי הוא לא פשיטא דאיכא למיחש דילמא מחייבי עלה אלא אגב גרדא דזקנה בשל ילדה נקטיה דהתם אשמעינן דאע"ג דשבת הוא לא זיזמנין מחייבי עלה. וע"ש במגיד משנה סי' ט' כי דבריו ז"ל שם תמוהין כמו שכתוב שם בכסף משנה ובריש פירקין מוקמינן לה דלא כר' יהודה דלדידי' אפי' בחוטי שער נמי יוצאה דלדידה לא חייסינן שמא תתיר חוטי השער דהא לא חייבי לענין שבילה וכדתנן ברפ"ם דמקואות ר' יהודה אומר של שער ושל שיער אינם חוצין מפני שהאנים באין בהן וחכמים לא הודו לו רק בחוטי שיער ומש"ה יוצאה בהן בשבת וכבר רמזתיו לעיל בריש פירקין: **לחצר.** פ"א בחצר בבי"ת. ומתני' דלא כר' עקיבא דאמר שבת חכמים פ"ל לא אתירו לה רק דוקא שבי חכמים הללו בחצר כדי שלא תתגנה על בעלה דמדקתני לחצר דייקי' הא לרה"ר אסור וכן ברמב"ם שם פי"ט סי' ז': **במוך שבאזנה.** לאו דוקא אשה דה"ה אים כדמוכח בגמ' דר' יוחנן היה יוצא במוך שבאזנו וכן נמי ר' יעקב: **במוך שהתקינה לנידתה.** בחותו מקום שיבלע בו הדם עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט כן פי' רש"י ז"ל והקשה ר"י ז"ל דהא אסקינן לעיל בפ"ק דכל לאלאי מינוף חשינא הוצאה ולא מיקרי מקום הכי דרך מלבוש לפיכך פי' שר"ל שמנין על הדם שלא יפול על בשרה ויטרוף אותה כשיבא ומש"ה חשיב דרך מלבוש: **בפלפל.** עי' תוס' פ' המוצא תפילין דף ק"ב ופירשו רש"י והר"ן ז"ל פלפל אחרוך שמתיבת בפיה מקרי ריח הפה: **גלגל מלח.** כמו גרגר מלח רש"י והר"ן ז"ל: **ובכל דבר שתהן לתוך פיה.** זנגביל או קנמון ופי' רש"י ז"ל שנתנה לתוך פיה מבעוד יום ע"ש משמע דהוה גרים שנתנה לתוך פיה וכן הוצה בתלמודו של הרב בעלאל אשכנזי ז"ל: וכתוב בשמ"ג מל"ת סי' ס"ה דיוצאין במוך שבאזנה לפי' לכתחלה ופיפא ושבלבד שלא תתן וכו' לא קאי אלא אפלפל וגלגל מלח שבפיה שגראה כשאחן בשבת כמי שרוצה להוציאו למקום אחר דרך רה"ר ומעברים להוציאו בענין זה עכ"ל ז"ל וכן בכלבו סוף סי' ל"א. ודומה שהיא מחלוקת בירושלמי וגם תוס' ז"ל פ"ל דקאי גם אמוך שבאזנה ובשם:לה ושהתקינה לנידתה. ואיכא בפיסקוס אי מהן דמספקא להו אי לא קאי רק אגלגל מלח ואכל דבר לנדתה. אבל לא אפלפל כמו שכתוב בכיס יוסף א"ח סימן ש"ג: **שן תותבת ושן של זהב.** הכריח הר"ן ז"ל דולאי תרתי קתני מתני' כמשמעות פסנון של דבריו ובתרוייהו פליגי רבי ורבנן. ובירושלמי משמע דשן תותבת הוא של עץ ורבנן אסרי בתרוייהו דמתוך שהיא נכרת בין אחר השנים שיילי מינה תרוייהו לאחויי להו ומחויא אבל של כסף לא מיכרת ולא שיילי מינה ומש"ה שריא אפי' לרבנן כדאיתא בגמ' עכ"ל הר"ן ז"ל. ונתמעטו בפירושו שני הירושלמים שכתב רש"י ז"ל ע"ש בגמ' עליהם: וז"ל הירושלמי שן תותבת מאי אית לה לאומר מ"ש אחרות ומשני עוד היא מבהתא מימר לעגרא עביד לי חיבי ואי

*) עי' בדרישה ופרישה ובב"ח מ"ש שם על הכ"י.

הגה"ה מצאתי כתוב בפי' מ"ר יהונתן ז"ל וטעמא כדי שלא יסתר ימי ממתקם ומועדם לאבל וימנעו ממלות שבת ויו"ט שהוא חובה על כל ישראל להתענג בהם ולאמות בהם על כל הטובה אשר עשה הש"ת לישראל שהבדילם לגוי מגויי הארצות ונתן להם הוקים ומשפטים טובים וימים ידועים לשמור לבוחיו שלא יסיר מהם ובשאין בעולם ולא יצא יום א' מכל ז' ימי הבשבוע שלא יעבדיהו באותו היום בכל לבם ונפש הבשת על טוב שיש לאדון לעולם שברא בתחתון בראשונה במאמרו בשבת ונפש הבשי יצר האדם לעבדו ולהכינו שאם יעבדנו בכל לבו הטוב נפשו בעולם הבא אינו אריך ונתן לו לזכר יום הבשת שבת בו ובשת ושמח בכל מיני העולם שמא הכל עשוי בלא יגיעה ע"כ:

כפלה לה מחזרת לה ע"כ. וז"ל הגמ' לא שנו אלא של זהב אבל בשל כסף ד"ה מותר מפני שדומה לשאר הטבעים מ"ב היינו טעמא דשל זהב משום דהשיבה אתיא לאתוויי ולכך אסור אבל של כסף לא השיבה ולא אתי לאתוויי. גמ' אמר אביי רבי הא דאמרן במתני' ר' אליעזר ור"ש בן אליעזר כולהו ס"ל דכל מידי דמינכיא בי' לא אתי לאתוויי ר' אליעזר דתניא ר' אליעזר פוטר בכולא ובגלוחית של פוליטון רשב"א דתניא כלל אמר רשב"א כל שהוא למטה מן הסכנה יוצאה בו ולא חייבין דומה שלפא ומחוייא דמינכי בערה למעלה מן הסכנה אין יוצאה בו: ן יוצאין בסלע שעל הצינית. בירושלמי משמע דלאו דוקא סלע דה"ה אפי' שם אבן בגמ' דלין מפרש דדוקא נקט סלע שהוא קשה לתגן על המכה מקולים ויתדות הדרכים וגם יש בו להלוחית היולא מן הכסף וגם יש בו צורה דכולהו צריכא לרפאות המכה ולמשומי מסא דאע"פ שהוא קשה מ"מ אין בו צורה ולא מסי למכה ואפילו דכוותה בגמ' כפ' מי שהיה נשוי דף נ"ג איסתיבא דלייתא נבי הוחירו לו פתחו ושם פי' הר"ן ז"ל וז"ל מי שם מכה בפרסת רגלו מתחת קושר מהם שם דמעלייא ליה חולדה דילה ולרתא דילה עכ"ל ז"ל: הבנות יוצאות בחוטין גרסינן וכתב ה"ר יהוסף ז"ל לא לאו דמסתפינא מרבותי אמינא דה"ם דמתני' הבנות יוצאות בחוטין כלומר בכל מיני חוטין אפי' של צמר ושל פשתן שבראשה דליכא למיחש בהו משום טבילה שאין שייך בם טבילה אלא שאחד עומד ע"ג וע"כ ליכא למיחש דילמא אתי לאתוויי מה דלמאני' לקמן אבל עצרה בני אדם מסתפינן באלינעות וכו' ומביאין אותו בידן ולא חיישינן לסחיבה דכיון דליכא דעות מדכרי אהדדי עכ"ל ז"ל. ובירושלמי משמע דהני חוטין לא קאי אלאזניהם ומשמע נמי דהוי חוטי שיער דרמי מיהו עלה דהא דתני ובלבד שלא תצא ידה בטל זקנה וכו' שבתחתי לעיל דהכא קאני יוצאות בחוטין שהם ולא פליג כלל וא"ר בא בשם רב יהודה אפי' כרוך על מותרה לוי ומשני דמתני מיילי שחוטי הטער קרעים כ"כ שאינה יכולה לראותו שאינו מגיע מעותרה לחומה הלכך לא חיישי' אפי' ילדה בטל זקנה עיין עליו. ורש"י ז"ל כתב בלשון שני וי"מ חוטים שקולעת בהן שערה דאסרי' גדולה בר"פ התם משום דשביח בהו טבילה [אבל] קטנות דלא שביחא בהו טבילה שרי ולשון הגון מזה חדא דקטנות נמי גריכות טבילה לטומאת מגע משום שערות ואף גדות נמי שביחא בהו כדתניא מעשה היה והטבילוה קודם לאמה ועוד מדקתני אפי' בקטנין ליכא למשמע דחוטין נמי אלאזניה קיימי דאי חוטי הראש לא שייך למיתני אפי' בקטנין ע"כ: ואפילו בקטנין, ירושלמי אבא בר בא מפקד לשמואל בריה לא תקבל עלך מתני' אלא אבל לא בקטנין שבאזניהם ע"כ ונם מזה משמע נמי דחוטין לא קאי אלאזניהם. ומראה שהוא תמוה דשמואל דאיתא בגמ' דילן דלא שביק לנתיה לנפקי בחוטין ופריך עליה ממתני' ומשני חוטים דבתיה דאבוה דשמואל דלגבוהים הוי דחיים' למשלף ואתוויי: ערביות רעולות גרסי' מלשון והערות והרעלות: ן פורפת וכו'. פי' ויוצאה בה בשבת. ופי' רש"י ז"ל על הגמ' פי' אבן שבכיסו מע"ש. ובירוש' תני ר"ש ב"א גמליאל אומר ל"ש אלא מעבר ואבן הא באבנו מותר מפני שהוא מיעלמל ועי' בב"י סי' ש"א. וכ' הרמב"ם ז"ל שם פי"ט וכן הא הפרוף על המעבר לכתחלה בשבת מפני שאסור לעלמו ואם פרפה יוצאה בו ע"כ וכתב בית יוסף שם סוף סי' ש"ג ומשמע דה"ק אם פרפה בשבת על המעבר יוצאה בו וזה ודאי חלום הוא שחדש הרמב"ם ז"ל וראיה ששמו משום דמתחר שנכרף המעבר בשלית אינו מעלעלתו עוד למעבר אלא אבן הטלית ומה לי נפרף מבע"י מה ליה נפרף עכשיו אלא שבספרי הרמב"ם ז"ל החדשים כתוב מבחוץ על ואם פרפה פי' מע"ש ע"כ וכן כתבו הרב בעל המור ז"ל שם בשמו ז"ל וז"ל וכתב הרמב"ם ז"ל אם פרפה המעבר מאתמול מותר לצאת בו ע"כ: ד הקיטע וכו'. בגמ' בעי רבא מרב נחמן היכי תני הקיטע יוצא וכ' יוסי אוסר או אין הקיטע יוצא וכ' יוסי מתיר ומסיק וכ' יוסי אוסר ומתנחו בה סימנא סמך סמך ודומיא דהתי בעיא בעינן בפ' כל הכבשים וכמו שכתבתי שם סי' ד'. ונלע"ד דלר"מ דקרי ליה מנעל אין נכנס בו לעזרה ולר' יוסי דלא קרי ליה מנעל נכנס בו לעזרה ומשום דהא בהא תליא לא אימרך למיתניה היכא דאיכא פלוגתא אבל מצאתי שכתב הר"ן ז"ל הקטע יוצא בקב שלו דברי ר"מ דקסבר ר"מ דמנעל דידיה הוי ולא חיישי' דילמא משתלף ואתי לאתוויי ור' יוסי אוסר דנכי דר' יוסי נמי מודה למנעל הוא אפי' הכי גזרו דילמא משתלף ואתי לאתוויי ד' אמות ברה"ר הכי אסיק רבא פלוגתייהו דר"מ ור' יוסי בפ' שני דיומא ולא כן פי' רש"י ז"ל בכאן עכ"ל ז"ל. ובפ' אין נדין ברב אלפס בדף רל"ג גבי הא דתניא התם אין הסומא יוצא במקלו הקשה הר"ן ז"ל דמ"ש מקטע דקתני הכא דיוצא בסומטא שלו ותירץ דקטע שאני שאינו יכול להלך אלא בסומטות אבל סומא אפשר לו בלא מקל ולפיכך קטע באינו יכול להלך בלא מקלות יוצא בהן בשבת ע"כ וכתב שכן כתבו תוס' ז"ל. וב"י בסי' ש"ח כתב בשם רבינו ירוחם שדבר פשוט הוא שאינו עושה קב זה להלוך בעל"פ הוא צריך למקלות שמותר לצאת לפי שצורך הלוכו הן אבל כוותא עשיית קב זה כדי שלא יראה חסר רגל אלא נכה רגל הלכך כיון דאינו צורך הלוכו אסור ע"כ: אם יש לו בית קבול כתיתין וכו'. רמב"ם פכ"ה מהל' כלים הי"ט וגמ' אמר אביי טמא טומאת מת ואין מטמא מדרס רבא אמר אף טמא מדרס וכתבו תוס' ז"ל פי' הרב ר' פורת ברבא הא דלא קתני בריש דמתני' ואם יש לו בית קבול כתיתין טמא מדרס בהדיא כדקתני בסיפא משום דהוה משמע אבל אם אין לו בית קבול כתיתין מן המדרס אבל טמא טומאת מת ולא היא דהא פשוטי כלי עץ הוא ולהכי תנא טמא סתמא דבכה"ג טמא הא אין לו בית קבול כתיתין אסור לנמרי ואי"ת למה ליה בית קבול כתיתין תיפוק ליה דכל הטמא מדרס טמא מת וי"ל דבית קבול כתיתין עושה אותו לראוי למדרס ע"כ. ועיין בתוס' יומא פ' בתרא דף ע"ח: מדרס. מלאתי שנקד הר"מ די לוגזו ז"ל מדרס המ"ם בחיר"ק והדל"ת בסו"ל והרי"ם בפתח: בפי' ר' ע ז"ל לשון המתחיל בסא יש קיטע וכו' עד ולא מאחי אחרעא כ"ל: ואין יוצאין בהן בשבת. לא קאי רק אכמוכות שלו אבל בסא לא קתני ליה רק לאתמוטיקן דטמא מדרס אבל יכולין לצאת בו עיין בבית יוסף ס"ח סי' ש"א. ופי' בערוך סמוכות שלו טמאים מדרס פי' סמוכות של קב טמאים מדרס שהוא כמנעל שהולכין עליו כך הולך על זה ויוצאין בהן בשבת דאין יכול להלך אלא בהן ולא הוי משא ונכנסים בהן לעזרה דאינו מנעל: בסא וסמוכות שלו. פי' מי שנקטעו שתי רגליו עושין לו כעין בסא שמהלך עליו ועושין לו סמוכות שמניחין על הסוקיים שלא יגררו לארץ והני נמי

ממאים מדרס לפי שסומך עליהן ואין יוצאין בהן בשבת לפי שיכול להלך בלא אותן סמוכות ואין נכנסין בהן לעזרה דהוחיל ומניחין על הרגל כמנעל הרי הם כמנעל ואסור ליכנס בה לעזרה. פי' נאון אם יש לקב בית קבול כתיתין כגון שיש ברכובת הקטע תחיכה בולעת ונחסר לה בקב מקום קבול שמניחה בו ממא הקב הסמוכות שלו ממאין במדרס הזב ויוצאין בהן בשבת שאינו משוי ונכנסין בהן לעזרה שאין שייבה בעזרה אלא למלכי בית דוד והסמוכות אין מניחות אבל בסא סמוכות טמא מדרס שהוא כלי ואין יוצאין בה בשבת שאינה תכשיט ואין נכנסין בהן לעזרה שמלא כרוכב ואינו עומד שהיא מגעת לארץ עכ"ל ז"ל. ובגמ' תני תנא קמיה דר' יוחנן נכנסין בהן לעזרה. מ"ל אי פוטה אשה חולצת בו ואת אמרת נכנסין תני אין נכנסין בהן לעזרה: אנקטמין. ס"א נוקטמין ופי' הרמב"ם ז"ל מנעל של עץ. ועוד שם בפי"ט דהלכות שבת פי' ט"ו ושם לא הניח בגא דסמוכות שלו ולא בגא דבסא וסמוכות שלו ומתוך פירושו למשנה קצת יש לי להסתפק אם הוא מפרש בגא דבסא וסמוכות שלו על איזה בסא שיהיה אפי' של כל אדם ברייא ע"ש: ט בקשרים. בפירוש ר"ע ז"ל וקושרה לכן בשמלו. אמר המלקט וסימנך תפילין. ופירש הרמב"ם ז"ל שהאב נוקח ברוך נעלו הימני ויקשרנו לו בזריזו השמאלית ע"כ ובי"ד לא הביאה ז"ל אפילו כלשונה. אבל בירושלמי בקשרים בקשרי פוטה לרפואה כדפרשה רב יהודה בבבלי וכן בטוא"ח סי' ש"א וז"ל יוצאין במיני עבשים שקושרין אותם בקשרים ותולין אותם לרפואה ע"כ: ובל אדם. גמ' מאן תנא א"ר אושעיא ר"ש היא דאמר כל ישראל בני מלכים הן רבא אמר בארץ בכשותו דלא אתי למישלף ואתוויי ודברי הכל. והוס' פירשו בשם ריב"א דבירושלמי מוקי לה בקטנים דאפי' לי פסיק ומייתי לה ליכא לאיסורא ומהו ובל אדם דקתני במתני' בין קטנים עניים בין קטנים עשירים. וכתוב בבית יוסף סי' ש"א וז"ל וכיון דאוקימנא לר"ש בשאר כפ' מפיון לא קיי"ל כותיה וממילא קמה לה מתני' אליבא דהלכתא כרבא דאוקמא בארץ ע"כ: י בביצת החרגול. לעבדי לשיחלא רש"י ז"ל פי' לכאב האון והרי"ף ז"ל פי' לרפיון הירך כדתנן הבאול והכסול איזהו הבאול כל שנשמטה ירכו: ובמסמר הצלוב. פי' בערוך שכן דרך מי שכתייב להתלות ממיתין אותו תחלה ואח"כ פוסטין אותו וקובעין לו מסמר בעץ ותולין אותו באותו מסמר ע"כ. ועיין בתוספות הרמב"א ז"ל סי' תי"ג דברי ר"מ וחכ"א אף בחול וכו'. כך היא הגירסא ברוב הספרים וגם הרב אלפס אבל בירושלמי הגי' דברי ר' יוסי ר"מ אומר אף בחול אסור וכך מראה שגורס ר"ש ז"ל וגם הרב המגיד כתב בפי"ט דהלכות שבת סי' י"ג דברי ר' יוסי ונפסקה הלכה בגמרא כר' יוסי ע"כ: וה"ר יהוסף ז"ל הניח דברי ר' יוסי ר' מאיר אוסר אף בחול משום דרכי האמורי. ובירושלמי אית תנאי תני ומחליף ר' חגיגא בשם ר' יוחנן דמתני'. וכתוב בבית יוסף א"ח סימן ש"א ואפילו לספרים דברכי דברי ר"מ וחכמים אוסרין אף בחול וכו' לא קיימא לן כחכמים דאמרי מלאמרי בגמ' אביי ורבא דאמרי תרוייהו כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי ע"כ ועיין במה שכתבתי בתוליו ס"פ בשמה המקשה. וכתב בת' מהר"י קולין ז"ל שורש פ"ח ח"ל וזה שכתוב בסמ"ג ששמה בתוספתא חוקותיהם ודרכי האמורי חוקותיהן הם הדברים התמוהין ודרכי האמורי הם הגיחושים אע"פ שבכולם שנינו ה"ז מדרכי האמורי פי' לנו הסמ"ג שבני דרכי האמורי יש אחד משום נחוש ואחד

משום חוקות הגויים ע"כ בשנוי לשונו קצת:

פרק ז א כלל גדול.

גמ' בגלית וירוש' בעי מ"ש תני כלל גדול אילימא משום דקא בעי למיתני עוד כלל אחר תני כלל גדול והא נבי מעשר דקתני כלל אחר ולא תני כלל גדול ומסיק דהיינו טעמא דדבר שנאמר בו כלל ושוכנו גדול מדבר אחר שנאמר בו כלל תני ביה כלל גדול ונדול עושה של שבת יותר משל שביעית דאינו שבת איתא בין בתלוש בין במחובר ואינו שביעית בתלוש ליתה במחובר איתה ונדול עושה של שביעית יותר משל מעשר דאינו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה ואינו מעשר במאכל אדם איתיה במאכל בהמה ליתיה ולבר קפרא דתני כלל גדול אמרו במעשר גדול עושה של מעשר יותר משל פאה דאינו מעשר איתיה בתאנה וירק ואינו פאה ליתה בתאנה וירק. וכתבו תוס' ז"ל ואחריס לא שנו כלל גדול אמרו במעשר לפי שאינו גדול מפאה אלא מדרבנן אבל כלל גדול דשבת גדול משביעית מדאורייתא וכן של שביעית משל מעשר ע"כ: כל השובח. כל הסכח גרסי' בירושלמי וכן בקלת מיסח' כ"י ומלאתי מונה ומטוקד כל בשָׁבָח ובירוש' אמר תניכן כל הסוכח עיקר שבת תנאי דבית רבי. כל שאינו יודע עיקר שבת ר' אלעזר כמתני' ר' יוחנן כהדא דתני בית רבי וכן הוא בת"כ פ' ויקרא פ"א דבורא דחטאות: חייב על כל אב. אב דנקט לאו דוקא לומר שי תולדות דה"ה לתולדות וכו' כדפי' ר"ש ז"ל: על כל אב מלאכה ומלאכה. בברייתא בפ' אמרו לו איכא מאן דמפרש דמכיון דתני חייב על כל אב מלאכה ומלאכה הה"נ לחייב על כל מלאכה של כל שבת ושבת אף על גב דלא תני ליה בהדיא ואיכא מאן דמפרש דמדלא תנא בהדיא דאינו חייב אלא על כל מלאכה של שבת אחת. ובגמ' בעי אנוק מלאכות מנלן פי' לחייבו חטאת על כל א' וא' אע"פ שבשעה אחד עשאן ומשני אמר שמואל אמר קרא מחללים מות יומת התורה רבתה מיתות הרבה על חלול א' אם אינו ענין למוד דכתיב כל העושה מלאכה יומת תנהו לשונג ומתי יומת יומת במזון ובברייתא נפקא לה מקראי אחרינא ומתני' דבסמוך דמני מבעיר בכלל אבות דלא כר' יוסי דאמר בברייתא בהדיא הבערה בלאו לחוד וחלוק מלאכות נפקא ליה לר' יוסי מדה"מ למיכתב קרא אחת וכתב מאחת ותו ה"מ למיכתב הכה וכתב מהכה אלא למידרש פעמים אחת שהיא הכה כלומר שבת לבדו הוא מחלל וחייב חטאות הרבה דאזלינן בתר מלאכות ופעמים הכה שהיא אחת כלומר שחייב אחת על מין כגון שגגת שבת וזדון מלאכות דאזלינן בתר שבת ומ"ש יתירה דמאחת לרבות שהכתוב שם במקום אחר ומ"ש דמהכה לרבות תולדות היולאות מן האבות ואיתה נמי בפ' הנזרה דף ק"ג. וכתבו תוס' ז"ל בפ' האורג דף ק"ו דר' יהודה אפשר דס"ל הבערה לאו יצאת לו לחלק יצאת וא"ב ס"ל לאו יצאת נפקא ליה לחלק מהיכא דמיפק לה ר' יוסי אבל לר"ש דפליג עליה התם וס"ל דאינמרך למיכתב הבערה לחייב מקלקל בהבערה קשה מנא ליה דיצאת לאו לחלק לא לחלק ליכא למימר דנפקא ליה לחלק מאחת מהכה כדמפיק ליה ר' יוסי דהא בהדיא פליג ר"ש בהדיא אדר' יוסי ודרים ליה לדרשא אחריתא וי"ל לחלק נפקא ליה מהיכא

ונפקא ליה לשמואל בפ' כלל גדול והשתא אתי שפיר הא דהוה קשה שמואל דאמר כמאן לא כר' מתן ולא כר' יוסי דהשתא כר"ש ס"ל עכ"ל ז"ל. וקשה לע"ד היכי קאמר ר' יוסי דמ"ש דמלאכת אחת לאמוציען דאפי' מתכוין לכתוב שמשון וכתב שם לחייב הואיל ואתי אותיות הראשונות שם שלם במקום אחר והא ר' יוסי קאמר לקמן במתני' בפ' הבונה דלא חייבו אתי אותיות אלא מפום רובם והשתא ומה אי מפום רשימה בעלמא חייב מפום דהוות במשכן שם שהם אתי אותיות שלימות לא כ"ש וא"כ אמאי לימנדיך מ"ש דמלאכת לחייבו שם המתקיים במקום אחר ואפשר דלאו קושיא היא דלימא כיון שהתיון לכתוב שמשון שלם נרע אתי אותיות שכתב ממנו אפי' מאתי רשימות ולא הוו אלא כרשימה אחת ולא מיחייב להכי מיצטריך מ"ש דמלאכת כגון"ד: **העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת.** רמב"ם ספ"ז דהלכות שבת והילך לשונו העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת אחת כיצד הרי שזרע ונטע והבדיל והרכיב חמר בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת אבל בכולן אב אחד הן וכן כל כיוצא בזה ע"כ. ומהני' ר' עקיבא היא ולא כר' אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב בכריתות בפ' אמרו לו דלכולהו אמוראי דהתם לא קבל ר' עקיבא מר' אליעזר לחייב אתולדה במקום אב כדכתבי' התם ולדידיה הך דהואי במשכן וחטיבא קרי לה אב והך דלא הואי במשכן ולא חטיבא קרי לה תולדה ויש גירסא אחרת הך דהואי במשכן חטיבא קרי לה אב הך דלא הואי במשכן חטיבא קרי לה תולדה וכמו שכתבו תוס' ז"ל בר"פ הזורק וברפ"ק דב"ק אלא שזה לשונם בר"פ הזורק אית דגרסי הך דהוות במשכן חטיבא קרי לה אב והך דלא הוות במשכן חטיבא קרי לה תולדה ולפי זה ים מלאכות דהוו במשכן חטיבא קרי לה אב אבל אי גרסי' הך דהוות במשכן חטיבא קרי לה תולדה ולפי זה הוו גירסא אחרת הך דהואי במשכן חטיבא קרי לה אב הך דלא הואי במשכן חטיבא קרי לה תולדה וכמו שכתבו תוס' ז"ל בר"פ הזורק וברפ"ק דב"ק ע"ש: **ב אבות מלאכות.** מן התוספות מיכח דגרס' אלו אבות מלאכות וכן מלאתי שהגיה בתלמודו הרב בצלאל אשכנזי ז"ל. אבות מלאכות אותן מלאכות שהיו במשכן קרוין אבות וכולהו מלאכות אחרנייתא מהך נפקא והוו תולדות ותולדותיהן כיוצא בהן בין לחטאת בין לסקילה ובירושלמי ר' יוחנן ור"ש בן לקיש עבדין חוויי בהלא פירקא תלת שנין ופגו אפקון מיניה מ' חסר א' תולדות על כל חלא וחדא מן דלמכתון מיסמוך סמכין והן לא אסכהון מיסמוך עבדוניה מסוס מכה בפטיש. בגוי דר' חייא רבא עבדון חוויי בהדין פירקא שיתא ירחין ואפקון מיניה שית (סכ"י שיתין) מנין על חלא וחדא בשיעת אבוהון דתנ' ר' חייא סקולר הבולר סמוסק הנודר התולש האולה כולהון מסוס קולר: מ' **חסר אחת.** רמב"ם רפ"ז דהלכות שבת ומה מנה עביית המירין קודם הנסכת המסכה ובנין וסתירה והכאת פעים יהד קודם דיני לידה ושחיטה וכו' ובמקום מולח מכה ברטיה וכדאיתא בגמ' וכמו שהעתיק כבר ר"ע ז"ל. ובירושלמי מנין לאבות מלאכות מן התורה ר' יוסי בר בון בשם ר' שמואל בר נחמני כנגד מ' חסר מ' פעם שכתב במשכן עבודה ומלאכה דבנן דקיסרין אמרין מן אתרה לא הסכה כלום אלא הלבנים אע"פ חד למ"ד הלבנין חי"ת תמיה לא מתמעי דבנן דרשי בין ה"א לחי"ת, והו מיהא הא דרשי אחרנא טובא גם בגמ' בבלית ע"ש. ובירושלמי וגם בבבלי בעיין מנייה למה לי ומשני מ"ר יוחנן אומר שאם עשאן כולם בהעלם א' חייב על כל א' ואי' ופי' רש"י ז"ל וסימנא בעלמא אמאמר' לידע כמה חטאות חייב על חלא שבת אחת ע"כ. ובספר אגודה מלאתי כתוב מ' מלאכות חסר אחת נקט סתי ליטנא ולא נקט שלשים וחשע משום דהם כנגד מלאכות שבתורות בתורה ובפסוק א' אנו מסופקים ואינא הביתה לעשות מלאכתו ע"כ וספסק הזה איתיה בגמ' בפ' במה עוממין דף מ"ע ע"ב. ובמה שאכתוב בסמוך בסוף מתני' בשם הירושל' דפ' הזורק יתישב ג"כ קלת. ושם ברש מלכתין בדף ו' קאמר מיסי בן יהודה לחטאת מלאה המלאכות שנעמו פה אינו חייב על זרוגה סקילה אפי' בהתראה ולא ידעי' מי מייסיה ואמרי' התם מכח ברייתא דהמוציא מרשות לרשות אינה בכלל הספק הזה דולמי נסקל המוציא מרשות לרשות אפי' לאיסי אם התרו בו. וגם בר"פ הזורק איכא מאן דלא מסתפק במעביר ד' אמות ברה"ר דסבירא ליה דעל זה נהרג המקושש ואיכא מאן דלא מסתפק בתולש דס"ל דעל זה נהרג המקושש ואיכא מאן דאמר דמעמר הוה ואיכא לאיסתפוקי ביה. בפי' **ר"ע** ז"ל קודם לגון המתחיל חזורע צריך לכתוב שם סימן הב. עוד באותו לגון שאם היה קרקע קשה וכו' אמר המלקט דהאי תנא בארץ ישראל קאי. הכי מפורש בגמ'. אך ה"ר יהוסף ז"ל הגיה בספרו החורש והזורע וכתב כן מלאתי בכל המסכתות החורש והזורע ע"כ והן אמת שכן הוא גם כן בירושלמי ותימה גדול הוא שהתלמוד בבלי אומר דתנא בארץ ישראל קאי והאמוראים של ארץ ישראל אומרים דתנא בא"ל קאי: **החורש.** מפורש לקמן במתני' בפ' הבונה דשיעורו בכל שהוא: **הזורע.** פי' אפילו כל שהוא. וכגמ' תנא הזורע והזומר והטוע והמבריך והמרכיב כולן מלאכה אחת הן פי' רש"י ז"ל דנפקא מינה דאי עביד להו כולהו בהדי זורע לא מחייב אלא חדא דהא שם מלאכות הרבה וכו' וכולהו אבות מלאכות אלא שזרע זורעים והני אבות אינו אבל זמר הוא תולדה ע"כ. אבל הרמב"ם ז"ל משמע מתוך דבריו ז"ל שם פ"ז דשם זומר ה' אב ע": וכן בסמ"ג לאוין ס"ה: החורש והחופר והחורך כולן מלאכה אחת. בירושל' מפרש כולן תולדות לחריסה ולא כסמ"ג שם שפירש כולן אבות שכולן ענין אחד הן הקוצר והכורר והנודר [הגה"ה גירסת הערוך בערך גד נודד בדל"ת כמו נודו אינגא כבר כ' בתי בזה בס"ק דשביעית ס' ב'] וסומסק והאורס כולן מלאכה אחת הן: **והמבקע** אחת הן: **והמרקד** בנפה וכו'. לשון ר"ע ז"ל על משנה דשל זתן היו במשכן. המר המלקט כתבו תוס' ז"ל והא דלא קתני כותם אע"ג דהואי במשכן בסמ"ג מילו בגמ' שכן עני אוכל פחו אלא כתישה ומיהו ודאי אב מלאכה היא ובכלל דש היא ע"כ: **והאופה.** ירושלמי אם חמי אפייה תולדה לבשול ואת אמר הכין אלא בגין דתיגין סדר עיסה תיגיתה עמהן. וקשה לע"ד מה שכתבו תוס' ז"ל רפ"ק דב"ק וז"ל ועוד לר מע ומבשל אין צריך להתרותו משום אב דאם התרה משום תולדה חייב ואפי' הכי אלא חייב ליה בפ' כלל גדול ע"כ דמשמע מתוך לשונם ז"ל דטעם הוי תולדה והרי בין לרש"י בין להרמב"ם וסמ"ג ז"ל ממה שכתבתי בסמוך משמע דלכולהו טעם הוי אב כמו

זורע וכדמוכח פשטא דהוספתא שהבאתי לעיל ולא פליגי אלא בזומר כדכתבינן ועוד משמע מהנך דבריהם ז"ל דמבשל הוי תולדה הכך הירושלמי הזה ועוד קשה לע"ד מאי ואפילו הכי לא חייב ליה וכו' דקאמרי ז"ל אע"ג דלא חייב ליה מיצטרי להו למימר ולענ"ד ל"ע. וכל הני מקולר ועד אופה שיעורן בבגרגרת. ומלבן וכו' ואורג שיעורן מפורש לקמן במתני' בפ' האורג וגם הגוזז ומיסך כתבתי שם שעורן בשם הרמב"ם ז"ל: **והמנפסו** בערב ים שמוים המנפסו בל"ו: **והמיסך.** וממיסך והילך על הקושר והמתיר שייכי בירושת: ויש גורסי' המסך המ"ם בצירי"ו והסמ"ך בחיר"ק. **והעושה שני בתי נירין.** צריך לפרש למה פירש כאן ובאורג וכתופר ובכותב שיעור אפי' מבשאר. תוס' ז"ל. ולולא דלא אזכירו בלשונם הפועל שני חופין משום דהוי בכלל אורג ולא אזכירו קורע דהוי בכלל תופר ולא אזכירו מותק דהוי בכלל כותב. ונע"ד דמשום דבכל כי הוי שתי ובקור מזר שיעורם תניה אפי' מבשאר מלאכות צריך להתריך. ובפ' הבונה דף ק"נ בברייתא גרסי' ולא עשה אלא בית אחד בנפה אינו חייב דכתיב אחת שתהא מלאכה שלימה ופי' רש"י ז"ל שם משום דבית ג' אינו מתקיים ומשום דלאו חופין נימנו קרי לה בית כמו בתי נירין שאין לה בתי נירין אחרים ע"כ: **הפוצע שני חוטין.** פי' הרא"ש ז"ל דפועל הוא שבשחוט אחד ניתק פועל דאשיכן ושוכן ביד עד שיבא נאדנ וקאמר דבשעשה כן בשני חוטין חייב ע"כ. ועיין בהלכות שבת ספ"ט ובסמ"ג וסמ"ק דאיכא מאן דגרים הפועל בני"ת והיא ג"כ גירסת הרמב"ם והראב"ד ז"ל אלא שהרמב"ם ז"ל כתב בועא הוא המפרים את המרוג בין שהוציא הערב מן השתי או שהעביר השתי מעל הערב ה"ז בועא וחייב והוא אלא יהא מקלקל אלא יתכוין לתקן כדרך שעשין לאוגין אלו שמתחין את הכנדים הקלים ביותר שבועטין ואח"כ מתחין ואוגרין ואורגין חוטין שבעטו עד שיעשו שני הכנדים או שני הקרעים אחד ע"כ והראב"ד ז"ל השיג עליו וז"ל אם הפירוש מוטה לקורע ע"מ להפור וכבר הוא שני במשנה ואינו מקולבים בועא כמו פועא והוא לשון חתוך שחותך שני חוטין שאחר שהאגים אריגתו חותך את הארגמן המשוזר שבמשכת ואפי' לא חתך ממנו אלא שני חוטין חייב בחתיכה זו ע"כ וע"ש במגיד משנה: **הקושר והמתיר.** כתבו תוס' ז"ל הקושר והמתיר ל"ע אי מחייב במתיר אלא ע"מ לקשור או לא ומדלא תני ליה כדקתני מוחק ע"מ לכתוב אין לדקדק דס"ל לא קתני סותר ע"מ לבנות ובפ' במה מדליקין בהדיא אמרינן דבעינן ע"מ לבנות והא דלא תני בסותר ובסותר משום דבכל שהוא מיחייב לא אלעריך למתניה והתם נמי לא תני ליה אלא משום דבעי למיתני שיעורא דשתי אותיות ושתי תפירות וכן נמי במכבה בעינן ע"מ להבעיר ובכל שהוא מיחייב ע"כ. ועיין ג"כ בבריסס ז"ל שם פרק במה מדליקין דף ל"א וכן ג"כ כתב הרמב"ם ז"ל שם רפ"ב סי' י"ב דמכבה או מבעיר הוי בכל שהוא. וכתב הרא"ש ז"ל מה שנסתפק ר"י אי בעינן מתיר ע"מ לקשור או לא ירמה דלא מיחייב אלא דומיא דהואי במשכן מתיר קשר של קימא ע"מ לקשור קשר של קיימא כעין לדי חלזון ע"כ. וכתוב בב"י א"ח סוף סימן שי"ז וברמה דלא איירי אלא לענין חיוב חטאת אבל מדברבן אסור להתיר אפי' אלא ע"מ לקשור ע"כ: **הצד צבי.** גמ' ת"ר הצד חלזון והפוטרו אינו חייב אלא אחת ר' יהודה אומר חייב שתים שהיה ר' יהודה אומר פליטה בכלל דיסה: **והשוחטו.** אע"ג דכל שוחט מקלקל פירסו תיכ' בשם ר"ת ז"ל בפ' האורג דף ק"ו דכיון דשוחט בשעת הקלקול בא לו התיקון שמוציאו מידי אבר מן החי חייב ע"כ. ובירושלמי ר"ש בן לקיש אמר לית כאן שחיטה תולדות חבורה היא ולמה תניתה עמהון אלא בגין דתניון סדר סעודה תניתה עמהון: **המפשיטו.** כדי לעשות קמישין. וכן המולחו והמעבדו שיעורו כדי לעשות קמיע כדאיתא בפרק המוציא דף ע"ט ולא כר' שמעון דאמר בפרק הבונה דף ק"נ דהמעבד אינו חייב עד שיעבד את כל העור. וכן המוחק שיעורו כדי לעשות קמיע וכן נ"כ המחבר: **הכותב שתי אותיות*.** הג"ה ס"א אותות וכן בכל המסכת יש במקום אותיות אותות ס"ר **והמוחק** וכו'. נראה דהכא שייך למיתני כתיבה ומחיקה לאיירי במלאכת תיקון העור ואחר כך עושהו יחוסף ז"ל.

קנף אם חסך לכתוב בו: **המבעיר.** נע"ד דמדמני להבערה בכלל אבות מלאכות ס"מ דס"ל לתנא דידן דהבערה לחלק יצאת כר"נ ולא כר' יוסי דס"ל לגאו יצאת דהכי דקדקו רש"י ותוס' ז"ל לפרש אברייתא דמייתי בכסחים פ"ק דף ה' ע"ב. עוד נע"ד דהא דלא קתני המבעיר והמכבה דקתני הקושר והמתיר הבונה והסותר משום דבמכבה בעינן ע"מ להבעיר כמו שכתבתי בשם תוס' ז"ל אע"פ שהם ז"ל כתבו וז"ל דלא שייך למידק בהא דמכבה ומבעיר כמו שמדייק התלמוד גבי חורש חורש כמו שכתבתי לעיל בשמם ז"ל. בפ' **ר"ע** ז"ל מכה בפשים הוא גמר מלאכה וכו' אמר המלקט כן פי רש"י ז"ל וכתב עליו הר"ן ז"ל ולא מיהתזר כו' אלא עיקרן של דברים כפי ר"ח ז"ל שפי' שהאומן מכה בפשים על הכלי להשוות עקימותיו וכן על האבן שבנין להשוותה לחברותיה והכ"ג הע"ג דלא הוי מלאכה מלד עצמה מיחייב בה משום גמר מלאכה ע"כ: **והמוציא מרשות לרשות.** והקשה הר"ן ז"ל ואמאי לא חשיב גמי מעביר ד' אמות ברה"ר וי"ל משום דמעביר תולדה המוציא הוא לפי שד' אמות של אדם רשותו הן ומי שמוציא חוץ לד' אמות ה"ל מוציא מרשות לרשות וכי אמרינן לקמן בפ' חורק דמעביר ד' אמות ברה"ר הלכתא נמירי לה דהוי לה לחייב בה משום מוציא ומש"ה עושין עליה חומיל ומסמכה לחורה שבכתב הא לאו הכי לא מיחייב עליה אלין עושין מהלכה למשה מסיני. ול"ת עוד למה לא אמר מוציא מרה"י לרה"ר ורשות הרבים באמצע דמיחייב כדאיתא לקמן בפ' חורק כבר הקשו זה בירושלמי דגרסינן התם למה לא תניון הוספה עמהון ר' שמעון בשם ריב"ל ר' יודן בשם רבי יתר עליהן הוספה ולמה לא תניון הוספה עמהון שכל המלאכות יש להן תולדה וזו אין לה תולדה ומדלא תנו לאקמוי הכי בגמ' דילן מסתברא דס"ל דלקח הוספה בכלל המוציא מרשות לרשות היא כיון שאינו מתחייב עליה אלא מפני הרה"ר ביתיה ע"כ. וכתבו תוס' ז"ל מדקתני המוציא מרשות לרשות ולא קתני המוציא לרה"ר ס"מ דאפי' מרה"ר לרה"י ומ"ש דאיני תולדה בהוצאה ולא הני שום תולדה בכל שאר אבות וי"ל דבכל שאר תולדות אם היה רוצה לבטלם היה צריך להאדיר בלשונו אבל הכנסה דקרויה הוצאה כוללה עמה בקוצר עכ"ל ז"ל ברפ"ק דמכלתין. ומאתי כתוב בפי' לרה"ר יהוחנן ז"ל בת"י וז"ל והמוציא מרשות לרשות מרה"י לרה"ר כדאשכחן במשכן נקרא מלאכה כשהיו מוציאין

ידבן

נלנתן מרשותן ומביאים אותם לרה"ר למתנה ליה בהיא מחנה מתה שהיה רשות לכל שבראל לעמוד שם יומם ולילה ולבא לפניו לדין ולשאול איסור והיתר וכל שפקותיהן וקאמר להו משה לישראל אים ואשה אל יעשו עוד מלאכה כלומר אלא יוציאו מרכותם עיד נדבה והביא למחנה ליה כדכתיב ויבאו העם מהביא ממלא שקורא אולאה מלאכה אע"פ שאין בה טורח מרובה שים מישראל בהיה מתנדב עלה של זהב או גרגיר למלאכת המשכן וקא קרי ליה מלאכה ה"א כשנכתב בשבת לא תעשה כל מלאכה הולאה בכלל מלאכה היא והכנסה תולדה לה וכן זורק ד' אמות ברה"ר או מעביר ד' אמות ברה"ר ע"כ: **אלה אבות מלאכות** גרס' ומלת הרי נמחקה. ותנא תנא אלו למעופי שאם עשה תולדותיהן עמהן דאינו מביא עליהן חטאת ולא כר' אליעזר דמחייב על תולדה במקום אב בכריתות. וכן גרשה בפירש הרמב"ם ז"ל אלן דברי ר"ע ז"ל אינן מכוונין בדקדוק: **חסר אחת.** לאפוקי מדר' יהודה דתניא ר' יהודה מוסיף את הסובב והמדקדק אמרו לו סובב הרי הוא בכלל מיסך מדקדק הרי הוא בכלל אורג ופי' רש"י ז"ל דסיינו אורג ממש ול"ד לזורה ובורר ומרקד דזה בקסין וזה בלרורות וזה בקמח וסקסו תוס' ז"ל תימה דממניעת דרישת שמעינן לה וליכא למימר הנא ושייר דהא אלו קתני ומיהו הא ליכא לאקשויי דמאלו דרישת שמעי'. לאפוקי מדר' יהודה דליכא למימר דלא חייב אלא מלאכות חשובות אבל שובב ומדקדק אע"ג דמלאכות הן לא קתני להו משום דאינם מבוררות כ"ל וכמ"ש מהני בש"ק דקדושין גבי אלו מעמיקין להם דבר שיש לו קצבה קתני דבר שאין לו קצבה לא קתני עכ"ל ז"ל. וכירושלמי דמכלתין פרק שוורק תני בשם ר' יודה זרק ד' אמות ברה"ר חייב ר' יודה עבד ד' אמות ברה"ר מלאכה בפני עצמה על דעתיה דר' יודה מ' מלאכות אינון ותניון לא תתיון מיתי אלא מילין דכל עמא מודו בהון ע"כ. בלשון אחרון לפירוש הרב ר"ש ז"ל דקאמר שם יותר מארבעים חטאות חסר אחת דכולהו וכו' כך צריך לגרות. ותמהתי שמלאתי כתוב בספר לבוש החור ריש סימן תק"ו ז"ל ומדיליה אב מלאכה היא ע"כ וא"ע מגין לו שאפי' אם היא תולדה אני מסתפק ואפשר שהוא תולדה דבוה בשמשים קמח ע"ג קוח בכוונה כדי למלאות המדה נדוסה או מחוקה: **ג כל הכשר להצניע** וכו' וגמ' אמר ר' יוסי בר חנינא האי דלא קר"ש דאי כר"ש האמר לא נאמרו כל הכשורים הללו אלא למצניעין: **וכל שאין כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו.** נראה דאו או קתני וגמ' א"ל אליעזר הא דלא כר"ש בן אלעזר דתניא כלל אר"ש בן אלעזר כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוכשר לזה והצניעו ובא אחר והוציאו מתחייב זה במחשבתו של זה. וש"ם בית שמאי דזבחים ומי פלוגתא. ובתוס' בפירקי דף ע"ח מוכח דדייק לה ר' אליעזר מדקתני אינו חייב אלא למצניעו בלמ"ד. ומשמע דגם בה"א הוי כמו למ"ד ולא כוונו למעם רק במצניעו בב"ית כדמוכח שם. עוד פירשו שם תוס' ז"ל דלכ"ע תלמיד מתחייב במחשבתו של רבו שהתלמיד עושה הכל לדעת רבו ע"כ. וכירושלמי איכא מאן דאמרים דהאי שאינו כשר להצניע לע"ז איתאמרת וי' ואחר אמר לאיסורי הנאה אתאמרת ולפי זה כיון דהני איסורין בכל שהוא אינו חייב אלא המצניעו הייטו בכל שהוא רבנן דקיסרין בשם ר' יוסי בר חנינא כגון המוך שהתקינה לנדה. וגמ' דינן כל הכשר להצניע לאפוקי מאי רב פפא אמר לאפוקי דם נדה מר עוקבא אמר לאפוקי עני אשרה מ"ל דם נדה כ"ש עני אשרה ומ"ד עני אשרה אבל דם נדה מלגא ליה להאיכא לשורפה ואידך כיון דתלגא לא מלגא ליה. וכתבו תוס' ז"ל וקשה לרשב"ל הא דקאמר הכא מ"ד דם נדה כ"ש עני אשרה מנא ליה דילמא סבר כר' יהודה דלקמן פ"ט סי' ז' דמחייב בעני אשרה שמצניעין אותו לשריפה ע"כ ועיין במה שכתבתי שם ויובנו דבריהם ז"ל: **ד המוציא תבן כמלא פי פרה** וכו'. משמע דפתח לפרושי במאי דקאיק מוציא ושוב דאית ליה לפרושי בה יותר מד' פרקים עם המידי. ונראה דמפני שהיא מלאכה גרועה מאריך בה: **עמיר כמלא פי טלה.** פי' בערוך כמו וכעמיר מאחרי הקוצר ובת"כ פרשה קדושים העזב הנה לפניהם תבואה בקשה תלהן בעמיר תמרים במכבדות מכלל דעמיר קש של חלתן ע"כ: **עשבים כמלא פי גדי.** מלת עשבים לא מצינו במקרא אותה בלשון רבים רק מצינו עשבות הרים ונלע"ד דגרסי' לה עשבים רפוים דעשב הוי על משקל בעצב תלדי בנים ומשכחן בלשון רבים אוכלי לחם העצבים שהוא רפוי הכא אמי עשבים רפוי וזה ברור אצלי. ובדין הוא דהו"ל לתנא להתחיל בפי גמל שהוא הגדול לו בפי הגדל שהוא הקטן מכל הבהמות במתני' אלא משום דתכן מלה כוללת לעצה ולעמיר ולעשבים נקטה בריש"א א"כ ברשה לשנות כל הסמות המתחילין בעי"ן ביחד עצה עמיר עשבים עלי שום וכו'. וגמ' פריך והתניא כגרוגרת ומשני אידי ואידי חד שיעורא הוא ולקמן בפ' המוציא דף ע"ח תניא המוציא רבע כדי לאסוך בתנור תחת אפפיות וכמה שיעורה כפלא והתניא כגרוגרת אידי ואידי חד שיעורא הוא ע"כ משמע דפי' פלה וגרוגרת וכלא חולו חד שיעורא ניתנו. וכתבו תוס' ז"ל והא דנקט במתני' כמלא פי פלה ולא נקט כגרוגרת לאמעוטי' דמשום אכילה פלה נתנו בו חכמים שיעור זה דאם נקט כגרוגרת לא הוה ידע' למה נתנו בו חכמים שיעור זה ע"כ: **מפני שלא שוו** וכו'. אבל אותם ששוו בגון עמיר ועלי שום ועלי בצלים לחים מצטרפים וכן חמור לקל כגון תבן לעצה למלא פי גמל ואפי' לא יהא תבן ראוי לגמל שמא הבעלה ראוי הוא תוס' ז"ל וה"ל אמרינן בגמ' בבלא וירושלמית אין מצטרפין לחמור שבהן אבל מצטרפין לקל שבהן פי' חמור היינו אותו ששיעורו מועט וקל היינו אותו ששיעורו מרובה: **המוציא אוכלין כגרוגרת** וכו'. וכתב הרמב"ם ז"ל שם פ"ח סי' ה' דגרוגרת א' משלשה בצלה והכריח הרמ"ך ז"ל שהוא בקירוב שיש יותר מעט מבלים בלה. מלאתי שבכל מקום ששיעו אלא אוכלים. הגיה הר"מ די לומלמו ז"ל אכלים האל"ף בשוא"א קמ"ץ ומתק הוי"ו ומימוקו עמו לדפי הדקדוק אבלים כמו חדשים קדשים מן הדש קדש ה"ל מן אכל אבלים וכן מלאתי ג"כ שנקד ה"ר יהוסף ז"ל בשם ס"א ועוד ראיתי שמחק אלא חייב והוי"ו של ומצטרפין וכך הגיה המוציא אבלים כגרוגרת מצטרפין זה עם זה וכו': **ונרעיניהם.** י"ם נלעיניהן בלמ"ד והכל אחד. וגמ' לקמן ר"פ המוציא איתא דגרעינין הכן בעי"ן כמו ונגרע מערכך ולא גרעינין בא"ל: **וסובן ומורסנן.** גמ' במתני' פי' רש"י ז"ל כדפי' ר"ש ז"ל אבל בחולין דף פ"ח פירש בהפך סוכין שהנפה קולפת מורסן קליפה העליונה כשכותשין במכתשת כפי' הרמב"ם ז"ל. ולי הדיוט יש לי לתוכיח דמורסן הוי גרוע מסוכן מדתנן בפ' בתרא דתרומות המורסן מותר סוכיו של חדשות לתורות ושל

ישנות מותרות. וכן מצאתי אחר זמן רב שכתב ג"כ ר"ר יהוסף ז"ל. ובגמ' פריך וסוכן ומורסנן לא מצטרפי ותתן בפ' שני דחלה חמשת רבעים קמח חייבים בחלה סן וסוכן ומורסנן ומשני אמר אביי התם שאני שכן עני אוכל פהו בעיסה בלוסה פי' רש"י ז"ל משורכת בסוכנה ומורסנה הלכך לחם הארץ קרינן ביה ומיהו לענין שבת מילי דחייב בעיון וסתמייהו דהני לאו אוכל נימהו: **סליק פרקא**

פרק ח א כדי מזונות הבוס

תוס' ז"ל והא דלא נקט במתני' כדי מזונות רביעית מילתא אגב אורחיה קמ"ל דכוס של ברכה ברביעית ועוד דמסתפי מעמא דחזי לכוס של ברכה חייב ומיחייב בפחות מרביעית לפי שיכול להוסיף עליו מים ע"כ, וגמ' דייקי' ממתני' דכוס של ברכה טעון רביעית דקתני כדי מזונות הכוס ותני עלה כדי מזונות כוס יפה וקתני סיפא ואחר כל המשקין [ברביעית] שמעי' מינה דאין הולאה במשקה הראוי לשתיה בפחות מרביעית הלכך ע"כ כי ביעור ביין כדי מזונה שיעור הראוי לשתיית רביעית נקט והייט רובע רביעית דכי יכיב על הד תלת מיא דלדך המזונות הראויות לשתיה יעמוד על רביעית. וכירושלמי בפירקי' ובפ' ערבי פסחים ובפ"ג דשקלים משמע דמתני' ר' יהודה היא דתניא התם מים כדי נמיאה ר' יהודה אומר כדי מזונות הכוס יין כדי נמיאה ר' יהודה אומר כדי מזונות הכוס: **חלב בדי נמיאה.** גרס' בא"ל"ף לשון הנמיאיני לא הכי פסקינן בגמ'. וכתב הרמב"ן ז"ל בפ' כי תצא בפסוק לא תתעמר בחעפ"כ אומרים ממנו נמנע ואינו בולע אבל בולע ע"כ: וכירושלמי הדא דתימא בחלב בהמה טהורה אבל בחלב בהמה טמאה כדי לכחול עין אחת וכן פי' ר"ע ז"ל וסכריהו בתוס' בשם ר"ש ז"ל דכדי נמיאה נפים מכנרוגרת. וכתב"ן ז"ל כתב שיעורא דבכדי נמיאה לא אתפרש ובדאי שהוא כחות מרביעית דהא קתני סיפא ואחר כל המשקין ברביעית ש"מ דכדי נמיאה פחות מרביעית דרביעית לשקר נאמר ולא מצינו למימר דכדי נמיאה היינו מלא לוגמיו דהא וכו' עד אלא ודאי לענין שבת בטל עולם הן שמין בבימות עכ"ל ז"ל. וגם המגיד משנה כתב שם פי"ח שהוא פחות אפי' מכדי לוגמיו של אדם ביומו ואין ל"ל מרביעית ע"כ: **דבש.** ירושלמי הדא דתימא בדבש יפן שאינו סוב כי אם ליתן על הכתית אבל אדם אינו רואי לאכילה ולא לכתית ושיערו כדי לשורפו ולבטל בו ביצה קלה: **שמן בדי לסוך אבר קטן** של היוק בן יומו. כדפי' ר"ע ז"ל ופי' רש"י ז"ל אבר קטן אחד מפרקי אגבא קטנה ע"כ וכר"ש בן אלעזר וכן א"ר יוסי ודלא כר' נתן. ונלע"ד דשמן אכילתו הרוייהו שכיחי ובשיעון למיזל ביה לחומרא כדבש אע"פ שלא מכר בגמ' שאכתוב נסמוך: **מים כדי לשוף** וכו' ואע"ג דמים שתייתו שכיחא רפואתו לא שכיחא דהא יש שפים קיצור ביין וחלב והוה לן למיזל בתר שתייתו לקולא כדאזלינן בבי יין וחלב שהם ג"כ שתייתן שכיחא רפואתן לא שכיחא דהא יש שפים במים תירף אביי בגמ' דבגילגא שו שהן עגיים ומקפידי' מדבר מעשו וחסין על יין וחלב לשוף קיצור ואין שפים כלל אלא במים הלכך הדר ה"ל כדבש דרפואתו ומי שכיחא כמו אכילתו שהרי אין שום משקה אחר ראוי לכתית הכא ומי שיפה במים שכיחא ובעינן למיזל לחומרא בשיעור קטן. רבא אמר אפילו תימא בשאר מקומות כדשמואל דאמר שמואל כל שקיני מסו ומעלני פי' מסככין על העין עד שתכלה מראיתו לגמרי מפני שהן עבין בר ממיא דעדיפי מכולהו דמסו ולא מעלני והוי בכל המקומות רפואת המים שכיחא. וכירושלמי א"ר אלעזר הדא דאת אמר באילין מיא דשלא ברס באילין דידן כדי להדיח פני מדוכה. והרמב"ם ז"ל כתב בפירוש משנתו וזהו במימי היאור בלבד שהם יפין לעין. אמנם שם רפי"ח בסוף פירוש שכתבתי: **ושאר כל המשקין ברביעית.** ומשמע אפי' דם ודלא כר"ש בן אלעזר ורשב"ל שאמרו בברייתא כדי לכחול בו עין אחת שכן כוחלין בדם הרגנול הבר ובדם לעפלה: **ובל השופכין ברביעית.** כתבו תוס' ז"ל דדוקא אברייתא קבעי בגמ' שופכין למאי חזו משום דדומיא דדם קתני להו התם כדאיתא בגמ' דמאים טובא ומשני לחזו לגבל בהן את הטיט אבל שופכין דמתני' איכא למימר לחזו לכמה דברים לרחוץ בהן בוסות וקערות דלא מאיסי כולי האי אלא מאיסי ראוין לשתיה ע"כ. וגרסי' שופכין הכא"ל בנקולת קמן: **ר"ש אומר כולן ברביעית.** ירושלמי משיגין חכמים לר"ש אפשר לומר דבש ברביעית והומן ברביעית והוא מותיב לין כמה דאית לבון כל האוכלין מצטרפין לכגרוגרת כן לוף אין אין לין כל המשקין מצטרפי' לרביעית: **לא נאמרו כל השעורים הללו אלא למצניעיהן.** א"ר מנא למצניעיהן כל שהן והני כן על דר"ש נא נאמרו כל הסיעורים הללו אלא למצניעיהם הא למוציאיהם ברביעית: **ב המוציא חבל** וכו'. וכירוש' הדא דאת אמר בהדין בדיא כדי לבשל ביצה קלה: **גמי כדי לעשות תלאי לנפה ולכברה** וכירוש' הדא דאת אמר בהדין נוחיא ברס בהדין ברייא כדי לעשות שני בתים לנפה ולכברה: **ר' יהודה אומר בדי ליטול ממנו מדת מנעל לקטן.** ובלבד קטן שהוא יודע לעשות ע"כ: **המוציא קשר מוכסין חייב.** איסמרין לאמעוני' אפי' כתוב על הקלף אע"ג דקתני בסוף דסיעור קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפלין תוס' ז"ל. ונראה דודאי לא פליגי אפירוש הש"י ז"ל שהעתיק כבר ר"ע ז"ל דהתם מיירי בקלף חלק שאינו כתוב וקל להבין וכן מפורשים בברייתם במקומות אחרות. ופסק הרמב"ם ז"ל שם ביד כר' יהודה דאמר בגמ' בברייתא דמתניתא קשר מוכסין אפי' אחר שהראהו למוכס חייב דלעולם צריך הוא להראותו: **נייר מחוק.** מלאתי מוגה נייר פסול וכתב ה"ר יהוסף ז"ל שכן הוא בכל הספרים וכן נראה דגרים הרמב"ם ז"ל שז"ל נייר ידוע ונייר כסול הוא ספר של נייר שנתבטל ואין מוציאין בו חוב ע"כ. ולשון הברייתא הרמב"ם ז"ל שם ביד: גם נקד ה"ר יהוסף ז"ל של פליטוס הס"א בחיר"ק ולכמ"ד בשו"א והיו"ד בקמ"ץ והטי"ת בשור"ק מחוברת למ"ם וכן הגיה לעיל בפ' שני פי' ג' כמ"ם שם: **ג עור כדי לעשות קמיע.** והיינו דקרי ליה בגמ' חיפא דמליח ולא קמיח ולא עפיץ ולאוי לחפות בו קמיעים. וכירוש' אותא תנאי תני כדי ליתן על הקמיע מאן דתני כדי לעשות קמיע בהדין רכיכא ומאן דתני כדי ליתן על הקמיע בהדין קשיא: **דובסוסטום כדי לכתוב מזוזה.** מסיעית התלמוד וגם מן הירוש' מוכח דאין זו הנכנה מן המשנה ולא גרס' ליה במתני' וכן ג"כ ברב אלפס ובהרא"ש ז"ל ליתים וגם הרמב"ם ז"ל לא פירשו וגם רש"ל ז"ל מחקו: .קלף. נראה דאפשר לגרוס קלף בשם

נקודות

נקודות על משקל חלף והרביס על אלף אלפים וכן הרביס על אלף אלפים חלב חלבים נפש נפשים אפר אפרים. אם אפשר לגרסי' קלף בש"ת וקמ"ץ על משקל כתב והרביס קלפים כמו אפתים וכמו יקר יקרים אפר אפרים ועיין עוד בברש"י הרד"ק] בתלק הדקדוק במלת פעל: וקלף היינו דמליה וקמיה ועפיץ לאיידי דדמיו יקרים וכו' כדפי' ר"ע ז"ל: **כחול כדי לכחול עין אחת.** ירושלמי רבנן דקסרין בשם ר' בון בר חייא שכן אשה סומא בתחת מעיניה כותלת חברתה ויוצאה לשוק ובגמ' מכני דבריתא דתקתי בה כדי לכחול שתי עינים מיירי בבנות כפרים שאין צריכות לעיות כ"כ שאין שחור וקלות ראש מצוי ביניהן: **זפת וגפרית כדי לעשות נקב שעוה כדי ליתן על פי נקב קטן.** ברב אלפס והר"ן ז"ל גרסי' להכי תרתי בני קודש בבא דדבק וכן הגיה ס"ר יהוסף ז"ל וכן משמע מן הירושלמי וגרסי' הו אתם שעוה כדי ליתן על פי נקב קטן תני ר' חייא כדי ליתן על פי סדק קטן אבל מן הגמ' שבדפוס מוכח דגרסי' לבבא דשעוה כדי ליתן על פי נקב קטן קודם בבא דדבק כדי ליתן בראש הפסכת ובתר בבא דדבק בבא חפצא וגפרית כדי לעשות נקב ובתרה חרסית וכו' וכן הוא ג"כ בפי' הרמב"ם ז"ל אבל בפי' רש"י ז"ל הוא כאשר הוא בפי' ר"ע ז"ל ובגמ' תנא שעוה כדי ליתן על פי נקב קטן של יין וכן בזפת וגפרית נמי הני עלה כדי ליתן על פי נקב קטן של יין ופי' רש"י ז"ל למשתי שמן ודבש שהיין זב דרך נקב קטן יותר משמן ודבש. אבל בתלמוד הרב בעלמא אשכחי ז"ל ומתקה פסקא דשעוה וגם כל התלמוד שעליה עד דבק גם פסקת זפת וגפרית ומתקה וכתב במקומה שעוה וכו' וכן הוא ג"כ מוגה ברש"ל ז"ל והכי נמי מסתברא דמלת קטן דתתיה שתוספתא לפרשה לא מצרה רק נגי שעוה. ובערוך הביא שבבא בערך שפבה כראה דגרס בתרתי בתרתי ומתני' שפפת וכתב דיש שוים שבשבת וכן זמורות ומתרגמינן שבשבתא ומועלין בקרקע ובראשן דבק וכשמן עליו הרעף נדבק ותפס ושפפת כולל עושין מביאין ג' ול' קיסים וקושרין אותם זה בזה ובראש קנה העליון מניחין כף אחד של עוף גדול וטוחין את הכף בדבק והיינו דקאמר בראש השפף שבראש קנה של ציידין ע"כ: **ד השבשבת.** יש גורסי' השפפת ויש גורסי' השפכף וכן ברש"י והרא"ש ז"ל: **חרסית** וכו'. וכתבו תוס' ז"ל חרסית כדי לעשות בו פי כור אע"ג דאמרי' לעיל בגמ' אין אדם טורח לנבל מים כדי לעשות בו פי כור חרסית הביב אפי' מים דמצניעין אותו לעשות פי כור של צורפי זהב א"ש הכא מיירי בגמוגל ע"כ. ועיין במ"ש ברפ"ה דמסכת מעשר שני בשם ס"ר יוסף ז"ל: **ר' יהודה אומר כדי לעשות פטפוט.** בגמ' פריך למימרא דשיערא דר' יהודה נפיש והא קי"ל דשיערא דרבנן נפיש דתנן לעיל בפירקין ר' יהודה אומר כדי לטול ממנו מדת מעל לקמן ומשני אימא כדי לטול פטפוט כירה קטנה*) פי' רש"י ז"ל לעוות בקנים: **סיד כדי לסוד קטנה שבבנות** גרס' וצריך למחוק מלת אצבע הכתובה בספרים דבגמ' הוא דמפרש תנא כדי לסוד אצבע קטנה שבבנות ומשמע בגמ' דבבנות שבגישו לפרקן מיירי. ופי' בערוך סיד עושין אותו מן סמרים תולין אותו בתוך החבית העופרת ומתלבן. ובלע"ז יירוסא ופסולת הסיד מערבין בו מלח ומניחין אותו בתוך בלא מים ימים רבים ונעשה אדום ונקרא מיניאו ע"כ: **ר' יהודה אומר כדי לעשות בלבוש.** כך נקד הר"ז ז"ל: **ר' נחמיה אומר כדי לעשות אנדיפי.** [הגה"ר בגמ' ובהרא"ש ז"ל לסוד הכא נגי ר' נחמיה]. בגמ' אמרי' דשיעוריה דר' יהודה זומר מדרבנן ונפיש מדר' נחמיה. ופי' רש"י ז"ל אנדיפי בת אדעה פי' לאמה מן הלדעין לבסיר שיער דק. ובגמ' במסקנא איכא מאן דאמר' דאנדיפי ר"ל פדחת שסכין שם אצל במקום שיער לאלדים הבשר וכדאמרי' דדרש הוא מרבנן במעשה מרכבה ונפקא לדעת מן כותלת ומתחתה באנדיפי דהיינו בפדחתו וכן פי' הרמב"ם ז"ל. אבן בפי' ה"ר יהונתן בת"י מצאתי שתפס פירושו של רב בהגה הראשון וז"ל ר' יהודה מחמיר מדרבנן כי סיבי לחזיון דמחמיר ר' יהודה בחבל ור' נחמיה מחמיר מכולהו וקאמר כדי לעשות אנדיפי מפרש בגמ' לעשות ממנו סימנין לבלי העבור למדוד בו יין או שמן שמסמנין בו נסיך ע"כ בדיוק ומחייב ר' נחמיה אפילו בסימן אחד עכ"ל ז"ל: **ה מרצופים.** סקיס של עור אבל רש"י ז"ל פי' סקיס העשוים מקליפת עץ גדולים מוכאין בהן פרקמטיא בספינות וחוקמין אותם ע"כ: **חול הגם כדי ליתן על מלא כף סיד.** גמ' תנא כדי ליתן על פי כף של סיידין ומכח זו התוספתא יש גורסין במשנה מלא כף סיד ואין לסמך הכרח גמור לגעולם אימא לך דגרסי' סיד ואף על פי שלשון המשנה דחוק התוספתא פירשתו וכן שיעור לשון המשנה על מלא כף סיד שמשים הסייד בכף חול עם הסיד שבה ועוד דשם לא אשכחן בשום ספר במשנה מלת סיד בשני יודי"ן. ובגמרא בעינן מאן תנא דחול מעלי ליה לסיד אמר רב חסדא ר' יהודה היא דתניא לא יסוד אדם את ביתו בסיד אלא אם כן עירב בו תבן או חול ר' יהודה אומר הבן מותר חול אסור מפני שהוא מרכסיד פי' רש"י ז"ל סיד הזקה ומתקשה יותר משאם לא עירב בו רבא אמר אפי' תימא רבנן קלקולי זהו תיקונו פי' רש"י ז"ל דאי לאו דמקלקל ליה דמשתיהו לא הוי משתרי הלכך על כרחך הא דקתני מעליתא היא לגבים ומשערינן ביה: **קנה כדי לעשות קולמוס.** ובגמ' תנא קנה כדי לעשות קולמוס המגיע לקצרי אצבעותיו וכתי' רב אבי רבא אמר אפי' תימא אם כן קצר התחתון ולא אפשיט ליה. וכבר פי' ר"ש ז"ל המגיע לקצרים של אמצע אצבעותיו: **ואם היה עבה או מרוסס** וכו'. גרסי' וכן הגיה ס"ר יהוסף ז"ל: בלפ. כן נקד הר"ז ז"ל: **ר' יהודה אומר כדי לעשות חף.** ושיעוריה זומר מדרבנן אע"ג דמתני' מיירי **בתרוד** קטן כמו בכתבו תוס' ז"ל: **זכובית.** ובגמ' תנא סכוכית כדי לפלוט בה בני מימין כאחת ופי' רש"י ז"ל בסכוכית היינו זכוכית: ובירוש' תמן לקמן בפ' כל הכלים תני ואל זכוכית לעוק לתוכן שמן והכא את אמר הכין ומשני כאן בעבה כאן בחדה פי' בעבה אסיגה ראויה לגרוד לעוק הוי שיעורה: **לגרוד בה.** בדל"ת בסוף התיבה היא גירסת הערוך: **ראש הכרכד.** בדל"ת בסוף וכן בערוך. ומצאתי בפי' כתיבת יד על הרמב"ם ז"ל שם פי"ח כרכד ידוע בלע"ז עורטירו והוא הכיסור ע"כ: **צרור אבן כדי לזרוק בעוף ראב"י אומר כדי לזרוק בבהמה.** והוא שמרבנת בלרור בהכאתם ושיעורו מפורש בברייתא אמר רבא"י משקל עשרה זוזים. וגרסא אחרת אם תבן כדי לזרוק תבן בלבדו אם הוא פיסת רגב הוא ומיפרכא לא חזי לקטוא ואסורה לשעבל וכן מצאתי הגירסא ג"כ בירושלמי וברב אלפס ובספר הרוקח סימן ל"ה וגם ביד שם סימן י"ח וגם בהרא"ש ז"ל ובגמ' לענין

מעמום וקנוח גראה דקרי לתבן לרוד אבל הה"ג לרוד קשה כתבן דמותר למשמש בו כלאחר יד משום מכנה אלא לגפי' ר"ח ז"ל שבבית הרא"ש ז"ל משמע שהוא לרוד ממש שפירש לרוד למשמש בו לחתיכת הלרוד בשבת: **ז בין פצים לחברו.** ר"ל בין בקע לחברו תרגום וקרע לו חלוני ופלים ליה חרכין. ובפ' לא יחפור דף כ' פי' רש"י ז"ל כדי ליתן בין פצים לחברו פלימי חלונות שבכותל מרחיקין זה מזה ברוחב החלון ליכנס האורה וכך כל אחד ואחד ומותן בחומה לעמוד ולמעלה חרס רחב בין זה לזה ופה בעיים והחרס עב והרי הוא שם כאבן עכ"ל ז"ל: **ר' יוסי אומר כדי לקבל בו רביעית.** ובגמ' בעינן שיעורא דר"מ נפים לו שיעורא דר' יוסי נפים ומתקיף עלה בגמ' מסתברא שיעורא דר' יוסי נפים אבל מקרא משמע דשיעורא דר"מ נפים דאי ס"ל שיעורא דר' יוסי נפים עליה במגא זומא והדר ליה עלה במגא רבא פי' רש"י ז"ל כלומר לפי דבריהם נראה מן הסברא שר"מ מחמיר דאמר לתחות בו אור ולא פי' שיעורא וחרס פורתא חזי לחלא נחלת ואינו לקבל רביעית מים נפים שיעורא וכי מעיינת בקרא לתחתוף מים זומא דאי סלקא דעתך לתחוף מים נפים ליה עלה אלא יותר בה אפי' כלי קטן והדר אמר כלי גדול וכי דרך המקלנים הוא כך ומהדר אבי מתני' דקאמר ר"מ כדי לתחות בו אור מיקידה גדולה קאמר אאפי' נחלת קטנה אינו ראוי לתחות בה אלא בחרס גדול אפי' שהוא נכוה ופריך שפיר קאמר ר' יוסי לר' מאיר ור"מ לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא מידי דחביב לאינשי דלא ליתתכה לה אלא אפילו מידי דלא חביב לאינשי לא ליתתכה ולעולם לא הביב שיעורא אלא לחתות אור ע"כ. ולישנא דקרא הכי איתיה בספר יבמות ולא ימלא במכתתו חרס לחתות

אם מיקוד: **חרש** כתיב בש"ס: **מיקוד.** נקוד הקו"ף בשורק: **סליק פרקא**

פרק ט א"ר עקיבא מנין וכו'.

מסורת בידנו וביד כל ת"ח שכל מקום שאנינו ברש"ם הפרק ר' פלוני כגון א"ר עקיבא מנין לע"ז כך היא הלכה ובכל מקום שאנינו ברש"ם הפרק ר' פלוני אומר כגון ר' אליעזר אומר דשבת אינה הלכה וכיוצא בזה בתלמוד שכל מקום שאומר תנא דבי ר' ישמעאל כך הלכה וכל מקום שאומר דבי ר' ישמעאל תנא אינה הלכה ע"כ. אמנם אני רואה שבזו המשנה פסק הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה כחכמים גם ביד פ"ח מהלכות שאר אבות הטומאה: **מנין לע"ז.** ירושלמי כתיב תועבה בגדה וכתיב תועבה בע"ז מקום ע"ז נגדה מה נדה מטמאה במשא אף ע"ז מטמאה במשא דברי ר' עקיבא והחכמים אומרים כתיב תועבה בגדה וכתיב תועבה בברלים מקום ע"ז נברן מה ברן מטמא בהיסט אף ע"ז מטמאה בהיסט. (ל"ע. ועי' ברש"י ז"ל בפרקין דף פ"ד ריש ע"ב שכתב שם דהיסט אפקיה רחמנא בל' נגיעה ע"כ): **מטמאה במשא.** ומפרש בגמ' דלהכי איתקש לנדה לומר לכשם שאין אבר שנתתך מן הנדה מטמא משום תורת נדה כך אין אבר של ע"ז מטמא כלל אע"פ שהוא אבר שלם כגון שהיא ע"ז של חוליות והקישה רחמנא לנדה בקרא דשקץ תשקצנו לומר דאינה ממאה במשא והקישה רחמנא לנדה בקרא דוישלך את עפרה אל קבר בני העם לומר דלא מטמאה בכעדשה ופרכינן ואימא לחומרא דאקשה רחמנא לנדה לטמוי בחבן מסמא ולברן לטמוי בכעדשה ולמה לטמוי בחבל ומשיגין דומיא ע"ז דרבנן היא דשקלו לאו לגזון ברן ממש הוא אלא עיקר קרא לכנות לה שם לגבאי אתה וקיימא לן דקולא וחומרא לקולא מקשינן וכן פי' הרמב"ם ז"ל. וכתב הר"מ די לומחמא ז"ל ס"מ למימר שאמר והוציאו את הנדה מן הקדש בד"ה פי' כ"מ והיינו ע"ז ע"כ. ועיין בגמרא בתוס' ד"ה אמר רבה ויתורך שפיר עפי'. **ונלע"ד** דמעיקרא תנא מנין לע"ז מן הטעם שפי' רש"י ז"ל או מן הטעם שפי' תוס' ז"ל כמו שכבר הערתיך שני הטעמים ר"ש ז"ל ובתר הכי הנא מנין לספינה שהוא ג"כ עניין טומאה ומהרה דומיא דבבא דע"ז ובדין הוא דליתני בתר הכי מיד ג"כ בבא דפולטת שהוא ג"כ עניין טומאה ומהרה אלא משום דבבא דפולטת ובבא דמרחיצין תרוייהו הוי בזוב הסגיסי וגם דבבא דפולטת יצאתה דיהה הוי מקרא דמתן תורה דאתייהיבא ביומא דשבתא מש"ה אקדים ותנא בבא דערונה ובתר הכי תנא בבא דקטרין ובבא דסיכה דתרוייהו שייכי ליום הכפורים ואקדים בבא דקטרין לבבא דסיכה משום דבעי למיתני בסיכה אע"פ שאין רמיה לדבר כמו דתנא בבבא קמא גני חרס כדי ליתן בין פצים לחברו דבסוף פירקין לעיל וא"ע אי סולהו הוי רמיה גמורה מדלא תני אע"פ שאין רמיה לדבר רק בהני תרתי גני חרס ובני סיכה כדכתבינן. והרמב"ם ז"ל בבא דערונה פי' פי' בעלמא הוא מלת זרועים וז"ל ואינה רמיה אלא אשכחתא תוספתא כמו סימן ע"כ. **והגיה** הר"י ז"ל שמסמא (בקמץ תחת המ') וכן בכולה מתני' מחק הה"ת: **כ מנין לספינה** וכו'. **ר'** עקיבא קאמר לה כנגע"ד וכן ערונה אע"ג דבודאי מוסכמת של חרס אי הוא. אבל מנין לפולטת היא דלא כר"ע כמו שתבאר בסמוך: **שנאמר דרך אניה בלב ים.** בגמ' בברייתא יליף לה חגיגה מסק מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ שהוקשו לשק בקרא דמכל כלי עץ או בגד או עור או שק בעינן דמיטלטל מלא וריקן לאפוקי ספינה דלא מיטלטלה מלאה ואיכא ביניהו ספינה של חרס אלא הוקשה לשק בההוא קרא דלחגיגה עמאה אע"ג דלא מיטלטלה מלאה אי נמי ספינת הירדן היא של עץ אלא שהיא קטנה דמיטלטלה מלאה ג"כ ע"י שורים או ע"י אדם ולחגיגה עמאה ולרב פפא כפי גירסת רש"י ז"ל ר' יוסי דבריתא דמייתי בגמ' כחכמים דספינה של חרס או ספינה קטנה דהיינו ספינת הירדן עמאה וכפי גירסת ר"ח מיפכא דלר' יוסי מהורה כתנא דידן. **בפי' ר"ע** ז"ל לשון המתחיל בלב ים וכו' עד ואפי' טעינה ביבשה. אמר המלקט כגון ספינת הירדן ולכתבינן: **מנין לערונה שהיא ששה על ששה.** יש אומרים דערונה שהם נפקא לן מדכתיב להיות בערונת הבוסה ומשמע להיות לשון נחות וכן היו שהם על שהם מכלל דערונה נמי כן הוא. תוס' ז"ל. בפי' ר"ע ז"ל בד"ה שוורים צריך להגיה בסופו ערבוב*): **ד' על ד' רוחות הערונה.** פ"ק דקדושין דף ל"ט ופי' הר"ן ז"ל ד' על ד' רוחות הערונה כלומר בתמנע כל רוח ורוח וא' בתמנע כלומר בתמנע הערונה ע"כ ופי' רש"י ז"ל ד' על ד' רוחות הערונה דשיעור יציקת כל זרע ספח ומחקים עם מקום הזרע הרי מן הזרע המזרע בגבול הערונה כגגד המלעני ועד המלעני שלשה ספחים ע"כ. בפי' ר"ע ז"ל דבר המתחיל מרבעה וכו' עד ולינקיה*) פשוט הוא שבכל. בסוף לשונו ז"ל שכתב ומסי כלאים פירשתי הלכות ערונה וכו'. אמר המלקט המלאיו כתוב בסמוך ז"ל ברפ"ג

*) נרע"ג ד"ר נעשות „עלמו"—ולינקיה.

דמסכת

דמסכת כלאים בכלל לקיש בחבור זה אבל פה העתיק ר"ע ז"ל לשון רש"י ז"ל בקיצור. וי"ם דנרס' תרבעה בתרבע רוחות ול"ג מלת על וכן הוא ברי"ף ז"ל: **ואחד באמצע שנא' כי בארץ תוציא צמחה וכגנה זרעה תצמיח לא נאמר אלא זרועיה תצמיח.** כך הגיה ה"ר יהוסף ז"ל: **ג שהיא טמאה.** דלא כר' אלעזר בן עזריה דהא שמעינן ליה דקאמר טהורה בפ"ח דמסכת מקואות וגם בברייתא דמייתי בגמ' ולמאן דמוקי כתנאי ריש"א רבנן וסיפא דמרחיקין ר' אלעזר בן עזריה דהוא אמר לה לקמן בפי"ט ומאן דלא מוקי כתנאי משכם לה ותנא בריש"א טהורה וכולה רבב"ע היא.ותמצא מאן הוא אמורא למוקי כתנאי ומאן הוא אמורא דלא מוקי כתנאי כתוב במציעא פ"ג סי' מ' ע"ש בבבא דחבית. וכתבו תוס' ז"ל דאומר ר"י דמאן דמשכם לה ותני טהורה אינו מגיה גמתני' טהורה לאוקומה אליבא דחד תנא אלא בלא"ה איכא דתני טהורה ואיכא דתני טמאה ע"כ וכן נראה דגריס הר"ן ז"ל שהיא טמאה אבל בהרא"ש ז"ל מצאתי הגירסא שהיא טהורה. ואפשר דטמאה הוה גריס אלא דפסק הלכה נקט טהורה. אכן ה"ר יהוסף ז"ל כתב שמצא בספרים ישנים טהורה: בפי' **ר"ע** ז"ל הראשון דתיעה ע"ל הראשון להזריע. עוד בפי' ר"ע ז"ל ומתני' משכשתא היא ותני מנין לפולמת ש"ז ביום השלישי שהיא טהורה שנאמר היו נכונים לשלשת ימים ולפולמת ימים דאמר קרא היום ליום השלישי דביום השלישי להפרשה ניתנה תורה אי אמי לאו משכשתא היא אלא רבב"ע היא דס"ל הפולמת ביום השלישי ממאה ולית הלכתא כותיה עכ"ל ז"ל. אמר המלקט לפי מה שכתבתי מסוגית הגמ' וממתני' דפ"ח דמקואות נלע"ד להגיה פה כך ומתני' משכשתא היא וכו' עד להפרשה ניתנה תורה ומתני' ר"מ בן עזריה היא א"ל לאו משכשתא אלא מתני' רבנן היא דס"ל הפולמת ביום השלישי ממאה ולית הלכתא כוותייהו דו"ק: וכתבו תוס' ז"ל וא"ת אכתי למאן דלא מוקי כתנאי אכתי הוא מתני' כתנאי דריש"א דמתני' ר' עקיבא הוא דקתני לה וסיפא דקתני פולמת טהורה היינו דלא כר' עקיבא דפליג אר"מ בן עזריה בברייתא ובמתני' דפ"ח דמקואות וי"ל דלא קפיד לאוקומי כתנאי אלא בתרי באבי הסמוכות זו אחר זו אבל מסיק דריש פירקין המרוחקת מהסיא דפולמת לא קפיד ע"כ: **שנאמר היו נכונים לשלשת ימים.** אע"פ שבאותה שעה עדיין לא ניתנה תורה מ"מ מסתמא הקפידה תורה על דבר שעתיד להיות עומאה אחר מתן תורה ואע"ג דלא הקפיד על זרע ומלודעים ובועלי נדות היינו משום דלא הוי בהו קלות ראש ולכתניא בפ' מי שמתו אבל בעלי קריין אסורין דמחמת קלות ראש הוא נא. תוס' ז"ל: **מרחיצין** וכו'. ירושלמי אמר תניון מרחיצין את הקטן תנאי דבי רב תנו מרחיצין את המילה ר' אבהו בשם ר' יוחנן הלכה כמי שהוא אומר מרחיצין את הקטן א"ר יוסי ע"כ את אמר מרחיצין את הקטן דתני שמואל לעולם אין מוציאין לא שמן ולא חמין מע"ג מכה בשבת א"ר יוסה כל שעה הוה ר' זעירא אומר לי תני מתניתך ולא עוד אלא שמלפיס חמין ע"ג מכה בשבת אם תאמר את שמרחיצין את המילה מה בין מכתו של גדול למכתו של קטן ר' אבין בשם ר' אבהו מעמא דרא"ש ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים בהיותם כואבים אין כתיב כאן אלא בהיותם כואבים בשעה שכל אבריהם כואבים עליהם: בפי' **ר"ע** ז"ל וכ"ם רלשון ושני עיין במ"ש לקמן בפי"ט סי' ג': **אם יהיו חטאיכם כשנים** וכו'. הא דלא קאמר כשני לשון יחיד בלא מ"ם דומיא דכשלג אמרי' גנמ' דה"ק קרא אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסלורות ובלות משעת ימי בראשית ועד עכשיו כשלג ילבינו וירושלמי תני ר' אלעזר אומר אם יהיו החטאיכם כשנים שבין שמים לארץ כשלג ילבינו יותר מכאן לאמר יהיו ור"י בן פזי אומר אם יהיו חטאיכם כשנים כשני אגות כשלג ילבינו יותר מכאן לאמר יהיו בשני: **ד ותבא במים בקרבו ובשמן בעצמותיו.** מקום סיכה לשתיה רש"י ז"ל. וכתבו תוס' ז"ל תע"פ אחין רלוה לדבר שנאמר ותבא במים וגו' ומיהו רלוה גמורה לא הוי משום דקרא לא מיתתני בשתיה אלא ברחיצה משום דמשמע מיס דומיא דשמן מה שמן מאבדאי אף מיס מאבדאי וקשה לר"י דבש בתרא דיומא קאמר דרחיצה איקרי עמו. מנלן אמר מר זוטרא מהכא ותבא במים בקרבו מיס דומיא דשמן מה שמן מאבדאי וכו' ופריך והא אלי תנא איפכא נסיב לה לתנן מנין לסיכה ומאי פריך והא תנא דמתני' קאמר אחין רלוה לדבר אלא זכר לדבר משום דמיס דומיא דשמן כדפרישית.ולאומר ר"י דפריך הכי דאי הסיבא רלוה גמורה דרחיצה כסיכה כדקאמרת לא ה"ל לתני תנא למעבד מיהא אפי' זכר בעלמא. קשה לרשב"א דאמאי מייתי הא קרא שאינו אלא זכר בעלמא ה"ל לאתויי קרא דלחם חמודות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוף לא סכתי דהוי דרשה גמורה ומייתי נפקא לן בפרק בתרא דיומא דסיכה איקרי עמו עכ"ל ז"ל. ופי' הרמב"ם ז"ל אין רולה באמרו כשתיה שיתחייב עליה כרת כשתיה רק שיתחייב עליה מלקות ע"כ בקיצור פי' מלקות מדרבנן: **ה המוציא עצים כדי לבשל ביצה קלה.** והשתא הדר תנא לדיני שיעור הולאה דשייריי בה ואחיל מרים משנת ועוד כלל אחר אמרו וכו' עד סוף פ' הזורק .דזריקה הולאה לרשות היא: **תבלין** כו'. עי' במ"ם בפרק שני דערלה פי' **ו' סוף סי' י': קליפי אגוזים וקליפי רמונים** וכו' כל"ל ומייתי לה במלתין פ"ח דף ע"ש. ופי' שם רש"י ז"ל פי שבבה קופיא מתנין בגד באמצעיתה ע"כ. וגנמ' פריך עלה ורמינהי המוציא סמנין ברוויין כדי לצבוע בהן לאירה ומשני מתני' בשאינם ברוין והבא לשרות אינו שורה פחות מכדי בגד קטן. וירושלמי פריך תמן לקמן פי"ג תניון שיעור המלבן והמגפן והצובע והטווה שיעורו וכו' והכא את אמר הכין ומשני תמן בצובע ברם הכא במוציא לצבוע: **בגד קטן פי שבבה.** ס"א בגד קטן בשבבה וכן בערוך ובהרי"ף ז"ל בשבבה. ובקצת מוסחאות בשבבה וכן הוא בירושלמי: **מי רגלים.** תנא מי רגלים עד בן מ' יום ותוס' ז"ל נרסו עד מ' ויש פי' דמשלשה ימים עד מ' יום מעבירין אותם על הכתם אבל תוך שלשה ולאחר מ' יום אין מעבירין: **נתר.** תנא נתר אלכסנדרית ולא נתר אלכסנדרין: **קמוליא.** ס"א קמוניא בנו"ן. וכתב הר"מ לוגאזאו ז"ל אבן סיגא קמוניא בלע"ז שירא די אשפנייא הוא רקויני לגנים מזהירים מוביס בטבעם כאשוריים וממנו יש הרבה מה שאין לו וכולו מתבקר מהרה ע"כ. בפי' ר"ע ז"ל צריך להגיה שלוף דון בלעי*): **ואשלג כדי לבבם בהן בגד קטן בשבבה.** אשלג בלשון תלמוד שולאגא שמיה ומשתמש בעוקבא דמרגניתא ומפקי ליה ברמלא דכרגלא: **כדי להעביר על הכתם.** כך ל"ל: **ו פלפלת כל שהיא.** לשון נקבה ובזיל פלפל כל שהוא. ירושלמי תנא אף ריח רע כל שהוא וא"ר אילא

* ' ברע"ב ד"ר „שלוף דון".

הגה"ה ל"ע וגם לקיון ס"פ המגיע לריך עיון בפי' ה' ויתכן שמשם יוכן קצת ועיין ג"כ תוי"ט.

אף ר"ש מודה בה ומודה ר"ש באיסורי הנאה ע"כ* ובבבלי ג"כ ת"ר ריח רע כל שהוא שמן טוב כל שהוא ארגמן כל שהוא שנם הוא רלוי להריח. בתולת הורד. פי' ורל בחור עלה אחת: **מקלן.** רקב הטפל ממספרים לו ממספחות

שבנו נקרא מקלן לשון המק בשרו: **ר' יהודה אומר אף המוציא ממשמשי עבודה זרה** וכו'. ועיין לעיל פ"ז סי' ג': **ן המוציא קופת הרובלין** וכו'. ביל ס"פ י"ח דהלכות שבת וכתב שם ואפי' הוילון בתוך כפו אינו חייב אלא אחת ע"כ: **אע פ שיש בה מינין הרבה אינו חייב אלא אחת.** תימא דמאי קמ"ל פשיטא דאפי' בהוילון ואחד והוילון אינו חייב אלא אחת כמו בקלר ואחד וקלר כ"ש בגת אחת ותירץ ר"ת דמיירי כגון שנולד לו על מין זה ונתכפר ואחד ונולד לו על מין אחר אפ"ה פטור דהוי הכל כמו דבר אחד ואפי' כפרות אין מחלקות תוס' ז"ל. ועיין מ"ם התוי"ט לקמן פרק עשירי במשנה ב': **זרעוני גינה פחות מכרוגרות.** במכלתין פ"מ דף ע"ש אלא שנפל מעות שם. וגנמרא רמי עלה מתני' דלעיל פ"ח דקתני זבל וחול דק כדי לזבל אלא של כרוב דברי ר' עקיבא וחכמים אומרים כדי לזבל כרישא אלמא זרע הבא מגרעין אחד חייב ומשני הא דזריע הא דלא זריע כשהוא זרוע אדם טורח בשביל אחד מהם אבל דלא זריע אין אדם טורח בשביל גרגיר אחד לזרעו: **ר' יהודה בן בתירא אומר חמשה** פי' חמשה גרעינין לשהמיר אתא: **זרע קשואים שנים.** ת"ק קאמר לה והלכתא היא: **חגב חי כל שהוא** גרס' ופשיטא דבשור עסקי': **מת כגרוגרות** ירושלמי הדא דאת אמר בטהור אבל בטמא כמלא כי הגלב: **צפרת כרמים.** בחולין פ' אלו טרפות מוכח דמין חגב טהור הוא וכן פי' בערוך: **שמצניעין אותה לרפואה** ירושלמי א"ר אחא שכן אשה שטופה מוצאת ממנה והיא מתרפא תמן אמרין מאן דבעי לפרום מן דרך אחרן לכול פלגא ושביק פלגא של שמאל אוסר ושל ימין מתיר אבל כל שהוא אסור כל שהוא אין לו תקנה עולנית כילד הוא עושה א"ר יוסי ב"ר בון יהיב לה בו לוחית דבש.ר"י אומר לף אמרה המולית תגב (חי) שמא כל שהוא. הא מהור (ל"ע) בין חי בין מת כגרוגרת ר"י כדעתיה דר"י אומר אוכלין טהורין אין משחקין בהן והא כתיב התשחק בו בלבור (וכו') א"ר מתניא מכיון שהיא מחוסרת אחיזה כטמאה היא ע"כ:**מפני שמצניעין אותו לקטן לשחק בו.** דס"ל לר"י דאי מייתי תינוק מיספד ספיד ליה ולאו אורחי' למיכליה:**סליק פירקא פרק י המצניע לזרע** וכו'. וגנמ' פריך לאה ליה למיתני המצניע ליתני המוליא לזרע חייב דהא דבעינן שיעורא היינו טעמא אחין אדם טורח וכו' כדכתבינן

בסוף פירקין דלעיל אבל זה שהוליא נימא ר' לזריעה בהדיא גלי דעתיה דטרח ואחשבה ולא מצינא נמי חייב ושמי אביי הכ"ע כגון שהצניעו וכבר למה הצניעו והוליאו סתם מהו דתימא בטולי בטלה מחשבתו קמ"ל בעל דעת הראשונה הוליאו והא אחשביה. וירושלמי מוקי לה כר' יהודה דאמר אומן דרך אומנותו חייב: **חייב עליו בכל שהוא.** גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה ר"מ אף במוליא חטא לזריעה ואפי' כל שהוא לא תימא לאפוקי מגרגרת ולעולם בעינן כזית אלא דוקא הוא וסתם מתני' ר"מ: **וכל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו.** מתני' דלא כר"ש בן אלעזר דכתבינן לעיל פ' כלל גדול: **חזר והכניסו אינו חייב אלא כשיעורו.** גנמ' פריך פשיטא כיון דלא זרעיה בטלה מחשבתו קמייתא והו"ל ככל אדם ומאי אביי הכ"ע כגון שזרקו לאויר עם פירותיו ומקומו ניכר מ"ד כיון דמקומו ניכר במילתא קמייתא קאי קמ"ל דאויל וזרקיה לאויר בטוליה בטליה ואע"ג דלא ממלך עליו בפירות. ולע"ד דבזה ידוקדק לשון משניתנו דקתני חזר והכניסו ולא קתני חזר בו והכניסו דהוה משמע דבהדיא חזר בו מלזורעו וא"כ פשיטא אלא ודאי לא ממלך עליו בפירות אלא שזרקו לאויר עם פירותיו והוה בטול מחשבתו הראשונה מדלא אלגעיה לאוריה ומ"מ מקום שזרקו ניכר מ"ד כיון דמקומו ניכר כמאן דאלגעיה לאוריה דמי קמ"ל דאויל וזרקיה וכו': **ב** בפי' **ר"ע** ז"ל לשון המתחיל אלא עשה וכו' עד והיתה בכרמלית. אמר המלקט הא לאו אמרינן מהלך כעומד דמי ומאיכא הנאה נופו דהוי כהנאת חפץ בכרמלית ופשוט אלא חייב ומתני' דלא כבן עזאי דתניא המוליא מהנות לפלטיא דרך סביו לסיינו כרמלית חייב ובן עזאי פוטר:ונתנה*) **על האסקופא החיצונה.**

הגה"ה ס"ל יהוסף ז"ל כתב שאלא בכל הספרים ונתנה בו"ו.

פי' לד היתון של האסקופא הנעשה לה"ר ובכאותה משלבה מייריי דהוי רה"ר גמורה. ואע"ג דהא כבר תני אע"פ שרוב הפירות מבחוץ אין קפידא א"ג אפשר דקתני הכא בסיפא היתונה לרמוז לאסקופא דרשא מייריי באסקופא כרמלית כך נראה לע"ד: **עד שיוציא את כל הקופה.** בקופה של

קשואים ושל דלועים מוקי לה חזקיה בגמ' ונם בירושלמי ופרכי עליה בגמ' ממתני' דקתני עד שיוליא את כל הקופה עשמא דכל הקופה הא כל הפירות פטור אלמא קסבר אגד כלי שמיה אגד ומהדרן ה"ק עד שיוליא את כל הקופה בד"א בקופה מלאה קשואים ודלועין אבל מלאה חרדל נעשה כמי שהוליא את כל הקופה וחייב: **ג שבן משא בני קהת.** בכהף יטלו ויומן ושמלא וחיק אורחא דארעא ונשם רבינו יצחק ב"ר יהודה מלאתי שאמר בשם רבינו הלי שמפורש בתלמוד ירושלמי ופקודת אלעזר בן אהרן הכהן שמן המאור וקטרת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה שמן אחד בימיו ושמן אחד בשמאל והקטרת בחיקו והסביהין בכתף רש"י ז"ל והביאו ג"כ הוא ז"ל בפירוש החומש וכתב עליו הרמב"ן ז"ל וז"ל ועל דעת הירושלמי שכתוב בפירושי רש"י ז"ל שהוא נושא אותם אותם יהיה משא גדול כי הקטרת שלש מאות וחמשה ושנים מנים ומשה רבינו לא פעמה לחלאין ושמן המאור לשנה שלימה רב מאד מאה ושמונים ושלשה לוגין ומנחת התמיד לא ידעתו לכמה ימים ישא ממנה ע"כ. ועיין ברב ה"ר אליה מזרחי ז"ל שטען בעד רש"י ז"ל שבדקדוק לשונו ז"ל משתמע שלא היה עושן אלא שמן והקטרת ושמן המשחה אבל מנחת התמיד אינו נושא אותה במשען אלא בעליו מוטל לאוה ולזרה ולהקריב בעת הצייתן ע"כ:**לאחר ידו.** ולספרים דנרסי כלאחר ידו ז"ל דברגלו הוי פירוש כלאחר ידו ומיהו גירסא קמא ניחא טפי דהכי תניא בברייתא בגמ' תוס' ז"ל. וכן הגירסא בירושלמי ובהרי"ף ולאבי"ה אבן לקמן פי"ב בסימן ה' לכולו עלמא נרסי' לאחר ידו בלא כ"ף: **בפיו ובמרפקו.** והא דתנן באמרו לו אם היתה שבת והוליאו בפיו חייב ה"מ מוכנין שדרכן להוליאן בפיו בשעת לכילה תוס' ז"ל: **באפונדתו ובחפת חלקו.** בב"י מא"ח בסימן ב"א דף קנ"ג ע"ב בשם תשובת מהר"ם

ז"ל משמע דאפילו תפורים המשות באמונדתו או באבנטו אסור: באפונדתו אחור וכו' לשון ר"ע ז"ל על פי' אחר אכונדתו בגד וכו' אמר המלקט פי' שני לרמב"ם ז"ל הוא ולפי זה משמע דאחוק לוקם אותו ע"ג האפונדא וכן מבואר ג"כ בפי' הרמב"ם ז"ל וגמ' מוקמי' למתני' דקתני בהפונדתו ופיה למעוטא כמוו דלא כר' יהודה דמחייב בה דמדמי לה לתכיון להוציא לאחריו ובא לו לאחריו דשמירה קלת היא וכבנן מדמו לה לאחר ידו ורבנן דל"ד למוציא לאחריו ובא לו לאחריו דהבנן טופלין מאליהן ואין מוציאין כן: ובחפצא חלוקו בחי"ת היא גירסת הערוך ופירושו בלשון ישמעאל גייב וכן בירושלמי ובהרי"ף והרא"ש ולאבי"ם: **ד המתכוון להוציא.** כגון שלבר מעות בסדינו כדי שיהיו אחוזין לפניו רש"י והר"ן ז"ל: **באמת גרסי'** ואית דגרסי באמת אמרו: **שכן ראוי להיות חוזר.** ס"א שכן דרכו להיות חוזר: וז"ל שם ביד פ"ח היה חגור בשלר והשליך המטה בין בשרו לחלוקו בין שבא זה המטה שדרכו להוציאו בדרך הזאת לפניו בין שבא לאחריו חייב שכן דרכו להיות חוזר ע"כ: **ר' אומר אף במקבלי פתקין.** גמ' שכן לגבלי מלכות עושין כן כי' רש"י ז"ל בדעתו למוסרו לזה ואיש מולאו ודבר המלך מחוז ומולא אחר ומוסרו לו ע"כ וכתבו התוס' דמפרש רבינו שמואל ז"ל שיש אדם ממונה למלך שעשה פתקין של מלך לידע מכין גב ריו והייליו ובית אוצרותיו ומשלין אותן בכיסיהן התלויין באוזניהן **ואין** כיסין חוזרין פעמים לפניהם ופעמים לאחוריהם והוי ממש דומיא דסיגר לעיל שהיא חוזר וא"ק לר' יהודה לא חייב ליה חוזר תוס' ז"ל וכן גרסא שפי' ג"כ הר"ן ז"ל וכתב בסוף דבריו כך הוא עיקר הפירוש ואע"פ שלא פירש רש"י ז"ל כן עכ"ל ז"ל. וז"ל רש"י ז"ל ר' יהודה אומר אף מקבלי פתקין של מלך למוסרם לרגלים אף הן חייבין בהוצאתם אפי' לא נתקיימה מחשבתן כגון הוליאן ע"מ לתתן לרע זה ונתנו לזה כך לשון רבותי ולבי מנמנם ע"כ וגרסא שהוספת שבתבתי לעיל בסמוך הכריחתו לפרש כן: **ה הוציאוהו שנים פטורין.** וסימא כר' יהודה ולא כר"מ דלא דרים בעשותה לסכי אלא לפטור יחיד שעשה בהוצאת ב"ל ונית ליה מישיעא אחרינא יתירא. וכגמ' תנא זה יכול וזה יכול ר"מ מחייב ר' יהודה ור"ש פוטרין זה אינו יכול וזה אינו יכול ר' יהודה ור"מ מחייבין ור"ש פוטר זה יכול וזה אינו יכול ל"ה חייב היכול וכדמפ' בגמ' לגולה בריתא ועיין בספר קרבן אהרן פרשת ויקרא דבורא דתשלות כוף פרשה שביעית: **אם לא יכול אחד** וכו' תוס' כ"ק דף מ' פירשו דסתמא משמע דכל חד וחד חייב חטאת אחת כיון דכל חד מחייב אודונו כרת ע"כ: **המוציא אובלין (אֶבְלִין) פחות** וכו'. ואיכא מ"ד בגמ' בפ' במה אשה דף ס"ב ע"ב דמתני' דלא כר' אליעזר דאיסו ס"ל דהמוציא כוכלת כשאין בה כזית וכלכתיבנא התם כי' ג' וכשאין בה כזית מכשיעור דמי שהבלי קלע את הריח וכשיעור הוצאת בשמים בכל שהוא וכיון שאין כל שהוא הוי ריחא פחות מכשעור וקתני חייבת ולא אמרינן נעשה כלי טפל לריח שבתוכו ואריחא לא מחייב דפחות מכשיעור הוא ורב אחי אמר בעלמא אומא לך דכ"ע ס"ל דפטור משום דעשה שהבלי טפל ואחי הכא דלוכא לאימר נעשה כלי טפל לריח דהא ליתיה לאמשא כלל עד כאן: בפי' ר"ע ז"ל לשון המחבל את המי וכו' עד אבל בהמה חיה ועוף לא. אמר המלקט ובהכי אתיא מתניתין אפילו כרבנן דפליגי עליה דר' נתן בברייתא בגמ' ור' נתן סבר דאפי' על בהמה חיה ועוף על שאינן חייב ועל חייב פטור: **את המת במטה חייב.** גראה לר"י דמהכא קיים לן בכל לוכתא דאית ליה לר' יהודה מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה דמסתמא ת"ק דר"ש היינו ר' יהודה כי היא דלעיל זה אינו יכול וזה אינו יכול דת"ק לר"ש ר' יהודה כדמוכח בגמ' וכלכתיבנן לעיל ורבא"ש אומר דיש לחבית מדתמן לעיל ר' יהודה אומר אף המוציא ממשמני עבודה זרה דהוי מלאכה שאינ"ל תוס' ז"ל. ופירוש את המת במטה חייב על המת ופטור על המטה שהמטה שפלה לו ואם היה צריך למטה להתמשם בה תמיד אחר שם במקום שמוציאה חייב אף על המטה הכי מוכח בברייתא בגמ'. וכיל פ"ח דהלכות שבת סי' ז'. ובירושלמי את המת במטה חייב ד"ה לא כן תני אף ריח רע כל שהוא ואי"ר אילא אף ר"ש מודה בה ומודה ר"ש באיסורי הנאה מ"ר יודן תפתר במת גוי ושאין בו ריח והוציאו לכלבו וכו' ע"כ: **ור"ש פוטר.** בגמ' אמרינן פוטר היה ר"ש אף במוציא את המת לקוברו דאפי' הוא צורך המת פטור ולא תימא דלא פטר ר"ש אלא במיתו לחוץ דאין צורך לא לגופו של מוציא ולא לגופה של הוצאה. ותוס' ז"ל האריכו לפ' דמלאכה שאינה צריכה לגופה קרי כשעושה מלאכה ואין צריך לאותו צורך בעין שהיו **צריכין** לה במשכן אלא לענין אחר כי אטרך שהיה המלאכה עשית בשביל במשכן הוא נוף איסור המלאכה ושרשו ועל דרך זה ישבו כל הדינים דקרו לריכה לגופה. ודמותרין לגמרי כגון לידת נחש ומפיס מורסא ודחו פי' רש"י ז"ל בהשתיק ר"ע ז"ל דכל מלאכה שאינה אלא לסלקה מעליו הוא מלאכה שאינה ל"ל וכו' ע"ש. ירושלמי תני זית מן המת ואחי זית מן הנבלה ופחות מכעדשה מן השרץ חייב ור"ש פוטר מ"ו דר"ש כבר נתמעטה הטומאה מ"מ דרבנן כסתיא דר' יודן תפתר במת גוי ושאין בו ריח רע והוציאו לכלבו. ועיין בכבלי סוף סוגית מתני' דרמי הא'ברייתא אמתני' ומשני לה: **ו הנוטל.** וז"ע לע"ד מה שייך הכי בבי דנוטל אפרטיו ודתולה מעליו נקוב בין דיני יציאה. ודוחק לומר דמשום דהנא לעיל בתרתי באחי ור"ש פוטר דר"ל אסור אבל לאסור תני הכי תרתי באחי דהוי בריאה לרבנן פטור אבל אסור ובסיפא ממי לר"ש פטור אבל אסור. ומשא משום דמתני' דהתולש סימני טומאה דבפ"ו דנגעים שייכא קלת למתני' דלעיל בסמוך דוכן כזית מן המת וכזית מן הנבלה כדלאיתא בגמ' תניתו הכא כיון דסוף סוף מיבעי ליה למיתניתו משום דיני שבת בכל דהו דלאסכה קשר לאסמוכיתו סמכינהו כך נלע"ד. מ"ש אסור להיות המשום דמשייך מעשה המלאכה שאינה צריכה לגופה כמו במתני' כמו שנכתוב בסמוך בשם תוס' ז"ל תנייה הכא דו"ק: **וכן שערו.** תנא הטומל מלא פי חזיר חייב להיות שתים: **ר' אליעזר מחייב חטאת.** כוחלת משום כותבת עכ"ל ר"ש ז"ל. אמר המלקט וכן פי' הרמב"ם ז"ל וכן ביל וכן הוא בירושלמי אבל בגמ' דחי וכי דרך כתיבה בכך ומהדר אלא כוחלת משום לובעת ור"ש בן אלעזר פליג בברייתא דנולדת כוחלת וכוקסת נעשה פטורה שאינה יכולה לכתוב יפה לחבירתה חייבת שרואה ועובה וכן אמר ר"ש בן אלעזר משום ר' אליעזר אמה לא תעביר סרק על פייה מפני שלובעת. יעיין במלת פוקסת בתוס' פ"ק דכתובות דף ד' שמש פי' שני פירושים ולחו שייהם

וכאן פירשו פי' אחר וגם הוא דתאוהו בכאן. וזה לשון הרמב"ם ז"ל אבל הטומל שערו או צפרני בכלי מודים חכמים דחייב חטאת ע"כ. אמר המלקט ר' אליעזר אמרה בגמ' והא קמ"ל דלא תימא רבנן בכלי פסרי גמי והא דקתני זו בזו להודיעך כחו דר' אליעזר קמ"ל, עוד בלשונו ז"ל והמומל שער ראש חברו אפי' ביד חייב ע"כ. אמר המלקט כן נראה שפי' הרמב"ם ז"ל אבל מתוך סוגית הגמ' משמע דאבא שאול פטור לכ"ע וז"ל הגמ' וא"ר אליעזר מחלוקת לעולם אבל לחברו ד"ה פטור פטיטא לפרניו תנן מ"ד ר' אליעזר אפי' לחברו ממי מחייב והא דקתני לפרניו להודיעך כחן דרבנן קמ"ל וגם ברב אלכס והרא"ש ז"ל בלשון כך ופירשו רש"י והר"ן ז"ל מהלוקת לעצמו בהא הוא דמחייב ר' אליעזר שיטול לאמן את ידיו לתקנו בלא כלי אבל לחברו אין יכול לאמן את ידיו ליטלו יפה בלא כלי ע"כ וכן הביא רש"י ז"ל סוגיא זו בס"פ המוצא תפילין דף ק"ע והוא מוכרח שם וגם הרמב"ם ז"ל חזר בו ביד אשר עשה ולא רציתי שלא על זה ויתכן שלריך להגיה אפי' בכלי פטור או שמא נוסחא אחריתא מדמיה לפני הרמב"ם ז"ל בילדותו ועיין בשלטי הגבורים. ולא קשה מגולגלת שכתבתי לעיל בסמוך אהא דל"ד וקל להבין ולהלק להגולגלת כוחלת ופוקסת הוא מעשה בנין כמו שכתבתי ולחברתה בוגה יפה שרואה ושתה אבל כאן הוא גוזז ולחברו אין יכול לאמן את ידיו ליטלו יפה בלא כלי כמו שכתבתי בר מן דין דר' אליעזר האמורה דקאמר מהלוקת וכו' לא קאי לא אגולגלת ולא אכוחלת ולא אפוקסת כ"ש דלית הילכתא כר"ש בן אלעזר דאמר גולגלת וכו' לעצמה פטורה לחברתה חייבת אלא כרבנן דס"ל דאפי' לחברתה פטורה דו"ק. עוד בפי' **ר"ע** ז"ל לא ביעור שתלש רובו ומעבר אותו מותר וכו' ע"כ. אמר המלקט כן פי' הרמב"ם ז"ל כאן בפי' המשנה והקבה עליו בשלטי הגבורים דמה שייך בהלשת השער לומר פי' לשעלה לו נמשה דקאמר בגמ' אבל ביל בפ"ע מהלכות שבת פירש ליקן של עור שעירבו רובן בפירוש רש"י ז"ל: **וחכמים אוסרין משום שבות.** תימה לע"ל אמאי לא תני וחכמים פוטרים דהוי משמעותו שמי דאסור משום שבות בכולהו פטורי דמסכת שבת. ושמא גרסו לנו בשנוי זה דאפי' בי"ש אסורין מדרבנן: **התולש מעציץ נקוב חייב** דהוי וכו' על סוף לכון ז"ע ז"ל. אמר המלקט צריך להגיה שם כדי שרש קטן ואיתא בהא בתוספות הרשב"א ז"ל סימן תרכ"ט וסי' אלף וקי"ע: **ר"ש פוטר בזה ובזה.** בגמרא דמי דר"ש אדר"ש תנן ר"ש פוטר זה וזה אלמא נקוב לר"ש כשאינו נקוב משום ליה ורמיסלי ר"ש אומר אין בין נקוב לשאינו נקוב אלא לאסיר זרעים דנקוב אינו מכשיר ושאינו נקוב מכשיר דתלוש הוא ומשני אינרא דר"ש כתלוש מסוי ליה לכל מילי ושאני טומאה דאתורה רבתה שרשה אבל זרעים שבא על כל זרע זרוע אשר יזרע כלומר לאסי אסי זריעות יתירא דקרא למעוטי מחובר כל דהו ומיהו שאינו נקוב תלוש נמור הוא. ובירושלמי יאחק בר אוריון אמר מה פליגין בשלא תלש כנגד הנקב אבל אם תלש כנגד הנקב אף ר"ש מודה ע"כ. ונעלא היא בבבלי: **שליק פרקא**

פרק יא

קול במתנה ומשה במתנה ליה הוה שפרי הכל היו מלוין אבל משה רבינו וקאמר לה לישראל לא תפיקו ותיתו מרה"ו לרה"ר וקרא בשבת קאי דילפינן ליה העברה העברה מיום הכפורים כתיב שבת ושביתו קול וכתיב התם והעברת שופר מה להלן ביום איסור אף כאן ביום איסור והכנסה נפקא לן מסברא מכדי מרשות לרשות הוא מה לי אפוקי מה לי עיולי. והביאתה תוס' ז"ל רש מבלתין פ"ה דף פ': בפי' ר"ע ז"ל והוא שהיה רוחב הדרך ו' אמה. אמר המלקט לשעלות שבמדבר לארבע עגלות היו שתים הולכות לפנים ושתים לאחוריהן ורוחב כל שתים עשר אמות והמש אמות בין כל עגלה ועגלה הרי ע"ו אמות ואמה אחת דקאי בן לוי דאי משתלפי קרשים זו מזו נקיים להו. **עוד** בפירושו ז"ל ופירוש כרמלית וכו' אמר המלקט בירושלמי מפרש כרמלית כמו כרמל שפירושו רך מל שאינו לא לח ולא יבש אלא ביומי כך כרמלית אין לו לא דין רה"י ולא דין רה"ר. ורש"י ז"ל בפ"ק דמכלתין דף ג' כרמלית לשון יער וכרמל שאינו לא היער תמיד גרגים ולא תשמים רש"י ע"כ: וכתב הרמב"ם ז"ל גרים מכלתין ומי שיוצא מאחד מן הרשויות לכרמלית או מכרמלית לאחד מהם יהחייב מלקות אם הוא מזיד ע"כ. ר"ל מלקות מדרבנן דהייבו מכת מרדות: **ר' עקיבא מחייב.** ומיהו לא מחייב ר' עקיבא אלא אחת דהייבו משום הולאה אבל משום הכנסה לא דהכנסה תולדה היא ושמעיין ליה לר"ע במסכת כריתות דלא מחייב אתולדה במקום אב. הר"ן ז"ל: **וחכמים פוטרין ביוצר** וכו'. בגמ' איכא פלוגתא על האי פלוגתא דר' עקיבא ורבנן דאיכא למ"ד דבלמעה מעשרה פליגי ובהא פליגי דמ"ש קלוטה כמו שהוחה דמיא ומ"ש לא אמרינן קלוטה כמו שהוחה דמיא אבל למעלה מעשרה ד"ה פטור ולא יליפינן זורק ממושים ואיכא מאן דסבר דבלמעלה מעשרה פליגי ובהא פליגי דמ"ש יליפינן זורק ממושים ומ"ש לא יליפינן זורק ממושים אבל למטה מעשרה ד"ה חייב וכתבו תוס' ז"ל תימה למאן דמוקי פלוגתא דר"ע ורבנן בלמטה מעשרה לא אתי שפיר כולי דהא לא קאי אדלעיל דהכא איירי בגזוזרות למעלה מעשרה דומיא דעגלות ואפי' ר"ע נמי מודה התם ולמאן דמוקי פלוגתייהו למעלה מעשרה אתי שפיר ומיהו יש בירושלמי איכא דתני כולד ואיכא דלא תני כולד ומפרש התם דהכא אמורא דמוקי פלוגתא למעלה מעשרה תני כולד והכא דמוקי לה למטה מעשרה לא תני כולד עכ"ל ז"ל וברא"ש בשבת דף ד' וגם בפ' מרובה דף ע' מוכח ג"כ דר' עקיבא ס"ל קלוטה כמו שהוחה דמיא וגם **רבי** ס"ל דקלוטה כמו שהוחה דמיא אם הוא ברה"י מקורה כדלאיתא התם פ"ק דשבת דף ה' וכדכתיבנא נמי בפ' הזורק דיניון ס' ג'. ובברייתא בגמ' קתני בהדיא תוך שלשה ד"ה חייב למעלה מעשרה אינו אלא משום שבות ועל עשרה ר"ש מחייב וחכמים פוטרים ורבינו עובדיה ז"ל דבריו מוקשים קלת כמו שכתוב בתוספות יו"ט במתני' דבסמוך: **ב שתי גוזוטראות.** לית דתני גזוזטראות ולית דתני גזוזטראות ויש גזוזטריות ויש גלגליות ויש גלגליות ולית דתני כלגליות ולית דתני בסוסטריות כן כתב בערוך: **פטור.** שלא מלאי זריקה והוצאה במלאכת המשכן מרה"ו לרה"ר ורוחב רה"ר מפסיק ביניהם שלא היתה עבודת הלוים כך לוהשים קרשים מעגלה לעגלה שבלה אלא לעגלה שלפניה ושלאחריה שד' עגלות היו לבני מרדי שהיו נוסאין קרשי המשכן וכן הולכין שתים כאחד זו בגד זו וכשהיו פורקים המשכן לעשון על העגלות היו מעמידין העגלות

כדרך הליכתן שתים זו אצל זו ממש למשכן ושתים זו אצל זו לפניהם דרך הליכתם לאחרן רש"ר סהיו רוצין לבלוך אחר עמוד הענן ההולך לפניהם וכורכי המשכן היו מוסיפין הקרשים לאותם שעל שתי העגלות שסמוכות למשכן והם מוסיפין אותם לשלפניהם אבל מעגלה לעגלה שבצדה לא היו צריכין לוסיף שהיתה סמוכה לפורכי המשכן רש"י ז"ל: ולהיות כי ראיתי מי שחלק עמי בהבנת פירוש דברי רש"י ז"ל לכן ראיתי לשיר פה צורה זו כפי הראה לע"ד ובהסכמת חכמים אחרים עמדי י"ל וזו היא הצורה:

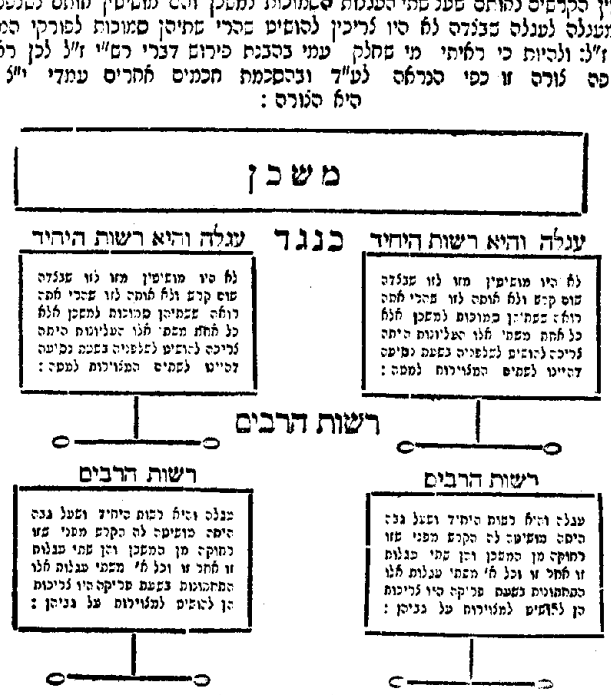

נמצא לפי זה שהשתי עגלות המצוירות רשאונה הן נקראות זו כנגד זו שהרי רש"ר בתחילה וכן כנגד שתי כוללרות זו כנגד זו דתנן בהו המוסיפין וכורכין מזו לזו פעור אצלא היה ג"כ עבודת הלוים להוסיף מזו לזו שכנגדה כנזכר לעיל ומאי דתנן היו שתיהן בדיוטא אחת דזורק פעור ומוסיף חייב שכך היתה עבודת הלוים הכי רואה שהיו צריכין הלוים להוסיף מעגלה לעגלה דהיינו לותן המצוירות זו לזמה מזו שבשבת שעיה הסמוכה למשכן מוסיפה לשלפניה ונקרא לפי זה זו אחר זו הסמוכה למשכן אחרי זו הרחוקה ממנו שבצדה ובשעת פריקה מוסיפים זו הרחוקה מן המשכן לסמוכה למשכן ולפי זה זו אחר זו יהיה פירושו זו הרחוקה אחר זו הסמוכה למשכן ולפי זה תיקן במתני' שלשה לדלין לפעור ואחד לחיוב וכזה הגדון דומה לרמיה בכל אפנין כך נראה לע"ד וכמו שכתבתי לפי שיטת רש"י ז"ל. אבן הרמב"ם ז"ל פי"ג דהל' שבת נראה בהיתה לו שסה אחרת וז"ל המוסיף מרשות היחיד לרה"י ורשות הרבים באמצע חייב ואפילו הוסיף לעגלה מאויר רה"ר שכן היתה עבודת הלוים במשכן מוסיפין את הקרשים מעגלה לעגלה ורה"ר בין שתי העגלות וכל עגלה ועגלה רה"י בד"א בשהיו שתי רשויות היחיד בתוך רה"ר כמו שהעגלות מהלכות ברה"ר זו אחר זו אבל אם היו שתי הרשויות בשני צדי רה"ר אף המוסיף מרה"י זו לרה"י שכנגדה פטור ע"כ. וכתבו תוס' ז"ל שתי גוזמטראות מיירי שסתום מלמטה בשום דבר ואין גדיים בוקעין תחתיהן או שיש מחיצות למעלה מן הגזמטרא דהו לא חייבי לבקיעת גדיים וכן עגלות היו רה"י אע"פ שתחתיהן רה"ר לפי שיש מנוף העגלה עד למעלה מן הקרשים הרבה יותר מעשרה עכ"ל ז"ל. ירושלמי רב אמר לית כאן פטור אלא מותר: עוד שם. המוסיף חייב ר' אחא בשם ר' מתנא ובלבד ר"י שיש בכל אחד את אמר שיש שעשו פטורין והכא את אמר שיש שעשו חייבין שניהם היא שכך היתה עבודת הלוים באהל מועד שתי עגלות זו אחר זו ברה"ר מוסיפין את הקרשים מזו לזו אבל לא זורקין הני בר קפרא אלא לנהוג בקרשים בזיון וכאן פירש רש"י ז"ל מפני כובדן אמנם בס"ק דמכלתין דף ד' פירש ולא היו זורקין אותן כדי שלא יתקלקלו: וי"ם דנרסי הזורק פטור והמוסיף חייב שכך היתה וכו'. וכתב הר"מ דילומאנו ז"ל ר"י"ף ורש"י ור"ע ז"ל נרסי הזורק פטור והמוסיף חייב וכן כ"ל עיקר ע"כ שבגל"י והרא"ם ור"מ ובבלי וירושלמי המוסיף חייב והזורק פטור ע"כ: **שתי עגלות זו אחר ז'.** פי' וכן שתי עגלות אחרות זו אחר זו בנדיכן בל אלו הקרשים מוסיפין אלו לאלו גם כן וקל לסגין דאי לא תימא הכי הא ד' עגלות היו: **חולית הבור והמלע** וכו'. לשון ר"ע ז"ל עד ואשמועי' דבור וחולייתו וכו'. אמר המלקט מדלא"ל לאיתאי הבור. המלע ודרך התנא להשמיענו בקולר אע"פ שכבר שנה אותו במקום אחר בערובין ביר ברה"ר וחולייתו גבוהה עשרה טפחים חלון שבל גביו ממלאין ממנו בשבת ומקנינן לה התם בסמוכה לה וקמ"ל דבור וחולייתו מצטרפי לעשרה וה"ל אשכחן בברכות דאמרי' מלתא אגב אורחיה קמ"ל אע"ג דמשנה שלימה היא מ"מ מיתורא דמתני' שמעינן דמצטרפין ל' ולהשתמש על גבה מיירי מסוס דמנח עליה מידי ומשתמש ואתי ספיר דקתני גבוהין ונקט נמי על גבן תוס' ז"ל ועיין במ"ש ז"ל בפ' הלין דף ט"ח והביאוה הם ז"ל בפ"ק דסוכה דף ד' ובפ"ק דכתובות דף ט": **הנוטל מהן והנותן על גבן חייב.** כתבו תוס' ז"ל דמשמע ליה דתלמודא דמיירי בכל עניין בין בזורק בין במושיט כדמיירי ברישא ע"ש: **הזורק ד"א בכותל.** בפ"ק דשבת דף ז' אוקמה אביי והכריח דמתני' דקתני הזורק באויר מיירי בכותל דלית ביה טור טיחה בו החפץ הזורק. וז"ל הרב המגיד פי"ד מה' שבת הי"ח ולזקא בדבילא שמיה שכיון שאותו חוץ עשרה על פני הכותל חייב אבל אם נתה בחור בברה"ר כל שהוא כעוד שחיי רה"ר אינם ברה"ר ע"כ: **והזורק בארץ ד' אמות חייב. ונתגלגל לתוך ד' אמות חייב.** לא שנפל לארץ דא"כ לא צריכא למימר אלא שהרוח נגלגלו מן הסוייר לתוך ד' אמות רש"י ז"ל. ומל' בגמ' והוא שבת ועמד קצת קודם שנתגלגל ופי' רש"י ז"ל וה"ה אם אחזו הרוח באויר ועכבתו מעט ואח"כ הכניסתו לתחיב ומי הנתה אם בתוך שלשה הוא ע"כ: **ד' ובמה יהא רקק מים** וכו'. כך הגיה ה"ר יהוסף ז"ל: **רקק מים ורה"ר מהלכת בו.** הא דכפליה תנא וכו' עד סוף לשון ר"ע ז"ל. אמר המלקט עד מהרן בגמ' דהא דנקט רקק רקק תרי זימני חד בימות החמה וחד בימות הגשמים וצריכא דאי תנא הדא ה"א ע"ע בימות החמה דעבידי אינשי דמסני לאקורי נפשייהו אבל בימות הגשמים לא אי אשמועי' בימות הגשמים דכיון דמיסנפי לא איכפת להו אבל בימות החמה אימא לא קמ"ל. עוד מתרץ בגמ' דסד"א ה"מ דהוי רה"ר היכא דהוי רחבו ד"א אמין דרך לפסעו אבל להלך בו אבל היכא דלא הוי ד' דמיכסע פסעי לה אימא לא קמ"ל. והילוך הילוך תרי זימני מפרש בגמ' חד לאשמועי' דהילוך ע"י הדחק שמיה הילוך וחד לאשמועי' דדוקא הילוך ע"י הדחק שמיה הילוך אבל בתשמיש לרבים ע"י הדחק כגון נומא ס' ברה"ר אע"ג דהזיא לאשמועי' בה כומתא וסודרא לא הוי תשמיש למהוי ההיא נומא רה"ר כעמוד ס' ברה"ר שסרבים מכתפין עליו דקיי"ל דהוי ר"ה: **ה' ומן הספינה לים.** ראיתי קצת מוקשים זו הבנא ובספרי הרא"ש ז"ל בלבד הוא שלא מצאתיה ואיני יודע טעם למה. אח"כ מצאתי שגם ה"ר יהוסף ז"ל מחקה וכתב שכן מצא בכל הספרים: **ואם אינם קשורות אע"פ שמוקפות אין מטלטלין מזו לזו.** כתוב במרדכי וכגון שאין הספינות גבוהות מן המים עשרה טפחים דאי גבוהות קא מפיק מרה"ר לרה"ר דרך מקום פטור ומרי אפי' רה"ר בינתים ע"כ: ופי הרמב"ם ז"ל מוקפות הוא שיקף ביניהם כלום מחיצה מירישות וכיוצא בהם ע"כ ובן פי' ביד הפ"ג דהלכות ערובין: **ו' הזורק ונזכר.** ירושלמי כיני מתני' והזיד וקבית אלו ירה אך להרוג בו את הנפש והתרו בו והזד בו שמא כלום הוא הוי סופך מימר והזיד: בפי' ר"ע ז"ל ח"ב לא נזכר וכו'. אמר המלקט כרבא דאמר ריבא מילי מילי קתני: עוד בפי' ז"ל בד"א כשחזר ונכתם וכו'. אמר המלקט כרב אחי דאמר תדא קתני. והרמב"ם ז"ל נראה שהעתיק ר"ע ז"ל ומ"ש ספק אלו אם ים הסמוך לשון בפי' ר"ש ז"ל והכי איבעי ליה למימר ודב אחי פי' מתני' הכי הזורק ונזכר וכו' פטור הא נחה חייב ובד"א וכו' לו ואיכא בגמ' מאן דמפרש מתני' וכו': **או שנשרפה.** בשלה באויר כגון בשלבבת אבל אם נתכוין לזרוק שתנה בפי הכלב או בפי הכבשן ונשרפה אמר רבה בגמ' דחייב דמחשבתו מבוטלת ליה מקום והכי נמי תנן בכליחות פ' אמרו לו אם היתה שבת והוציאה בפיו חייב דאע"פ שאין דרך להוציא בפיו מחשבתו שריך לאכלה בהליכתו אחשבה להוצאה זו בפיו: **עד שלא נעשה חבורה.** ראיתי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל עד שלא נעשתה חבורה: **זה הכלל.** לתנויי נמי מעביר חפץ וכו' לשון ר"ע ז"ל. אמר המלקט הכי אוקי לה רבא בתוקימתא קמייתא דאוקי הוא בגמ' ונם לתוקימתא בתרייתא שהביא ר"ע ז"ל וכמו שכתבתי מתוקם זה הכלל לתנויי מעביר חפץ ספיר פפי: וכתבו תוס' ז"ל והיא דזרק לעשות חבורה מייני בליחתא ומיתתא כלאוקי לה רב בהגא וכגון שהתכוון לעשות חבורה דהאי מטום זכירה הוא דמיפסר שהיה בידו להחזיר החבל ולעכב זריקת הלכתא שהוא עץ קטן כפוף הקשור במיתתא שהוא החבל ומלא סופו זהוי הוא הא לא מזכר חייב ואמ"ג דאכדו בידו לחיובים לאו מטום זריקה הוא אלא מטום חבורה ואין ר"י יודע למה הולרך להמתיעו הגיה דהבורה דמה ליה חבורה מה ליה מעביר ע"כ. וק"ק דאמאי איצטריך תנא למיתני תחלתן שגגה וסיפן זדון תחלתן זדון וכו' דהא סני במאי דכבר תנא זה הכלל כל חייבי חטאות אינם חייבין עד שתהא תחלתן וסיפן שגגה: **סליק פרקא**

פרק יב

הבונה כל שהוא חייב. וא"ע אמאי תנא בלשון שאלה ותשובה ולא קתני הבונה כל שהוא חייב כדקתני גבי הבורה ואינך. ולע"ד ליתור לשון משנה בא להשמיענו דשותר חייב ג"כ בכל שהוא ובלבד שיהא ע"מ לבנות כל שהו וכדאי' בפ' במה מדליקין וכמו שכתבתי בפ' כלל גדול סי' ב' בשם תוס' ז"ל וכדתנן לקמן בפ' האורג בדרך כלל והמקלקל ע"מ לתקן שיעורו ממתקן וכן הוא בהדיא בהרמב"ם ז"ל שם בפ' עשירי סי' ט"ו. ומאי דהדר תנא הבונה כל שהו חייב ולא תנא הבונה כמה יבנה ויהא חייב כל שהוא אפשר דלאשמועי' דאפי' המשוה פני הקרקע בבית כגון שהשפיל תל או מלא גיא לו גומא נקרא ג"כ בונה וחייב. וכתבו תוס' ז"ל לריך ליתן טעם לאמאי תנא בונה אחר זריקה והוצאה. ע"כ לעע"ד דאשכר לומר דמפני שהגיע בס"פ האורג עד שתהא תחלתן וסיפן שגגה סמך הבונה לומר גבי בונה דהוי כל שהוא וכן כל הני מסתת ומכה בפטיש ומגעיל וקולח דהוי בכל שהוא לא מסכתת מזיד באמצע או אפשר לומר דכיון דמסכתת בהוצאה מ' בזריקה דחייב במוציא בכל שהו כגון פלפלת ועפרן וכו' סמך בונה וכל הני דדמו ליה דהוו בכל שהוא. עוד אפשר לומר דלהכי סמך בונה לאורג ומוציא לאשמועי' דלעניין שבת לא בעינן בנין אומן להתחייב הבונה הטלת דהא דומיא דאורג ומוציא הוי דלא שייך התם גבי אורג ומוציא מעשה אומן הכי ממי גבי בונה ודלמי ליה לא בעינן מעשה אומן דהא בכל שהוא מחייב. והורם ממי תנייה הכא מטום דהוי בכל שהוא ול"ל דהוצאה כמו שאכתוב בסמוך בשם רש"י ז"ל. עוד י"ל דלהכי סמך בונה לאורג לאשמועינן דאפי' אם בנה בזריקה חייב ואם הוא ברה"ר חייב שתים אחת משום אורג ואחת משום בונה ודמי להא דתנן לעיל פ' האורג האורג ד' אמות בכותל למעלה מעשרה טפחים כאורג באויר למטה מעשרה טפחים כאורג בארץ ומוקימנא לה בזורק דבלה שמיה שמו וחייב אע"פ שאין ממקום עקירת החפץ לכותל אלא ד' אמות מצומצמות לא אמרינן דעובי הדבלה ממעט בד' אמות דכיון שאינו מבטל הדבלה בכותל אין עביה ממעט כלום ומשמע הא זרק שיש המשתת מבטל שם ממעט שיעור ד' אמות ופטור משום אורג וחייב משום בונה אם כיון לבנין וכן מצאתי ביד פי"ד דהלכות שבת סי' ח"ח שכתב כגון שזרק חלב או בנק ונדבק בכותל ע"כ. אלא דקשה לי קצת שבשיטתו למשנה פירש כמו הטיח השתן או הבנק ודומה לו ע"כ: הבונה כל שהוא אבן בעל הבית שיש לו נקב בגירתו וסותמו בכותלים נגבי משכן אבן קרש שנפלה בו דרגא מפיף לתוכה אבר וסותמה. וכתבו תוס' ז"ל דוקא הכא אינעריך לפרושי דהוה דמשום

משום דלא חשיב בגין כל שהוא אבל מוליא עסרן ופלפלת כל שהוא סברא הוא דמיחייב ע"כ: **והמסתת** וכו'. וגמ' שמואל ור' יוחנן דאמרי תרוייהו מסתת חייב משום מכה בפטיש פי' שבמקום שהרך חדיק זה לא יתרוך עוד וה"ק המסתת שהוא חייב משום מכה בפטיש חייב בכל שהוא ורב אמר משום בונה וכן קודח ס"ל ורב דחייב משום בונה ושמואל אמר משום מכה בפטיש והקשו תוס' ז"ל ורב דאמר משום בונה אמאי לא כר' יהודה דתניא הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יהודה ופעה ולא הטיל בו דלי"ת מעביר עליו קולמס ומקדשו דברי ר' יהודה וחכמים אומרים אין השם מן המובחר: **נתכוין לכתוב חי"ת וכתב שני זייני"ן פטור.** גמ' תנא נתכוין לכתוב אות אחת ועלו בידו שתים חייב ותניא' דקתני פטור דוקא כגון שני זייני"ן דאתבי בני לזיוני דאמי הזייני"ן בתנין שלהם והוספתא מיירי בשאר אותיות דלא בעו זיון ומש"ה חייב ובהכי ניחא מה שהקשו תוס' ז"ל וא"ת מאי מיריא דנקט תנא נתכוין לכתוב חי"ת אפי' נתכוין לכתוב בני זייני"ן וכתב בלא זיון פטור ותרלו דנקט נתכוין לכתוב חי"ת לרבותא דדוקא כתב שני זייני"ן דבעי זיון פטור אבל כתב שתי אותיות אחרות דלא בעי זיון חייב ואע"ג דהשתא מיהא לאחת הוא דמתכוין עכ"ל ז"ל: **על שני כותלי הבית על שני-דפי פנקס.** וה"ה בכותל אחד או בדף אחד רש"י זה מזה: **פטור.** אבל אסור וכן כתב הרוקח ז"ל בסימן פ"ה: **כתב אות אחת נוטריקון.** וגמ' מפרש טופריקן מן התורה מנין: **ר' יהושע בן בתירא מחייב.** במסכת כ"י ר' יהודה וכן ברב הלפס: **ן הכותב שתי אותיות** וכו'. כפ' אמרו לו אימא מאן דסל"ל התם דר"ת ס"ל כר"ג דאין ידיעה לאחי טיעור: **אחת בשחרית ואחת בין הערבים.** פי' בקומקרם הא דנקט אות א' שחרית ואות א' בין הערבים כיון דהוי טיעור בינתייהו כדי לידע חשוב כשתי העלמות. ואין נראה הדא דהו"ל לפרושי טיעור שהוא ועוד דאמרינן לעיל בגמ' כתב אות א' בפורי ואות אחת בעבריה חייב אע"ג דמסתמא יש שהות כדי לידע. ונראה דמיירי שידע ביניתיים ואחת שחרית ואי' בין הערבים דנקט לרבותא דאע"ג דיש עם הידיעה הפסק ושהות גדול ביניתים מחייב ר"ג. תוס' ז"ל. ורבינו עובדיה ז"ל נראה דהרכבה אחרי רכסי שפי' פי' רש"י ז"ל ותוס' ז"ל ולפשר לימר דרש"י ז"ל ס"ל כר"ג דאין ידיעה לאחי טיעור: **אחת בשחרית ואחת בין הערבים.** פי' בקומקרם הא דנקט אות א' שחרית ואות א' בין הערבים כיון דהוי טיעור ביניתייהו כדי לידע העלמות הוי בבא בפני עצמה והדר תני אחת בשחרית ואחת בין הערבים דאע"ג דדמי להעלם א' פעריה ליה רבנן ומ"מ קושיות הוס' ז"ל במקומן עומדות וממא ס"ל דרש"י דמשחרית ועד בין הערבים הוי טיעורא ותוס' ס"ל דהא לא מיקרי טיעור מפורש ולקושיא האחרת נ"כ מלפורי ועד מבריה אין השהות המזכר ביניתים ולכך חייב ודוחק: **וחכמים פוטרין.** מקרבן אבל מכין אותו מכת מרדות. הרמב"ם ז"ל: **סליק פרקא**

פרק יג ר' אליעזר ביו"ד.

וגלע"ד משום דבפ' הבונה הכן כתב אות אחת סמוך לכתב דסתמא דלא כר' אליעזר משה"ם סמך פ' האורג לדיני כתיבה ועוד מעשה שבכתוב בסמוך בכם תוס' ז"ל דכמו שהכותב בסוף ספר אחד מכ"ד ספרים אפי' אות אחת חייב כיון שהוא סוף הספר ה"ג התורה חוט אחד בסוף הציציה חייב כיון שעל ידו נשלמה אריגת הבגד. וכתבו רש"י והר"ן ז"ל ר' אליעזר אתי לפרושי טיעור אורג שמו חכמים באבות מלאכות. וגמ' נרסי' כי אתא רב יצחק תני שתים והא אין תנן שלש לא קשיא הא באלומי הא בקסיני. וגמ' כריתות דף י"ט אמר רב יוסף ר' יוסי אליבא דר' אליעזר הכי מתני ר' אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחלה וגיס על האריג חייב ופי' שם רש"י ז"ל ושים על האריג כל הטיעור הוא זה ובתחלה היינו מעמא דבעי שלשה משום דסתרו דשיים אינם מתקיימין ע"כ וכתבתי שם בפי' ב': **וחכמים אומרים בין בתחלה בין בסוף.** אור"י הה"ג וג"ג בין באמצע בין בסוף דא"כ הוה משמע בסוף הבגד ממש והתם אפי' רבנן מודו דחייב אפי' בחד כדאמרי' בגמ' בס"פ הבונה אבל אי ל"ג באמצע אתי שפיר דבסוף לא בסוף ממש קאמר. תוס' ז"ל: **ב בנירים.** בגקודת פתח בריש"ם ובחירק ביו"ד מלאתיו נקוד במסכת החכם ה"ר יהושף אסכנזי ז"ל נס במ"ס. **בקירום בנפה** וכו'. לשון הרמב"ם ז"ל בה"ם פ"ם העושה שתי בתי נירין חייב העושה נפה או כברה או סל או סכנה או שסרג מטה בחבלים ה"ז תולדת עושה נירין ומשמעשה שני בתים באחד מכל אלו חייב ע"כ: **התופר שתי תפירות** וכו'. וגמ' פריך כא תנינא באבות מלאכות התופר שתי תפירות והקורע על מנת לתפור שתי תפירות ומסיק אלא מהו דקבעי למיתני הקורע נחמתו או על מתו מש"ה קתני ובעי בגמרא הקורע על מנת לתפור היכי משכחת לה ומשני דעבידא הבגד כי כסתא פי' רש"י ז"ל הולכת ומתקפלת שאין הבגד שוה ובולעת הבגד כמין כים וצריך לקרוע הבגד למטה ומולל לפניו והתפירה מתיסבת: **ג הקורע בחמתו** וכו' גמרא ורמינהי הקורע בחבלו ובחמתו ועל מתו חייב ומשני הא בגמ דמתאבל עליה הא בגמ דלאו מתאבל עליה חמתו אחמתו ממי לא קשיא הא ר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה הא ר"ש דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה והאי מוקמינן ליה בגמרא בדעביד לגירמא אימתא אחינו ביתיה דמתקן הוא דאי בחמתו פטיסא דפטור כך פירשו תוס' ז"ל. עוד כתבו תוס' ז"ל בשם ר"ת ז"ל וקורע ע"מ לתפור ומותק ע"מ לכתוב דמיחייב לכ"ע אע"ג שבשעת הקלקול אינו בא התקון הייט משום שהקלקול גורם תקון יותר טוב לבסוף ותקון גמור הוא שהרי אינו יכול לעשות התיקון אלא ע"י הקלקול ע"כ: **כל המקלקלין פטורין** וגמ' תני ר' אבהו קמיה דר"י כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר ומוקים לה ר' יוחנן חובל בגרף לכלבו מבעיר בגרף לאפרו ופרכינן והא אין תנן כל המקלקלין פטורין ואפי' חובל ומבעיר קשיין אהדדי ומשנינן מתני' ר' יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור ובריתא ר' שמעון דאמר מקלקל בחבורה חייב. וכתבו תוס' ז"ל דבהכרח צ"ל דפלוגתא דמקלקל בחבורה קבלה היתה ביד בעלי התלמוד דהא לא אתפרש היכא: **ד שיעור המלבן** וכו'. ותימה אלא הזכיר תנא דמתני' שיעור הנוזז בכלל אלו שגם הוא שיעורו כאלא רוחב הסיס כפול וכלאיתא בתוספתא ופסקה שם הרמב"ם ז"ל. ואפשר לרוחב דמשום דמלבן וכל הני שייכי בין בגמר בין בפשטן בין בשני כמו שכתב הרמב"ם ז"ל שם לכן לא הזכיר נוזז שמהם דנוזז לא שייך אלא בגמר כנלע"ד: **והמנפש.** בערוך יש שטוים המנפש בגל"י: **מלא הסיט.** הרמב"ם ז"ל פי' שהוא שהות הרת וכתבתיו בשמו בפ"ג דמסכת ערלה יבני אלא הסיט דמתני' פי' רוחב שתי אצבעות כמו שכתב בשמו בגלעי הגבורים אשר

כ"ו וכן בראבי"ם ז"ל: **ה ובאבק סופרים.** פי' בערוך אם הסופר מכתם סממני הדיו ונף מהן אבק על הקלף וכתב באצבעו על האבק פי' אחר אבק סופרים שמשימין על הכתיבה להשחירה ע"כ: **כתב [אות] אחת סמוך לכתב.** וגמ' מתני' דלא כר' אליעזר אלא כר' אליעזר האמר אחד על האריג חייב: **כתב על גבי כתב.** מתני' דלא כר' יהודה דתניא הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יהודה ופעה ולא הטיל בו דלי"ת מעביר עליו קולמס ומקדשו דברי ר' יהודה וחכמים אומרים אין השם מן המובחר: **נתכוין לכתוב חי"ת וכתב שני זייני"ן פטור.** גמ' תנא נתכוין לכתוב אות אחת ועלו בידו שתים חייב ותניא' דקתני פטור דוקא כגון שני זייני"ן דאתבי בני לזיוני דאמי הזייני"ן בתנין שלהם והוספתא מיירי בשאר אותיות דלא בעו זיון ומש"ה חייב ובהכי ניחא מה שהקשו תוס' ז"ל וא"ת מאי מיריא דנקט תנא נתכוין לכתוב חי"ת אפי' נתכוין לכתוב בני זייני"ן וכתב בלא זיון פטור ותרלו דנקט נתכוין לכתוב חי"ת לרבותא דדוקא כתב שני זייני"ן דבעי זיון פטור אבל כתב שתי אותיות אחרות דלא בעי זיון חייב ואע"ג דהשתא מיהא לאחת הוא דמתכוין עכ"ל ז"ל: **על שני כותלי הבית על שני-דפי פנקס.** וה"ה בכותל אחד או בדף אחד רש"י זה מזה: **פטור.** אבל אסור וכן כתב הרוקח ז"ל בסימן פ"ה: **כתב אות אחת נוטריקון.** וגמ' מפרש טופריקן מן התורה מנין: **ר' יהושע בן בתירא מחייב.** במסכת כ"י ר' יהודה וכן ברב הלפס: **ן הכותב שתי אותיות** וכו'. כפ' אמרו לו אימא מאן דסל"ל התם דר"ת ס"ל כר"ג דאין ידיעה לאחי טיעור: **אחת בשחרית ואחת בין הערבים.** פי' בקומקרם הא דנקט אות א' שחרית ואות א' בין הערבים כיון דהוי טיעור ביניתייהו כדי לידע העלמות הוי בבא בפני עצמה והדר תני אחת בשחרית ואחת בין הערבים דאע"ג דדמי להעלם א' פעריה ליה רבנן ומ"מ קושיות הוס' ז"ל במקומן עומדות וממא ס"ל דרש"י דמשחרית ועד בין הערבים הוי טיעורא ותוס' ס"ל דהא לא מיקרי טיעור מפורש ולקושיא האחרת נ"כ מלפורי ועד מבריה אין השהות המזכר ביניתים ולכך חייב ודוחק: **וחכמים פוטרין.** מקרבן אבל מכין אותו מכת מרדות. הרמב"ם ז"ל: **סליק פרקא**

פרק יג ר' אליעזר ביו"ד.

לכתב דסתמא דלא כר' אליעזר משה"ם סמך פ' האורג לדיני כתיבה ועוד מעשה שבכתוב בסמוך בכם תוס' ז"ל דכמו שהכותב בסוף ספר אחד מכ"ד ספרים אפי' אות אחת חייב כיון שהוא סוף הספר ה"ג התורה חוט אחד בסוף הציציה חייב כיון שעל ידו נשלמה אריגת הבגד. וכתבו רש"י והר"ן ז"ל ר' אליעזר אתי לפרושי טיעור אורג שמו חכמים באבות מלאכות. וגמ' נרסי' כי אתא רב יצחק תני שתים והא אין תנן שלש לא קשיא הא באלומי הא בקסיני. וגמ' כריתות דף י"ט אמר רב יוסף ר' יוסי אליבא דר' אליעזר הכי מתני ר' אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחלה וגיס על האריג חייב ופי' שם רש"י ז"ל ושים על האריג כל הטיעור הוא זה ובתחלה היינו מעמא דבעי שלשה משום דסתרו דשיים אינם מתקיימין ע"כ וכתבתי שם בפי' ב': **וחכמים אומרים בין בתחלה בין בסוף.** אור"י הה"ג וג"ג בין באמצע בין בסוף דא"כ הוה משמע בסוף הבגד ממש והתם אפי' רבנן מודו דחייב אפי' בחד כדאמרי' בגמ' בס"פ הבונה אבל אי ל"ג באמצע אתי שפיר דבסוף לא בסוף ממש קאמר. תוס' ז"ל: **ב בנירים.** בגקודת פתח בריש"ם ובחירק ביו"ד מלאתיו נקוד במסכת החכם ה"ר יהושף אסכנזי ז"ל נס במ"ס. **בקירום בנפה** וכו'. לשון הרמב"ם ז"ל בה"ם פ"ם העושה שתי בתי נירין חייב העושה נפה או כברה או סל או סכנה או שסרג מטה בחבלים ה"ז תולדת עושה נירין ומשמעשה שני בתים באחד מכל אלו חייב ע"כ: **התופר שתי תפירות** וכו'. וגמ' פריך כא תנינא באבות מלאכות התופר שתי תפירות והקורע על מנת לתפור שתי תפירות ומסיק אלא מהו דקבעי למיתני הקורע נחמתו או על מתו מש"ה קתני ובעי בגמרא הקורע על מנת לתפור היכי משכחת לה ומשני דעבידא הבגד כי כסתא פי' רש"י ז"ל הולכת ומתקפלת שאין הבגד שוה ובולעת הבגד כמין כים וצריך לקרוע הבגד למטה ומולל לפניו והתפירה מתיסבת: **ג הקורע בחמתו** וכו' גמרא ורמינהי הקורע בחבלו ובחמתו ועל מתו חייב ומשני הא בגמ דמתאבל עליה הא בגמ דלאו מתאבל עליה חמתו אחמתו ממי לא קשיא הא ר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה הא ר"ש דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה והאי מוקמינן ליה בגמרא בדעביד לגירמא אימתא אחינו ביתיה דמתקן הוא דאי בחמתו פטיסא דפטור כך פירשו תוס' ז"ל. עוד כתבו תוס' ז"ל בשם ר"ת ז"ל וקורע ע"מ לתפור ומותק ע"מ לכתוב דמיחייב לכ"ע אע"ג שבשעת הקלקול אינו בא התקון הייט משום שהקלקול גורם תקון יותר טוב לבסוף ותקון גמור הוא שהרי אינו יכול לעשות התיקון אלא ע"י הקלקול ע"כ: **כל המקלקלין פטורין** וגמ' תני ר' אבהו קמיה דר"י כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר ומוקים לה ר' יוחנן חובל בגרף לכלבו מבעיר בגרף לאפרו ופרכינן והא אין תנן כל המקלקלין פטורין ואפי' חובל ומבעיר קשיין אהדדי ומשנינן מתני' ר' יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור ובריתא ר' שמעון דאמר מקלקל בחבורה חייב. וכתבו תוס' ז"ל דבהכרח צ"ל דפלוגתא דמקלקל בחבורה קבלה היתה ביד בעלי התלמוד דהא לא אתפרש היכא: **ד שיעור המלבן** וכו'. ותימה אלא הזכיר תנא דמתני' שיעור הנוזז בכלל אלו שגם הוא שיעורו כאלא רוחב הסיס כפול וכלאיתא בתוספתא ופסקה שם הרמב"ם ז"ל. ואפשר לרוחב דמשום דמלבן וכל הני שייכי בין בגמר בין בפשטן בין בשני כמו שכתב הרמב"ם ז"ל שם לכן לא הזכיר נוזז שמהם דנוזז לא שייך אלא בגמר כנלע"ד: **והמנפש.** בערוך יש שטוים המנפש בגל"י: **מלא הסיט.** הרמב"ם ז"ל פי' שהוא שהות הרת וכתבתיו בשמו בפ"ג דמסכת ערלה יבני אלא הסיט דמתני' פי' רוחב שתי אצבעות כמו שכתב בשמו בגלעי הגבורים אשר

דעבקתיו שם בערלה פ"ג ס"ב ופה כתב בסוף דבריו כפי הדפוס אשר לפני וז"ל והמובן לי מפי' אלו המלות שפירשו אלו הקדמונים כי מלא הסיט הוא שתות הזרע ומלא רוחב הסיט*) הוא רחוק מה שירחה בין הגודל והאצבע ע"כ. הגה"ה בלפ"ד אסר פה מלא אבל שם ביד כתב מלא רוחב הסיט כפול שהוא אורך ד' ספחים ועוד כתוב שם דשיזו כפול שישורו כדי לאתות מן כפול שכן הוא גרגא פירושי ד"ק: בהן של יד עד שאצבע הראשונה כשיפתח בינישם בכל כחו שהוא קרוב לשני שלישי הזרע על כלן כפי לשון הספרים המדויקים. משמע דמלא הסיט שיעורו כפול היינו שני ספחים: **והאורג שני חוטין שיעורו במלא הסיט.** בדין הוא דלישתי בריתא הא בגא דהאורג הוא ל' וכיון שהתיל לדבר זה הפרק וא"ל בגא דשיעור המלבן והמנפסו וכו' שהיא למעלה הרבה גבי אבות מלאכות והנוח את הצמר והמלבנו והמנפסו וכו' אלא דהתיל בארינה מן הטעם שכתבנו ברים פירקין ושנה אחרי כן השובה שני בתי נירין שהיא שמיה בלה באבות מלאכות ועוד שהיא מין ארינה ואח"כ שנה הרוסר שתי תפירות בגם הם שמויים סמוכין לאורג באבות מלאכות ואגבייהו שנה הקורע בחמתו דכתבינן והמקלקל ע"מ לתקן וכיון שנה דרך כלל דהמקלקל ע"מ לתקן שישורו כמתקן שנה ג"כ דים דרך כלל ושיעור אחד במלבן וחבירו אבל אורג שישורו מיוחד ופחות ממלבן וחבריו שאינו כפול ומיסך לא מכר שישורו במלבנה אבל הרמב"ם ז"ל כתב שם רוחב שתי אצבעות כמו האורג כך נלע"ד. אחר זמן רב מצאתי שכתב ר"ם לוריא ז"ל לעיל פרק שמיני דף ע"ט וז"ל בתוס' בלבור המתיל אלמא כיון דלעויה קאי הוה ליה למיקפ וכו'. ל"ב אם אין כאן מ"ם ל"ל שהתוס' סוברין שישור ארינה כשיעור טויה וכתב גמי שם סיט כפול ואפי' גירסי' המלא הסיט לחוד ואפי' הכי אסשר מפרשין דהה"ג גבי ארינה כפול וסמיך ארינה והא דאקיים לתרי בבי מטוה דשיעור ארינה דוקא בשני חוטין משא"כ בטויה וקל להבין עכ"ל ז"ל. וכתב עוד שם בשם רש"י ז"ל האורג שני חוטין של ערב כשיעור רוחב הבגד. המלא הסיט. על פני הילו ע"כ. והנה זה מפורש גם בערו"ל בגר: **הן ר' יהודה אומר הצד צפור למגדל** וכו'. וקשה לע"ד דמאי שייכות לדיני לידה בהדי הי בבי דאורג או קורע ומלבן ומנפס וכו' ודומה לומר דבתר דסיים הי בתרי דשייכי אהדדי מעטיה דכתבינן כל דבר במקומו תנא הסתם דיני לידה מסיים דבעי למיתני בה פלוגתא דר' יהודה ור"ש דדמיא לפלוגתייהו דבפ' המצניע כמו שכתבתי בסמוך בפ"ד ואפשר דמסיים דתנא הקורע ע"מ לתפור שתי תפירות תנא הסתם דיני לידה שבאבות מלאכות ג"כ היא שטויה סמוך לה אלא שהוצרך לשנות קודם שיעור המלבן וכו' מן הטעם שכתבנו ומ"מ ק"ק אמאי לא התחיל ר' יהודה בלידה בדי שהוא בשנה באבות מלאכות אע"פ שגם לידה היפור הוא אב מלאכה. ותוקמינא בגמ' בלפור דרור שדרכו לדור בבתים ואינו מיוחד לפי באינו מקבל מרות ושמע מזוזה לזוית הלכך בין לר' יהודה בין לרבנן. למגדל אין לבית לא אבל בעיף אחר כיון שהכניסו לבית ונעל בפניו חייב דגיל ד הוא: **וחכמים אומרים צפור למגדל וצבי לגנה ולחצר ולביבין** כל"ל וכן הוא בר"ש ז"ל וכן משמע מן הירושלמי שבעתיק בסמוך בפ"ד וכן הגיה רש"ל ג"כ אבל ברב אלפס ז"ל כתוב ולבי לבית לגנה לחצר ולביבין: ירוש' תנן אין לדין דגים וכו' א"ר חיננא מתני' דלא כר' יהודה דתנינן ר' יהודה אומר הלד לפור למגדל ולבי לבית חייב הא לגנה ולביבין פטור. מחלפא שיטתיה דר' יהודה דתנן תנינן אין לדין דגים מן הביבין וכו'*). הא לגנה ולביבין פטור מחלפא שיטתון דרבנן דתנינן וחכמים אומרים לפר למגדל ולבי לגנה לחצר ולביבין ותנינן תנן אבל לדין חיה ועוף מן הביבין הא לגנה ולחצר לא הא בחצר מקורה הא בחצר שאינו מקורה והא תנינן גנה אית לך מימר גנה מקורה אלא כאן בגדולה כאן בקטנה ועיין בגמ' בבלית ותבין יותר: **זה הכלל כל המחוסר צידה** וכו' כל"ל: **ר' לא יכול אחר לנעול ונעלו שנים חייבים.** סתמא כר' יהודה וכן נמי סתם לן תנא גבי המוליא כבר ברש"ל לעיל בפ' המצניע ותע"ע דהא אמוראי תנא פלוגתא דר' יהודה ור"ש בהא. נלע"ד דמלינו למימר דגריכא דאי אמוראי בבבר לחוד ה"א בסתיא מחייב א"ק דסיימו ר' יהודה משום דקעביד הוצאה מלאכה גמורה בידים אבל בלבי דלאו מלאכה גמורה קעביד דממילא בעינלא דלא מתליד אימא לא ואי אמוראי בהא ה"א בהא פטר ר"ש משום דממילא אבל בסתיא אימא מודה לי' לר' יהודה גריכא: **ולא מלאי.** כך נקד ה"ר יהוסף ז"ל הלמ"ד בקמץ והאל"ף נחה וכן בסתי מלות אחרות: **והשני פטור.** פטור ומיתר קאמר מדקתני סיפא הא לאמר דומה זה לנעל לנעל בידו לשמרו ומלא לבי שמור בשוטו: **סליק פרקא**

פרק יד שמנה שרצים וכו'.

ויש לה פרק ענלה עלוקה ד' מ"ז אבא דאלישע היה עוסק בפ' שמנה שרצים ל"ל רשע וכו': **והחובל בהן חייב.** פי' החובל בהן עד שנגרר הדם חייב דכיון שיש להם עור מעכב הדם מלגלא ואלמלא העור מעכבו היה יוצא ולפיכך חייב משום נטילת נשמה שבאותו מקום כי הדם היא הנפש אבל אחר שקצים ורמשים כיון שאין להם עור שיעכב את הדם אינו נעקר ממקומו היה יוצא לחוץ ומשום הכי כל אלא יצא לחוץ פטור ובכי האי גוונא שאר שקצים ורמשים החובל בהן פטור אבל כשיצא לחוץ אף בשאר שקצים ורמשים חייב משום נטילת נשמה והכי איתא בהדיא בפי' אלו מרפות. הר"ן ז"ל: וז"ל רש"י ז"ל בפירוש ראשון שפירש והחובל בהן חייב דיש להם עור כדמפרש בגמ' והוא ליה חבורה שאינה חוצרת והוא ליה תולדה דשומן, ליישב אחריא כיון דיש להם עור בדם הנצבע בו וחייב משום נוגע ע"כ. וכתבו תוס' ז"ל דלשון עיקר וכן סכריתו הם ז"ל בתוך פרק קמא דכתובות דף ה'. ולשון רשאון שכתב ר"ע ז"ל הוא פירוש הרמב"ם ז"ל. ובגמ' גרסי' מדקתני החובל בהן חייב מכלל דאית להו עור מאן תנא אמר שמואל ר' יוחנן בן מירי היא דתנן בחולין פ' הכול והכריעה רי"ב מורי אומר שמנה שרצים יש להם עירות רבה בר רב הונא אמר רב אפי' תימא רבנן ע"כ ל"ש רבנן עליה דריב"ל אלא נעשין טומאה דכתיב אלה הטמאים לכם לרבות שערותיהם כבשרם אבל לעניין שבת אפי' רבנן מודו והא דקתני בברייתא הלד אחד מח' שרצים הטמורים בחולה שחובל בהן חייב דברי ריב"ל מסקי' בגמ' דה"ק דברי ריב"ל ומתלוקתו דסיימו ר' יהודה דלא פליגי עליה רק בטומאה משום ה' יחירה דהטמאים וכלכתבינן. ועיין במה שכתבתי בפ' הטור והרוסב ס' ב': **ושאר שקצים ורמשים החובל בהן פטור.** בגמ' דייק' הא הורגן חייב מאן תנא א"ר ירמיה ר' אליעזר היא דתניא רא"א ר' אליעזר אומר אם בכנה דאיכה פרה ורבה אבל שאר שקצים ורמשים דפריס ורביס ל"פ וכנה לאו פרה ורבה היא והא אמרי' יוסב הקב"ה ון מקרבי רמשים ועד ביני כנים מינה הוא דמתקר' ביני כנים. והא דקאמר ר' אליעזר בברייתא הלד פרעוש בשבת חייב ור' יהושע פוטר ופרעוש פרה ורבה הוא דתי לה רב אחי בגמ' וקאמר הכי לידה מהריגה קא רמית ע"כ ל"פ ר' אליעזר ור' יהושע אלא דמ"ם דבר שאין במינו ניצוד חייב ומ"ם כפר אבל לענין הריגה אפי' ר' יהושע מודה: **הצדן לצורך חייב.** וא"ת מ"ם דאיסורין נמא לאיתי פפי הלדן לצורך בכל חיובי שבת נמי לא מחייב ר"ם אלא לצורך ואומר ר"י דלהכי תנא ליה הכא לאתמוי' דבשאר שקצים ורמשים שאין להם עור צריך שיתכוין לשום צורך דסתמייהו לאו לצורך קיימי אבל בשמנה שרצים דריבא דיש להם עור שמייהן מודין לצורך עורן ולהכי קתני לדן בהדי דמחייב נמי משום עור. תוס' ז"ל: **שלא לצורך פטור.** ביד פ' עשירי סי' כ"ח פסק דבין לצורך בין שלא לצורך או לשחק בהן חייב דלא כר"ם דאוקימנא מתני' כותיה ופ"ם בפגיד משנה סי' י"ז שכתב דבין לשבח דס"ל לרמב"ם דדוקא מתני' דהכא היא כר"ם אבל בשאר שקצים ובלידת נחש פסק דמותר משום דבהנהו אפי' לר' יהודה דס"ל שאינה ל"ל חייב עליה מתיני ע"שחיטה ועוף שברשותו. עוף כגון חוחין ותרגולין: **ב אין עושין הילמי** וכו'. נלע"ד דמעיקרא תני שמנה שרצים כדי להשלים לפרש דיני לידה שהוא אב מלאכה וקתני בה הוא דאבל בהן חייב שהוא חייב משום שוחט כמו בשבתנו לעיל שהכריעו לפי' זה הוא. ז"ל וכיון שפירש הלד לגי והשוחטו המכר באבות מלאכות אחת השאת לפרוש והמולתו והמעבדו דקתני באבות מלאכות בתרייהו וקתני אין עושין הילמי בשבת דהוי מעמא משום מעבד וכדפי' כבר ר"ע ז"ל: **הילמי.** אלמרא בלע"ז. ברש"י ז"ל. ירושלמי מ"ר אבהו כל שמותנין לתוכה בילה והיא שוקעת זו היא מי מלח ושאינה שוקעת זו היא הילמי. ובבבלי קרי לכסאין הבילה שוקעת מי מלח עושין: **אלא אלי הן מי מלח** וכו' גרסי': **נותן שמן בתחלה.** כך ל"ל: **ג אין אובלין** וכו' ורמיתי מי שדקדק לגרוס אחוב יון בחול"ס היי"ל וכולה תיבה אחת*) וקשה הוא בעיני דמ"ם ממאי דתנן בפ' בתרא דעגיים ובפי"א דמסכת פרה לא אחוב יון ולא אחוב כיתלי וכו' ומ"מ הערוך בכמה דוכתי משמע דגרים אחוביון מלה אחת בחול"ם או בשור"ק גם בשם. וגגמ' גם ברש"י ז"ל דומה שהיא מלה אחת ורש"ל ז"ל הגיה אין אוכלין אוחביון בשבת בל"ל וכן ברש"י ע"כ ודומה שהם ברש"ל ז"ל נפל ג"כ טעות ובמקום מלת יון ל"ל יון בוי"ו. אח"כ מצאתי שכתב הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה בפרשת האזינו בבסוק אמרתי אפאיהם וז"ל והמה ירמוז לעגות עפרת הבבטים שגלו לסדר נתן הוא שהחכמים קורין אותו אחוביון לרפואה וכמו שפי' ר"ע ז"ל: **חוץ ממי דקלים.** תנא חוץ ממי דקרים מתן דתני מי דקרים שהן דוקרין את האדם: **מפני שהן לירוקה** בעל חולי וכו'. לשון ר"ע ז"ל עד ולא יוליד. אמר המלקט וגגמ' בריך ומי שרי לאדם להעבות סרים והתניא וכו' ומסיק דמתני' מיירי באדם שאינה מצוה אפריס ורביס ולר' יוחנן בן ברוקא דאמר על בריסם הוא אומר ויברך אותם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו מיירי בזקנה או בעקרה: **ד החרושש בשיניו** וכו' וכתב הר"ן ז"ל ברים פירקין דבמיחוש שאדם מתחזק בו והולך בבריא אפי' דברים שהן מותרין לבריאים אסורים לו כל היכא שמעצו מוכיחין שרפואה הוא מתכוון וזו היא שבינו הרוחם בשינו לא יגמע בהן אבל המומן ואמרי' מי בפרק אין מעמידין דאפי' היכא דכייבי ליה עובא חוסם קא קרי לפי שדבר זה אינו חולי אלא מיחוש בעלמא ע"כ. ואית דגרסי לא יגמע בחל"ף כמו הגמיאיני וכן בפסוק יגמא ארץ. ובגמ' וגם בירוש' רמי ליה רב אחא מריבא דהוא רב אחא בר פפא לר' אבהו תנן הרוחם בשינו לא יגמע בהן את המומן לגמרא דחומן מעלי לשנים והכתיב המומן לשנים וכעשן לעינים לא קשיא הא בקיבא דפירי פי' רש"י ז"ל יין שלא נתבשל כל צרכו בעצבו קשה לשנים הא בחלא. ואינעית אימא הא והא בחלא הא דאיכא מכה הא דליכא מכה איכא מכה מסי ליכא מכי רפי: **אבל סך הוא את השמן.** היינו אפי' ע"ג מקום המכה. עיין בתוס' דפ' ר' אליעזר דמילה דף קל"ד ומאה בזה יתישב קצת הא דלא קתני אבל סך הוא בשמן. וביד ה' שבת פכ"ח נקט בלשון משמתו לגמרי אבל שם בפור א"ח רים סימן שכ"ז כתב בלשון הזה הרוחם במרגיו לא יסוך בשמן וחומן אבל סך הוא שמן בבדו ואפי' בשמן ורד במקום שהוא מצוי שדרך בני אדם לסוך בו אפי' בלא רפואה ע"כ. משמע מתוך לשונו זה דמתני' דקתני לא יסוך יין וחומן אבל סך הוא את השמן ר"ל לא יסוך יין ותמן מעירבים והכ"ל שמן וחומן משורבים אבל סך הוא את השמן בבדו וכ"ם יין או חומן כל אחד בפני עצמו כן נראה לענות דעתי. והיקר כל לשון התוספות אשר שם בפרק ר"א דמילה אמר רב אין מוציאין תמין ושמן מע"ג מכה בשבת פי' ה"ר יוסף פורת בשם רבינו שמואל דבמשורבין יחד מיירי לאי חד באפי נפשיה מאי קמ"ל בשמן מתני' היא בפ"ח שרצים אבל סך הוא את השמן והיינו אפילו ע"ג מכה מדקתני בני מלבים סכין ע"ג מכותיהם שמן ורד מבלל דבשאר שמן מותר לאחר אפילו ע"ג מכה ושמואל נמי היכי הוה פליג ע"כ: **בני מלבים סכין ע"ג מכותיהן שמן ורד.** כך הגיה ה"ר יהוסף ז"ל: בשוף פי' **ר"ע** ז"ל ואין הלכה כר"ם: אמר

*) עיין מ"ם על זה בערוך הבלם ערך אחוביון.

המלקט

המלקט *) אע"ג דהוי ר"ם בשיטה למו שנלתוב בסמוך מ"מ נראה שהלכה כר"ם שכן הוא בפי' הרמב"ם ז"ל וגם בפוסקים. ונלבד שתהא מצויה אותה סיכה באותה מדינה בין בני האדם הנריאים כדעת רב כמו שנכתוב בסמוך. ומ"מ עיין בספר החכם ה"ר מנחם עזריה נ"ע בסימן י"ג וגנמ' אמר רב הלכתא כר"ם ולא מטעמיה דאינו ר"ם סבר אע"ג דלא שכיח שמן ורד במקומו של זה הסך ברי ור' יהודה ס"ל דאי אפשר דמוכחא מילתא דלרפואה קעביד כיון דלא שכיח ורב אמי כר' יהודה ס"ל דאי במקומו הוא דברא דשכיח אתם דסכין שמן ורד ולא מוכחא מילתא. וכפ' מפיון דף קכ"ח ובמלינה פ' המקבל דף קי"ג אמר אביי ר"ם ורשב"ג ור' ישמעאל ור' עקיבא כולהו ס"ל כל ישראל בני מלכים הם ר"ם הא דאמרן רשב"ג דתנן לקמן בפ' מפיון רשב"ג מתיר בלוף מפני שהוא מאכל לעורבים ר' ישמעאל ור' עקיבא דתניא הרי שהיו יושבין בי אלף זוז ולבוש אינשלא בת מאה מנה מפסיקין אותה ממנו ומלבישין אותו אינשלא הראויה לו ותנא משום ר' ישמעאל ומשום ר' עקיבא כל ישראל בלוחה לאותה אינשלא. ודרושים של מורנו הרב האלהי כמסר"ר חיים ויטאל זצל"ה מתן טעם לשבח ע"ד הסוד אמאי קתני בני מלכים ולא קתני כל ישראל מלכים: **סליק פרקא**

פרק טז ואלו קשרים וכו'.

מה שאין כן בשאר אבות מלאכות משום דהא תנא באיסור קשרים בואלו שתי תפירות ולא מבכתת חיובא בתופר שתי תפירות אע"כ קושר ואו יתחייב שתים משום תופר ומשום קושר וא"כ הרי איסור קשרים כמעט מפורש ולהכי תנא ואלו בוא מוסיף על עניין ראשון דאלו הם עיקר חיובי קושר ומתיר ואלו למעוטי כגון רצועה תרוכין שקושרין בשבת שבחוטים נאקה וכו' והיינו דתנן בסמוך ים לך קשרים וכו' כלומר מאחר שפירשתי לך דקשר הגמליים וקשר הספינים וכיוצא בהם הדומים אליהם בדוקא חייבין עליהם ממילא תדע דאיך ליכא חיובא בהו אלא פטור אבל אסור ולא צריכא הו לפרושינהו ויש מותרות לכתחלה כגון מפתחי חנוק וכו' כדמפרש בגמ' ורש"י ז"ל והר"ן ז"ל כתבו ואלו קשרין המנין בשבת מלאכות הקושר והמתיר. ומ"מ עיין בפי' הר"ן ז"ל פ' כלל גדול דף ק"ל ע"ב במה שכתב בשם ה"ר אליעזר ממץ ז"ל. והגיה ה"ר יהוסף ז"ל על הסיגון**) וגם נקד הה"א בפתח והתי"ו בחיריק: **ב יש לך.** זה הלשון של יש לך שלא מלאכותו בשום מקום במשנה מיוחד כבר במה שכתבתי: **קושרת אשה מפתחי.** י"ם גרסי מפתח בלא יו"ד. ופי' בערוך קושרת מפתחי חנוק היינו הקרסים והטלאות שמדבקת הבגד בצוארה ופעמים שאין לה קרסים אלא ציצין יוצאין מבגד עצמו וקושרת אותן. ובבכה שבראשה חוטין יוצאין ממנה וקושרת אותם לאחוריה. וכהי מסמע וחוטין של פסיקיא שהיא חוגרת שקושרת במתניה וחוטין יוצאין מבני רגליה שקושרת אותן ע"כ: **ורצועות מנעל וסנדל.** מתוך סוגית הגמ' מוכח דמנעל דמתני' בבני מהוגת שהם רחבי לבב ומקפידין על לבושיהן ומנעליהם להיות מכוונין וקושרין אותו בדוחק שחרית וערב להתירו ערבית וסנדל דמתני' נמי דנפקי בים בי תרי ולריך כל א' וא' לקשור לפי מדת רגלו אלבך בכל יום קושרו ומתירו ומש"ה קושרין לכתחלה. ויש מין מנעל וסנדל אחר דאפשר אבל אסור ויש מין מנעל וסנדל אחר דחייב על קשרו אי התרו חטאת כדאיתא בגמרא ולשון הרמב"ם ז"ל בה"ם פרק עשירי ורצועות מנעל וסנדל שקושרין אותן בשעת מלבוש ע"כ פי' בלבף משנה שאלו הן המוחרין לדעת רבינו מפני שאלו ואלו אינם לא מעשה אומן ולא של קיימא ע"כ: **ר אליעזר בן יעקב אומר קושרין לפני בהמה בשביל שלא תצא.** וכירושלמי פסיק דליכא מאן דפליג עליה דר' אליעזר בן יעקב. ובגמ' קאמר שמואל הלכה כר' אליעזר בן יעקב א"ל אביי לרב יוסף הלכה מכלל דפליגי א"ל מאי נפקא לך מינה א"ל גמרא גמור זמורתא תהא: **קושרין דלי בפסיקיא אבל לא בחבל.** האי חבל דגרדי הוא דאי חבל דעלמא אמאי אתיר ר' יהודה הא קשר של קיימא הוא אלא ודאי חבל דגרדי הוא* ורבנן סברי גזרינן חבל דגרדי אטו חבל דעלמא ור' יהודה לא גזר הכי מוקמינן פלוגתייהו בגמ' וברכיון ורמינהי חבל דלי שנפסק מאמצעיתו לא יטא קושרו אלא עושנו ור' יהודה אומר מחבר שני ראשי הפיסוק זה על זה וכורך עליהם פודגא או פסיקיא ובלבד שלא יעשנו לחבל קשיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן ל"ק חבל בחבל מיהלף עביבה בקשירה לא מחלפא דר' יהודה אדר"י אמי לא קשיא אתה לאו משום דמתלפא עביבה בקשירה אלא עביבה נופה קשירה היא. ונסוכה פ' לולב הגזול דף ל"ג ע"ב איכא תנא בברייתא דהתם דס"ל כר' יהודה בהא דעביבה קשירה מעלייתא היא. וכתבו תוס' ז"ל דכי אסרי רבנן היינו דוקא בדליים הקבועים בבור אבל דלי דעלמא שרי דכיון שאינו עשוי לעמוד בשם זמן מרובה לא הוי קשר של קיימא ע"כ:

ג מקפלין את הבלים וכו' כתבו תוס' ז"ל מכאן למדנו דאסיר לקפל מליתות של בית הכנסת לפי שהם לורך מהר ע"כ. ונראה שמכאן על סוף המסכת דיבו כולהו הוו איסורי דרבנן והתחיל בקפול דדמי לקשירה דעשיק בם ובתר הכי קתני דינו הללו והתחיל בכתבי הקדש למעלתן על כל שאר מוקלעין: **ר' ישמעאל אומר מקפלין את הבלים ומציעין** וכו'. ס"א ר' ישמעאל אומר מציעין את המטות וכו' וכ"ג מקפלין את הבלים. זכן כתב ה"ר יהוסף ז"ל שכך מלא בכל הספרים: ותמהני היאך נהגו הכסים שהתא להציע המטות משבת למוצאי שבת ואין פוגה בה ומלפלף ונלאיתי למלוא דין זה בספרי הפוסקים ז"ל ולא ראיתיו עד הנה והלבנר תנוה מאד בעיני. ובירושלמי ר"פ שני דביצה גרסי' מציעין את המטות מיו"ט לשבת שכן מציעין אותם מבלי שבת לשבת ע"כ ואפשר שזהו הטעם ג"כ שנהגו להציע המטות ביום השבת מפני שג"כ היא לורך השבת ברגלין בני אדם לבוא ונוח ויכון בשבת כאשר אמרו בעלי הרמז ס"לה ב"שבת ת"עוב ר"ח שבת: **וחלבי שבת קרבין ביום הכפורים ושל יום הכפורים אינם קריבין בשבת ר' עקיבא אומר לא** וכו'. כל"ל: וכתבו תוס' ז"ל אור"ר דכל היכא דקתני תרי בני בהדי הדדי אתי כאחרים לאמרי אין בין עצרת לעצרת אלא ד' ימים בלבד ואכי מפ' תלמודא בפ' בתרא דסוכה ע"כ וכם כתבתיו בס"ד: **סליק פירקא**

פרק טז כל כתבי הקדש מצילין אותן מפני הדליקה וכו' אמר ר"ת דכולי' האי

פירקא איירי בכבפלה לליקה באותו בית או באותו חצר דכיון דהתם שם ודאי בהול הוא ואי לא שרית ליה אתי לכבויי כדמפרש בגמ' אבל בפלה לליקה בבית אחר מותר להציל הכל תוס' ז"ל. ועיין במה שכתב בקצר מסנה זו בסוף פירקי' דלעיל ועוד לאסבר לומר דמשום דבעי למיתני מצילין מזון שלם שעודות וכו' וקתני מצילין של מלא ככרות ורמינן להו בגמ' אהדדי ומסיקנן כאן בבא להציל כאן בבא לקפל בא להציל בבא אחת מציל את כולן. (פי') אבל אם בא לקפל סלים הרבה לשרוה ולחזור ולהוציא אינו מקפל אלא שלם שעודות והו לא וקפול דסלים דמי קלא לקבול דכלים דתנא בסוף פירקי' דלעיל לכהי קתני הכא דינו הללה אלא דהתחיל בהללת כתבי הקדש למעלתן לכתיבתן לעיל כן נלע"ד: **מצילין אותן מפני הדליקה** משמע דדוקא להציל מפניה אבל לכבות את הדליקה אסור אבל בירושל' אמרו אתם אינו יכול להציל אלא בכנוי מצל נר"ם דאמר מלאכה שאינה צ"ל בפור עליה ואע"פ דמ"מ איסורא דרבנן מיהא איכא אין לך דבר של שבת עומד בפני כתבי הקדש. וירוש' מתני' ר"ם דאמר בפ' בתרא דעירובין אין לך דבר משום שבת עומד בפני כתבי הקדש מה פליגין תמן מפני בזיון ברם הכא כל עמא מודו שמצילין אותן מפני הדליקה למי מברכא לרשב"ג אע"ג דרשב"ג אמר בפ"ק דמגילה הף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוצת מודה הוא הכא שמצילין אותן מפני הדליקה: **בין שקורין בהן** וכו'. ירוש' מהו בין שקורין בהן בין אין קורין בהן בין שים בהן טעיות בין אין בהן טעיות והא תני ספר שים בו שתים אלם טעיות בכל דף ודף מתקנו וקורא בו ד' ליט קורא בו מן מה דתינן מפני מה אין קורין בהן מפני בטול בית המדרש הדא אמרה בין תורה (נ"ע) לנביאים וכתבי הקודש: **ואע"פ שכתובים בכל לשון.** כתב רש"י ז"ל רבותי פירשו דהאי בכל לשון דאמרינן דאסור לקרות בהן אכתובים ולא אנביאים ודומה בעיני שמפני שראו ביהושפט בן עוזיאל שאמרו תרגום הם מפרשים כן ואני אומר אף בנביאים אם אמרו יושבן לא אתנו ולא ניתנו ליכתב והכי מוכח במס' מגלה דמאן דאסר בכולהו אסר בר מס"ת יוצת משום מעשה דתלמי המלך ולא מפליג התם בין נביאים לכתובים: **ואע"פ שכתובים בכל לשון.** ואיכא למ"ד דלא ניתנו לקרות בהן עכ"ל רעו"ל. אמר המלקט פי' רש"י ז"ל דהיינו רשב"ג דפליג במתני' בפ"ק דמגלה דאף ספרים לא התירו שיכתבו ופי' הרב ר' פורת דהיינו טעמא כיון דלא ניתנו ליכתב אסור לקרות בהן משום דדברים שבכתב אסור לאמרן על פה וקשה דאין זה מי אתה רשאי לאמרו על פה כיון שאינו אומרו בלשון הקדש אלא בלשון בשהן כתובים דהא אדר' למיתר בעל פה הרגוש כדמתרגם רב יוסף תוס' ז"ל: ומתני' אליבא דרב הונא דס"ל דאם היו כתובין בכל לשון דאין מצילין אותן מפני הדליקה וקיימא לן כוותיה מיפרשא בגמ' הכי דחסורי מחסרא וס"ק בד"א שכתובין בלשון הקדש אבל בכל לשון אין מצילין כיון דלא ניתנו לקרות בהן דקי"ל כרשב"ג והא"ה נמיזה בעו שאסור להניחן במקום הפקר: וכתוב בשבלי הלקט (שבת סי' קט"ו) בשם בעל התרומה דבימי התנאים והאמוראים היו מצילין דוקא תורה נביאים וכתובים אלא היו כותבים תלמוד משום שנאמר כי על פי הדברים האלה אלא אתה כותב ואי אתה כותב הלכות אבל לדידן אנו לדידן בכל לשון אין לכתוב הכל מפני שבאתה מצילין את הכל הן התלמוד הן ברכות ובשם שמצילין אותן מפני הדליקה כך מצילין אותן מן המים ומן המפולת ומכל דבר המאבדן עכ"ל ז"ל. ובגמ' בלשון שני אמר רב לא שנו אלא במקום ביתא"ל אבל אלא במקום בהמ"ד קורין ושמואל אמר בין במקום ביהמ"ד בין אלא במקום בית המדרש (בזמן בהמ"ד) אין קורין. אלא בזמן בית המדרש קורין: ומתני' דקתני טעמא דאין קורין מפני בטול בית המדרש דלא כר' נחמיה דאמר דטעמא דאין קורין כדי שיאמרו בכתבי הקדש אין קורין ס"ם בשפרי הדיוטות: **מצילין תיק** וכו'. ומלאתי שנקד ה"ר יהוסף ז"ל **תיק** בגיר": **להיכן מצילין אותן** וכו'. כלפי' ר"ע ז"ל מפרש לה אביי בגמ' ופירש רש"י ז"ל דבין רבנן ובין בן בתירא אפי' כר' אליעזר ס"ל דבעי אלם מחיצות ובני לחייס בעלמא במתני' דבפ"ק דעירובין אלא דהכא לגבי ספר אמרי רבנן מודה ר"א בלחי אחד כדמפרש בגמ' טעמא דדוקא לאוכלין ומשקין הוא דבעי לחייס אבל נס"ת בחד לחי סגי ובן בתירא אומר דמודה ר' אליעזר אף בלא לחי: **למבוי שאינו מפולש.** וכ"ם דס"ל דאחר המערבת אבל אוכלין ומשקין דוקא לאחר המערבת וכן כתוב בבית יוסף בא"ח סי' ש"ל בשם שבלי הלקט דמשום כתבי הקדש אפי' לא ערבו ולא שתפו שרי ובלבד שלא יהא מפולש ומפורש ג"כ שם ציר פ"ג סי' כ"ו. והכי מוכח בגמ' ועיין שם במה שכתב עוד בית יוסף בשם גאון ז"ל בהגיה שבלי הלקט והוסיף לקח טוב גם עיין בספר כלבו סי' נ"ה: **בן בתירא אומר אף למפולש.** ירוש' בן בתירא כר' יהודה דתנינן תמן בפ"ט דמסכת עירובין נשרין המפולשין מתתיהן בשבת דבבי ר' יהודה וחכמים אוסרין. וכך נראה לדוקמה רבה בגמ' ונלחה ע"ש: **ב מזון שלש סעודות.** כך נראה לגרסי' המ"ם בנקודת שו"א מפני שהוא סמוך וכן נקד לה ג"כ ה"ר יוסף ז"ל: **כיצד נפלה דליקה** וכו'. ירושלמי ר' בון ב"ר חייא בשם ר' בא בר ממל דר' נחמיה היא דאמר אין מצילין אלא לאורך א"ר יוסי טעמא דרבנן תמן כל מה שים בבית מן הסובלן ברם הכא אם אתה אומר כן אף הוא מציל מן היום למחר מתני' (ל"ע) דר' חיקיה דאמר לעולם מצילין מזון שלם שעודות תפיר בשבפלה לליקה בגיל שבת עד שלא אכל ע"כ: **ר' יוסי אומר לעולם מצילים מזון שלש סעודות.** בגמ' דחיק לאוקמה למתני' אפי' כר' חיזקיה דאמר ד' סעודות חיב אדם לאכול בשבת ומאי שלם שעודות דקאמר ת"ק בחר לאכל וכן שתים בשחרית ואחת דמנחה ומדקאמר ר' יוסי ג' סעודות ולא אמר ד' ש"מ לית ליה דר' חיזקיה ומיהו דת"ק ס"ל שלם דע"כ ל"פ אלא דת"ק סבר מה שעבר כבר לא יציל ור' יוסי סבר יציל: **ג ואם היו פיקחים.** נאמר שכרם מטרחם כשמעלים וכתב הרב ר' ישעי' מטראני ז"ל דהכך אחרים דשאין להציל אפי' כמה ואפי' בכלים הבבה דדוקא לבע"ה הוא דחייבי' דילמא אתי לכבויי אבל באחרים ליכא לאיתם שהרי הלילה נרמה להם שיטולין נזכות מן הספקר דאלו כבתה הוי הכל לבעה"ב ע"כ: **עושין עמו חשבון אחר השבת.** בגמ' פריך תבבון מאי עבידתים מספקא קזבו פי רש"י ז"ל דהכי ה"ל

*) בראשונה כתב המתבר. אמר המלקט צריך להיות והלבה בר"ש ואח"כ מחק בעצמו את המלות „צריך להיות" וכתב בינו שיטי כפי אשר לפניו ואת הויו של ה מ ל ש וה ל ב ה תקן לשון— שהלבה, אך בלמות ים ידיש גם לקוטו הראשון כי בהע"ב ז"ר כתוב. „ואין והלבה כבי ב" ובדפוסים שלה"כ המעטו את הויו של „ו הלבה", ובלמות יוכל היות כי הבלה „ואין" היא טעות ו"ל והלבה בר"ש כדעת הר"ר פ"ם ועי' תו"ש. **) ע"י ס"ב.

ה"ל למיתני דאם היו פקחים יפלבו הכל לעצמן דהא אמר להם בוא והילו לכם כלומר לעצמכם ואין צורך לכך דאפי' לא אמר להו הכי כיון שהוא אינו רשאי להיל הרי הוא מוסקר לכל. מידי דהוה אתיל מזונו של יש ומבליעתו של הר והא דקתני ואומר לאחרים רבותא נקט שאע"פ שאומר להם כן על דעת שיילו ולא יעבבו לעצמם הרי ומשני רבא הכי בירא בעיים עסקינן וכו'. הר"ן ז"ל: **להיכן מצילין אותן לחצר המעורבת.** ואפי' הכי טובא לא ליל כדאמרינן מתוך שבהול אי הרי לאיסור כי בהלה כולי האי אתי לכבוי ולנטן הרמב"ם ז"ל שם פכ"ג סי' כ' ואם לא ערבו אף מזונו וכלו אינו מליל ע"כ. פי' שאם לא ערבו בני חצר זו שהליקה בתוכה עם בני החצר האחרת שמצילין לתוכה אינו יכול להיל כלל ואפי' אם ערבו אינו יכול להיל אלא מזון שהוא צריך לו לאותו שבת וכלים שצריך להשתמש בהן בשבת וזהה שאם תתיר לו יותר ממה יכנה הליקה להיל כל ממונו משני שאדם בהול על ממונו. ואי קשיא לך לרבנן דאמרי לעיל נני כחני הקדם דמצילין להן למבוי שאינו מפולש הכא באוכלין ומשקין ה"ל למימר למבוי המפולש ולפלוג וליתני בדידה מתורץ עם מה שהתבאר לעיל סוף סי' א' כי מעיינת שפיר בגמ' במתני' לעיל: וכתוב בפוסקים י"א שכל הלכה שאמרנו היא לחצר ומבוי הסמוכים לרה"ר וגם אינם מקורים לדמי לרה"ר ומש"ה אין מתירין להיל אלא מזון ג' סעודות וכלים הצריכין אבל לבית אחר שעירב עמו יכול להוציא כל מה שירצה ואף לחצר לא אמרו אלא לחצר חבירו אבל לחצר שלו שאינה צריכה עירוב יכול להוציא כל מה שירצה וי"א דכיון דשמא הוא מקום שמא יבא ערוב ויכבה א"כ מה לי בבית ומה לי לחצר חבירו ומה לי לחצר שלו בכולן יש לחוש שמא יערב ויכבה ע"כ: **ד ולשם הוא מוציא** וכו' **ושמא דמתני'** ר"מ דתניא לעבד ומוציא ופוסם וחוזר ולובש ופוסם ואפי' כל היום כולו דברי ר"מ: **וחוזר ולובש** וכו'. מתאן לת"ק הרא"ם ז"ל ובמוא"ח ס"ס ש"א אבל ביד לא סובלה וכתוב בכ"מ דס"ל לרבינו ז"ל בסם דברי ר' יוסי ע"ש וגם בב"י א"ח סי' שכ"ד: וכתב הר"ן ז"ל דלא שריגן הכא גבי מוקלין ומשקין משום דהתם כיון דבידו הוא מוציא מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי אבל הכא כיון שאי אתה מתירו אלא דרך לגיסה רמי אנפשיה ומדכר וכן ס"ל לרמב"ם ז"ל: ויש חולקים דגם יכול להיל כל מזון שיש לו כל שאינו מליל יותר ממזון שלש סעודות בכל דרך כמו שכתוב שם בבית יוסף: עוד כתב הר"ן ז"ל וטעמיה דר' יוסי דאמר י"ח כלים אבל שפי לא נפי אתין דרך בני אדם לגבוה יותר מאלו ואי נבים שפי ונפיק בהו לרה"ר הוי משוי ומש"ה אפי' לחצר המעורבת אסור משום דכיון דמיעדיל חייסי' דילמא נפיק בהו לרה"ר. ואפשר דע"כ ל"פ רבנן עליה אלא משום דכיון דאינו מליל אלא ברה"י לא חייש' להכי אבל דנפיק בהו לרה"ר מודו דאסור משום מבוי ופ"ז אסור בלאחר ברה"ר במלבושין אתין דרך ליגא אותם כאחד ע"כ וכן כתוב בבבלי הלקט סי' (כ"ז) [ק"ז] בשם בעל הירושלים מדקתני מתני' הכא גבי דליקה ושוקף כל מה שיכול לעשות למדנו דבלא במקום דליקה אסור שני סרבנין אז שני תכשיטין זה ע"ג זה אם אינו צריך אלא לאחד מהם ע"כ. בפי' ר"ע ז"ל ובני בתי שוקיים ובני בתי ידים אבן בפי' הרמב"ם ז"ל לא הזכיר מלת שני רק גבי רגלים וגבי מנעלים וא"כ לא ידענא אם בתי שוקיים מונה לג' או אם בתי ידיים מונה לשנים כדי שיעלה החשבון מכוון לי"ח ומסתברא דבתי השוקיים מונה לא' בתיהן שיהיו כמו מכנסים משא"כ בבתי הידים. ועי"ש כי מנה לבושים אחרים אלא כדרך בכתוב בפי' ר"ע ז"ל: **ואומר ואחרים בואו והצילו עמי.** שם ביד ובהרא"ש ז"ל הלשון בואו והילו לכם וכל א' וא' עובם ומתעגן בכליו ומוציא והרי הוא אלו כמו המאכל שהרי מן הספקר שם זוכין ע"כ: וכבר הביא ר"ע ז"ל הטעם בשתן בגמ' למה שיהא לשנות כאן עמי ולעיל גבי אוכלין קתני לכם. ותמהתי על ה"ר יהוסף ז"ל שהבא על לשון ר"ע ז"ל פי' זה אין ב"ל דה"ל דלעיל אמר הילו לכם כי הוא צריך להפקיר להם כשאומר להם להיל כי אינם רשאים להיל בשבילו כי אינו רשאי להיל אלא מזון ג' סעודות שיאכל בשבת ועל כן כיון שהם הפקר נעל כרחו שהרי אתם ישרפה ולכן אומר להם הילו לכם כלומר הילו לאוכלם שהרי הם הולכים לאבוד והרי הן הפקר לכל אדם לאכילה כי אם לא היו הפקר להם היו אסורין להילם כיון שאינם צורך שבת שהרי הוא היל כפי צרכו ולשאר בני אדם אסורין בלא הפקר אבל גבי מלבושים אינו צריך להפקירם שיהיו שלהם כי אין מצילין אותם אלא דרך לגיסה ולא הוי טלטול שאינו צורך השבת אע"פ שאינם שלהם ועל כן אינו צריך להפקירן וגם אינם הפקר בע"כ כי יכול הוא להילון ע"י שיחזור כעמים אחרות משא"כ לעיל גבי אכילה דהוי הפקר בע"כ כי גם אם יחזור פעם אחרת אינו רשאי להיל יותר ועל כן לא אמר כאן אלא הילו עמי לומר שיעשו אבל לעיל לא ידעו לעשיו כלום שיאכלום ושלמו לו כי אינם צריכין לכך שהרי הן הפקר בעל כרחו עכ"ל ז"ל: **ה ר' שמעון בן גנם אומר פורסין** וכו'. דס"ל דגרמת כבוי שרי ואפי' בחדשים המתבקעים ולא כר' יוסי וקיימא לן בן גנם. וכתוב בשא"ק בס' רפ"ח ונראה דיש לחלק בין עור לח לעור יבש דלא אסור לפלגא ע"כ. אבל רש"י ז"ל פי' עור של גדי לח ע"כ. ועיין על פירושו במ"ש בשמו פ' במה טומנין סי' כ': **מפני שהוא מחרך.** פי' רש"י ז"ל וז"ל מפני שהוא מחרך כוון ואינו נשרף ומתוך כך הוא מגין על התיבה ע"כ ופשוט הוא. ולא דוקא עור של גדי דהסכ"ל כל דבר המגין. ומלאתי שנקד החכם הר"מ מדינאמאנו ז"ל מ"ה: **ר' יוסי אוסר בכלי חרס** וכו'. בירושלמי אמרי' דלאו דוקא כשעשה של כלים דאפי' עשה מחיצה של מים היא המחלוקת. וגנמ' פרכינן למימרא דרבנן סברי גרם כבוי מותר ור' יוסי סבר גרם כבוי אסור והא אפכא שמעי' להו דתניא וכו' ומסיקינן דהתם ברייתא כולה ר' יוסי וחסורי מחסרא וכו' ושוב מקשינן ורמי דר"ו אדר"ו ורבנן אדרבנן דתניא הרי שהיה שם כתוב לו על בסרו ר"ז לא ירחוץ ולא יסוך על בסרו ולא יעמוד במקום הטיומפת מזמנה לו טבילה ס"מ כורך עליה גמי ויורד וטובל ר"י אומר לעולם יורד וטובל כדרכו ובלבד שלא יפסיק פי' רש"י ז"ל כורך עליו גמי קס"ד שהתר כלי שלא ימחוק הסם במים אמא לרבנן גרם מהק אסור ולר' יוסי הרי ע"כ ומסיק בגמ' אלא היינו טעמייהו דרבנן דקסברי אסור לעמוד בכני הסם ערוס ור' יוסי נמי סבר אסור לעמוד בפני הסם ערוס אלא דמנח ידים עליה ואי בדליכא גמי אפי' ר' יוסי מודה דלא סני ליה לאהוחי ידיה מיהו הכא

עסקינן לאהדורי אגמי דבנן סברי מבילה בזמנה לאו מצוה וההדרינן ור' יוסי סבר מבילה בזמנה מצוה ולא מהדרינן: **ו נברי שבא לכבות** וכו'. פי' בדליקה מיירי. וכתבו תוס' ז"ל אין אומרים לו כבה אפי' באיסורא דרבנן אמירה לנוי שבות כדאמרינן בפק' שואל לא יאמר אדם לחברו שכור לי פועלים וכו' דמוקי לה בחברו גוי וכן מוכח בפ' הדר גבי נייתי חמימא מנו ביתא ע"כ: ומלאתי כתוב בביאורי מהר"ר לייזיק שפיין ז"ל דבסוף ממ"ג ז"ל אין אומרים לו כבה ואל תכבה וכו' פשיטא אין אומרים לו כבה ר"ל שאסור לומר לו כבה אבן ואל תכבה בזה ר"ל שאין צריכין למחות בידו ולומר לו אל תכבה אבל גוי הבא לכבות נר בשביל ישראל והישראל אינו חפץ בכך מותר למחות בידו ובני אדם הנוהגים איסור נמנעים מלמחות בעבדים ושפחות לכבות מהאי טעמא פושעים הם. הגה"ה במיימוני פי"ב דהלכות שבת ונשם מביא ראיה ע"כ. ולא מלאתי דברים הללו בהגהה לא מיהא ולא מקלתה. וכן כתוב בספר לבוש החור סי' רע"ו סעיף ד' וז"ל ומותר למחות ביד גוי שבא לכבות או להליק **מר** או להוסיף שמן בנר שאין בזה משום שבות שהרי אינו מעוה לו לעשות שום דבר אלא ניחב ולא לעשות כלום ע"כ. ועיין בתשובות הרשב"א ז"ל סי' כ"ט: **אבל קטן** וכו'. וכגנמ' מהרינן לה בקטן שעושה על דעת אביו שאין לו שקול הדעת ואינו עושה אלא שמיכר דאבוה ניחא לי' בשבי והלכך אסור דלמעתא דאבוה מיקרי הא לאו הכי הא קיי"ל כר"י דאמר הרי בפ' הרי קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין עליו להפרישו אבל אברי כיון שהוא בן דעת אפי' כשהוא מכוין לשמאתו של ישראל דמעתיה לנפשיה מקרי לפי שהוא שוקל בעצמו ברצוי לו לעשות כך מפני שישתכר בו אז עכשיו אז אחר זמן הלכך ברי אבי שהוא לצורך ישראל ועוד דכבוי אליקה מדרבנן בעצמה הוא לדידן דקיימא לן כר"ש דאמר מלאכה שאינה צ"ל פטור עליה. ועיין בהר"ן ז"ל פ' חבית דף קס"ג ע"ב. ועיין בתשובות הרשב"א ז"ל סי' קכ"ח. וכתבו התוס' ז"ל דמיירי בקטן שלא הגיע לחנוך אבל קטן שהגיע לחנוך כיון דחייב לחנכו כ"ש שצריך להפרישו מעבירה ועוון ע"כ. וכירושלמי אין אומרים לו ולא כן הני ראו אותו יוצא ומלקט עצים אין את זקוק לו אמן אין לו צורך בעצים ברם הבא יש לו צורך בבנין: **ז כופין קערה** וכו'. והוא שלא יכבה ועיין במה שכתבתי סוף פ"ג: **ועל צואה של קטן.** וכירושלמי ולאו מאכל מתרגולין אינון תבתיר באילין רקיקה שלא יבואו לידי סירוח: **מעשה בא** וכו'. ירוס' ר' עולא אמר י"ח שנין עבוד הוה יתיב בהלא ערב ולא אתי קומוי אלא אילין תרין עובדייא אמר גליל גליל שנאת התורה סופך לעשות שמוקים *) פי' שריב"ז יסד י"ח שנים בערב ודומה שהיתה בגליל וכיון שבכל המכך זמן זה לא בא לפניו רק שני מעשים הללו אחד המזכר כאן והאחד המזכר לקמן בפ' חבית אמר עלה גליל גליל התורה שנאת סופך לעשות שמוקים שמא ר"ל עפר אדום מרוב דם חללים: ומלאתי שנקד הר"מ די לומאנו ז"ל חוּשָׁבֵי הפי"ן הלאומה בלר"י והסיבת בקמ"ץ כאילו הוא שתי תיבות חושם אני: **ח נברי שהדליק את הנר משתמש לאורו ישראל.** ופירש הר"ן ז"ל ואע"ג דליכא רוב ישראל בהוא דוכתא דאע"ג דאמרינן בגר הדולק במסבה ובמרחץ המרחצת בשבת דאם רוב ישראל אסיר כדאיתא בגמ' ס"מ היכא שלא עשה אותו הגוי בשביל עצמו אלא בשביל השומרים שם ומש"ה אם רוב ישראל אסור דאדעתא דרובא קעביד אבל כל שהדבר מוכיח שהגוי עושה אותה בשביל עצמו בכה"ג אפי' יש בה רוב ישראל מותר ע"כ וכתבו תוס' ז"ל משתמש לאורה ישראל ולא גזרינן שמא ידליק כדגזרינן בפ"ק דביצה פירות המוכרין שמא יעלה ויתלוש ומשקים שזבו שמא יסחוט משום דסחיטה ותלישה הם קלים לעשות ואדם להם אחריהם לפי שהן דבר הכילה אבל בקל הני דהכא אינם קלים לעשות כ"כ ואין אדם להם אחריהם ע"כ: **ואם בשביל ישראל אסור.** גראה דאסור לכל ישראל משום [דאיסורא] דאורייתא הוא תוס' ז"ל. ועוד כתבו ז"ל ול"ד להא דאמרי' לעיל נברי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה והכא אסור כשעושה בשביל ישראל דכי אמרי' דגוי אדעתא דנפשיה קעביד ה"מ בכבוי וכיוצא בו באין ישראל נהנה במעשה הגוי אבל הכא שגוף ישראל נהנה במעשיו של הגוי לא אמרי' אדעתא דנפשיה קעביד הואיל והנוי מתכוין להנאתו כך פי' רבינו המאור הזקן ז"ל. ע"כ. וכתב הר"ן ז"ל ואם בשביל ישראל אסור פי אע"ג דשל לר' מאיר דמבטל בשבת בטוגא יאבל ואפי' בו ביום ואמרי' דבר מורה לתלמידיו כר' מאיר דאדעתא בכרק קמא דחולין אע"ה מהמרי אפי' במלאכת הגוי ממלאכת ישראל דמלאכת ישראל בטוגא ליכא למינזר אבו מזיד אלא נחשדו ישראל על השבתות אבל במלאכת הגוי איכא למינזר שמא יבאו לבך לשבת הבאה והיינו טעמא שמי דמלאכת גוי הנעשית בשביל ישראל אפי' לערב אסור בכלי שיעשו ואילו במבטל בשבת בטוגא לר' יהודה דגר טוגא אבו מזיד א"ל במזיד לר' מאיר לשאן דשרי להו הכא הנעשי בשבילי בשבת שרי לאתר ואין צריך להמתין בכדי שיעשו ואיכא מאן דאמר דכי חבן ואם בשביל ישראל אסור דוקא לאותו ישראל שנעשה בשבילו אבל ישראל אחר שרי וכלאמרי' בפרק אין לדין הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ואחרים חולקים ואומרים דלא מקילינן בהכי אלא באיסורין דרבנן אבל באיסורין דאורייתא לא ולא עוד אלא אפי' באיסורין דרבנן שמי איכא לאיסור דכי מקילינן בככי ה"מ באיסור תחומין אינו שוה לכל דמה שהוא חוץ לתחום הוא חוץ התחום אל זה אבל בשאר איסורין דרבנן לא עכ"ל ז"ל. וכבר כתבתי דעת תוס' ז"ל: **מילא מים לבהמתו.** מבור הר"ר: **ואם בשביל ישראל אסור.** מדרבנן שמא יאמר לו מלא. וכתבו תוס' והרא"ש ז"ל דים בהיו רוצין לומר דדוקא בשתיה אסור אבל יכול ליטול ידיו ויכול לעשות שאר תשמישין ומביאין ראיה וכו' ולאו מילתא היא וכו' עד ועוד ז"ל דשיקר דבריהם שעיה דמה לי שתיה בהמה מה לי שאר תשמישין ועוד דסרי כבר ונר דאם ר' לאסתמם בהן בשבעבו לצורך ישראל שום תשמיש ע"כ: וכתבו תוס' בשם ר"ת ז"ל דמדקתני מילא מים לבהמתו ולא נקט מילא מים לעצמו שותה אחרינו ישראל מכמע דבכה"ג אפי' בשביל ישראל שותה ואינו ממנע דהא לא אהנו ליה מעביו שהרי הוא עצמו יכול לירד לנהר ולבהמתו בלבד הוא באסרו דאהנו ליה מעשיו אפי' אבל אדם מעפם ושולה מעפם ויורד ולבהמתו בלבד הוא באסרו דאהנו ליה מעשיו אפי' אבל אדם מעפם ושולה מעפם ויורד לנהר ולפ"ג דהך בבא דמילא מים מבור חילום דהתירא הקני לה כדמוכח בגמ' מיהו בהמתו משום איסורא נקט לה וכך כתב הרז"ה ז"ל בשם חכמי גרבוא ז"ל אבל רבינו יצחק הקשה על ר"ת ז"ל ממתני' וכו' ודחק ר"ת ז"ל בשעמידה וכו' וכן הרז"ה ז"ל דחק והעמידה וכו' וכל זה אינו מחוזר כלל הלכך מסתם דמתני' דנקט בהמתו

*) נ"ב הגי' לעצה נמסיקין.

אורחא דמילתא נקט כו׳: **עשה כבש לירד בו** וכו׳, כתב הרמב״ן ז״ל דדוקא ירד אחריו שאינו מעלטנו אלא שירד בו ואינו אלא כיוצא בו האבן אבל לעלטנו אסור אלא מ״מ היו העניים תלושים מע״ש דבכי היא ליכא משום מוקצה לפי שאין הגוי מקצה כלום ודעתו על הכל כמו שאמרו בירושל׳ דאין סכן לגוי אבל בתלש עניים מן המחובר בשבת אסור לעלטנו הר״ן ז״ל וז״ל ר״י בתוס׳ שם ה״ה לישראל עצמו דאסור לעשות והאי דנקט בסמוכו לאמעטי׳ רבותא דלא נזרי׳ דילמא אתי לאפוקי בשביל ישראל שבשמה תעלה לשתות הרבה אבל ישראל עצמו פשיטא דשותה אחריו לליכא למיחש כולי האי דילמא אתי לאפוקי דבדלייה אתה משך הרבה לגרבו ולצורך ישראל ולפי זה אם נמשכו המים לצורך ישראל זה אסור לכל ישראל אי ליכא איסורא דאורייתא כגון שמבלבלה דרך הר״ר או מרה״ נהר״ר אבל בכרמלית שרי לישראל אחר ע״כ. ועיין בספר אגודה בפרק זה: **ה״ג** וירדו בו ר״ג וזקנים וכן הובא בבית יוסף א״ח ס׳ שכ״ה ואית דל״ג רק וירדו בו זקנים וכן הוא בספרי כתיבת יד׳ וגם בתוספתא דשבת פי״ד וגם בירושלמי וגם בערוך בערך כבש וגם בהרא״ם ז״ל ולא שמעא כן מסוגית הגמ׳ דמייתי בברייתא דקתני בה אמר להם ר״ג הואיל ואנא בפנימו עשאו ירד בו ורבא מתרץ לה הכי הואיל ועשאו ירד בו כלומר אפי׳ שעשאו בפנימו ומאן דל״ג בשאנה ר״ג וזקנים. והיא ג״כ דעת ה״ר יהוסף ז״ל שמחק מלת ר״ג וגם וי״ו דזקנים. ורבא הרוצה לומר זקנים ג״כ על פי רבן גמליאל. ובבבלי הלקח סי׳ (כ״ט) [קי״א] הביא לשון התוספתא וכתיב בה וירדו ר״ג וירדו אחריו זקנים וכן ברב אלפס וירדו אחריו זקנים: **סליק פרקא**

פרק יז כל הכלים ניטלין בשבת וכו׳. ובעור

א״ח כל דיני פרק זה בסי׳ ש״ח. וכתב הר״ן ז״ל כתבו בתוס׳ דל״ג כל הכלים ניטלין דאי הכי משמע שאין שום כלי אסור בטלטול ואיתא דהא איכא מסר גדול ויתד של מחרישה דלכ״ע אסירי בטלטול כדאיתא לקמן אלא ה״ג כל הכלים הניטלין וה״פ כל הכלים שהן ניטלים בשבת אף לתותיהם של אותם שיש לסם לתות ניטלין עמהן ולפי זה צריכין הם ג״כ לומר דל״ג ולתותיהן בו״ו דלא שייכא בכך גירסא וי״ו כלל ואין צריך לכך דשפיר גרסי׳ כל הכלים ניטלין בשבת דכיון דקתני ולתותיהן עמהן שפיר משמע דלא מיירי אלא בכלים העשויין להניע בהן שמלאכתן ליתר ועיקר חדושיה דתנא משום שריותא דלתות וכך מעיין דברי רש״י ז״ל שכתב בלשון זה כל הכלים שיש להם לתות כגון שידה תיבה ומגדל ניטלין בשבת ואינם דומין לדלתות הבית לפי שדלתות הבית אינם מן המוכן לטלטל שאינם כלי אבל אלו הוו כלי ע״ג אביהם ע״כ: **אע״פ שנתפרקו בשבת.** קלת משמע מתוך פי׳ הרמב״ם ז״ל דגרים אע״פ שנתפרקו בשבת וז״ל שישור המשנה כך אע״פ שנתפרקו בחול ניטלין בשבת ולפי זה היה משמע קלת דלא גרים בריש אלא כל הכלים ניטלין ולתותיהן עמהן וכו׳ כדי שלא יהא בלשון המשנה תרי זימני בשבת וכן בירושלמי וכן ראה מן הגמ׳ לפי פי׳ הרמב״ם ז״ל על תירוץ אביי דאין שם אוקימתא אחריתא לזולתו וכן בסר״ן ז״ל וז״ל הר״ן ז״ל מקשינן בגמ׳ ואע״פ שנתפרקו בשבת וא״מ בחול וכתב רש״י ז״ל דקס״ל דאע״פ שנתפרקו אשבת דתנן בריש קלי ומשמע אע״פ שנתפרקו היום מותרין וא״מ שנתפרקו מאתמול ומש״ה אקשינן אדרב׳ מאי אע״פ שייך למיתני הכא הא ודאי נתפרקו בשבת איכא למיסרי משום דכי קדים יומא היו מוכנין לעלטנן אגב אביהן ולפי זה נראה דלא גרים רש״י ז״ל בשבת ואע״פ לא ארבותא דנתפרקו בשבת קאי אלא ארבותא דנתפרקו או בחול או בשבת וא״מ כשלא נתפרקו ע״כ. וגגמ׳ הוא דמוקמינן לה בנתפרקו קודם השבת כדפי׳ הרמב״ם ז״ל וי״ע ז״ל וכדכתיבנא דאדרבה בשבת מוכנין ע״ג אביהן ומאי אע״פ דקאמר. וכתבו תוס׳ והר״ן ז״ל ומקשי הכא דמהא משמע דפסי איכא למיסרי בשברי כלים שנשברו בשבת משנשברו. בע״ש ואילו לקמן בפירקי׳ בגמ׳ מסקינן דשברי כלים שנשברו מע״ש שרו טפי משנשברו בשבת דאילו נשברו מע״ש אסור כל״ע סגי להו במעין מלאכה ואילו נשברו בשבת אלגתא דר׳ יהודה ורבנן לאו קושיא היא דהתם כיון שאינם ראוין למלאכתם הראשונה אין הוא שנשברו בשבת יהיו אסורין מדין גולד אבל דלתות הכלים שראויות להחזירן במקומם ולשמש מלאכתם הראשונה טפי חזי כי נתפרקו בשבת שהן מוכנין אגב אביהם משנתפרקו בע״ש דהתם איכא למימר דכיון שלא החזירום מכעוד יום כלים מתורת כלי ע״כ. ועיין בספר לאיכה לאמר דכיון אם נתפרקו דלתות הבית אפי׳ בשבת אין מעלטנין אותן ע״כ. ובירושלמי שבדפוס דלתות הבית דרובה דלתות הכלים דרובן דלתות הבית דרובה שאע״פ שנתפרקו מע״ש אסור לעלטנן בשבת דלתות הכלים דרובן שאע״פ שנתפרקו בשבת ניטלין בשבת ע״כ ואי הוה גרסי׳ אפכא הוה אתי כשיטת הבבלי: **ב נוטל אדם קורנס** וכו׳. וגגמ׳ אמר רב יהודה קורנס של אגוזים אבל של נפחים לא רבא אמר אע״ר יוחנן קורנס של זהבים שנינו רב שמן בר אבא אמר קורנס של בשמים שנינו מ״ד דבשמים כ״ש דזהבים ומ״ד דזהבים אבל דבשמים קפיד עליהם וכהי היולכתא דבין של אגוזים בין של נפחים בין של זהבים מותר אבל לא לא של בשמים. ובירושלמי דייק הא אלא לפנא בו אגוזים לא מתני׳ ר׳ מחמיה אמר אין ניטלין אלא לצורך: **לנוד בה את הגבינה.** לחתכו ולחלקו לפי שממהרת לחתוך דבר עב רש״י ז״ל. משמע קלת דגרים לנוד בדלי״ת: **ואת המזלג.** בערוך גרים הכא ואת המזלג וכן הוא בס׳ כה״י וכלו׳ נמי בספרא בפ׳ הטמא חלב של יחיד שמים אוחזין במזלג ולוגזין פי׳ כלי הוא עשוי כשני מסרק לטעול התבן ע״כ ומייתי לה להאי ברייתא בפ׳ המניע דף ל״ב וכן נ״כ תניא בספרי לא ידבק ביזך מאומה מן הטרם מכאן אמרו נטל מקל או מזגג או כרכך או טרכים כולן אסורין בהנאה ע״כ אבל ביד שם פי״ג נראה דגרים מזגג: **לתת עליו לקטן** מזונות. ויש להסתפק אם הרי״ף ז״ל היה גורס לתת עליו פת לקטן: **ואת הכרכר.** בלית בסוף וכן הוא ג׳ הערוך: **מחט של יד.** גגמ׳ מסקינן דדוקא נקובה אבל נטל תרירה או עוקלא אינה כלי אבל אם היתה גולה מטלטלין אותה דומיגן דמימלך עלה ומטוי לה מגת כמות שהיא לגמילת קון. ואיתא בתוס׳ ס״פ ב׳ דמכילתין וכפ׳ הבונה דף ק״ג ובפ״ק דכתובות דף ו׳ וגגמ׳ ס״פ אמרו. ובר״פ המקנין מוקי לה אפי׳ כר״ש דאמר מקלקל בחבורה חייב דהא אית ליה נ״ש כל מלאכה שא״ל פטור עליה ואיתא בירושל׳ פ״ב דע״ז: **ג קנה של זיתים** וכו׳.

ועיין בהר״ן ז״ל בפירקין דף קמ״ז עמוד ב׳: וחמתתי שמלאתי במשניות מונהות קנה של ליידין ושל זיתים וכו׳: **ד ר׳ יוסי אומר כל הכלים** וכו׳. בירושלמי ל״ג ר׳ יוסי אומר. וכן בקלת סכ״ו: **כל הכלים ניטלין.** גגמ׳ ת״ר בראשונה היו אומרים ג׳ כלים ניטלין בשבת מקלש של דבילה וזומא ליספרון של קדרה וככין קטנה שע״ג שלחן התירו וחזרו והתירו וחזרו והתירו עד שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת חוץ מן המסר הגדול ויתד של מחרישה וגגמ׳ אמר ר׳ חגיגא בימי רחמיה בן חכלאי בשבת ומביאים להם עירומות ופי׳ רש״י ז״ל מהגה זו דלעיל בראשונה היו אומרים שלשה כלים וחו לא משום דהוו מזלגו בשבתות דכתיב בימים ההם רחיתי ביהודה וגו׳ ע״כ. וכתב הר״ן ז״ל ומפר׳ בגמ׳ וחזרו והתירו כלי שמלאכתו ליתר אפי׳ מהמה לגל ומדלא קאמר חזרו והתירו לגמרי משמע דשלא לצורך כלל אסור ומיהו ספרי הקדש ואוכלין אפי׳ שלא לצורך כלל מותר דדוקא כלים שנאסרו מתחלה אין לנו להתיר אלא מה שפירשו חכמים אבל כתבי הקדש ואוכלין שלא נאסרו כל המחמיר עליו להביא ראיה עכ״ל ז״ל. וכתבו תוס׳ ז״ל בר״פ הנזל קמא דף ל״ד ע״ב דבכל מקום שאומר בימי פלוני בשנים מסנה זו להיומו הא להכא ובס״פ אלו מציאות בימי רבי בשנים מסנה זו גבי הוי רן לתלמוד יהרר מן המשנה ובס״פ בתרא דהוריות בימי רשב״ג בשנים מסנה זו כשהשיא נכנס כל העם שומדין וכו׳ בכל מפר׳ ר״ת דלא ושנית אלא דוקא להבוא דרא אבל לא לפניו ולא לאחריו. וכן כתוב נ״כ בספר כריתות בלשון לאוסים שבר ב׳: **ויתד של מחרישה.** דהכי קאמר עליהו והוי מוקלא מחמת חברון כיש דכ״ע מודו ביה: **כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך ר׳ נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך.** ור״מ״ל כותיה דר׳ נחמיה בעירובין פ״ג גבי תתו במגדל ובעל בפניו. ובגמסת כ״י כל הכלים הניטלין לצורך ניטלין שלא לצורך. ועיין בבית יוסף סי׳ ש״ח שהביא כמה חילוקי דיני מוקלא בדרך קלרס והתיקס שם בספר לבוש התור: **ה שבריהן ניטלין עמהן.** אין דלא גרסי מלת עמהן ומוסהא לגומה היא: **שברי עריבה לצוק בתוכן מקפה ושל זכוכית לצוק בתוכן שמן.** בבי״ת. וגגמ׳ אמר שמואל מחלוקת שנשברו בשבת דמ״ם מוכן הוא כיון דראוי לשום מלאכה ומ״ם טולד הוא דמתחמול לאו לאהי מלאכה הוא הלכך מעין מלאכתו בעינן ור״מ הוא דפליג עליה דר׳ יהודה ואע״פ הלכה כר׳ מאיר כיון דמתני׳ פתחא כותיה. ועיין במ״ש ברים פירקין בשם תוס׳ והר״ן ז״ל: **ו האבן שבקרויה** וכו׳. ה״ר יהוסף ז״ל מחק הי״ד שאחרי הקוף וגם נקד פתח בקו״ף: **זמורה שהיא קשורה בשפיה** וכו׳. וגגמ׳ דייקי׳ קשורה אין שאינה קשורה לא לימא מתני׳ דלא כרשב״ג דתניא הריות של דקל שנדרן לעלים ונמלך עליהם לישיבה לריך לקשר רשב״ג אומר אין לריך לקשר ומשני רב ששת אפי׳ תימא רשב״ג הב״ע במחוברת באבנים בגפן ולאו מחתמם במחובר הוא דמייתי בפחות מג׳ אמוך לקרקע וכגון לשאוב ממעין שאינו עמוק ומותר להשתמש בחלון לאמה משלשה כלתון בפ׳ בתרא דעירובין הוי שרביו נגוהין מן הארץ שלשה אפשים לא יש עליהם הא פחות מותר דבקרקע דמי רב אסי אמר אפי׳ תימא בתלוסה גזרה שמא יקטום פי׳ רש״י ז״ל שמא למחר תהיה לו ארוכה ויקטמנה מתוך שהיא רכה ונוחה לקטום ומצא עושה כלי וחייב משום מכה בפטיש אבל בחריות ביבשה ליכא למיגזר הכי הלכך במחשבה ליתב עליהם סגי מ״מ כבר נפסקה הלכתא כרב אסי (ס״א רב אסי עיין בתוס׳) דאמר בפ׳ במה טומנין יבש מבעוד יום אע״פ שלא קשר ולא חבש ואיתא ליה תנא אחריתא דס״ל כוותיה: **ז ר׳ אליעזר אומר פקק החלון** וכו׳. ר״פ ר״א דהולין וגם שם פי׳ רש״י ז״ל פקק החלון כגון ארובות הגג ע״כ. וי״ם פקק החלון ר״א אומר אבל בערוך רש״א פקק החלון. וכן הגיה ה״ר יהוסף ז״ל. והעלו תוס׳ בשם ר״ת ז״ל דלא כרש״י ז״ל דשפיר שייך בדפוות אבל ועיקר פלוגתיה דר׳ אליעזר ורבנן אתמר באבל דבשביית דוסן דפקק החלון משמע בחלון שבכותל דאי בגג מיירי הל״ל ארובה כמו ששנינו משנין פירות דרך ארובה ומיהו באבל בגגג ממי פליגי כדמוכח לקמן בפ׳ תולין דמייתי סך גבי תלייה משמרת שהיא כעין גג וכן משמע בפ׳ בתרא דעירובין דאמרינן וכו׳ ע״ש. ועיין נ״כ בתוס׳ פ״ק דשוכה דף מ״ז. ועיין עוד במ״ש בפ׳ בתרא דעירובין סי׳ י״ח. וגגמ׳ אמר ר׳ יוחנן כולן מודים שאין עושין אבל עראי ביו״ש ואין נ״ל בשבת לא שתלו אלא להוסיף שרי״א אומר אין מוסיפין ביו״ש ואין נ״ל בשבת וחכמים אומרים מוסיפין בשבת ואע״ל ביו״ש: **וחכמים אומרים בין כך ובין כך** וכו׳. דס״ל דאפי׳ קשירה אין לריך כרשב״ג: **ח כל כסויי הכלים** וכו׳. רש״ל מחק מלת כל: **שיש להם בית אחיזה.** וגגמ׳ בברייתא לעיל בפירקין העיד ר׳ יוסי משום רא״ב על כסוי תנור שאינו לריך בית יד והלכתא כותיה ואע״ג דמשמע דהוי דלא כחכמים דמתני׳ דהלכתא כותייהו עכ״ז הלכתא כותיה מן הטעם שפירש וחילק הר״ן ז״ל אליבא דרב אלפס ז״ל וכן הוא נ״כ שם ביד וכמו שביאר נ״כ הרב בעל מגיד משנה ז״ל דלא גזר ה״ק אינו בור ודות אלא בחבית הטמונה בארץ כל נוסה ואין נראה מגגה אלא פיה אבל בתנור שכולו מגולה אע״פ שסולו מחברין בקרקע אפי׳ ת״ק מודה שאינו לריך בית אחיזה ע״כ: **א״ר יוסי בר״א בכסויי הקרקעות אבל בכסויי הכלים בין כך ובין כך ניטלין בשבת.**

וכתב ה״ר יהוסף ז״ל ס״ל כמי דגרים אמוריים וכו׳: **סליק פרקא**

פרק יח מפנין אפי׳ ד׳ וה׳ וכו׳.

רב המנא שמכתוב נסמוך אבדין פי׳ דמתני׳ דתני ד׳ וה׳ ולא נהית למגייגא דבדין מיירי בבדין גדולים דמסתקלי מלא חלא בקופה והך דתני בעשר ונפ״ו מיירי בבדין בינוים ובבדין קטנים: **קופות.** כתבו תוס׳ ז״ל דבירושלמי מפרש כמה שיעור קופות ההיא דתנינן פ״ג דשבלים בלא קופות של שלש אחד: **מפני האורחים.** אם כבר האורחים נתארחו אבל א׳ ועתה מזמנם אחר לשעיל סעודה בביתו כתוב שם בית יוסף דמסתפקא ליה לבעל תרומת הדשן אם יש לחלק: **ומפני בטול בית המדרש.** גמ׳ גדולה הכנסת אורחים יותר מהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחים והלך ומפני בטול בית המדרש: **אבל לא את האוצר.** כלומר ובלבד שלא יגמור דלא אתי לאשוויי גומות פי׳ הר״ן ז״ל כלומר במתכוין שכן דרך מבנדי אוצר מפני האורחין

להשוותם אבל שלא במתכוין ולפי לא חייבי לדידן דקיימא לן כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר ע"כ. אבל אתחולי באוהל תחלה מתחלינן ומני ר"ש היא דלית ליה מוקלה כן פירש שמואל למתני' וכ' הסדא אמר אבל לא את האוהל שלא יתחיל באוהל תחלה וכ' יהודה היא דאית ליה מוקלה וד' וכ' דוקא ד' מאוהל קטן וה' מאוהל גדול ומילא שמעת מינה דלא יגעור את האוהל: **ומפנין תרומה טהורה.** אבל טמאה לא דלשריפה קיימא: וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ברוב ספרים גרסי' מפנין ויש ס"א דגרסי מעלין תרומה וכו' וכן נ"ל עיקר דלי גרסי' מפנין מ"ש נבי סיפא דקתני אבל לא את הסבל וכו' ר"ל אין מפנין אותה וקשה דהל"ל רבותא דהפי' בטלטול הוי אסור אבל לי גרסי' מעלין אתי שפיר דבשלמא ברישא אתא לאשמועי' דאפי' הרבה מותר לטלטל ע"כ קאמר מפנין דעיקר אותה המסכה אינו על הטלטול כי פשוט הוא שמותר לטלטל תבן ותבואה ולא בא לומר אלא שמותר לפנות הבית לנמרי אע"פ שהוא הרבה אבל הכא בסיפא בא להשמיענו דין הטלטול עכ"ל ז"ל. ופי' רש"י ז"ל תרומה טהורה דחזיא לבהמה כהן אבל תרומה ממאה לא דאפי' לבהמת כהן לא חזיא בשבת דאע"ג דבחול חזיא כדתניא בפ' כל שעה בפסחים שאם רצה כהן מרוצה לפני הכלב בשבת ובי"ט לא חזיא דזו היא בישורה מן העולם או להיסק או לבהמה ואין מנערין תרומה ממאה וקדשים טמאים בי"ט כדתנן אין מדליקין בשמן שרפה בי"ט ע"כ. אבל בפי' הר"ן ז"ל אבל תרומה ממאה אינה ראויה לבהמת כהן להיסק עומדת כלומר רבה בפ' במה מדליקין בסס שמלוה לשרוף את הקדשים שנטמאו כך מצוה לשרוף את התרומה שנטמאת ע"כ. וגראה דכן דעת התוס' בר"פ אין לדין דף כ"ז דמלותה בשריפה ולא להאכילה לכלבים: **ודמאי.** ע' בפ"ש במ"כ דפ"ג דעירובין: **והתורמוס היבש** וכו'. ובגמ' דוקא יבש אבל לח לא מ"ש דכיון דאריך לא אכלה: **מפני שהוא מאכל לעזים.** כך נ"ל במשנה: **אבל לא את הטבל.** והא דאמר רב בפ' כירה טבל מוכן הוא אבל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן ה"מ לענין בטול כלי מהיכנו שלא התחילו כמו לענין בטלטול כידים. תוס' ז"ל: **ולא את הלוף ולא את החרדל.** ובגמ' ת"ר מטלטלין את החלב מפני שהוא מאכל לנכרים ואת החרדל מפני שהוא מאכל ליומים רשב"ג אומר לא מעתה חביבי זמורות יטלטלו מפני שהן מאכל לפילין ורשב"ג אמר לך זמורות שביתי פילין לא שביתי: וכתבו תוס' ז"ל שמע דרשב"ג מודה לת"ק דמתיר בחרדל והא דתנן רשב"ג מתיר בלוף וכ"ש דמתיר בחרדל ע"כ: וכתב הר"ן ז"ל מסקנא בגמ' דאי אית ליה זמורות לו פילין לו שברי זמורות וחביבי זמורות מותרין לטלטל אלא דרשב"ג מברש טפי ואמר אע"ג דליתי ליה זמורות מטלטלין שברי זמורות כיון שדרכן של בני מלכים לגדל אותן דשמ"ל כר"ל דאמר לעיל ספ"ח שרצים כל ישראל בני מלכים הם וכמו שכתבתי שסולת קיימא לן כוותיה דאין מטלטלין דבר שהוא מאכל לחיה ועופות כל היכא דליתי ליה ברשותיה והא דתניא ואת החרדל מפני שהוא מאכל ליומים פליגא אמתני' דתנן ולא את הלוף ולא את החרדל ואע"כ פסקה הרב אלפס ז"ל וכן הרמב"ם ז"ל ומשמע דס"ל דתנא דמתני' ותנא דברייתא לא פליגי אהדדי אלא מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דתנא דברייתא היו רגילין לגדל יומים ובאתריה דתנא דמתני' לא היו רגילין בהן אבל לכ"ע אין מטלטלין אלא מה שהוא לבהמה חיה ועוף המצוין אצל בני אדם ע"כ: **ב אם התקינן למאכל בהמה.** כתב בעל המאור ז"ל לענין פ' כל הכלים כללו של דבר כל התקנה בלשון הפעיל אינו אלא הכנה והזמנה במחשבה בלבד ע"כ: ובגמ' בברייתא פליג רשב"ג וקאמר דוקא חביליס הניטלין ביד אחת מטלטלין אותן אבל בשתי ידים אסור לטלטלן ונית הלכתא כותיה: **ואם לאו אין מטלטלין אותן.** משום דסתמייהו דהיינו להיסק קיימי בעינן בהו הזמנה: **תרנגולת** וכו'. ביד סוף פרק ר"ם מס"ם וז"ל התרנגולת שברחה אין מדדין אותה מפני שהיא נשמרת מן היד ומצאה אנפיה מתנשין אבל דוחין אותה עד שתכנס ע"כ אבל הראב"ד ז"ל פי' כטעם שפירש רש"י ז"ל מפני שמגבהת עצמה מן הארץ ומצאה זה מטלטלה: **ומדדין.** היא מלה עברית כמו אדדה כל שעותי וכמו אדדם עד בית אלהים. הרמב"ם ז"ל: **ומדדין עגלים וסייחין.** נ"ל ברה"ר דהכי חניא בברייתא בגמ' אין עוקרין בהמה חיה ועוף לגמרי מן הארץ דטלטול מידי דלא חזי הוא ומדדין בהמה חיה ועוף בחצר אבל לא לרה"ר והאשה מדדה את בנה ברה"ר ואין נ"ל בחצר והתרנגולת אפי' בחצר דוקא דוחין אבל לא מדדין מפני שמגבהת עצמה מן הארץ ובשבת לא הזיא למידי אבל אווזין וכן שאר בהמה חיה ועוף כשאוחזין בהן הן הולכין ברגליהן ופי' רש"י והר"ן ז"ל ומיהו ברה"ר לא משום שמא יגביהם מן הארץ ומצאן טשאן דאיכא איסורא דאורייתא דשמא כרבנן דפליגי עליה דר' נתן בהמלטא גבי המוליא חיה ועוף בין חיים בין שחוטים חייב והאשה מדדה את בנה אפי' ברה"ר דאי אמי מגבהה ליה חי נוטה עלמו דבאדם מודו רבנן לר' נתן ע"כ: ועוד כ' הר"ן ז"ל ואע"ג דתנן במתני' ומדדין עגלים וסייחים וקתני להו דומיא דהאשה מדדה את בנה. ומפרש בגמ' דהאשה מדדה את בנה אפי' ברה"ר ומינה שמעינן דעגלים וסייחים אמי אפי' ברה"ר והכא בברייתא אמרינן דדוקא בחצר לא קשיא דכי גזרינן ברה"ר דוקא בקטנים שבהן דמתוך שהן קטין להטיגן ברגליהן אי שרית ליה לדדויי אתי לטלטוליהו אבל בגדולים שהן מוחין ליכך ברגליהן לא גזרינן ומתני' בגדולים: **והאשה מדדה את בנה.** אפי' בשאר הרבים וכבי אתא בגמרא והיינו טעמא משום דאי אמי מגבהה ליכא איסורא דאורייתא דבאדם מודו ליה רבנן דאי נוטה עלמו: **אבל אם היה גורר אסור.** וכן הלכתא דכיון שהוא קטן כ"כ שאינו אלא גורר לא מודו ליה רבנן לר' נתן ומצאה פסקן של דברים לאין עוקרין בהמה חיה ועוף בין גדולים בין קטנים אפי' בחצר משום דטלטול מידי דלא חזי הוא אבל מדדין אותן אם גדולים הם אפי' ברה"ר ואם קטנים הם בחצר בלבד אבל לא ברה"ר חוץ מן התרנגולת שאין מדדין אותה כלל משום שמגבהת עצמה והאשה מדדה את בנה אפי' ברה"ר בזמן שטולת אחת ומינה אחת אבל גורר אסור ומיהו קשיא לי היאך מדדין בהמה חיה ועוף כלל ואפי' בחצר הא כל מידי דלא חזי לטלטול כשם שאין מטלטלין את הולו כך אין מטלטלין כדמוכח בפ' שואל דתנן נבי מת ובלבד שלא יזיז אבר אחד מאבריו לפיכך נ"ל דהכא משום צער ב"ח נגעו בה ודוקא בקטנים לכך אבל כשאין צריכין לכך אבל בגדולים אסור לגמרי אלא שעתה ואין דוחין את המילה מפני שלטרך אפ"כ לדחות את השבת דבהר הכי פק"ל

דלמא אפי' בשבת שרי והא דקתני ביו"ט משום רבותא דאין מילדין ע"כ. והביאה בית יוסף בא"ח סי' שכ"ב ושם פסק דאפילו בשבת מסעדין והמה עליו בית יוסף כיון דר"י מסתפק בדבר. ובגמ' בבלית וירושלמית איזהו הסיוט מביא יין ומופה לתוך חומטי ומיתן ידו לתוכה ומקבלו ושומט דליה ומיתן לתוך פיו רשב"ג אומר אף מרתיחין על הבהמה ביו"ט כילד עושה מיתן גוש מלח על רחמה והיא רואה להניק את בנה: **ומילדין את האשה בשבת.** ואין צריך לומר שמשייעין וכ"ש ביו"ט: **וקורין לה חכמה.** ס"א גרסי' בחכמה וקורין לחכמה ממקום וכו': **ומחללין עליה את השבת.** ובגמ' מכלי תנא ליה ומילדין את האשה וקורין לה חכמה ממקום למקום. ומחללין את השבת לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר אם היתה צריכה לבר חברותיה מליקות לה את סגר ואם היתה צריכה לשמן חברתה מביאה לה שמן ביד ואם אין ספק ביד מביאה בשערה דאין שחיטה בשער ואם אין ספק בשערה מביאה לה בכלי כדור בשערה מטוס שמו ואוקימנא בגמ' נהא דקתני חברתה מדלקת לה את הגר אפי' בסומא דשבתא אשמועינן רבותא דמ"ד כיון דלא חזיא אסיר קמ"ל דיתובי מיתבה דעתה דשבתא אי מיכא מידי חזיא חברתה ועבדה לה וכתבו תוס' ז"ל ואע"ג דכפ' בתרא דיומא אמרי' חולה אין מאכילין אותו ביום הכפורים אלא ע"פ מומחה והכא שריא מטוס יתובי דעתה היינו משום שיותר יכולה היולדת להסתכן ע"י פחד שהפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא רוצה יותר ממה שיסתכן החולה ברעב ע"כ: בפי' ר"ע ז"ל ומחללין עליה את השבת משעה שהיא יושבת על המשבר ומתחיל הדם לרוות שותה. אמר המלקט עיין בהר"ף ובהר"ן ז"ל: **ר' יוסי אומר אף חותבין.** גמ' אמר רב מודים חכמים לר' יוסי בטבור של שני תיוקות תאומים שקותכין מ"מ דמנחתי אהדדי זה אילך וזה אילך ומצאו בניסה מסוכים: **וכל צרכי מילה.** יומ' כיני מתני' וכל צרכי חיה נעשין בשבת: תני הגליל הזאת העשירים מומנין אותה בשבת והעניים מומנין אותה בתבן ובח"ל אנו ואנו מומנין אותה בארבן כדי ליתן ערבון לארץ ובבבלי מתני' אהכי אמר רשב"ג בנות מלים מומנין בספלים של שמן

בנות עשירים בספונין של אמר בנות עניים במוכין: **סליק כירקא**

פרק יט ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי וכו'.

דסליק מיניה דקתני וכל צרכי מילה עושין בשבת: **ולעשות ברזל גרסי'** ול"נ כלי ברזל ואיתה ברייתא בגמ' ובפ' כל הבכר דף קפ"ז במקומו של ר"ת היו מרתין עליס לעשות פחמים לעשות ברזל: **בלל א"ר עקיבא כל מלאכה שאפשר לה לעשות מע"ש אינה דוחה את השבת מילה שאי אפשר לה לעשות** וכו' כל"ל. ומייתי לה בירושל' ספ"ב דמגילה. וכה"ג תנן נמי בפסחים פ' אלו דברים ובמנחות פ' שתי הלחם. ובגמ' הכא ונבי פסח קפסיק רב יהודה אמר רב הלכה כר"ע ובגמ' עביד לריכותא דאי אשמעי' נבי מילה ה"א התם הוא דמכשירין דאפסר לעבותם לא דחו שבת דליכא כרת כלומר מילה דומה ליכא כרת דקמן לאו בר שיכין הוא אבל פסח דליכא כרת אימא לידחי שבת ואי אשמועי' נבי פסח משום דלא נכרתו עליה י"ג בריתות אבל מילה דנכרתו עליה י"ג בריתות אימא לידחי שבת קמ"ל. וכתבו תוס' ז"ל דאי לריכותא אדרב יהודה קאי דפסיק כר' עקיבא הכא ותתם דאי אדר' עקיבא א"כ בפ' שתי הלחם דקתני נמי כלל אר"ע הל"ל ולריכה וכן פירש בקונטרס עכ"ל ז"ל. ועיין ג"כ מ"ש עוד בשמס ז"ל בפ' שתי הלחם סי' נ'. וגראה דס"ל דלריכותא דאמרי' בגמ' אפסקיה דרב יהודה אמר רב מהני נמי למשיות ולהסיא דשתי הלחם נמי איכא למימר דאי לא הוה אשמעי' רבינו הקדוש כלליה דר' עקיבא רק נבי שתי הלחם ה"א דוקא התם קאמר ר"ע דמכשירין אינם דוחין את השבת משום דליכא לא כרת ולא י"ג בריתות אבל הכא נבי פסח או נבי מילה אימא דמודה דאפי' מכשירין דחו ואי אשמעי' נבי הני בלחוד ה"א דוקא הני דהיו צורך הדיוט לא דחו מכשיריהן את השבת אבל נבי שתי הלחם דהוו צורך גבוה ה"א דמודה דמכשיריהם נמי דחו כמו דעמר קמ"ל כללא". ובברייתא בגמ' ס"ל לר' אליעזר דמכשירי שתי הלחם ומכשירי לולב ומכשירי סוכה ומכשירי שופר ומכשירי מצה ומכשירי מילה הכל דוחין את השבת ובגמ' מפרש ואזיל מעמא דכולהו. ומפרש בגמ' דאפי' לר' אליעזר אין מכשירי מילה כגון ברזל ופחמים דוחין את השבת אלא דוקא היכא דקים ליה בגויה שכלון לו חדשיו כגון בפירש ממנה כל ימי עבירה מתשמש ראשון כך פרש"י ז"ל: **זה הכלל** וכו'. ויש ספרים דגרסי' במתני' ואלו אפשר לעשות מע"ש פי' כגון מילה עצמה: **ב עושין כל צרכי מילה בשבת.** ובגמ' מכדי קתני כולהו כל צרכי מילה לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר המל כל זמן שהוא עסוק במילה חוזר בין על עין המעכבת את המילה בין על עין שאין מעכבת את המילה פי' רש"י ז"ל והיינו דקתני כל צרכי מילה אפי' עין שאין מעכבת חוזר עליהן כל זמן שלא פירש. ומסקנא מוקי לה בגמ' דלא כר' אליעזר דאמר בפ' שתי הלחם אפי' אלו מועלין ואלו מניחין אף זו היתה תמיד פי' דחדא מילתא היא ה"ג פירש חוזר אע"פ שאין מעכבין דכולה גמר מילתא היא: **ומוצצין.** את הדם ואע"פ שהוא עושה חבורה אפ"ה בדרי ומשום סכנה דדומיא דאספלנית וכמון קתני מה אספלנית וכמון כי לא עביד סכנה היא אף הכא כי לא עביד סכנה הוא ולא אמרי' דם מפקד פקיד והרי היא כאילו נתון בכלי ובמילה לא עביד חבורה אלא ודאי עביד חבורה במילה ואפ"ה בדרי משום סכנה הכי איתא בגמ': **ובמוץ.** י"ס דגרסי ובמוץ. וכן הגיה ה"ר יהוסף ז"ל בכל מקום שהוא מוכר במשנה: **אם לא טרף יין ושמן זה נותן בעצמו וזה בעצמו.** אבל ביו"ט אפילו לטרוף ולבלבל ולערב יפה יפה מותר ומתני' דקתני נותן זה בעצמו וזה בעצמו לטרוף בלבד הוא דקאמר ולאו דוקא קתני נותן זה בעצמו ובסכי אתיא מתני' כר"מ דקאמר בברייתא בגמ' דטורפין יין ושמן לחולה בשבת משום דלא בעי לחולה עירוב ובלבול יפה יפה אבל למילה דבעי עירוב ובלבול יפה יפה אין מערב יפה יפה אלא נותן זה בעצמו וזה בעצמו כלומר בעירוף כל דהו וכדתיבנא ומאלו דכתיבנא משמע דעירוף לשון עירוב כל דהו אבל בגמ' פ' ר"א דתולין דף ק"מ מוכח התם דטרוף הוי בכח יותר מעירוב. ובטור י"ד סי' רס"ו. וכתב הר"ן ז"ל דהיכא דאיכא חמימי לרחון קודם ואתפוך סגך דלאחר מילה בכה"ג איכא למידק אי אמרי' תדחה מילה כיון שאם נמול נעתרך אח"כ לאלו את השבת במכשירין או דילמא השתא מיהא כדין מהליכן ובתר הכי פקות נפש הוא דדחי את השבת והרמב"ן ז"ל כתב דשרי למימהליה שאין למוה אלא שעתה ואין דוחין את המילה מפני שלטרך אפ"כ לדחות את השבת דבתר הכי פק"ל

הוא דאמר לה ולא מכשירי מילה ומתני' דייקא לה הכי דקתני לא שחק כמון מע"ם לוטש בשניו ומותן ואם לא התקין מע"ם כורך על אצבעו ומניח ולא קתני בשתין לו כמון בביתו לו שלי אפסר לעשות בשניו תדהה דמדקתני תקנתא ולא קתני לחייה ש"מ כדאמרן ועוד דכורך על אצבעו ומניח*) ואפילו מאחר אחרת כשלא נשתתפו איסורא דרבנן מיהא איכא. ואם איתא דמכשירין מילה דלאחר מילה כמקמי מילה תדהה דברייס דהכא במקום כרת אלא ש"מ שאין ארכי סכנה של אחר המילה דוחין את המילה בתחלה אלא שמל ואח"כ מחלל לצורך הסכנה עכ"ל ז"ל. ואין כן דעת הרז"ה ז"ל שהוא ז"ל אמר דכל היכא דאתהפוך המומי דבתר מילה תדהה מילה וכן דעת הרשב"א ז"ל והביא ראיה מדתנן בפ"ק דבילה גה"א לא ישחוט אא"כ היה לו דקר נעוץ מבעו"י וב"ש מתירין ואם איתא שמלין מפני שבשעת מילה אין כאן דחיית מכשירין ואא"כ פקוח נפש הוא שדוחה הכא ממי כשאנו מפני שמחת יו"ט ואחר מכאן נימא שמלות כשוי היא שדוחה אלא ש"מ כל שאנו יודעין בתחלת הדבר שיבוא לידי איסור מלאכה דוחין את המצוה כדי שלא נבוא בסוף לידי כך ומה שהתירו לו לכרוך על אצבעו ולהביאו ולא דחו את המילה בכך כשם שדחו אותה מפני הבאת איזמל ואפי' דרך נגות וקרפיפות היכא שאבת בתוך הבית איכא לאימר דאי אתיידע מילתא מקמי מילה אא"כ ומתני' בדלא ידעי עד לאחר מילה ואם"ה כל כתה דאפסר לבנוי מפיקין אלו דברי הרב ז"ל ואפשר הן אבל זו של דקר נעוץ איה ראיה לפי דעתי שאין שחיטה ביו"ט מלוה קבועה כמילה בשבת עכ"ל הר"ן ז"ל:

ואפי' מחצר אחרת. אית דל"נ ואפילו בוי"ו ומ"מ דרך רה"ר לא אע"פ שמביאו בדרך מלבוש: **ג מרחיצין את הקטן.** ק"ק לע"ד אמאי לא הני רוחצים זולפים. ובירוש' תנאי דבית רבי מרחיצין את המילה וכו' כדלעיל פ' ר"ע. ובגמ' אמרי' הלכה כרבא"ע בין בחמין שהוחמו מע"ם בין בחמין שהוחמו בשבת בין הרחצת מילה בין הרחצת כל גופו מפני שסכנה היא לו ופי' הר"ן ז"ל ומיהו הך רחיצה דאמרי מילה מכשירין נינהו ולא דחו שבת אלא אליבא דר"א עד כאן לשונו ז"ל: בפ' ר"ע ז"ל אמ' מרחיצין לאו כדרכו הוא דתנא סיפא וכו'. אמר המלקט רבא לא ניחא ליה בטאי אוקימתא משום דמרחיצין קתני ומתרץ איהו למתניתין בגמרא הכי מרחיצין את הקטן בין לפני המילה בין לאחר המילה ביום הראשון כדרכו וביום השלישי שהל להיות בשבת מזלפין עליו ביד אבל לא בכלי ר' אליעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שהל להיות בשבת שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וברייתא מסייעא ליה והאי קרא דמייתי רבא"ע לאו ראיה גמורה היא דהכי תניא בהדיא בברייתא אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר והייט טעמא כדמפרש בגמ' משום דגדול לא סליק בשרא היא כי' אין מכתו מעלה ארוכה מהר אבל קטן מעלה ארוכה מהר ומתרפא מידי סכנתו ורבא נופיה קהדר ביה בגמ' ואמר הכי אלא תרגימא דסבי דאיתון רב יהודה ורבה בר אבוה למה לי דאע"ג דברייתא כוותיה דייקא בהדי' מתני' כותייהו דייקא מדקאמר ר' אליעזר בן עזריה מרחיצין את הקטן וכו' אא"ב ת"ק מרחיצין ביום הראשון קאמר הייט דקאמר ליה רבא"ע מרחיצין אא"ב ת"ק מרחיצין ביום הראשון קאמר (לשון רש"י ז"ל בפ' הימים ע"כ וגם בסוף הסיגיא כתב בימים הראשונים) ומזלפין עליו ביום השלישי ר' אליעזר אף מרחיצין מיבעי ליה: **ביום השלישי.** י"מ דכ"ם יום שני כמו שפי' ר"ע ז"ל לעיל בפ"ע (וכמו שנראה מלשון רש"י ז"ל) והר"ן ז"ל פי' בפ"ד דנדרים ד' ל"ח דקרא לא אתא למימר דביום השלישי כאיב ליה עפי מיומא קמא אלא לכך אמרינו שמשון ולוי עד יום השלישי כדי שיהיו חלושין ביותר שנכאבו שלשה ימים ע"כ וכן מבואר ג"כ בפכ"ע דפרקי ר' אליעזר דביום השלישי הכאב הוא יותר כבד. וכן משמע מפי' ר"ע בפ"ד דתעניות סי' ג' וכן משמע ג"כ מפי' הרמב"ם ז"ל לעיל פ"ט סי' ג' וגם מפירושו ז"ל אשר פירש כאן. ועיין בתשובות ה"ר מיסרלן סי' ל"ו. גם בפי' הר"ן ז"ל כאן וגם בעניד משה שדקדקו מדברי הרמב"ם ז"ל דהוקא לאחר המילה ממש רוחצין א"ב בשלישי אבל לא בשני. וכתב הר"ן ז"ל עוד שכן מטין דברי הרב אלפסי ז"ל ועיין עוד שם: **ספק ואנדרוגינוס וכו'.** וה"ר יהוסף ז"ל הגיה אנדרוגינוס וגם נקד פתח ב"ו"ן הסגיה וכן נקד בכל מקום שהוא מזכר במשנה. וכתב פה וא"ע לתקן אין מחלין עליו לשון יחיד ע"כ: **ר' יהודה מתיר באנדרוגינוס.** למילה בלחוד הוא דמשוי ליה כזכר מדבריו דכל אבל לכל שאר הדברים כאשה משוי ליה. ובת"כ פ"א דפרשת כי תזריע קאמר עוד ר' יהודה שאם לא נימול האנדרוגינוס עושה כרת. ות"ק ערלתו כתיב מי שהוא כולו ערל יצא אנדרוגינוס מי שערלתו ערלה ולאי דוחה שבת ולא ספק. והאי קרא בשבת כתיב דכתיב וביום השמיני ולפי' מיניה אפי' בשבת וכתיב בסיפיה ערלתו דמשמע מיעוט ערלתו של זה ולא של אחר: **ד מי שהיו לו שני תינוקות** וכו'. פליגי אמוראי בגמ' בברכת המזונות והגרסא שאפשר רבותי עיקר כך היא וכו' עד שוף לשון ר"ע ז"ל: אמר המלקט ולפי האי גירסא מתני' ר"ש בן אלעזר היא וה"ל אוקי לגרסת מתני' רב הוא בירושלמי. ולא כר"מ דמוקי פלוגתייהו אליבא דרב יהודה באחד בשבת ואחד לאחר שבת אבל אחד לגזול ע"ש ואי לגזול בשבת ד"ה פטור ור"מ תני איפכא אומר היה ר"מ לא מתקו ר"א ור"י על שהיו לו שני תינוקות אחד לגזול בע"ש ואחד לגזול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על שהיו לו שני תינוקות א' לגזול אחר השבת ואחד לגזול בשבת ושכח ומל את שלאחר השבת בשבת שר"א מחייב חטאת ור' יהושע פוטר ודבי ר' ישמ' מפרשי טעמייה בגמ' וגם בבכחים פ' אלו דברים דף ע"ב ושם בסי' ה' כתבתיו יותר באורך ושם נתבאר החילוק של נתנה שבת לדחות שפירש כבר כאן הרמב"ם ז"ל. ואליבא דר"ש בן אלעזר מפרש בגמ' ושניהם ר' אליעזר ור' יהושע לא נמדוה אלא מע"ז ר' אליעזר סבר כע"ז מה ע"ז אמר רחמנא לא תעבוד וכי עביד מחייב הכא נמי ג"ש ור' יהושע התם לאו מלוה הכא מלוה. ומאי דפריך שם בגמ' בפחים פ' אלו דברים דף ע"ב דר' יהושע אדר' יהושע מסייע דתנן התם א"ל ר' יהושע לא אם אמרת באימורי נבור שיש להם קצבה נכתב שם. ובגמ' דפ' שפק אכל דף ע"ב והתם הגרסא אחד לגזול בשבת ואחד לגזול לאחר השבת ושכח ומל את שלאחר שבת בשבת ר"א מחייב חטאת ור"י פוטר. ונראה בפ' שני דשבו שנגות סי' ח' ופסק כלישנא

דר' הייא. ועיקר הגרסא שני תינוקות בטו"ן לשון זכר וכן בתר הכי בסיפא אחד בדלו"ה. וא"ל דמי שהיו לו שני תינוקות קאי אאחד שהוא בעצמו מל את בנו ועליה דמי חייבה ונביה שייך מדלא אבל אם המוהל אים אחר דראה דודאי דשניהם פטורין לכ"ע באב פטור מפני שהוא לא עשה החבלה והאחר נ"כ פטור מפני שהוא אונס דלא שליק אדעתי' שיעשו כדי שיסתל אותם שמא עבר זמנו או שמא לא הגיע זמנו ומתך קצת ים לדבר מדלמרי' בגמ' פסחים פ' אלו דברים דהבא על יבמתו והיא נדה והוא לא ידע דפטור מחטאת שהרי ברשות עשה דהא אינו רגיל ביבמתו כדי שיתאנה אבל אם בא של אשתו והיא נדה חייב חטאת מפני שלא שתלה ופסקה להלכה הרמב"ם ז"ל שם בהלכות שגגות כך נגע"ד אע"פ שם לחלק. ועיין בפ' ק"ה דשבועות ותשובות החכם ה"ר מנחם עזריה נ"ע: **הן הא ביצד בדרבו** וכו' ה"ר יהוסף ז"ל מחק מלות הא כיצד וכתב כן דרך המשנה בכל מקום ולא גרסינן כיצד אגון מגלה נקראת בי"א בי"ג בי"ד בפ"ד לא פחות ולא יותר כמאמר המוקצין חומה קיירין בחמשה עשר וכו' ע"כ: **נולד בין השמשות** וכו'. כיצ פ"א דהלכות מילה פי' י"ב וכתוב שם בכסף משנה ודע שהרא"ם ז"ל בתשובה חלק על רבינו וכתב דמילה אלא בזמנה אינה דוחה אפי' יום טוב שני של גליות וממתני' דלא אסכא מימול לשנים עשר אלא בשני ימים טובים של ר"ה אין ראיה דמתני' עסקינן בא"י ע"כ וכתוב בהרמ"ז ז"ל שני ימים של ר"ה אתיא כאחרים דלית להו דחיית אל"ש אי נמי בה"ג קאמר והו"ק: **ן אלו הן ציצין** וכו' ומחק ה"ר יהוסף ז"ל מלת הן. ובערוך בערך לן תשובת רב האי גאון ז"ל ואביו רב שרירא גאון ז"ל בשר החופה את רוב העערה דאמריהו אמאי אפקוה בלשון ציצין כך הוא כל הבשר החופה את העערה אינו נקרא ציצין אלא אם כעל מקלאו ושייר מקלאו הגה מעט והגה מעט נקרא אותן מעט הנותרים ציצין מפני שדומין לשפירין ותרגום שפיר ציצין ע"כ: **מל ולא פרע את המילה באילו לא מל.** ירושלמי תני ועוטה כרת והקשו הוס ז"ל תימה אמאי איצטריך למיתני האי ציון לכבר תנא דבשר החופה את רוב העערה מעכב המילה וכי לא פרע עדיין רוב עערה מכוסה ע"כ. ונלע"ד לומר דמה פעם קאמר כדמשני תלמודא בכמה דוכתי א"ל ממשנה יתירה שמעינן דכל זמן שהוא מתעסק במילה חותך אפי' ציצין שאין מעכבין דחייב כאילו לא מל עדיין ובטור י"ד סי' רס"ד. וכתוב שם בבית יוסף והנה בהיות שפרד על תלה נסתפק לנו מה נקרא עערה אם הבשר אשר בראש הגיד כולו או אם הוא לבד הוא הגבוה הסובב אשר בין אותו הבשר והגיד כי ממלאו המפרשים והפוסקים מתחלפים בלשונם פעם יורו כן ופעם יורו כן וראיתי קוראים מחכם אחד שכתב אז על זה והכריע דעערה דלגבי מילה היא הבשר אשר בראש הגיד כולו ע"כ ועיין עוד שם. ומחק ה"ר יהוסף ז"ל מלת רוב וגם כתב דים ספרים דלא גרסי מלת בשר: **סליק פרקא**

פרק כ ר' אליעזר אומר תולין וכו'. בגמ' פריך הסתא ר' אליעזר אוסופי אאסוקי עראי לא מוסקינן כלכתיבין לעיל בפרק כל הכלים על הסיא דפקק למעבד לכתחלה שרי ומאני ר"א כר"י ס"ל דהיא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש ר"י מתיר אף מכשירי אוכל נפש ודר"א עדיפא מדר"י דמתיר אף מכשירין שאפשר לעשותן מערב"ש. ולע"ד לכך ממך האי פירקא לפרקין לעיל משום דשייכי בחד טעמא דכמו דר' אליעזר ס"ל מכשירי מילה שאפשר לעשותן מע"ש מותר לעשותן בשבת ה"נ ס"ל דמכשירי אוכל נפש אע"ג דאפשר לעשותן מערב"ש מותר לעשותם ביו"ט: **ורבה"א אין תולין** וכו'. מדרבנן לחוד הוא דאסור משום דמחזי כמעשה חול: **ואין נותנין** לתלויה. בגמ' בעינן שימר מתי ומזמי רב כהנא שימר מייב חטאת והוי פלוגתא מן הקלה אל הקלה דר"א דרי לגמרי והכמים מחייבין ליה חטאת ותלוותה אשכחן נמי גבי עיר של זהב דר"א דרי לכתחלה ור"מ מחייב חטאת אע"ג דאיכא למידאי לאתם ר' אליעזר לא קאי אר"מ דאמר חייב רק אדבנן דאמרי פטור אבל אסור וכמו שכתבתי לעיל בפ' במה אשה סי' ג': **אבל נותנין לתלויה ביו"ט.** ולריך לפרש ולומר באם היה עושהו מאתמול לא היה עוב כ"כ ותזק והא דתניא בפרקי' דלעיל דאין מסכנין את החדקל במסגנת שלו ביו"ט אם היה עושהו מאתמול לא היה מתקלקל. תוס' ז"ל: **ב נותנין מים על גבי שמרים** וכו'. פי' הר"ן ז"ל על גבי שמרים המתיקין במשמרת מבעו"י כדי שיהיו עולין את היין מפני הקמחין שקורין קאמח"ם ע"כ: **בשביל שיצלו.** הגה"י קמולה וכן נקד ה"ר יהוסף ז"ל: **ומסננין את היין בסודרין.** תוס' שבת ס"פ ח' שרלים ובפ' בתולה נשאת דף ו': **ובכפיפה מצרית.** (ה"ר יהוסף ז"ל נקד הפ"א הראשון בצירה). דלכ' הר"ע הוי שעו כיון שאינו מסנן במשמרת ומיירי ביין עכור ומיהו משתתי הכי דאי ביין גלול אפי' במשמרת שרי כדאיתא בגמ' ואי ביין עכור דלא משתתי הכי אפי' בסודרין ובכפיפה מצרית אסור דמ"מ בורר הוא אלא כדאמרן. וכתב הר"ן ז"ל בגיליה ר"פ המניח בשם הרז"ה ז"ל דמשום דביין ליכא למיחש לסחיטה משום דסחיטה מתורת כבוס מיתסרא ובין כי סחיט אכתי נשאר לכלוך אדמימות מש"ה שרי לסנן הכא את היין בסודרין ע"כ. ועוד נראה שתירץ הוא ז"ל שם תירץ אחר דסכא בסודרין שעושדין לכך דבשעתו לא אתי ודאי לאיסחטי ע"כ: **בפ' ר"ע** ז"ל והוא שלא תהיה הכפיפה נגוסה וכו' עד שלא יעשה אהל עראי. אמר המלקט וי"מ משום שעוי והיכר בגבד וכדפי' ר"ע ז"ל ג"כ בריבא נבי סודרין שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול והתם ברישא כיון דאיכא שעוייא אחרינא דלא עביד גומא שפיר דמי: **ונותנין ביצה במסננת של חרדל.** שהחדל נתון לתוכה להסתנן וקולטת הפסולת והחלמון שלה נוטף ומקנן עמה והוי לחרדל למראה והחלבון שהוא קשור נשאר למעלה ושרי כדלהבינן מעמא בגמ' לפי שאין שתין אותה אלא לגוון למראה שהחלמון יפה לגוון ולא החלבון הלכך אידי ואידי אוכל הוא ואין כאן ברירת פסולת מתוך האוכל. הר"ן ז"ל: וכתב רש"י ז"ל וריבוי הלוי פירש סימנה של ביצה לתוך תבשיל היא ולא לתוך חרדל ובמסננת של חרדל הוא דשרי מפני שעוי ויורד לתוך הקערה שהוא כלי שני ומתלבן התבשיל ע"כ ומייתי לה בפרק ר"א דמילה דף קל"ד. ובירושלמי כיני מתני' מפרש ביצה במסננת של חרדל: **יינומילין.** נרסי' ונקרא נמי קוגדיסון כמו שכתבתי רש"ם פרק בתרא דתרומות: **ג אין שורין את החלתית בפושרין.** בגמ' דייקי' הא בלוגן מותר ומתני' ר' יוסי היא דתניא אין שורין את החלתית לא בחמין ולא בלוגן ר' יוסי

לתמר

דר' הייא. ועיקר הגרסא שני תינוקות בטו"ן לשון זכר וכן בתר הכי בסיפא אחד בדלו"ה. וא"ל דמי שהיו לו שני תינוקות קאי אאחד שהוא בעצמו מל את בנו ועליה דמי חייבה ונביה שייך מדלא אבל אם המוהל אים אחר נראה דודאי דשניהם פטורין לכ"ע באב פטור מפני שהוא לא עשה החבלה והאחר נ"כ פטור מפני שהוא אונס דלא שליק אדעתי' שיעשו כדי שיסתל אותם שמא עבר זמנו או שמא לא הגיע זמנו ומתך קצת ים לדבר מדלמרי' בגמ' בפסחים פ' אלו דברים דהבא על יבמתו והיא נדה והוא לא ידע דפטור מחטאת שהרי ברשות עשה דהא אינו רגיל ביבמתו כדי שיתאנה אבל אם בא של אשתו והיא נדה חייב חטאת מפני שלא שתלה ופסקה להלכה הרמב"ם ז"ל שם בהלכות שגגות כך נגע"ד אע"פ שם לחלק. ועיין בפ' ק"ה דשבועות ותשובות החכם ה"ר מנחם עזריה נ"ע: **הן הא ביצד בדרבו** וכו' ה"ר יהוסף ז"ל מחק מלות הא כיצד וכתב כן דרך המשנה בכל מקום ולא גרסינן כיצד אגון מגלה נקראת בי"א בי"ג בי"ד בפ"ד לא פחות ולא יותר כמאמר המוקצין חומה קיירין בחמשה עשר וכו' ע"כ: **נולד בין השמשות** וכו'. כיצ פ"א דהלכות מילה פי' י"ב וכתוב שם בכסף משנה ודע שהרא"ם ז"ל בתשובה חלק על רבינו וכתב דמילה אלא בזמנה אינה דוחה אפי' יום טוב שני של גליות וממתני' דלא אסכא מימול לשנים עשר אלא בשני ימים טובים של ר"ה אין ראיה דמתני' עסקינן בא"י ע"כ וכתוב בהרמ"ז ז"ל שני ימים של ר"ה אתיא כאחרים דלית להו דחיית אל"ש אי נמי בה"ג קאמר והו"ק: **ן אלו הן ציצין** וכו' ומחק ה"ר יהוסף ז"ל מלת הן. ובערוך בערך לן תשובת רב האי גאון ז"ל ואביו רב שרירא גאון ז"ל בשר החופה את רוב העערה דאמריהו אמאי אפקוה בלשון ציצין כך הוא כל הבשר החופה את העערה אינו נקרא ציצין אלא אם כעל מקלאו ושייר מקלאו הגה מעט והגה מעט נקרא אותן מעט הנותרים ציצין מפני שדומין לשפירין ותרגום שפיר ציצין ע"כ: **מל ולא פרע את המילה באילו לא מל.** ירושלמי תני ועוטה כרת והקשו הוס ז"ל תימה אמאי איצטריך למיתני האי ציון לכבר תנא דבשר החופה את רוב העערה מעכב המילה וכי לא פרע עדיין רוב עערה מכוסה ע"כ. ונלע"ד לומר דמה פעם קאמר כדמשני תלמודא בכמה דוכתי א"ל ממשנה יתירה שמעינן דכל זמן שהוא מתעסק במילה חותך אפי' ציצין שאין מעכבין דחייב כאילו לא מל עדיין ובטור י"ד סי' רס"ד. וכתוב שם בבית יוסף והנה בהיות שפרד על תלה נסתפק לנו מה נקרא עערה אם הבשר אשר בראש הגיד כולו או אם הוא לבד הוא הגבוה הסובב אשר בין אותו הבשר והגיד כי ממלאו המפרשים והפוסקים מתחלפים בלשונם פעם יורו כן ופעם יורו כן וראיתי קוראים מחכם אחד שכתב אז על זה והכריע דעערה דלגבי מילה היא הבשר אשר בראש הגיד כולו ע"כ ועיין עוד שם. ומחק ה"ר יהוסף ז"ל מלת רוב וגם כתב דים ספרים דלא גרסי מלת בשר: **סליק פרקא**

פרק כ ר' אליעזר אומר תולין וכו'. בגמ' פריך הסתא ר' אליעזר אוסופי אאסוקי עראי לא מוסקינן כלכתיבין לעיל בפרק כל הכלים על הסיא דפקק למעבד לכתחלה שרי ומאני ר"א כר"י ס"ל דהיא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש ר"י מתיר אף מכשירי אוכל נפש ודר"א עדיפא מדר"י דמתיר אף מכשירין שאפשר לעשותן מערב"ש. ולע"ד לכך ממך האי פירקא לפרקין לעיל משום דשייכי בחד טעמא דכמו דר' אליעזר ס"ל מכשירי מילה שאפשר לעשותן מע"ש מותר לעשותן בשבת ה"נ ס"ל דמכשירי אוכל נפש אע"ג דאפשר לעשותן מערב"ש מותר לעשותם ביו"ט: **ורבה"א אין תולין** וכו'. מדרבנן לחוד הוא דאסור משום דמחזי כמעשה חול: **ואין נותנין** לתלויה. בגמ' בעינן שימר מתי ומזמי רב כהנא שימר מייב חטאת והוי פלוגתא מן הקלה אל הקלה דר"א דרי לגמרי והכמים מחייבין ליה חטאת ותלוותה אשכחן נמי גבי עיר של זהב דר"א דרי לכתחלה ור"מ מחייב חטאת אע"ג דאיכא למידאי לאתם ר' אליעזר לא קאי אר"מ דאמר חייב רק אדבנן דאמרי פטור אבל אסור וכמו שכתבתי לעיל בפ' במה אשה סי' ג': **אבל נותנין לתלויה ביו"ט.** ולריך לפרש ולומר באם היה עושהו מאתמול לא היה עוב כ"כ ותזק והא דתניא בפרקי' דלעיל דאין מסכנין את החדקל במסגנת שלו ביו"ט אם היה עושהו מאתמול לא היה מתקלקל. תוס' ז"ל: **ב נותנין מים על גבי שמרים** וכו'. פי' הר"ן ז"ל על גבי שמרים המתיקין במשמרת מבעו"י כדי שיהיו עולין את היין מפני הקמחין שקורין קאמח"ם ע"כ: **בשביל שיצלו.** הגה"י קמולה וכן נקד ה"ר יהוסף ז"ל: **ומסננין את היין בסודרין.** תוס' שבת ס"פ ח' שרלים ובפ' בתולה נשאת דף ו': **ובכפיפה מצרית.** (ה"ר יהוסף ז"ל נקד הפ"א הראשון בצירה). דלכ' הר"ע הוי שעו כיון שאינו מסנן במשמרת ומיירי ביין עכור ומיהו משתתי הכי דאי ביין גלול אפי' במשמרת שרי כדאיתא בגמ' ואי ביין עכור דלא משתתי הכי אפי' בסודרין ובכפיפה מצרית אסור דמ"מ בורר הוא אלא כדאמרן. וכתב הר"ן ז"ל בגיליה ר"פ המניח בשם הרז"ה ז"ל דמשום דביין ליכא למיחש לסחיטה משום דסחיטה מתורת כבוס מיתסרא ובין כי סחיט אכתי נשאר לכלוך אדמימות מש"ה שרי לסנן הכא את היין בסודרין ע"כ. ועוד נראה שתירץ הוא ז"ל שם תירץ אחר דסכא בסודרין שעושדין לכך דבשעתו לא אתי ודאי לאיסחטי ע"כ: **בפ' ר"ע** ז"ל והוא שלא תהיה הכפיפה נגוסה וכו' עד שלא יעשה אהל עראי. אמר המלקט וי"מ משום שעוי והיכר בגבד וכדפי' ר"ע ז"ל ג"כ בריבא נבי סודרין שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול והתם ברישא כיון דאיכא שעוייא אחרינא דלא עביד גומא שפיר דמי: **ונותנין ביצה במסננת של חרדל.** שהחדל נתון לתוכה להסתנן וקולטת הפסולת והחלמון שלה נוטף ומקנן עמה והוי לחרדל למראה והחלבון שהוא קשור נשאר למעלה ושרי כדלהבינן טעמא בגמ' לפי שאין שתין אותה אלא לגוון למראה שהחלמון יפה לגוון ולא החלבון הלכך אידי ואידי אוכל הוא ואין כאן ברירת פסולת מתוך האוכל. הר"ן ז"ל: וכתב רש"י ז"ל וריבוי הלוי פירש סימנה של ביצה לתוך תבשיל היא ולא לתוך חרדל ובמסננת של חרדל הוא דשרי מפני שעוי ויורד לתוך הקערה שהוא כלי שני ומתלבן התבשיל ע"כ ומייתי לה בפרק ר"א דמילה דף קל"ד. ובירושלמי כיני מתני' מפרש ביצה במסננת של חרדל: **יינומילין.** נרסי' ונקרא נמי קוגדיסון כמו שכתבתי רש"ם פרק בתרא דתרומות: **ג אין שורין את החלתית בפושרין.** בגמ' דייקי' הא בלוגן מותר ומתני' ר' יוסי היא דתניא אין שורין את החלתית לא בחמין ולא בלוגן ר' יוסי

אומר בלוקן מותר בחמין אסור: **אבל נותן הוא לתוך החומץ.** ומפני בו מאכלו הר"ן ז"ל. ובירושלמי כיני מתני' אבל טוחנה לפניו לתוך החומץ: **אין שורין את הכרשינין.** נראה דרש"י ז"ל גרים אין שולין בלמ"ד דהכי פי' מליף עליהם מים בכלי לגרור פסולתן כלתן במים' ביצה אף מדיח ושולה ע"כ וכן מלאתי אח"כ שהגיהו רש"ל ז"ל וגם הרב ר' בצלאל אשכנזי ז"ל. אבל ה"ר יהוסף ז"ל כתב בכל הספרים מלאתי דגרסי' שורין בר"ח וא"כ צריך לפרשו לשון שרייה ממש כמו שמניחו לעיל בפ"א אין שורין ליו שממנין וכרשינין וכו' ע"כ: **אין כוברין את התבן בכברה.** ביד פכ"א מס"ם ס' ל"א וז"ל שם ולא יניח הכברה שם בה תבן במקום גבוה בשביל שירד המוץ מפני שהוא כמרקד ע"כ. ותימה שהמשנה נקטה לשון זכר לו קאי אכברה וה"ר יהוסף ז"ל כתב ס"א ולא יתנגה ס"א ולא ימתמה: **אבל נותן הוא לתוך הכברה.** גמרא מתני' דלא כי האי תנא דתניא דאבא"י אומר אין מסגיחין בכברה כל עיקר: **ד' גורפין.** פי' גורפין המקום כדי לתת בו תבן ושעורים וקשים: **וחכמים אוסרים.** נאמנים על קרקע שכל מדיים שאין נורפין דלמא אתי לאשווויי נומות ואתנו הוס' ז"ל אע"ג דמרבן שרינן לר"ש שכא רגילות הוא לשתכון לאשווויי נומות והיינו' עפי' שמא יתפיין ע"כ. וסלוק לגדדין אסרי רבנן משום דלא חזי שים בו שמאם במדרס הרגלים. ומלאתי מנוקד הפשט בשם נקודות ויבר בעיני: **נוטלין** וכו' שתמא אפי' רבנן: **ה' הקש שעל המטה** וכו' ופי' שם רש"י והר"ן ז"ל או שהיה עליו כר או סדין שמכב עליו מבעוד יום והכי מוכחא סוגיא דגמ' דשתם דמייתו סייעתא מינה לרב אסי דאמר אתם חריות של דקל שנדרן לעצים ומלך עליהם ליסיבה אם יש עליהם מבעו"י אע"פ שלא חיסב עליהן ולא קשרן מבעו"י גלי דעתי' דליסיבה קיימי ויכול ליסב עליהן בשבת דומיא דהכא דסין שכבב עליהם מבעו"י מותר לנענעו בידו אע"פ שלא יתנו לכך ולא חיסב עליו אבל רב ס"ל אתם דבעיון שיקשרם מבעו"י לחוכיח שליסיבה הם עומדים ואם לא קשרן מבעו"י אסור לעלמון לאחר דלא הי יחוד במחשבה ושמואל ס"ל אתם דסני במחשבה בעלמא ור' תנינא בן עקביא ס"ל כרב ורשב"ג ס"ל כשמואל. ולע"ד דמתני' מלינן להרוקה אפי' כר"ח בן עקביא ורשב"ג דע"כ לא קאמר ר"ח בן עקביא דבעינן קשיבה דלא גבי קש שדרך חריות שאין דרך ליסב עליהם כלל ואם כמו עצים כיון שנדרם לעצים אבל גבי קש שדרך קלת לשכב עליו ביחוד בעלמא במחשבה סגי והכא הא הוי יחוד כיון שהיה עליו כר או סדין מבעו"י. דמי קתני שכב עליו שהיה עליו כר או סדין קתני לשמועי' דבמחשבה סגי וכ"ש דאתיא כרשב"ג וגם לרב ושמואל לא קשי מינה מידי. כך נלע"ד ודו"ק: **מכבש.** שם לוחיה מרוכין וכבדים וסולרין בגדים על שתחתון ומורידין העליון עליו וכובשין את הבגדים ע"י יתדות שים עמודים קטנים מוקצין בד' הפאות של התחתונה והעליונה מעוקמת בד' זויתיה ועולה ויורדת בעמודים וכל מה שהוא רוצה לכבוש מורידה ותוחב יתד בנקב העמוד ואינה יכולה לעלות מתירין את המכבש שמטל את היתד והוא ניתר להיות לוכך שבת שנטל את הכלים ע"כ: **ר"י אומר אם היה מותר** וכו'. בעור אר"ח סי' ש"ב פסק כר' יהודה וכתב שם שבית יוסף דמשמע ליה דת"ק לא פליג אהא אר"י דכיון שהוא מותר מע"ש לא מיחזי כסתירה ושכן כתב רבינו ירוחם ז"ל בחלק י"ג ע"ש כ: **ושל כובסין.** כתב הר"מ די לוגאלו ז"ל בגמ' ור"ף והר"ן בש' ובנכ"ל וירוש' ורש"י והרא"ש בש': **מתיר את כליו ושומטן.** י"ג מכיר את כליו ושומטן וכן הוא בהרא"ש ז"ל ולספרים דגרסי מתיר את כולו ר"ל אם היה מותר משש נומר להתירו ושומט כליו. אחר זמן רב ראיתי שה"ר יהוסף ז"ל הגיה מכיר את כליו ושומטן וכתב שכן מלא הגרסא בכל הספרים וכן נראה לו עיקר דהא קאמר אם היה מותר מע"ש משמע שהיה כולו מותר מע"ש דהא לא קאמר אם היה מותר קצת ופי' זו הגי' הוא כן דה"ק ושל כובסין שם לשם כלים הרבה של בג"א הרבה וכובסין את כולן יחד זה ע"ג זה לא יגע בו וקאמר ר"י שאם"ה דהוי מוקצה ואסור ליגע בו מ"מ אם היה מותר מע"ש שאינו צריך ליגע בו מכיר את כליו כלומר רואה איזהו כלי שלו ושומטו מבין שאר כלים ונוטל ע"כ: **סליק פרקא**

פרק בא נוטל אדם את בנו וכו'.

נפלה לא אתי אבוה לאתויי אבל דיר אי נפיל אתי אבוה לאתויי. ולכתב הר"ן ז"ל דיש מי שפירש דאם יש דיר ביד התינוק אפי' לאחוז בידו והוא מהלך ברגליו אסור דילמא אתי לידי טלטול גמור דנפיל הדיר ואתי אבוה לאתויי והרמב"ן ז"ל חולק ע"כ ומייתי לה להאי בבא בדיוקא דמכילתין פ"ב דיבה: **כלבלה והאבן בתוכה.** דרוס' במכילתין פ' כל הכלים תנאי בית רבי תנו שאבן והאוכלין בתוכה: בפי' **ר"ע** ז"ל אבל אם היו מוקף ואסור ליגע בו מ"מ אם היה מותר מע"ש שאינו צריך ליגע בו מכיר את כליו כלומר רואה איזהו כלי שלו ושומטו מבין שאר כלים ונוטל ע"כ: **סליק פרקא**

פרק בא נוטל אדם את בנו וכו'.

הר"ן ז"ל דיש מי שפירש דאם יש דיר ביד התינוק אפי' לאחוז בידו והוא מהלך ברגליו אסור דילמא אתי לידי טלטול גמור דנפיל הדיר ואתי אבוה לאתויי והרמב"ן ז"ל חולק ע"כ ומייתי לה להאי בבא בדיוקא דמכילתין פ"ב דיבה: **כלבלה והאבן בתוכה.** דרוס' במכילתין פ' כל הכלים תנאי בית רבי תנו שאבן והאוכלין בתוכה: בפי' **ר"ע** ז"ל אבל אם היו [פירות] כגון אגוזים ושקדים מעבר את הפירות ואין מופנין ע"כ. פי' מופנין שאבן והפירות כדאיתא בגמ' ומלקט הפירות ומחזירם לכלבלה: עוד בפי' ר"ע ז"ל ומתני' מיירי כגון שנפחת מלדי הכלבלה או שוליים וכו' דומה שהעתיק מפי' הרמב"ם ז"ל [שבמשנה] שפירש התירו לטלטל ולאבן בתוכה בשלמה תנאים וכו' ולא משמע כן בגמ': **ומטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה.** והגיה ה"ר יהוסף ז"ל תרומה טהורה עם הטמאה וכתב כן מלאתי בכל הספרים וכן ס"ל שיקר דהוי דומיא דרישא דוקא אדם אמ בגו לו הכלכלה עם האבן ס"ל מטלטלין תרומה טהורה עם הטמאה עכ"ל ז"ל. וגמ' אמר רב חסדא לא שנו אלא שטהורה לטמא וטמאה לטעלה כו'. ומתני' בלריך לנופס של פירות מיירי ברולה לאכלם הלכך אי לאו דטהורה לטמא לא שרו ליה לטלטולי לטמאה אלא שקול לטהורה וממפי לה לשלחן אבל אם הוא צריך למקומו של כלי אפי' טהורה לטעלה ולטמאה לטמא שרו ליה רבנן לטלטל האי אפו האי ומתני' נמי דייקא דבלורך גופו מיירי דקתני סיפא מטות שעל הכר מגביה את הכר והן טופלות ואמר רבב"ח א"ר יוחנן לא שנו אלא לצורך גופו של הכר אבל לצורך מקומו מטלטלין ועודן עליו ומדסיפא לצורך גופו דיש"א נמי לצורך גופו: **רי"א אף מעלין את המדומע באחד ומאה.** כתב של תרומה שנפלה בק' שאין של חולין ולריך להרימה משום גזל הבעל מותר להעלותה כו' והביאוה תוס' ז"ל פרק כל הגט דף ל"ח וכפ' כל המנחות דף כ"ב וכפ' מעשר בהמה ד' כ"ט ובחנו' הרשב"א ז"ל סי' תל"ב. וגמ' אמרי' דס"ל כרשב"א דאמר נותן עיניו בגד זה ואוכל בגד אחר ודר' יהודה עדיפא מדר"ש בן אלעזר פי' דמקיל מפי פירתא ואמר כיון דיכול ליתן עיניו בגד זה ולאכול בגד זה הוי מתקן בהעלאתו ומעלין. והא דס"ל לר' יהודה דמין במינו לא בטיל פי' ר"י דוקא בדבר לא

סמתערב: **ב' ממה על צדה.** גמ' אמר רב לא שנו אלא בשוכח אבל במיח נעשה חבית בשים לדבר האסור ואסור להשתמש אפילו אחבית מוקלה ומתני' דקתני מסה על צדה ולא יטול האבן ממנה דהוי האיסור נופה דמשמע דכל היכא דאיכא איסורא והתירא בהתירא ערחינן באיסורא לא ערחינן רשב"ג היא דתניא על ההיא דתנן בי"ש פ"ק ובפ"א בורר כדרכו וכו' אמר רשב"ג בד"א בורר בדרכו שהאוכל מרובה על הפסולת דאי בקיל אוכל מפיס בערחא אבל פסולת מרובה על האוכל דברי הכל בורר ואוכל ומתני' נמי כיון דאי בעי משקל כוליה יין מן החבית לא מתקיל ליה יין בשאוליה עד דשקיל ומגבה לה לחבית דפסולת מרובה דמי דאי בתחלתו לא מגבה לה לחבית סוף סוף מיבעי ליי' לאגבוהה תו לחבית הלכך ס"ל מפיס בערחא ודרי לי לאגבוהה משיקרא. והביאוה תוס' ז"ל ס"פ במה טומנין: **מעות שעל הבר.** תוס' שבת פ"ג דמ"ד ודשרק חלון דף ע"ו והרא"ש פ' כירה דף קע"ז טוא"ח סי' ש"א: לשלשת בקודת סנוד הלמ"ד והש"ן האחרונים: בפי' **ר"ע** ז"ל ריק או לאה ולרעי או לרעי הייט דילדים הקטנים ואותה הגדולים או לאה תקלא העגה ולרעי הרבה: **מקנחה בסמרטוט.** דסזה כר של בגד הוא ובגד הטמונה שריתו זהו כבוסו ולהרא"ש מ"אמרינן כב' ואלו קטרין נבי היה מהלך בשבת ופגע באמת המים היכא ליעבד ליעבר במיא מיחוסן מאיה במיא ואתי לידי סחיטה ומדאיטריכא ליה למימר ואתי לידי סחיטה ולא אמרינן דשריה נוגע אסורה משום דשריתו במים זהו כבוסו ש"מ דלוקה בגד מטונף הוא דאמרי' הכי אבל כשאינו מטונף לא. כך ראיתי בספר התרומה. הר"ן ז"ל: **היתה על עור נותנין עליה מים עד שתבלה.** בזבחים פ' דם חטאת כיצד בא כך מלי דקשה אמתני' מהכיא לאחד הנגד ואחד הסכך ואחד העיר שמקום כבוס: ס"ג **בש"א מעבירין מעל השלחן עצמות וקליפין ובה"א מסלק את הטבלה כולה ונוערה.** ובגמ' הוא דמתלוף הטעם ר"ל כפי' ר"ע ז"ל וכן היא בבר"ף ז"ל. וי"ש (נורסין) בש"מ מנגיהין מעל השלחן ובכל אחד דבין מנגיהין בין מעבירין הוי ביד. וכתבו תוס' ז"ל במסכת עדיות לא מתניית בהדי קולי ב"ש ואומרי ב"ה והיינו כרב אחון והא דלא מייתי סייעתא מהתם משום דמלי אולמיה דהאי מהאי ע"כ ולפי מה שאנו מהפכין הגי' למו שאמר רב אחון משום דב"ה אמרי' בגמ' שלהי מכלתין דב"ה חייב כשהמת והביאוה תוס' ז"ל בפ' במה טומנין דף י"א: **מסלק את הטבלא כולה ונוערה.** תימה והלא הוא בבשים לדבר האסור דהא לא הוי שכח טוחיל והגיהה שם מלעתו וי"ל דלפי' ר"ת ז"ל ניחא דקרם דלא הוי בשים לדבר האסור אלא כשדעתו להגיהה שם כל היום א"כ כיון דהוו שם אוכלין ה"ל בשים לדבר האסור ולדבר המותר ובדי כדמוכח פי' נוטל ושוב דאין זה מגיה בכונה דהא אינו חושש היכן יפלו. תוס' ז"ל במס' יו"ט. ומתוך בשפ"ל סי' ל"ג רבינו שלמה ז"ל קליפין קליפי אגוזים ועצמות קשים שאין ראויין לכלב וכן מלאתי למפרשים ז"ל דאפי' אם אינם ראויין לכהמה שרי לעלמולינהו דאי ראויין אפי' ר' יהודה מודה וכו' ורביו שמעיה ורבינו יצחק ז"ל כתבו כי שרי ר"ש לעלמולי עצמות וקליפין כגון עצמות דחיין לאכילה וקליפין דחיין לאכל בהמה אבל מידי דלא חזי לא לאכל בהמה ולא לאכל אדם לא שרי ר"ש ע"כ. וזו היא דעת רב אלפס והרא"ש וגם הרמב"ם ז"ל בה"ש בפכ"ו. וז"ל תוס' ז"ל ג"כ עצמות וקליפין לא כפי' הקונט' דפירש אפי' קשין ואין ראויין לאכילה כלבים דהאי תנא אמרינן בגמ' דכר"ש ס"ל ור"ש בעי לכל הפחות ראויות לאכל בהמה דקתני מעבירין מעל השלחן פירורין פחות מכזית ומיער של אפונים ושל עדשים מפני שהוא מאכל בהמה ומוקמינן לה בגמ' כתיה ע"כ ונראה דזה הכריחו לרש"י ז"ל לפרש שאין העצמות והקליפין ראויין למאכל כלבים מדלא תני בריש"א בהדי פלוגתא דב"ש וב"ה פירורין ומיער של עדשים וליפלגו בכולהו והיינו שפירש בתר הכי מעבירין מעל השלחן פירורין וכ' שתמא היא ע"כ ולפי' כל המפרשים ז"ל ל"ש לע"ד בזה. ועיין ג"כ בהר"ן ובסה"ג ז"ל: **מעבירין מעל השלחן פירורין פחות מכזית** וכו' **מפני שהוא מאכל בהמה.** דקדקו תוס' ז"ל מדקתני מתני' מפני שהוא מאכל בהמה דהני' בדר"ש דמייתי עני' בגמ' סייעתא ממתני' הכי היא הני' בתמרא שלו פרורין שאין בהן כזית מותר לאכלן ביד מדאיטריך למיתני במתני' מפני שהוא מאכל בהמה דמשמע דלא חזי לאדם והוי כשאר מאכל בהמה ומותר לאכלן ביד ע"כ וכן בי' הרי"ף ורי"ח ז"ל אבל רש"י ז"ל גורס כאן בגמ' מסייע ליה לר' יוחנן דאמר פירורין שאין בהן כזית אסור לאכלן ביד וכתבו עליו תוס' והרי"ן ז"ל ולא הוכיח דמאי סייעתא אי מהוא דקתני מעבירין ולא קתני זורקין הא תנן נמי בריש"א מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ולא קתני זורקין אע"ג דהני ודאי מותר לאכלן ביד אלא הני האחרת עיקר. וכדמוכח נמי בברכות פ' אלו דברים ע"כ: **ספוג אם יש לו עור וכו'.** הרב ר' בצלאל אשכנזי ז"ל מחק מלת עור וגם מפי' רש"י מחקו אלא ס"ג בפי' רש"י ז"ל בית אחיזה של עור שיאחזנו בידו אבל רש"ל ז"ל גרים ליה וכן בכולם מקומות. ואיתא בתוס' ס"פ ח' שרצים ור"פ בתולה בשאת דף ו' וכ"ה ברמב"ם פכ"ב סי' ט"ו. וכתב שם הרב המגיד כתוב בהשגות קשיא לי וכי יש לו בית אחיזה מאי הוי אי אפשר לקנות בלא שהיטה ואני אומר כיון שיש לו בית אחיזה ה"ל בלאוחות מלאה מים שמריק ממנה עכ"ל ז"ל. וז"ל ספר לבוש החור שם ואע"ג שגם כשים בו בית אחיזה א"א שלא ישחוט מ"מ כשבאה הסחיטה ע"י בית האחיזה אינו נקרא סחיטה אלא כמריק מים בכלי מלא שכן הוא דרכו להריק ממנה ואינו דומה למכבס ע"כ: **וחכ"א בין כך ובין כך ניטל בשבת ואינו מקבל טומאה.** אית סברים דגרסי בין כך ובין כך מקבלין בו ואיכא נמי מאן דגרים בין כך ובין כך אין מקבלין בו והתוס' ז"ל הענו והכריחו לג"ג ליה כלל לא כך ולא כך והרב ר' בצלאל אשכנזי ז"ל מחק מן המשנה מלות וחכ"א ובסי מסתברא דהא בהא ולאי לא פליג ת"ק דכשהוא נגוב ניטל בשבת ושאינו מקבל טומאה. וכן ברב אלפס ז"ל ליתנהו: והר' יוסף ז"ל הגיה וחכ"א בין כך ובין כך ניטל בשבת וכתב כן מלאתי בכל הספרים דל"ג זה ע"כ פי' שמחק הוא ז"ל מלות ואינו מקבל טומאה: **סליק פרקא**

פרק כב חבית שנשברה וכו'.

דוקא בשברה לו חבית אבל נסדקה ושוסה טיף טיף מותר להביא כלים לקלוטו ולערף לאינו בהול כ"כ להביא כלים דרך הר"ר יכמו בשברה ע"כ: **מזון שלש סעודות.** בנקוד שבת במ"ש מלאתיו ונראה הטעם מפני שהוא שמוך וכן נקד ה"ר יהוסף

ז"ל: **ובלבד ש'א יספיג.** אלא יפיס ספוג לשאוב היין ולחזור ולהסיף ואע"פ שיש לספוג בית אחיזה לליכה חשש סחיטה וכו' לשון ר"ע ז"ל אמר המלקט ובסכי קל ביותר להכין קשר מתני' עם סוף פירקין לעיל: **ר"י אומר.** תוס' בכל מערבין ד' נ"ט וגנמ' ז"ם דף נ' רמי ר' יוחנן דר' יהודה אדר"י ומסי תק מין סותמין את הפירות להוציא מהן משקין ואם יצאו מעצמן אסורין ר"א אם לאוכלין היוצא מהן מותר ואם למשקין היוצא מהן אסור אלמא מדקאמר אם לאוכלין היוצא מהן מותר כל לאוכלין אמרי' בדבר היוצא מהן אוכלא דאפרת הוא ואינו בכלל גזירת משקין שזבו ורמיסי דתנן בפ' ג' דערובין ועוד מ"ר יהודה מתנה אדם על הכלכלה ביו"ם סרתאון ואוכלה בשבי וכן ביום וכו' בשבי אין ברתאון לא אלמא כל מידי דזב ממקומו ביו"ם ואפי' אוכלא אסור ומשני ר' יוחנן מוחלפת הסיפה וכפר הסיפה דמתנה אדם אי נמי מסתתו של כאן איפוך דר' יהודה הג"ה פי' מסוס דאין אפרא לנפוח דרבנן * רבינא אמר לשולם לא איפוך ור"י לדבריהם דרבנן קאמר לו לדידי אפי' ברתאון נמי שריא דא אלא דאפרת הוא אלא לדידכו מי לית לכו בציאה גזרת משקין שזבו אולו לי מיסת דבשבי שריא דחד מינייהו חול הוא ואמרי ליה דרבנן קדושה אחת היא פי' דס"ל לר' יהודה דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה מעולם ומתני' דרים ז"ט דלא כר' יהודה והיא ברייתא דאיתא התם בפ"ק ר' יהודה אומר משום ר' אליעזר עדיין היא מחלוקת ב"ש וב"ה אפי' בציאה בטולדה בשבת אם תאכל ביו"ט הרי הרבים. רבינא דרב עולא אמר מעיקרא דר' יהודה אדר' יהודה לא היקשי להא דאמר בשבי אין ברתאון לא בתרגולת הטומלת לגדל ביצים קאמר ור"י לעמיה לאית ליה מוקלא ולא משום משקין שזבו: **חלות רבש שרסקן מע"ש ויצאו מעצמן אסורין ור' אלעזר מתיר.** ר' אליעזר גרסי' בני יו"ד והוא ר' אליעזר בן שמוע וכן כתב רש"י ז"ל בפ"ק לשבת דף י"ט. וגנמ' כי אתא רב הוסעיא ממברדעא אייתי מתניתא בידיה זיתים ועגבים סרסקן מערב שבת ויצאו מעצמן אסורין ר' אליעזר ור"ש מתירין והא קמ"ל דאי ממתני' ה"א התם הוא דמעיקרא אוכלא ולבסוף אוכלא לבל הכא דמעיקרא אוכלא ולבסוף משקה אימא לא קמ"ל וגם מהאי מתניתא מוכח דר' אליעזר גרסי בלתי יו"ד שהוא חברו של ר' שמעון: **ב כל שבא בחמין מלפני השבת.** ובירושלמי רש"י והר"ן ז"ל שמתבשל מלפני השבת אורין אותו בחמין בשבת כדי שיהא מיטות וכל שלא בא בחמין כגון בשר יבש שאוכלין אותו פ"י הדחקה ע"כ. וגנמ' בעי כגון מאי הוי בא בחמין פי שחוזרין ומורין אותו בחמין ומהדרינן כגון תרגולתא דר' אלעזר גרסי בלתי יו"ד שהוא חברו של ר' שמעון: אלא שהיה מבשלה ושורה אותה בחמין במים רבים להמתות מאליה ואוכלין אותה לרפואה. וכתב בב"י מ"ח סי' ש"ח ח"ל והתוס' כתבו בפ' כירה כל שבא בחמין פי שמתבשל לגמרי כדמפרש בפ' חבית כגון תרגולת דר' אבא וכן כתב רבינו ירוחם בח"ג וז"ל כל שבא בחמין מערב שבת כלומר שמתבשל כל צרכו וכן בהגהות חלבות פ"ע אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ' כ"ב דבר שמתבשל קודם השבת או נשרה בחמין מלפני השבת הע"פ שהוא עכשיו צונן מותר לשרותו בחמין בשבת ונראה מדבריו לאפי' לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי כמי כיון שנשרה במים רותחין חשוב מבושל לענין שלא יחשב כמבושל בשבת כשסורה אותו בשבת בחמין וכ"ל לישנא דמהאי קשיתיה דקתני שבא בחמין ולא קתני שמתבשל ומפני כך פירש"י ז"ל בפ' כירה כל שבא בחמין כל מלוח שבא בחמין מע"ש חוזרין ומורין אותו בחמין בשבת ואין בו משום תקון שהרי נתקן כבר קלת עכ"ל כלומר דבא בחמין דקתני קאי בין לדבר מליח בין לשאינו מליח בדבר מלוח הוא ביאה לבד ובדבר שאינו מליח הוא בטול ואמו דבר מליח נקט שבא ולא נקט שמתבשל ורמב"ם ז"ל לא נראה לו לידחק בכך ומש"ה סתם וכתב דבר שמתבשל או נשרה ולא חילק בין מליח לשאינו מלוח ע"כ. אבל הרב המגיד כתב דלעת הרמב"ם ז"ל לכל שלא נתבשל כל צרכו אפי' שמתבשל כמאכל בן דרוסאי אם שורה אותו בחמין בשבת חייב חטאת כמבשל ביאור עלמה ע"כ בקיצור וביא יוסף עלמו הביא דברי הרב המגיד שם סי' ז"ח ולא חלק עליהם שם. עוד כתוב שם בב"י בשם רבינו ירוחם והר"ן ז"ל דהא דתנן שורין אותו בחמין בשבת אפי' בכלי ראשון שרי ע"כ: וכתב עוד שם והא דתנן כל שלא בא בחמין מדיחין אותו בחמין בשבת כתבו התוס' בפ' כירה ל"ט א' לפי' רשב"א דערוי בכלי שני אחי שפיר שבא לאין שורין אותו בכלי ראשון אבל מדיחין אותו מכלי ראשון דרך עירוי אבל לפי' ר"ת דמפרש דערוי הוי ככלי ראשון ע"כ מדיחין אותו מכלי שני קאמר וא"כ מאי אריא מדיחין אפי' שורין נמי ואור"י דאפי' בכלי שני ואא לנקט מדיחין לאשמעי' דאפי' הדחה הוא גמר מלאכה במלוח שיש וקוליים האספנין עכ"ל ז"ל: **מדיחין אותו.** בשבת אחת אמ"ס: **ודנים מלוחים קטנים.** יש ספרים דלא גרסי לי' אבל בפ' ירחיב סי' ק"ב משמע דגרים ליה וכתב עוד בסוף דבריו אלו וכל כיולא בהן: אבל הטור א"ח סי' ש"ח גרסה דלא גרים ליה ח"ל אבל מדיחין אותו בחמין חוץ ממליח שיש וקוליים האספנין. פי' דג קטן שאין גריסין אלא בטול מעט דאחתן הוא גמר מלאכתן ע"כ. אבל רש"י ז"ל פי' בפ' כירה שהות דג שקורין מוינא ע"כ ולשון הר"מ דיומאתא ז"ל קוליים האספנין פי' קוליים של הספרדים הנקרא איספנולי וקוליים הוא דג ידוע בקושטאנדינא ומביאין מהם מהם לארץ ישראל ולעתר אדלות ובימים הראשונים היתה קושטאנדינא של מלך איספניא ע"כ. וכתוב בב"י א"ח סי' ש"ח שכתוב בשם ס' הפרדס ס"מ מליח שיש וקוליים האספנין שיהן מרית הן ולאו מילתא היא אלא מליח שיש בשר מלוח הרבה ודיקא נמי שאומר יש לא יאכל כולו אם לא יריחנו בחמין אבל מרית אמי אומר שמותר לרחון במים קרים בשבת כל דהו ומכיל ליה מדי דהוה אדחיתא סוסות וקערות שמותר לעשות כן בשבת וכו' ע"ש עוד. וגם מכאן משמע דל"ג ודנים מלוחים: **שהדחתן זו היא גמר מלאכתן.** ומיהו דייקינן דגנמ' דאם הדיח חייב חטאת מדקרי ליה גמר מלאכתו ש"מ זהו בשולו ואיכ: ותוס' פ' כל שעה דף מ' כתבו דאפי' מדיחין מיירי בכלי שני דבכלי ראשון אפי' הדחה אסורה והא דתנן בפ' כירה אבל נותן הוא לתוך הקדרה או לתוך התמחוי דמשמע אפי' שורין אומר ר"י דהכא מיירי במידי דבר ביטול וכשסורין אותו אפילו בכלי שני מיחזי כמבשל אבל הבלן עשוי לנתוך הקדרה ולא גיחזי כמבשל ע"כ ולאיתא נמי בתוס' בפ' דס חטאת ד' ל"ה: **ג שובר אדם את החבית** וכו' עמ"ש ס"ב דברכות סי' ה'. וגנמ' יו"ש דף ל"ע מוקי ליב אבי לתתי' בחבית שבורה שמלבנין שבריה בשרף של עץ שעשין ממנו זפת ובלשון ערבי קורין אותו מוסתכי ומשום דרבועה אין לא חיישי' לתקון כלי דאמיל ורעועה היא הרבה יחוש עליו דשמא יקלקל החבית ושוחה נקב לכה"פ שיוכל ושל פי' ה"ר יצחק לכיון שהם מזופפין ומלובנין בזפת ואין ההתיכות שלימות לא הוי שום תיקון כלי ובסכי אחיא מתני' כר"א דהתם ותוס' ז"ל כתבו כאן דאפי' לרבנן מיבטי לן לאוקמה בהכי ע"ש. ור"ע ז"ל פי' שובר אדם את החבית משני שהוא מקלקל והוא פי' רש"י ז"ל וכתב עליו הר"ן ז"ל דלא שיריה דהכי דכל המקלקלין פטורין אסור מיהא איכא אלא היינו טעמא לכיון דבשלמא מקלקל פטור אבל אסור שכא משום אוקר שבת שרי לכתחלה מיהו כי שריון דוקא בכלי קטן דלא שייך ביה בנין וסתירה והראיה מדאמרי' בפ' בכל מערבין וכו' וכן פי' רש"י ז"ל התם עכ"ל ז"ל והביאו הרא"ש ז"ל בפ' בכל מערבין. וכתוב שם בב"י בשם תרומת הדשן סב' בשם ה"ז דהא דשובר את החבית לאכול ממנה גרוגרות אייבי בחבית שאינם מחזקת מ' סאה דהוי כלי ואין סתירה בכלים ואפשר דלהר"ן ז"ל נמי לא מיקרי כלי בלול אא"כ הוא מחזיק מ' סאה ע"כ. וגנמ' דייק רבא אליבא דר' אושעיא דמדקתני לאכול ממנה גרוגרת ולא קתני פירות שמע' דבדרוסות אייבי ומש"ה שובר את החבית ומבטל הסיף לכך דאיידי דמבטל סיף לאחוך בו ענול של דבילת גרוגרות תבר ביה נמי לחבית אבל מפורדות באין צריך להחכו לא ומתני' ר' נחמיה היא דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו המיוחד לו. וקי"ל דע"ד א"כ הרמב"ם ז"ל המקבל בלשמים בה"ש פכ"ג ה"ב שובר אדם את החבית לאכול ממנה פירות כיון דלא קיימא לן כר' נחמיה ובמה דס"ל ז"ל דאין הלכה כר' אושעיה לא במתי דאמר דמירי בדרוסות ולא בדיוקו מדלא קתני במתני' פירות אלא אורחא דמילתא קתני שהיה דרכן לשמר גרוגרותיהן בחביות ונם הוא נקט ליטא דמתניתין כדרכו ברוב המקומות: **אין נוקבין מנופה של חבית דברי ר' יהודה ור' יוסי מתיר** גרסי' וכן הוא בפי' ר"ע ז"ל וכן הוא בירושלמי ובוסחת כ"י וכן משמע מפירוש הרמב"ם ז"ל נם ה"ר יהוסף ז"ל כך הגיה אבל ברב אלפסי ז"ל כתוב דברי ר' יוסי וחכמים מתירין גם בספקי הרא"ש ז"ל וכבל הסוגיא של הגמ' גרים רש"י ז"ל ורבנן. נראה שם א ז"ל היה גורס במתני' מתירין גם בחוספות פרק במה טומנין דף מ"ח גם הר"ן ז"ל תפס בפירושו וחכמי' מתירין גם במגיד משנה פכ"ג ס' ב' גם בבית יוסף א"ח סי' ס"ד. ולשון הגמ' אמר רב הונא מחלוקת לאעלה בראש המנופה אבל מלדה ד"ה אסור והיינו דקתני מנלדה ומנופה קאי וד"ה ורב חסדא אמר מחלוקת מן הלד אבל על גבה ד"ה מותר והא דקתני לא יקבנה מלדה התם בנופה דחבית והרמב"ם ז"ל פי' במתני' כוותיה דרב חסדא אבל שם ביד פסק כוותיה דרב הונא. ומה שפי' ר"ע ז"ל אינו דוחה לו סגוך הגמ' בפי' רש"י ז"ל: **מפני שהוא מטרח.** פי' שמא ימרח וכן הוא ביד שם סימן י"א ז"ל לפיכך אין סותמין נקב בשעוה וכיוצא בה שמא ימרח ואפי' בזמן אין סותמין את הנקב נזרה משום שעוה ועי"ש במגיד משנה אי הוי נזרה לנזרה ובית יוסף כתב שם סי' ב"ד לאפשר דס"ל להרמב"ם ז"ל דסתימת נקב החבית אסורה בכל דבר משום דהוי כבונה ואם הותמו בשעוה אסור ג"כ משום ממרח ע"כ: **ד שיצנו** גרסי הלד"י קמולה: **ואת הצונן בחמה.** פי' בשמש כדמוכח שם בפ' כירה וכמו שכתבתי שם סי' נ' וכן מבואר ג"כ שם ביד. אלא בירושל' והרי"ף והרמב"ם והר"ן ז"ל נראה דגרסי בחמין. מי שנשארו וכו'. ורש"י ז"ל פי' בפירקי' מי שנשארו שנכלו בפי' בחמים בשבת וכתבו הרמב"ם ז"ל מי שנשארו גרסי' לשון נפילה ולא כפי' הקונ' לעיל בפ' במה אשה שפירש שנשארו במי נשמים דהא אמרינן בר"פ מפילין מלון דתני מנסירין לא משתבש כלתנן מי שנשארו כלו בדרך אלמא לשון נפילה הוא ע"כ. והרמב"ם ז"ל נם הוא פירש כפי' רש"י ז"ל דבפ' במה אשה נשארו כלים ולשון משארה ושורין וגם הר"ן ז"ל פי' שנשארו שנבלו כלו במים: **מהלך בהן ואינו חושש.** שמא יבא לידי שחיטה כן הוא לשון המור שם סוף סי' ס"א גם לשון הכל בו שהביא שם ב"י כמו שכתוב בסמוך גם לשון הרמב"ם ז"ל שם פכ"ב ואין חוששין שמא יסחוט וכתוב בתוי"ט ובריטין אט לחלק ולומר כו'. ולע"ד נראה דקושיא מעיקרא ליתא דהסיא דאלונטית הא אוקים לה ר' יוחנן בגמ' דיחידאה היא ובן חכינאי היא וכמו שכתוב שם בסמוך וכן רמזו ג"כ ר"ע ז"ל ולא קיימא לן כותיה אלא בין במלבושים בין באלונטית לא חייש' שמא יסחוט ואם בא בעל הוי"ט לתרץ דלמאי לא פליג הכא בן חכינאי כדפליג נבי אלונטית מיחא: וכתוב שם בבית יוסף בשם ספר כל בו מי שכשרו כלו בדרך מהלך בהן ואינו חושש שמא יבא לידי שחיטה אבל אינו מנערן מן המים אחם יעברם ויהיה חייב משום סותם שכן דרך כל בגד בלוש במים כשמנער אותו המים נסחטין ממנו ודוקא בכלים הדשים לפי שמקפיל עליהם יותר לפי שמתקלרין במים עכ"ל ז"ל: בפי' **ר"ע** ז"ל ומבנה זו דחויה היא. אמר המלקט דהכי הגיה בברייתא בגמ' שומטן בחמה אבל לא כנגד העם ר' אלעזר ור' שמעון אוכרין דס"ל כותיה דרב דאמר כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור * ואיתא נמי להאי ברייתא בפ' במה אשה ובפ"ק דעירוב דף מ' ותוס' פ"ק דע"ז דף י"ב ע"ב ובירושל' פ' בתרא דכלאים מייתי בלם מאמרות ובלם ברייתות דפליגי אדרב: **ה הרוחץ במערה או במי מערה.** תוס' רפ"ק דסוטה והגיהה כ"י למתני' בסי' שכ"ו. וגנמ' גרסינן קתני מי מקוה דמערה דומיא דמי מערה מה מי מערה חמין אף מי מערה חמין. הרוחץ דיעבד אין לכתחילה לא מכלל דלכתחלה כל נופי דלאו דרך רחיצה היא שרי לכתחילה אפי' בחמין ומני ר"ש היא דתניא לא יטחטף אדם בין בחמין בין בצונן מותר דברי ר"מ ר"ש מחיר ר"י אומר בחמין אסור בצונן מותר וכתבו תוס' ז"ל אף מי מערה חמין שסותמו באור דאי בתמי מערה שרי לכתחלה כדאמרי' בפ' כירה והיינו להם תמי מערה ובפ' ח' שרצים **הגה"ה** מלא ודקאמר ליתא בדפוס בתוס' אלא אי הגהתיה בע"ד אבל בהגיל ז"ל מוגה דקאמר בלי וי"ו ולא יתכן ע"ש פ' מי שרצים וקאמר * דיעבד אין לחמי מערה קאי ולא תנא במתני' חמי מערה אלא למילף אף מי מערה חמין ע"כ ועיין בתוס' בפ' ח' שרצים דף ק"ש. ובמה שכתבו מי מערה חמין שהותמו באור כו דעת הרא"ש

הגה"ה פ' זהו דוקא באיסור מלאכה דאורייתא כמו שומטן בחמה אבל לא כנגד העם אלא יולו יסבבו שכבסן בשבת אבל בדבר שאין איסורו אלא מדרבנן במקום פסידא לא גזרו רבנן בחדרי חדרים:

ז"ל וכן פי' הר"ן ז"ל ולגי' בהרי"ף והרמב"ם ז"ל **שסוברין דמי מערה מי חמי מבריא הן ומתמרי** משום דלתי לידי זיעה שהם ז"ל סוברין שהזיעה אפי' בחמי מבריא **אסור** ומעמא דמי מבריא מותרין משום דמגולין הן אבל מערה מכוסה **היא** כדאיתא בפ' הפרה דמערה מרבעא ומעלגא וכתב הר"ן ז"ל ולפי זה הני חמי מבריא דלן דמעלגי אסור לרחוץ בהן בשבת ולא כהירא דהא משמע בפ' כירה דלא אסרי זיעה אפי' בחמי דאור אלא משום לתא דרחיצה ובחמי מבריא דרחיצה שריא אמיך לאסור הזיעה אלא ולאי הך מי מערה חמי דאור ניהו שהותמו מע"ם אבל חמי מבריא שרו בין ברחיצה בין בזיעה וכן דעת ה"ר יונה והרמב"ם ז"ל בה"ן ז"ל: **ונסתפג.** [ע' בר"ן] וה"ר יהוסף ז"ל כתב ס"א מסתכנ. ובערוך ס"א לשון אלגמת אלא ז' והיא אלגמת והובאה מתני' בתוס' כתובות דף ו' ופי' הרמב"ם ז"ל אם הרחיצה אינה אלא במקום שמותר לו לשמשל ממנו לביתו ומביתו לאותו מקום כמו שיהיה בלבד לו במדינה ויהיה שם עירוב ואעפ"כ לא נתיר לו להחזיר לביתו האלגמות שנסתפג בה שמא יסתחנה לבחיצה נגיבה וכשנאמר לו כי אין דרך לחוצה זה הבגד שנסתפג בו ממקום רחיצתו ויביאנו שם ולא יחוש לו בין שיהיה יבש לו שרוי ע"כ. ובגמ' מ"ר יותן הלבה מסתפג אדם באלגמות ומביאה בידו לתוך ביתו ולאי מתני' משייס בה ר' יוחנן דברי בן חכינאי ולאו סתמא היא: **ן סבין וממשמשין.** הוא מגזרת משה משיתיהו ועניינו משיכה וגרירה כלומר כשמושכין ומורכין סידים על בשר האדם במוזק. ומלאתי שנקד הר"מ דילומאנו המ"ם הראשונה בנקודת חיריק: **בבני מעים.** פיי אל"ג בבני מעים. וכן בהרי"ף והרא"ש ליתא וכן נראה מפי' רש"י והר"ן ז"ל וכן בגל"י ליתא וגם ה"ר יהוסף ז"ל מחקה אבל בברייתא דמייתי הכא בגמ' ובפ' חלק דף ק"ח נרסינן ליה. ופי' רש"י ז"ל סבין וממשמשין ואין בכך משום רפואה דסיכה איתקש לבחיה ע"כ. ומפרש התם בגמ' בברייתא ובלבד שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול היכי עביד א"ר חמא ב"ר מניומי סך ואח"כ ממשמש ור' יוחנן אמר סך וממשמש בגת אחת: **אין יורדין לפילומא.** נרסי' כגי' רוב המקומות וכערוך ס"א לקורימא והוא נהר לשון מי קרמיון ע"כ גם הרמב"ם ז"ל הביא שתי הגירסאות: **אין עושין אפיקטויזין.** ומלת אפיקטויזין אבכתן דכותה בברייתא בפ' לולב הגזול דף מ' לעניין פירות שביעית אמין עושין אותן אפיקטויזין ובשם פירש"י אפיקטויזין להקיא והיא בטוריקון אפיק עפי זיין מזון האוכל יותר מדאי מוליא ומקיא ע"כ, ולשון הנרסי אפקטיזין. הזי"ן והי"ו בקולת קמץ. אלא ה"ר יהוסף ז"ל נקד כן אפקטיזין: **אין מעצבין** וכו'. דוקא בחיליות של שדרה הוא ומשום דמיחזי כבונה אבל ניטב אבריו אלא יתעקמו שרי: **ואין מחזירין את השבר.** שמואל ס"ל דמחזירין תנן וכן הלכה: **מי שנפרקו ידו** וכו'. לשון הטור בסימן שכ"ה מי שנשמט פרק ידו או רגלו ממקומו לא יספפנה הרבה בצינין אבל רפואתו אלא רוחץ כדרכו ואם נתרפא נתרפא ומלת בחמין הכתובה בפירוש ר"ש ז"ל אם אינה עשות אינו יודע מהיכן העתיקה אע"פ שאפשר שר"ל שהמנהג להתרפאות הוא בחמים חמין וזה אפילו בצינן כדתנן במתני' אסור: **סליק פירקא**

פ"ק כג שואל אדם מחבירו וכו'. ובלבד שלא יאמר לו.

בספר כל בו סמוך לסוף סימן ל"ח אלא יאמר לו השאילני ובלע"ז אל יאמר לו פרשמני אלא בלעיימי שהוא לשון שאלה ע"כ. אבל הר"ן ז"ל כתב בשם תוספות ז"ל בלשון לע"ז שאין חילוק בין השאילני להלוני לריך שיאמר תן לי כיולא בו ע"כ. ועיין במה שכתבתי בפ"ח דשביעית סי' ד': **מניח טליתו אצלו.** כתב הרשב"א ז"ל דוקא מניחם אצלו שהם אבל לא יאמר לו הילך עליהי אלא שזהו כמעשה חול: **וכן ערב פסח בירושלים שחל להיות בשבת.** ולא נזכר מערב שבת לקמן: **מניח טליתו אצלו.** אם אינו מאמינו ולוקח אותו ומקדישו בשבת הכי קאמר ר' יוחנן בגמ' ומיהו מתני' לא מסייעא ליה דמוקמינן לה בגמ' בממנה אחרים עמו דמעיקרא מיקדש קדיש מאתמול ועדה ממנים אותו עמהם. ואיתא לתלי בבא בירוס' פ' כל כתבי: **ונוטל את פסחו.** ס"א ואוכל את פסחו. וכן הוא בירושלמי והרי"ף והרא"ש ובגל"ר: **לאחר** יו"ט. יוה"ל לשלמי: **ב אבל לא מן הכתב.** הרב רביו יונה ז"ל כתב דאפי' להסתכל בכתב ולמנותו במחשבתו אסור דהא שבת ברייתא וכו' ולא כתוס' ז"ל שמתירין להסתכל ולמנות במחשבה הר"ן ז"ל ובגמ' מפרש רב ביבי טעמא נזרה שמא ימחוק פי' שמא ימחוק מן האורחין שיראה שלא הכין להם כל צרכן ויתחרט ויצוה לשמש שלא לקרותם ע"כ: **מטילין חלשים** כו'. ומלאתי שנקד החכם הר"מ דילומאנו ז"ל ומטילין המ"ם בשבא. ובזיל ס"ל דהל' ז"ע סי' כ' פי' הוא ז"ל מטילין חלשים וכו' משום חבובי מצה. ובכלן בפי' המשנה פי' חלשים מין מן הגרלות. והתירו חכמים לעשות זה ביו"ט בפ' שהרי"ות בחינלת קדשים ולעולל מהם מנה יפה. ונדולה מצוה ומה שאמרו אבל לא על המנות ר"ל מנות של חולין שאין מטילין הלשים עליהם ביו"ט ומלת הלשים מלה עברית חולש על נויש ע"כ. ואע"ל דהלשים הוי לשון גורל משום שהגורל נעשה בלחש וכדכתיב בחיק יוטל את הגורל והלשים בספרי איתיות להשים דוק ולפי דעת הרמב"ם ז"ל אפי' קדשים של חול דהיינו שנשחטו מעו"ש יכולין לחפים כיון שאינו בשר חולין ממש אלא ר"ע ז"ל שפי' אבל לא על המנות של קדשים של אתמול דהיינו חול ומשך אחר פי' רש"י ז"ל והיא דעת הראב"ד ז"ל בהשגות: **ג ולא יאמר אדם לחבירו** וכו'. לדיוקא נקטיה וכו' לשון ר"ע ז"ל עד אבל אומר לו הרחה. אמר המלקח דאלת"ה פשיטא כיון דהוא אסור חבירו ומי אסור אלא לדיוקא ומתני' ריב"ק היא: **אין מרשיבין על התחום.** לקרב עצמו וכו'. לשון ר"ע ז"ל עד להביא פירות דכל דבר שאסור וכו'. אמר המלקח ואוקימנא בפירות המחוברין שכיון שאסור לקולקן בשבת אסור להשיך עליהם כל דבר וכו'. וז"ל הר"ן ז"ל אין מחשיבין על התחום לקרב עצמו בשבת עד סוף התחום ולהחשיך שם שהוא קרוב למקום הפועלים או לפרדס להביא פירות ואוקימנא בגמ' בפירות המחוברין שכיון שאסור לקולקן בשבת אסור להחשיך עליהם אבל מחשיך הוא לשמור להיות קרוב לגאת ולשמור פירותיו שהרי שמירת פירות מותרת בשבת ומביא פירות אפי' מחוברין דהואיל ועיקר מחשבתו לא היתה לכך שרי ע"כ. וכיון בש"ס פכ"ד סי' ג' ומקיים בה התם שהרי ממלא הלוגו בשבת לעשות חפציו ע"כ: **אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו.** בגמ' מתמה ואע"ג דלא בגמ' דף ק"ע בברייתות דקתני שתם בבו רוחצין במי מערה אלא ודאי אסגיין דהכא קאי:

אבדיל יכול לקולקן מן המחובר בלא הבדלה ואמר ר"א בן תגיגנוס משום ראב"א אסור לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל וכי תימא דאבדיל בתפלה והא אמר רב יהודה אמר שמואל המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס וכוס בשדה לא שכיח ומשמיע בין הנאות שבו דאיכא כוס בשדה ובמערבא אמרין המבדיל בין קודם לחול פי' בלא שם ומלכות ובעבדין גרמיהון וכ"ש אי אבדיל בתפלה דשפי עדיף: **כלל אמר אבל שאול כל שאני זבאי** וכו'. בגמ' בעי כלל לאתויי מאי ומשני לאתויי הא דת"ר אין * מחשיכין הג"ה ס"א לא גרסי מלא אין וכן הוא בהגה"ם ז"ל אם איתיה בהרי"ף ז"ל הוא עשוה *) שפיר בשמו ז"ל כתב הר"ן קודם לזה שסיגד אלא פי' יפה משנת אבל מחשיך הוא לשמור על מה שכתב בריתא דמחשיכין על התחום להביא בשבת וכו' וגם מהרי"ק ז"ל כתב שם שכן היא הגירסא בהלכות ג"כ ובגירסא זו עיקר ע"כ והתוס' ז"ל כתבו שבהוספת גרסי' אין מחשיכין וקיימו לאותה גירסא שיין שם:

אבל מחשיך הוא לשמור וא"כ אמאי נקט החשכה לשמור לחודא שוי כלל לגמלתא ואמאי כל שאני זבאי באמירתו דשאי אמי להחשיך עליו דשמעת מינה הך ונשמע מינה נמי מת ולא דהא נמי זבאי באמירתו והאי סיפא אבא שאול היא ומ"מ קשה לע"ד אמאי גבי אמירה תנא זבאי וגבי החשכה קתני דשאי: **ד להביא לו ארון ותכריכין.** משמע דה"ה חלילין ומקונות כדאיתא בירושלמי דר"פ מי שמתו דמיסיים בה חלילין ומקונות ע"ש: **גוי שהביא חלילין בשבת** וכו'. והרא"ש ז"ל פ' אין לדין דף מ"ט אהא דאמר רב פפא נכרי שהביא דורון לישראל ואין באותו מין במחובר אם הובא מחוץ לתחום אסור כתב דאין צריך להמתין לערב בכדי שיעשו דלא התחילו חכמים אלא בדבר שנעשה בו איסורא דאורייתא ואין להוס שמא הביאו הנכרי דרך הר"ר סרטיא ופוטיא דלא שכיח האידנא הר"ר דס' רבוא נוקעין בו והא דתנן נכרי שהביא הלילין לא יספוד בהן ישראל במ"ם עד כדי שיבואו ממקום קרוב שמא מילתא דמת דאומאה טפי ומכל יודעין שנשביל מת הביאו ואחמור טפי כדתנן התם אם עשה נכרי קבר בשבת בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית ולא שריין בכדי שיעשו ע"כ: **לא יספוד בהן ישראל.** בגכ"י יִסָּפֵד. לרש"י ז"ל לעולם לתוס' ז"ל היינו כדי שיבואו דשתם חלילין אין מביאין אותם לבם אדם אחד אלא לבם כמה בני אדם והרי"ן ז"ל ג"כ העלה דודאי כי קתני לא יספוד בהן לעולם קאמר אלא בכדי שיעשו והיינו דקתני לא יסבוד בהן אלא אם כן באו ממקום קרוב ולא קתני עולמית כדקתני בסיפא ואין הכי נמי דבעינן שיהא בשעת הספד כדי שיבואו משם אלא משום דשתם הספד אינו ממש בשעה שהשכה ואם באו ממקום קרוב שהגון יש בו שיעור משום הכי קתני לה שתמא ולא תיקני לך מאי שנא נבי חלילין דמיתתרי בכדי שיעשו ומ"ם נבי אהרן וקבר דיקבר בו ישראל דמשמע מיד *. דהא פרכינן לה בגמ' ומשמיע בעומד הקבר באיסורטיא שאין דרך ישראל להקבר שם לודאי לא נעשה בשביל ישראל אהרן נמי מיירי במוטל שמוך לקברו של נכרי דמוכח דלשם אותו קבר נעשה אהרן והא דמשלגין בסיפא נבי קבר בין שנעשה בשתם לשנעשה בשביל ישראל ונבי חלילין לא משלגין כתב הרמב"ם ז"ל דהיינו טעמא לפי שאין דרכן של גויים לקונן ולספוד בחלילין ולפיכך בשתם אנו תולין שנשביל ישראל הביאום מה שא"כ באהרן וקבר דמשתמא לגורך עלמן עשאוהו ואיכא מ"ל דכי תנן לא יספוד בהן ישראל וכן נמי לא יקבר בו עולמית דוקא אותו ישראל שנעשה בשבילו הא ישראל אחר אלא נעשה בשבילו מותר ולא בעינן אפי' בכדי שיעשו והביאו רמיה וכו' ואחרים מולקין ואומרים דלא מקילינן בהכי אלא באיסורין דרבנן אבל באיסורין דאורייתא לא דהא בפרק אין לדין וכו' ע"כ: ובתוספות הרשב"א ז"ל סי' ל"ט דהא ג"כ פי' רש"י ז"ל מדלא קתני נבי חלילין לא יספוד בהן עולמית כדקתני סיפא לא יקבר בהן עולמית ועוד דא"כ מ"ם מקום רחוק אפי' הביאו ממקום קרוב דהא נעשית בהן מלאכה דאורייתא מהכיסן מרה"י לרה"ר. ושיעור כדי שיעשו היינו המתנה לערב כפי ריחוק המקום או הקירוב וכן פירש ר"ח בפרק מי שהוציאוהו וז"ל כדי שיעשו כשיעור שיצר ישראל מהחשכה בין ויצוה ויבא ואחר שעיית זה השיעור שרי ע"כ. וכתב הר"ן ז"ל דהא דפרכינן בגמ' ואמאי הכא נמי ליתא יתהין בכדי שיעשו פי' רש"י ז"ל דאדיפא קאי דקתני עשו לו אהרן והפרו לו קבר יקבר בו ישראל כלומר מיד ומ"ה פרכינן דאמאי (לא) יתהין בכדי שיעשו דהא איכא לספוקי שמא בשביל ישראל עושה ומפרקינן בעומד באיסורטיא דבכה"ג ליכא לספוקי שנעשה בשביל ישראל דאין ישראל קוברין מתיהם שם ודוקא ריפא הוא דמוקמינן בעומד בסרטיא אבל סיפא דקתני אם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית אפי' אינו עומד בסרטיא קאמר וכן נראה מדברי הרי"ף ז"ל שלא הביא בהלכות הא דסרטיא כך מלאתי בחלוני הרשב"א ז"ל. אבל הגאונים ז"ל פירשו דאמתני' דקתני ואם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית פריך אמאי מתמרינן כולי האי ולא סני לן בכדי שיעשו כי היכי דסני בחלילין ופרקינן בעומד בסרטיא עסקינן שהוא מקום פרסיא וגנאי הוא לישראל שיקבר בקבר מפורסם שמתחלל בו שבת. ולי נראה שלף הרי"ף ז"ל כדברי הגאונים ז"ל הוא סובר וזה שלא הביא בהלכות בעומד בסרטיא משום דהא"ם ז"ל היינו טעמא דבחלילין סני בכדי שיעשו ובקבר אמרינן לא יקבר בו עולמית משום דשתמו של קבר בסרטיא עומד דהיינו מקום מפורסם משא"כ בחלילין שדרכן להביא אותן בגנאה ולפיכך לא הוצרך הרי"ף ז"ל להביא אלא שתם משתמו שאם לא תאמר כן תיקשי לך מתני' אמאי נקט בחלילין היתר בכדי שיעשו

*) וכן ליתא בריי"ף כ"י.

ניעשו ונקבר איסור עולמית דהא אפי' בחלונין כל שהניחן נפרהסיא אסורין עולמית וכמו שנראה מן התוספתא וכו' ואפי' קבר אי קאי במקום המוקצה שרי בכלי שיעשו וכיון שכן למאי נקט שרשתא בחלונין ואיסורא בקבר אלא ולאי כדאמרן דהתם הבאת חלונין בלעגא וסתם עשיית קבר בפרהסיא כך כ"ל עכ"ל ז"ל. וכתוב בתוס' יו"ט דלמאן דמפרש דהך תוקימתא דבשומר בחיסרסיא אסיפא דלא יקבר בו עולמית קאי נראה דרשא דקתמר יקבר מיד מיירי דהדבר ידוע שעשה לו לעצמו ואין צריך הוכחה מתוך המעשה אלא שיהא מודע שעשאה לעצמו ע"כ. ולגע"ד דבשה ידוקדק מלת לו דקתני עשו לו ארון וחפרו לו קבר: **ה' עושין כל צרכי המת.** ומצאתי שנקד הר"מ דילומתו ז"ל דגם בכף צרכי. ובגמ' כל לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר מביאין כלי מיקר כגון כלי זכוכית וכלי מתכות ומניחין על כריסו כדי שלא תפוח ופוקקין את נקביו כדי שלא תכנס בהן רוח והא נראה דקאי לגון ופוקקין שבפי' ר"ע ז"ל: **סכין ומדיחין אותו.** בגמ' פרכינן היכי שרינן לסוך דבר שאסור לטלטל האמר רב יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידו של ר"מ שנכנס אחריו לבית המרחץ בקש להדיח קרקע א"ל אין מדיחין לסוך קרקע א"ל אין סכין אלמא דבר שאסור לטלטלו אסור לסוך ומשמיע הסיא לאו מטוס שלטול הוא אלא מטוס אשויי גומות ואע"ג דמרחץ רלפת אבנים היא ולכא למיסק לאשויי גומות ומשמיע בגמ' מיתלף מיהא בקרקע אחר אבל מת בקרקע אחר לא מיתלף. ולגע"ד דלרבי המת דקתני מתני' קא מני ואזיל מלמעלה למטה והכי נקט ממי ביד בה"ש פכ"ו: **ומטילין אותו על החול.** ומצאתי גם פה שנקד הר"מ דילומתו ז"ל ומטילין המ"ש בשבת כמו מדיחין: **בשביל שימתין.** שיתלחלח המת בחול ולא יסריח: **ובן קורה שנשברה** וכו'. שבת פ' כירה דף מ"ג ועיין מה שכתבתי שם כוף הפרק: **סומכין אותה בספסל** וכו' והוא שיהיו רווחין בכל זמן שיחפוץ שלא כדי שלא יבטל כלי מהיכנו: **או בארובות.** בכ"ה: **והמעמיד עם יציאת הנפש** וכו' לעיל ר"פ המוציא מ"ר יוהגן דנרסי' המעמיד בעי"ן כמו עוקם עיניו מרחות ברע ולא מאמץ באלו"ף. ויש ספרים דנרסי אין מעמיין וכו' והמעמיד וכו' ונראה שהכל אחד ובן בפירוש הרמב"ם ז"ל ומעמיין עלימת הטעים ותתימתם ע"כ: **סליק פירקא**

פרק כד מי שהחשיך בדרך וכו'.

ז. וכתוב בגמו"י בפי' הבוכר את הפועלים דף קי"ז ע"ב בשם הר"ן ז"ל דמדאמריך הכא התירא למי שהחשיך לו בדרך ליתן לו כיסו לפי שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו שמטי' שאסור לומר לגוי ע"ם שיעשה לו מלאכתו בשבת והרשב"א ז"ל הביא ראיה אחרת לזה ולא הזירה להרמב"ר ז"ל מן המעשה שכתוב שם ע"ש: **נותן כיסו לנכרי.** גמ' אמר רבא דוקא כיסו לכיון דטרח ביה פי' שעל ידי טורח הוא משתכר חיים עלה ואי לא שרית ליה אתי לאתויי אבל מגיאה לא והא קמ"ל דלא תימא הא דנקט כיסו אורחא דמילתא נקט וה"ה מגיאה קמ"ל ולגיסנא קמא דאיתא בגמ' דוקא דלא אתי לידיה קודם שיתחלק אבל אי אתי לידיה כיסיה דמי ולגיסנא בתרא בעיא ולא אפשיטא: **אם אין עמו נכרי מניחו על החמור.** ובגמ' דייקי' הא יש עמו נכרים לנכרי יביא ליה המור וחש"ו להמור מנח ליה להש"ו לא יביא מ"מ כי אדם הא' לא אדם. תרם ושוטה לשוטה חרש וקטן בעיא בגמרא איכא דאמרי לחרש יביא ליה ואיכא דאמרי לקטן יביא ליה*. אין שם לא נכרי ולא חמור ולא חש"ו מוליכה פחות פחות מד' אמות ולא רבו חכמים לגלותה משום כבוד אלהי' הסתר דבר כי מותר להסתיר דבר תורה לכבוד שמים והכא כבוד אלהי' הוא דחייש' דילמא אתי לאתויי ד' אמות בר"ה. וכתב רבינו ירוחם בח"ו מוליכו פחות פחות מד' אמות שאמרו חז"ל בכל מקום צריך ליטב בכל פחות מד' אמות אבל לא יסב אע"פ שעמד ולא הלך בכל פחות מד' אמות חייב שלא"פ שעומד הליכה מ' היא ואפילו בכרמלית אי בשדה חייב מלקות מדרבנן כך כתב מר שר שלום בתשובה עכ"ל וכן כתב בכל בו ע"כ מביא יוסף הכן בשלחן ערוך לא הביא דברים הללו. וכתבו הוס' ז"ל דקטן דהכא לא מייירי כגון דעביד הקטן עקירה והכהה אלא כדאמרינן גבי חמור בשביל מהלכת וכו' ע"כ. וכן כתב הר"ן ז"ל אבל ע"ג חברו אפי' הכא גבי שם דאיכא פסידא אינו יכול להניחו עליו כשהוא מהלך וליטול אותו מעליו כשהוא עומד דקיימא לן בכל שבנופו חייב חטאת כי עביד ליה אינו כוליה בחברו אבל אסור כל שבחבירו אבל אסור בחמורו מותר לכתחלה: **והשקין נופלין מאליהן.** י"ם דל"ג בהו מלת מאליהן: **ב מתירין פקיעי עמיר** וכו'. וכמו שפי' ר"ע ז"ל מפרש לה רב יהודה בגמ' וכן הגירסה שם אבל לא את הזירין לפסם אלא להתיר אבל הרי"ף ז"ל גרים אבל לא את הזירין לא לפסם ולא להתיר גם בדברי רב יהודה כמו בדברי רב הונא דרב הונא פירש איפכא דאדרבה שויי אוכלא לא משוייק דה"ל אוכלי אוכל בשבת מיטרה באוכל בדבר שתהלתו אוכל קודם תקון פרחיון ומכשריון ליפותו בשבת וה"ק מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפטפטין וה"ה לכיפין דלדידה הן הן פקיעין הן הן כיפין אלא פקיעין בתרי וכיפין בתלתה ודרין הן הענפים הלחים של מרו אבל לא את הזירין ר"ל לא לפסם ולא להתיר דה"ל אוכלי אוכל בשבת דהא עיקרן לאו אוכלא. ולרב יהודה מפרש בגמ' דקתני תרוכין דומיא דשתה מה שתה דרכיך אף תרוכין דרכיכי ומש"ה אין מתהכין דמסרח באוכל לא טרחינן ולרב הונא מפרש איפכא שהת דומיא דתרוכין: **ר' יהודה מתיר בחרובין לדקה.** ס"ג בס"א: **ג אין אובסין** וכו'. והא דאמרינן בפ' עושין פסין גמל שראשו וראוו בפיס אובסין אותו בפיס כגון פירש רבינו שמואל ז"ל דהכיא הלעטה היא אלא דלא דק בלישנא הר"ן ז"ל. וביד פ' כ"א מה"ש ה' ל"ה וז"ל אין מאכילין בהמה חיה ועוף (בשבת) בדרך שהוא מאכיל בחול שמא יבא לידי כתישת קטניות או לידי ליסת קמח וכיוצא בו ע"כ. ומ"מ אין אובסין את הגמלים אבל מלעיטין אותו אע"פ שאינו כן בשום מקום: **אבל מלעיטין.** כדפי' ר"ע ז"ל מפרש לה רב יהודה ורב חסדא פירוש לדודי ולדודי למקום שאינה יכולה להחזיר והמרגלה בכלי ולעטה ביד אבל בברייתא מסייעא ליה לרב יהודה ומוכח ג"כ מינה דכל זמן שאין מרבינין אותה אינו יכול כ"כ לתחוב ויכולה להחזיר: **ומהלקטין.** פי' דספי ליה בידיה אבל ליונים קתני בברייתא דל"מ דאין מהלקטין להם אלא אפי' אין מלקטין להם דהיינו שמותן לפניהם והן לוקטין מאליהם ומיירי ביונים שאין מזונותם עליך ביולאין ואולאין בשדה: **ונותנין מים ע"ג מורסין וכו'.** ומתני' ר' יוסי ב"ר יהודה היא דתניא אין נותנין מים לגורסין דברי רבי יוסי בר"י אומר נותנין מים לגורסין דתניא מים לא זהו גבוה: **הרדיסאות.** עיקר הגירסא רודסיות וכן נראה שהוא בפירוש ר"ע ז"ל אלא שצריך להגיה שם במקום דורסיות רודסיות. והר"מ דילומתו ז"ל נקד הורדוסיות כולם בחולם הה"א והרי"ש והלי"ת והיו"ד חוץ מן הסמ"ך שודאי היא בחירק: **ד מחתכין את הדלועין** וכו'. ולרב יהודה דאמר שוויי אוכלא משוינן מיטרא לא מרחינן מוקמינן מתני' אליבא דבבלה קשה א"נ בכלבים קטנים דכל גבולה קשה להם דומיא דלועים שהן קטין הא לאו הכי אין מחתכין דמטרח לא מרחינן. וכתבו התוס' ז"ל ביו"ט ד' ל' מחתכין את הדלועין וא"ת היכי דמי אי בדלועין שהיו מתובדין בין השמשות בהא ולאי מודה ר' שמעון גזרה שמא יעלה ויתלוש וי"ל דמיירי בחלושין וס"ד דאסור דמשוי להו אוכלין לפי שהן קטין והחתוך מרבך אותן ע"כ וכן שם בטור. עוד כתב ז"ל שם ואת הגבלה וכו' אע"ג דריכין לכרם שנתגבלה בשבת ומ"מ תני לה בהדי הדדי דאע"ג דבדלועין לא היו עשמא משום מוקצה כמו בגבלה משום דבשניהם שייך לשון חתיכה ע"כ: **ר"י אומר** וכו'. ת"ק ר"ש הוא דליה ליה מוקצה וגרים ביה אמרינן נבי שבת דסתם לן תנא כר"ש משמע דחייב ליה לסתמא דמתני' סתמא ואר"י לאו משום סתמא קאמר דודאי לא חייב כסתמא כיון דבמתני' נמי פליג ר' יהודה וסתמא לאו דוקא אלא חייב כרבים מ"ר חוס' ז"ל. אלא הרשב"א ז"ל בתשובותיו סי' ק"ד כתב דסתם ומחלוקת בלבד סתם מתני' מיקרי ופסקינן כותיה ע"ש. והעלה הרא"ש ז"ל דאין חילוק במוקצה בין שבת ליו"ט פי' לאפי' ביו"ט פסקינן הלכת' כר"ש ולא תימא דוקא הכא נבי שבת פסקינן הלכתא כותיה הואיל וחמיר מפי שבת מיו"ט לא אתי לזלזולי ביה כדקאמר רב נחמן גרים מסכת יו"ט. והתם בפ' אין נדין דף כ"ז הלכה כך רש"א מהתכין את הדלועין וכו' ועיין במ"ש שם פ' אין נדין סי' ה' ובפ' המביא סי' ג': ר' יהודה אומר חוס' שבת ע' כירה דף מ"ט ובגמ' פ' מקום שנהגו דף נ"ו ועיין במ"ש בפ' אין נדין סי' ד' בשם הירושלמי: **אם לא היתה גבלה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המובן.** הקשו התוס' ז"ל היכי מוכח בפסחים פ' מקום שנהגו בסוכו ובפ"ק דביצה מהך מתני' דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים לעולם מוכן לאדם הוי מוכן לכלבים והכא היינו עשמא דאסורא לכלבים משום דהוי מוקצה מחמת איסור אלא היתה ראויה לא לאדם ולא לכלבים בעודה היא ושעון גרים מסכת יו"ט. והתם בפ' אין נדין דף כ"ז קא דייק דה"ל למיתני אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה ואו לא דמאי ל"ל לפי שאינה מן המוכן אלא להכי תני לה דאפי' הוי מוכן לאדם לגמרי אלא היה מוקצה מחמת איסור לא הוי מוכן לכלבים ע"כ ושוב תירצו תירוץ אחר שם בפ"ק דביצה דף ו' ועיין ג"כ בתוס' דבפ"ק דחולין דף י"ד: **ה מפירין נדרים** וכו'. ולע"ד דמשום דקתני לעיל מינה מחתכין את הדלועין וכו' דהוי ולאי מעשה מוקצה תנא נמי השתא מפירין נדרים וכו' תני ופוקקין את המאור שפירושו כמו שפירשו הרמב"ם ז"ל ור"ע ז"ל שסותמין אותו בכלי מן הכלים או בגוף או בכל דבר הרגילין לסתום בו פי' דלית בהו משום שלטול מוקצה וכיון דהתא פוקקין תנא מודדין משום דהרוייהו שנעינן להו מן המעשה הא' במשנה כך נלע"ד. וכתב הרא"ש ז"ל נדרים ע"א איבעיא להתם והאי דקתני בשבת בשבת תרי תרי אמאי מפר' עשמא בשלמי שבת משום דשאלה צריכה ב"ד והפרה אינה צריכה ב"ד ע"כ ויש לפרש דלמאי דשלגיסנו תנא לתרי בני כדאיתא בגמ' קרי ליה ז"ל דקתני בשבת בשבת תרי זימני וגלחקתי לפרש לשון ז"ל כך מפני שמטעלם לא שאיתי ולא רליתי מלן דנדרים מפירין נדרים בשבת ומשלגין בשבת נדרים שהן לצורך השבת או ומשלגין לנדרים שהן לצורך השבת בשבת. ולקשה קלא אמאי קתני ומשלגין ולא קתני ומשלגין מאחר דלא קאי מלת ומשלגין אחכמים אלא פירושו ומותלגין לחכמים כמו שמפורש ברש"י ז"ל ובגלשון הרמב"ם ז"ל ביד פכ"ד סי' ו' וס"ק א"כ הפפ' דמלת ומשלגין קאי אמי שבדרו אמאי נבי הפרה דאמר אם הבעל קתני מפירין דקאי אמפירי הנדר דהייני האב והבעל ואילו נבי הנדרים לא תני ומתירין דלמא דודאי דקאי אחכמים המתירין אלא קתני ומשלגין דקאי אמשלגין לחכמים שיתירו להם הנדר. ואפי"ל דמשום שהאב והבעל מפירין הנדר בעל כרחה דאשה הלא הדין במפירין אבל נבי הנדרים דאין החכם מתיר אלא מדעת ורצון האיש השואל ההתרה לכן קתני ומשלגין שהלה הענין בשואל ההתרה ואע"פ שעיקר הדין לא בא להשמיענו רק שהחכם מותר להתיר הנדר בשבת אגב אורחיה שזה הלשון גרמוז אותו הדין. א"כ הלה שענין בשואל גרמוז לו דלאו דוקא מותר להתיר החכם הנדר בשבת אלא אפילו על השואל להשאל על נדרו בשבת אפי' בכוד השבת ולא יעבה לומר השואל אם רוצה להתמיר על עצמו שלא לשאול על נדרו קמ"ל דמלוה להשאל על נדרו בשבת אפי' בכוד השבת ומעשה זה אמי לא תנא ומשלגין דהוה מבמע רשות אלא שיהה הלשון ותנא ומשלגין לומר שהוא אלוה כך נלע"ד. ובטו"ע יו"ד סי' רל"ד סכ"ד וכתוב שם סי' שמ"א בב"י והובא בטו"ע שם וביו"ד סי' רכ"ה בעיף ג' שכתב רבינו ירוחם ז"ל דאין מתירין בשבת אלא נדרים שהן לצורך השבת ה"מ נדרי יחיד אבל תרמי לבור נהנו להתיר בשבת אע"פ שאינם לצורך השבת אפי' שבשבת כולן מקובצים ואם לא יתירו אז לא יוכלו להתירו ע"כ והובא ג"כ שם בספר הלבוש. ומצאתי שכתב הי"ר יהוסף ז"ל ס"ח ומשלגין לנדרים וכו': **ומודדין את המטלית ואת המקוה** גרס' וכן הוא בירושלמי ובהרי"ף ז"ל ובפי' רש"י ז"ל וגם בפי' ר"ע ז"ל: **שפקקו את המאור במפיה.** מיירי שלא בטלוהו שם דאי בטלוהו אסור משום בונה ומיירי שסתום כל החלון דאי איתו סותם בעי בטול אע"ג דהוי כלי חרס וכן פי' רבינו שמשון ז"ל בפ"ו דאהלות וגם הוס' ז"ל בשבת פ' כירה דף מ"ד ובשבת פ' לא יחפור וק"ק ע"ז מ"ש בכמוך. ובש"ס על אלו מומין נרסי' שמא יצא מהן טפות ופירש"י ז"ל שאור בקדרה וחברו בטלוהו בשבת ופקקו את המאור בטפיה ע"כ. ופי' הרמב"ם ז"ל גיגית קטנה וכלו סיתה הקטנה של זכוכית כמו שמשית ובאותו זמן היה בין שני בתים חלון ובאותו חלון הקטנה של זכוכית כמו שמשית ונשבר באותו השמשית בשבר וקטרו לוח אחד בעץ וקשרו אותו הלוח בגמי להניח אותו הלוח על מקום השבר הפתוח בשמשית

*הגה"ה: ז"ל גוף חמור שם כי' כ"ו הרם וקטן שקולים הם דכל מ' יש לו לד הקדמה זה בדעתה קלישתא ועוד דאתי לאיתלופי. בגדול פקח וזה יבוא בגלל דעת לפיכך יתנו לפי שילה ע"כ:

במשנה ואח"כ מדלו הלוח אם היה בו מפח על מפח יביא את הטומאה ואם הוא פחות אינו מיטמא הבית האחר בטומאת האהל ע"כ. ופירשו רש"י והר"ן ז"ל שהמת היה מונח לאחרו בהלקט להיותו אותו הסבול תחת סדק הגיגית ואם אין בסדק פותח טפח נמצא המת מונח באהל וחור שבין שני בתים מכסים הטומאה לגד הבני אם היה בו פותח טפח ע"ש וגם בתוס' בפי' ר"ח ז"ל: בפי' ר"ע ז"ל ונבו לגד הבנין הגיה הר"ם ז"ל ונבו לגד הבית: שפוקקין. שלחי פ' כל הכלים וסתמא כחכמים דר' אליעזר דפליגי עליה במתני' דהתם וס"ל שפוקקין את המאור אף בדבר שאינו קשור ותלוי וכמו שכתבתי

בשם הר"ן ז"ל. וכתבו שם תוס' ז"ל ואע"ג דטפיח לא מבטל ליה כמו פקק כדאמרי' בפ' היסן גבי סדין איכא למימר דמבטיל ליה שפי מסדין ולא מיבעי למימר שמי פקק דמלוה שאני כדאמרי' בשלהי מכלתין גבי מדידה דהתם לא הוי איסור כ"כ אלא משום דהוי כמובלע לחול אבל פקק דמשום תוספת אהל דדמי לבנין ליכא למשרי משום בזוי מלוה עד כאן לשונו ז"ל: ומודדין וקושרין בשבת. מדידה של מלוה וקשירה של מלוה ודוקא בכונן שמי אלא הוי קשר של קיימא: **סליק פרקא וסליקא לה מסכת שבת**

מסכת עירובין

בעזרת האל הפושט ימינו לקבל שבין, נתחיל מסכת עירובין.

פרק א מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט. בגמ' רפ"ק דסוכה. ועיין במה שכתבתי שם דיש הפרק בשם אטלרהם ז"ל. וכתבו תוס' ז"ל הקשה מהר"י מאורלינש ז"ל דהוי ליה לאמוני' הכשר מבוי בדישא שהוא בלתי וקורה ואם הניח למעלה מכ' יעמוד ותירץ דתנא ניחא לי' להתחיל בהאי לישנא כמו שהתלה מחני [דסוכה] ונהכי פריך שפיר בפי בגמ' מ"ש גבי סוכה דתני פסולה ע"כ. והילך קושית הגמ' מ"ש גבי סוכה דתני פסולה ובגבי מבוי תני תקנתא דקתני יעמוד ולא תני פסול ומשני סוכה דאורייתא סי' רש"י ז"ל דכבר מיומות משה מתה מלהה ובאו חכמים לפרש לך שאם לא עשה כן פסולה שייך למיתני ביה לשון פסלות ואע"ג דמהניא ביה תקנתא כל כמה דלא מתקן לה מקרי פסולה. אבל מבוי לכל עיקרו דרבנן הוא לא שייך למימר ביה לשון פסלות שהרי כאן התחילו לסדרותך עשקי מבוי והורותו ומאי פסול שייך לגומר אחתי לא הודיעון רבנן שיעורים בהכי דליתני אם לא עשה כן פסול. ומיבעיא אימא דאורייתא נמי תני תקנתא בעלמא במילי אחרינו אלא סוכה דנפקי מיליה דקתני התם ושאין לה שלש דפנות ושאינה גבוהה עשרה והחמתה מרובה מצלתה פסיק ותני פסולה דהשתא מני כייל להו בחדא דאי הוה תני תקנתא לא הוה מלי לערובינהו ולמיתניהו דבשאין לה שלש דפנות בעי למיתני יעבה לה דופן ובשאינה גבוהה עשרה בעי למיתני יגביה והחמתה מרובה מצלתה יוסיף על הכבה ואמר מר לעולם יעשה אדם לתלמידו דרך קצרה. אבל מבוי לא נפיקן מיליה בהאי מתני'. ותוס' ז"ל מכח קושיא הכריחו דה"פ סוכה דאורייתא תני פסולה משום דלשון יעמוד משמע תומרא בעלמא ואתי למיטעי ולומר דוקא לכתחלה אבל בדיעבד שפיר דמי אבל במבוי דרבנן אין לחוש ע"כ. וז"ל עוד ברש"י (מס' סוכה) סוכה דאורייתא תני פסולה דאי הוי תני יעמוד הייני' דילמא טעי אינש לומר יעמוד לכתחלה ובדיעבד כשרה ודקדק בלשונו דלמא אתי לידי אסורא דאורייתא ותני פסולה אע"ג דלא הוי לישנא מעליא כמו יעמוד אבל במבוי דרבנן לא חיישי והני יעמוד שהוא לישנא מעליא כדאשכחן ברש פסחים בעקר הכתוב כמה אותיות שלא להוציא דבר מגוהה מפיו ובקונטרס לא פי' כן עכ"ל ז"ל: **מבוי.** פי' רבינו יהונתן הכהן ז"ל מלשון מבוא העיר והוא החצר המוקף ג' מחיצות ואין בו כותל רביעי ומדאורייתא רה"י גמורה היא אבל חכמים חששו כיון שראשו אחד גרה"ר או לכרמלית דלמא אתי למיטעי ולמישדי רה"ר גמורה א"כ כי היכי דלא ליתי לשלטולי מרה"ר לתוכו דכיון שנכנס במלואו לרה"ר ושוה הוא לרה"ר אמרי דין רה"ר יש לו לפיכך הצריכו לעשות סיכרא לבני רה"ר ולבני רה"י שלא ישלטו מזה לזה ותקנו להניח קורה רחבה שפח על כותל המבוי לחודיע שבתי רשויות הן ע"כ: **יעמוד.** דלמעלה מעשרים לא בעטה בי עינא ולסימנא בעלמא אמרינן בברייתא יותר מפתחו של היכל יעמוד ור' יהודה נמי אמרינן בגמ' ובירושלמי דר' יהודה מפתחו של אולם יליף לה ופרכינן אם מפתח האולם גמר דיו ארבעים אמה דתנינן תמן פ"ג דמסכת מדות פתחו של אולם נבוה ארבעים אמה אלמה תנא ר' יהודה מכסיר אמ' עד מ' והמשים אמה ותני בר קפרא אליבא דר' יהודה מאה אמה בשלמא לבר קפרא נוחמא אלא לר' יהודה מאי נוחמא ומסקינן בבבלי אלא ר' יהודה מפתחן של מלכים גמר שהם גבוהין הרבה יותר מארבעים ע"כ: ועיקר פלוגתייהו דרבנן ור' יהודה משום שעמא דהיכרא לבפי' ר"ע ז"ל וסוכה נמי בהא כבלי דלאמרינן לגמון ידעו דורותיכם עד עשרים אמה אדם יודע שדר בסוכה לתעלה מעשרים אמה הין אדם יודע שדר בסוכה משום דלא שלטה בה עינא אלמא גבי סוכה בהא נמי פליגי. ובגמ' בעינן למה לי אפלוגי בתרוייהו ומשני לריכא דאי אשמעינן גבי סוכה בהא קאמר ר"י כיון דלישיבה עבידא שלטה בה עינא אבל מבוי דלהילוך עבידא אימא מודה להו רבנן ואי אשמעי' בהא בהא קאמרי רבנן אבל בהך אימא מודו ליה לר' יהודה לריכא. וקשה לע"ד דאמאי לא קתני מבוי בקורתו לתעלה מעשרים אמה יעמוד דרשה דהעיקר הכר מן הספר. ונלע"ד דאפשר לומר דמשום דבעי למיתני הרחב מעשר אמות יעמוד דקתני אמבוי נופיה תנא נמי ריש בלשון מבוי נופיה וממילא משתמע דאקורה קאי: ואם היתה מקלת קורה בתוך עשרים ומקלת קורה לתעלה מעשרים מקלת סכך בתוך עשרים ומקלת סכך לתעלה מעשרים קאמר רבא בגמ' דזה וזה כשר דהאל סוכה תנן חצל מבוי הנן שלא יהו יותר מעשרים ובריתא מסייעא ליה: **יעמוד.** בבני וירושלמי כיצד יעמוד עובה ליעבא על פתח המבוי ומחיר המבוי והתם פליגי אמורא בכמה יהא בה איכא מ"ד ד' טפחים כדי מבוי ואיכא מ"ד טפח כדי קורה וגרלה שר"ל דאפי' מלמטה מהני מיעוט. וכתב ה"ר יהונתן הכהן ז"ל שבשמיעה מלמטה שכתב הרי"ף ז"ל שממעטן ג"כ בקורה לכתמיר נקט קורה או אבן וסדומין לבן שאין דרכן ליפתח אבל עפר אפשר ליפתח ע"י דריסת הרגלים ע"כ: **ר' יהודה אומר אינו צריך.** כתב רבינו יהונתן

ז"ל ואזיל ר' יהודה לטעמיה דאמר בפ' כל גנות ושל מ"ר יהודה מערבי' במבוי המפולש וחכמים אוסרים דס"ל דאע"פ שהוא מפולש מערבין ומטלטלין בתוכו כיון דים לו קורה לשני רשויות לאמרינן פי תקרה יורד וסותם ויש לו ד' מחיצות ורגלי הכלכסין והיולאין תחתיהן אין מבטלין מחיצה. ולי הדיוק קשה לעל"ד דהתם מוכח דגמ' דמעמא דר"י משום דסבירא ליה דשתי מחיצות דאורייתא וכן פי' הוא ז"ל שם אבל רישא דהתם דקתני וכן גדרים המפולשין מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר' יהודה הוי טעמא דידיה משום פי תקרה יורד וסותם וכן כתב הוא ז"ל שם. ומראה דאפשר לומר דאע"ג דשתי מחיצות דאורייתא מ"מ אי לאו משום פי תקרה יורד וסותם לא הוה שרי ר' יהודה לגמרי אפי' מדרבנן. אח"כ מצאתי בירושלמי א"ר אבין ר' יהודה כדעתיה ורבנן כדעתהון דתנינן תמן (פ' כל גנות) וכן גדרים המפולשין מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר' יהודה והכמים אוסרין היך מה דתימא המן את רואה את המלתרא כילו יורדת וסותמת אף הכא את רואה את התקרה כאילו יורדת וסותמת ע"כ: **הרחב מעשר אמות ימעט.** גמ' אמר אביי תנא והרחב מעשר ימעט ר' יהודה אומר אינו צריך למעט ובמחני' פליג בנובהה וה"ה לרחבה ואיכא בגמ' מאן דסבר למימר דלא סהיר ר' יהודה ברוחב אלא עד י"ג אמה ושליש כמו בבסי בירחות: **אם יש לו צורת פתח** וכו'. וצורת פתח נמי מהני בנובהה כדתניא בברייתא דמייתי בגמ'. וכן כתב הרמב"ם ז"ל. ואמלתרא ברחבה לא אסשיטא בגמרא. ובגמ' אמר רב חסדא צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עבה ולא כלום ואמר רב חסדא צורת פתח שאמרו צריכה שתהא בריאה כדי להעמיד בה דלת ואפי' דלת של קשין אמר ריש לקיש מבוי ר' יאי צורת הפתח צריכה היכר ניר פי' חור שניר הדלת סובב בה ואע"פ שאינה צריכה דלת מיהו חזיא לדלת בעינן. תו גרס' בגמ' אתאי ליה רב יהודה לחייא בר רב קמיה דרב אם יש לו צורת הפתח אין צריך למעט א"ל אתאייה צריך למעט: ועיין ברבינו יהונתן פ' כילד מעברין על משנת עיר של יחיד דמסמע מפירושו אשר שם דנם על הרחב מעשר אמות קאמר רב אתאייה צריך למעט אלא שבל שם שעות בלשון וקל להבין ובע' למימר בגמ' דאף ר' יוחנן ס"ל כותיה דרב: ובירושלמי רב חיננא בר שלמיא הוה יתיב מיתבא לחייא בריה דרב אפיק רב ריבוה מן כוותא א"ל נית כן ולא תתאייה כן א"ל אתאיתיה ואודעיה דנית כן: **ב הכשר מבוי.** ובמבוי שהוא מוקפיגין ליה בגמ' כדמפ' ר"ע ז"ל אבל מבוי המפולש לר"ש תניא בגמ' בפירקין ד' ו' דעשה צורת פתח מכאן ולחי וקורה מכאן וחכמים אומר בבש"א עשה דלת מכאן ודלת מכאן בשהוא יולא ונכנס נועל בש"א עשה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן: ר' **אליעזר אומר לחיים.** כתב ה"ר יהונתן ז"ל ולריך פיסוי הלחייס לר' אליעזר אי הלחי לב"ה סמוך לכותל המבוי אלא הפסק ג' טפחים שאם היו מרוחקים מן הכותל ג' אתי מוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטלי להו אבל בפחות משלשה אמרי' לבוד וכמאן דמחבר דמי ולריך שמי שתהא הקורה עומדת ע"ג כותלי המבוי מבפנים ולא שיהיו יתדות יוצאות מן המבוי לחוץ ותהיה הקורה עליהם מונעת בלד האחד אל כותלי המבוי משום דבעי' קורה ע"ג מבוי הם בותלי המבוי שהקורה נמנעת בהן או נכנסת בתוכם בתור מכאן ותור מכאן ע"כ. ובגמ' בעי' ר' אליעזר לחייס וקורה קאמר או לחיים בלא קורה ולא אפסיפא. ובירושלמי שמי בעי מה לחייס. לחייס וקורה כב"ש או לחיים ולא קורה כב"ה. שלשה כר' יוסי או כל שהוא ברבנן בשמעינה מן הדא מעשה בהלך ר' אליעזר אצל ר' יוסי תלמידו לאובלין והראהו מבוי אחד ולא היה בו אלא לחי אחד הג"ה לשון הבנאי יפה בלבד א"ל עשה לו לחיים א"ל מה את אומר לי לסותמו א"ל יפתח*

ומה נקר: וכי מה ראיה ראשון לשבת לזאת לכאן הדא אמרה שלשה כר' יוסי אין תימר כל שהוא כרבנן כל שהוא שהם ע"כ ופלוגתא דר' יוסי ורבנן לקמן בפרקין פי' ו'. תו אמרינן בגמ' מודים חכמים לר"א בפסי חצר אם נפרלה לתקום האסור לה ערוכה שיור מפני לדיה וכתבו תוס' ז"ל וקשה דגבי מבוי נקט לשון לחי וגבי חצר נקט לשון פס בכולה שמעתא אע"ג דשייכים במשנה ע"כ: תו גרס' בגמ' הנא עשה לחי לחיי מבוי יש לו חצי מבוי פסיפא מ"ד ליחוש דילמא אתי לאתמשיה בכוליה קמ"ל: **משום ר' ישמעאל אמר תלמיד אחד.** מפ' בגמ' שאותו תלמיד ר"מ היה שלמד בתחלה בילדותו לפני ר' שמעאל ובגר גמרא והדר בא לפני ר' עקיבא וסבר סברתו וחלודו של ר' עקיבא שלא נמצא כמיתו בתלמידי בית הלל. ובירושלמי פ' שני דשקלים כפי הטוסחא שהבאתי בילקוט מוכח שהיה תלמיד מובהק דר' עקיבא ולר' ישמעאל לא היה תלמיד מובהק ומשו"ה היה אומר הלכות משום ר' ישמעאל ולא היה לריך לאומרה משום ר' עקיבא דסולי עלמא הוו ידעי שהוא תלמידו: **על מבוי שהוא פחות מד' אמות.** כלומר בהתנו רבני בלחי או קורה אפילו לבית שמאי דהא קורה משום

שתילה